

Figura 4. Ilustrimi i objektit të riciklimit të materialeve¹

1. Riciklimi merret në të gjithë një zonë në shtëpitë e banimit dhe bizneset nga një transportues.
2. Transportues të ndryshëm në zonë e sjellin me pas riciklimin që kanë mbledhur në një objekt të rikuperimit të materialeve.
3. Në objektin e rikuperimit të materialeve, riciklimi ngarkohet në një rrip transporteri ku punëtorët heqin manualisht ndotjen. Ndotësit zakonisht janë film plastik si qese plastike dhe mbështjelles karamela, por edhe tela, tekstile dhe lëndë organike. Ky është një hap i rëndësishëm sepse nëse nuk hiqen, këto sende mund të shkaktojnë dëme të rënda në pajisjet e klasifikimit.
4. Kartonit dhe produktet e letrës janë lëndët e para të riciklueshme që ndahen. Ndërsa ryma e riciklimit lëviz poshtë rripit transportues, rotat e mëdha devijojnë dhe e shtynë kartonin dhe letrën lart ndërsa sendet më të rënda bien.
5. Ndërsa zgjidhen materialet e lehta të letrës, qelqi, metalet dhe plastika e mbetur vazhdojnë poshtë rripit transportues.
6. Metalet janë materiali tjetër që duhet hequr. Magnetët e mëdhenj mbledhin kanaçe çeliku dhe metale të tjera magnetike ndërsa kalon.
7. Pasi çeliku tërhiqet nga magnet, krijohet një rymë vobulle nga një fushë magnetike e cila largon aluminin dhe metalet e tjera me ngjyra në një kosh të veçantë.

¹ <https://dskot.wa.gov/recycling/mr/gov/other-residential-recycling/330-how-a-materials-recovery-facility-works>

8. Shishet dhe kavanozët e qelqit më pas ndahen nga plastika e mbetur duke përdorur një ventilator dërritës. Një rymë ajri reaktiv godet çdo artikull, duke fryrë plastikën e lehtë në një rrugë të ndryshme.
9. Xhami në të rëndë nuk ndrejtohet nga ajri dhe vazhdon poshtë rripit transportues origjinal për t'u goditur me çelqë ose bluar në xhami të grimtuar imët, i njoçur si kullues.
10. Plastika e mbetur renditet me lazer optikë që përcaktojnë llojin e rrëshirës dhe renditin secilin plastikë në koshin e duhur.
11. Pasi të përfundojë procesi i ndarjes, ekzistojnë gjashtë koleksione të ndryshme të lëndëve të riciklueshme: kartoni dhe letra, çeliku, alumini, qelqi dhe plastika. Çdo material kompaktohet dhe ruhet dhe dërgohet në objekte specifike të riciklimit të materialeve ku përpunohen më tej në mënyrë që të bëhen të përshtatshëm për përdorim në prodhim.

Trajtimi Biologjik Mekanik (MBT)

Dy komponentët kryesorë të MBT - trajtimi mekanik dhe biologjik - punojnë së bashku për të adresuar fraksione të ndryshme të mbeturinave:

1. Trajtimi mekanik:

- o Faza mekanike përfshin klasifikimin dhe ndarjen e fraksioneve të ndryshme të mbeturinave. Kjo mund të përfshijë heqjen e materialeve inerte si qelqi dhe metalet, ndarjen e komponentëve të riciklueshëm ose përgatitjen e materialeve për trajtim të mëtejshëm. Për komunat e Gjilanit , Ferizajt , Kamenicës , Vitisë , Novobërdës , Parteshit , Kllokotit , Ranillug , Kaçanik , Shtime , Hani i Elezit dhe Shtrëpcës , kjo fazë mund të përfshijë ndarjen e lëndëve të riciklueshme si plastika, metalet dhe letra për të maksimizuar rikuperimin e burimeve.
- o Për më tepër, implantet MBT mund të prodhojnë Karburant i Derivuar nga Mbetjet (RDF), një burim karburanti i bërë nga përbërës të djegshëm të mbeturinave komunale. FZHR mund të përdoret për prodhimin e energjisë, duke reduktuar varësinë nga lëndët djegëse fosile dhe duke mbështetur rikuperimin e energjisë në strategjinë e Kosovës për menaxhimin e mbeturinave.

2. Trajtimi biologjik:

- o Faza biologjike zakonisht trajton pjesën organike të mbeturinave, të tilla si mbetjet e ushqimit dhe kopshtit. Në rajonet si Gjilani dhe Ferizaj , të cilat gjenerojnë një sasi të konsiderueshme të mbeturinave organike, trajtimi biologjik ofron disa përfitime. Kjo fazë mund të përfshijë tretje anaerobe, kompostim ose bio-tharje.
- o Tretja anaerobe është një proces që zbërthen materialet organike në mungesë të oksigjenit, duke prodhuar biogaz (i cili mund të përdoret për energji) dhe tretje (i cili mund të përdoret si pleh).
- o Kompostimi i kthen mbetjet organike në kompost, i cili mund të përdoret për pasurimin e tokave, veçanërisht në zonat bujqësore si ato që gjenden në komunat rurale të Gjilanit , Ferizajt , Kamenicës , Vitisë , Novobërdës , Parteshit , Kllokotit , Ranillug , Kaçanik , Shtime , Hani i Elezit dhe Shtrëpcës.
- o Bio-tharja përfshin tharjen e pjesshme të mbeturinave, gjë që redukon vëllimin e tyre dhe i bën më të lehtë transportin dhe trajtimin e mëtejshëm. Ky proces është veçanërisht i dobishëm në rajonet me hapësirë të kufizuar për deponitë.

Në përgjithësi, teknologjia MBT ofron disa përparësi për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Ai lejon rikuperimin e materialeve të vlefshme, reduktimin e emetimeve të deponisë (veçanërisht metanin) dhe prodhimin e energjisë ose kompostimit nga mbetjet organike.

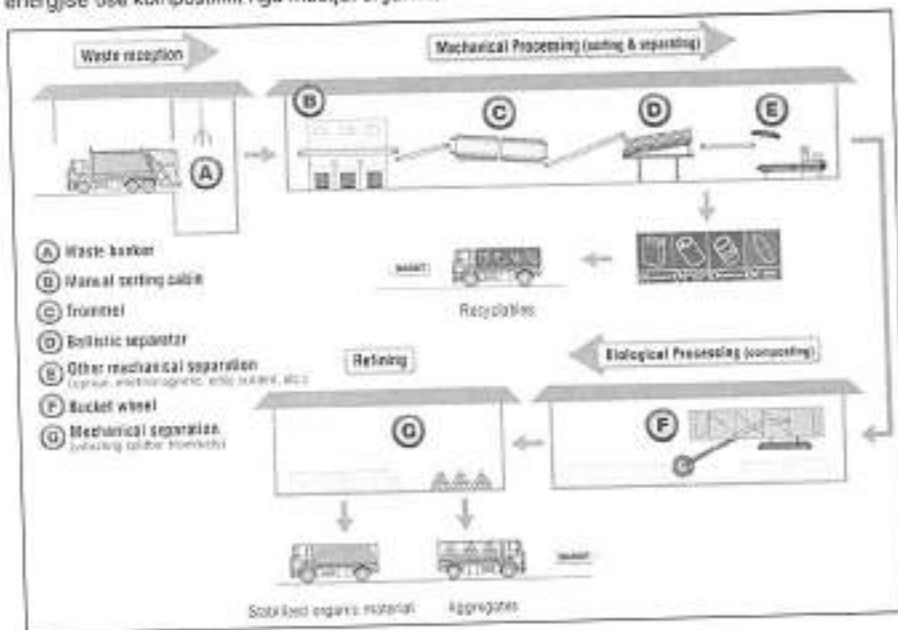

Figura 5. Ilustrimi i Trajimit Mekank Biologjik

4.3.2.3.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose Ulja e ndikimeve negative në mjedis

Objektet e riciklimit të materialeve (MRF)

Gjatë procesit të trajtimit në Objektet e Rikuperimit të Materialeve (MRF), mund të lindin ndikime të ndryshme mjedisore si erë, pluhur dhe zhurmë. Këto emetime janë të zakonshme për operacionet e menaxhimit të mbeturinave, por mund të kontrollohen në mënyrë efektive me teknologjinë moderne dhe praktikat e menaxhimit. Në kontekstin e rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, këto ndikime duhet të menaxhohen me kujdes për të siguruar që operacionet e MRF të mos ndikojnë negativisht në komunitetet dhe mjediset përreth.

1. Kontrolli i erës:

- o **Ndikimi i mundshëm:** MRF-të, veçanërisht ato që trajtojnë materiale organike ose mbetje të përziera, mund të prodhojnë emetime të konsiderueshme të erërave që mund të ndikojnë në cilësinë e ajrit përreth objektit dhe të shqetësojnë zonën e banimit aty pranë.
- o **Masat parandaluese:** Për të zburuar emetimet e aromave, është thelbësore që objekti të mbyllet plotësisht dhe të sigurohet që çdo ajër me erë të trajtohet përpara se të lëshohet në atmosferë. Kjo mund të përfshijë instalimin e sistemeve të trajtimit të ajrit të shkarkimit, si biofiltra ose pastruesit kimikë për të kapur dhe neutralizuar aromat.

2. Emetimet e pluhurit:

- o **Ndikimi i mundshëm:** Pluhuri i krijuar gjatë klasifikimit dhe ndarjes mekanike të materialeve mund të përbëjë reziq si për mjedisin ashtu edhe për shëndetin e punonjësve nëse nuk kontrollohet siç duhet. Emetimet e pluhurit mund të kontribuojnë gjithashtu në ndotjen e ajrit në zonat përreth.
- o **Masat parandaluese:** Sistemet e kontrollit të pluhurit, duke përfshirë zonat e mbylura të klasifikimit dhe sistemet e ventilitimit me filtra, mund të zvogëlojnë përhapjen e pluhurit brenda dhe jashtë objektit. Pastrimi i rregullt i pajisjeve dhe hapësirave të punës minimizon më tej akumulimin e pluhurit. Përdorimi i spërkatjeve të ujit dhe sistemeve të nxjerrjes mund të ndihmojë gjithashtu në frenimin e emetimeve të pluhurit.

3. Ndotja akustike:

- o **Ndikimi i mundshëm:** Funkcionimi i makinerive në MRF, të tilla si transportuesit, grirëset dhe balerësit, mund të gjenerojnë nivele të konsiderueshme zhurmash, të cilat mund të jenë një shqetësim, veçanërisht në mjediset urbane ose gjysmë urbane.
- o **Masat parandaluese:** Zhurma mund të reduktohet duke instaluar barriera zanore rreth objektit dhe duke u siguruar që pajisjet me zhurmë të vendosen brenda zonave të mbylura. Për më tepër, zbatimi i strategjive operacionale të tilla si planifikimi i aktiviteteve të zhurmshme gjatë periudhave më të pakta të ditës mund të ndihmojë në zbutjen e ndikimit në komunitetet e afërta.

4. Siguria dhe shëndeti i punëtorëve:

- o **Ndikimi i mundshëm:** Punëtorët në MRF janë të ekspozuar ndaj një sërë rreziqesh profesionale, duke përfshirë cilësinë e dobët të ajrit, zhurmën dhe kontaktin e mundshëm me mbetjet e reziqshme. Pa masat adekuate të shëndetit dhe sigurisë, këto kushte mund të ndikojnë negativisht në shëndetin e punëtorëve.
- o **Masat parandaluese:** Sisetmet e ventilitimit në kabinat e klasifikimit duhet të jenë të teknologjisë moderne për të siguruar që punëtorët të mos ekspozohen ndaj pluhurit, erërave ose ndotësve të tjerë të ajrit. Pajisjet mbrojtëse personale (PPE) si maskat dhe mbrojtja e dëgjimit duhet të jenë të detyrueshme. Për më tepër, trajnimi i rregullt mbi protokollet e sigurisë dhe reagimi emergjent është thelbësor për të ruajtur një mjedis të sigurt pune.

5. Ndikimi i përgjithshëm në mjedis:

- o **Ndikimi i mundshëm:** Ndërsa MRF-të kontribuojnë në rikuperimin e burimeve, funksionimi i pahijshëm ose dizajni i dobët mund të çojë në degradim mjedisor, duke përfshirë kontaminimin e tokës dhe burimeve ujore aty pranë.
- o **Masat parandaluese:** Sigurimi që MRF-të janë ndërtuar dhe operuar sipas praktikave më të mira do të minimizojë reziqet mjedisore. Kjo përfshin monitorimin e rregullt të emetimeve, zbatimin e sistemeve të menaxhimit të ujërave të zeza dhe ndjekjen e protokolleve strikte për trajtimin dhe asgjësimin e mbeturinave të pa riciklueshme.

Pavarësisht nga ndikimet e mundshme negative mjedisore, MRF-të sjellin përfitime të rëndësishme mjedisore. Përparësitë kryesore përfshijnë:

- o **Ruajtja e burimeve:** Duke rikuperuar materiale të vlefshme si plastika, metalet, qelqi dhe letra, MRF-të reduktojnë nevojën për burime të virgjëra, duke ruajtur kështu materialet natyrore dhe duke ulur gjurmën e përgjithshme mjedisore të prodhimit.
- o **Reduktimi i mbeturinave:** MRF-të ndihmojnë në devijimin e sasive të konsiderueshme të mbeturinave nga deponitë, duke reduktuar ndikimet mjedisore të lidhura me deponitë, si prodhimi i kullimit dhe emetimet e metanit.
- o **Përfitimet klimatike:** Procesi i riciklimit zakonisht kërkon më pak energji sesa prodhimi i materialeve të reja, duke rezultuar në emetime më të ulëta të gazeve serra dhe duke kontribuar në përpjekjet për zbutjen e ndryshimeve klimatike në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt.

Trajtimi Biologjik Mekanik (MBT)

Ndërkohë MBT ofron shumë përfitime mjedisore, të tilla si davijimi i mbeturinave nga deponitë dhe rikuperimi i burimeve të vlefshme, gjithashtu mund të përbejë disa rreziqe mjedisore. Më poshtë janë disa ndikime të mundshme mjedisore dhe masat për t'i zbutur ato.

1. Cilësia dhe aroma e ajrit

Ndikimi i mundshëm : Emetimet e pluhurit, grimcave (PM), komponimeve organike të paqëndrueshme (VOCs), amoniakut, sulfurit të hidrogjenit (H₂S) dhe metanit (CH₄) nga fazat e përpunimit të mbeturinave dhe trajtimit biologjik mund të degradojnë cilësinë e ajrit. Erërat mund të lindin nga dekompozimi i mbeturinave organike, të cilat mund të ndikojnë negativisht në komunitetet përreth.

Masat parandaluese/reduktuese:

- Instaloni biofiltra ose filtra të karbonit të aktivizuar për të trajtuar ajrin e shkarkimit.
- Mirëmbani ndërtesat e mbyllura me presion negativ të ajrit për të kontrolluar emetimet dhe aromat.
- Siguroni mirëmbajtjen e rregullt të sistemeve të kontrollit të ajrit dhe përpunimin në kohë të mbeturinave për të shmangur dekompozimin e tepërt.

2. Emetimet e gazeve serë (GHG).

Ndikimi i mundshëm : Zbërthimi i lëndës organike gjatë procesit të trajtimit biologjik mund të rezultojë në emetimet e metanit dhe dioksidit të karbonit, të dyja gaze të fuqishme serë.

Masat parandaluese/reduktuese:

- Optimizoni proceset e tretjes anaerobe për të kapur metanin për prodhimin e energjisë.
- Përdorni teknika efektive të kompostimit për të minimizuar kushtet anaerobe në sistemet e trajtimit aerobik.
- Përfshirja e teknologjive të energjisë së rinovueshme për të reduktuar varësinë nga lëndet djegëse fosile për kërkesat e energjisë.

3. Ndotja e ujit dhe gjenerimi i kullimit

Ndikimi i mundshëm : Lëngu kullues nga mbeturinat, një lëng i krijuar nga dekompozimi i mbeturinave, mund të përmbajë substanca të rrezikshme si metale të rënda, komponime organike dhe lëndë ushqyese. Nëse nuk menaxhohet siç duhet, mund të kontaminojë ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore.

Masat parandaluese/reduktuese :

- Përdorni veshje të padepërtueshme dhe sisteme kullimi për të mbledhur rrjedhjet.
- Trajtoni kullimin duke përdorur procese biologjike, kimike ose fizike përpara shkarkimit.
- Dizajnoni sisteme të menaxhimit të ujërave të stuhisë për të minimizuar infiltrimin e ujit dhe për të kontrolluar gjenerimin e rrjedhjeve.

4. Zhurma dhe dridhje

Ndikimi i mundshëm : Proceset mekanike të tilla si copëtimi, renditja dhe ngjeshja gjenerojnë zhurmë dhe dridhje, të cilat mund të shqetësojnë komunitetet lokale dhe jetën e egër.

Masat parandaluese/reduktuese :

- Instaloni barrierat e zhurmës dhe mbyllini pajisjet me zhurmë.
- Mbani rregullisht pajisjet mekanike për të reduktuar nivelet e zhurmës.
- Zbatoni programe të monitorimit të zërit dhe kullizoni orët e punës në zona të ndjeshme.

5. Ndotja e tokës

Ndikimi i mundshëm : Trajtimi jo i duhur i materialeve ose dështimeve të pajisjeve mund të çojë në çirimin e ndotësve në tokë, duke ndikuar në cilësinë e tij dhe duke dëmtuar potencialisht ekosistemet lokale.

Masat parandaluese/reduktuese :

- o Krijoni plane dhe trajnime të duhura për menaxhimin e derdhjeve.
- o Sigurohuni që të gjitha materialet e rrezikshme të ruhen dhe të trajtohen sipas rregullave mjedisore.
- o Monitoroni rregullisht cilësinë e tokës përreth objekteve.

6. Biodiversiteti dhe Çrregullimi i Habitatit

Ndikimi i mundshëm : Ndërtimi dhe funksionimi i objekteve MBT mund të çojë në humbje të habitatit, fragmentim dhe shqetësime të florës dhe faunës lokale.

Masat parandaluese/reduktuese :

- o Kryerja e vlerësimeve të ndikimit në mjedis (VNM) përpara zgjedhjes së vendndodhjes për të shmangur ekosistemet e ndjeshme.
- o Zbatimi i Peizazhit me specie vendase për të mbështetur biodiversitetin.
- o Dizenjoni zona tampon të gjerë përreth objekteve për të zbutur humbjen e habitatit.

7. Mbetjet dhe asgjësimi i mbeturinave

Ndikimi i mundshëm : Materialet e mbetura, të tilla si mbetjet e pa ricklueshme dhe materialet e hedhura nga procesi MBT, mund të kërkojnë ende asgjësim në deponi, duke kontribuar në përdorimin e tokës dhe ndodjen e mundshme.

Masat parandaluese/reduktuese :

- o Përmirësoni efikasitetin e klasifikimit për të maksimizuar rikuperimin e materialit dhe për të minimizuar mbetjet e mbetura.
- o Promovoni opsionet e ricklimit në rrjedhën e pushime për materialet e rikupuruara nga objektet MBT.
- o Hetoni përdorime alternative për mbetjet e mbeturinave, si për materialet e ndërtimit ose rikuperimin e energjisë.

Tabela 24. Vlerësimi mjedisor për trajtimin mekanik (MRF)

R03 Mekanika biologjike trajtimi (MBT)			
R03-01	MBT me trajtje anaerobe		
R03-02	MBT me stabilizim		
R03-03	MBT me kompostim		
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar		Shkurtesa	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
Përmirësimi i cilësisë së jetës	R03-01		0
	R03-02		0
	R03-03		0
Mbrojtja e shëndetit të njeriut	R03-01		-
	R03-02		0
	R03-03		+
Biodiversiteti, flora dhe fauna			
Mbrojtja e burimeve natyrore dhe biologjike	R03-01		0
	R03-02		0
	R03-03		0
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar		Shkurtesa	Vlerësimi
Mbrojtja e zonave të mbrojtura dhe pasurisë natyrore	R03-01		0
	R03-02		0
	R03-03		0

Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet		
Ruajtja e shëndetshme dhe ekologjike së dheut	R03- 01	O
	R03- 02	O
	R03- 03	O
Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit	R03- 01	++
	R03- 02	++
	R03- 03	+
Shtytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore	R03- 01	++
	R03- 02	++
	R03- 03	+
Uji		
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujërat nëntokësore dhe përmirësimi i statusit të tyre ekologjik	R03- 01	++
	R03- 02	++
	R03- 03	O
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike	R03- 01	++
	R03- 02	++
	R03- 03	O
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë		
Reduktimi dhe stabilizimi i emetimeve të gazrave serra	R03- 01	++
	R03- 02	++
	R03- 03	+
Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit	R03- 01	++
	R03- 02	++
	R03- 03	O
Peizazhi		
Ruajtja e Peizazhit dhe diversitetit	R03- 01	O
	R03- 02	O
	R03- 03	O
Arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore Trashëgimia		
Konservimi dhe mbrojtja e asetëve të trashëgimisë kulturore	R03- 01	O
	R03- 02	O
	R03- 03	O
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi		
	R03- 01	++

4.3.2.4. Tretje anaerobe (rikuperimi i materialit dhe energjisë)

Tretja anaerobe (AD) është një proces biologjik i përdorur në menaxhimin e mbeturinave për të trajtuar materialet e mbeturinave organike, të tilla si mbetjet ushqimore, mbetjet bujqësore dhe llumrat e ujërave të zeza, në mungesë të oksigjenit. Ky proces zberthen lëndën organike përmes aktivitetit mikrobik, duke rezultuar në dy produkte kryesore: biogaz dhe tretje. Tretja anaerobe luan një rol kyç si në rikuperimin e materialit (tretje) ashtu edhe në rikuperimin e energjisë (biogaz).

Objektivat kryesore të tretjes anaerobe:

1. **Rikuperimi i energjisë** : Një nga qëllimet kryesore të tretjes anaerobe është prodhimi i biogazit nga shpërbërja e materialeve organike në një mjedis pa oksigjen. Biogazi mund të përdoret për të gjeneruar energji elektrike dhe ngrohje, të cilat mund të furnizojnë energji në rrejtin lokal ose të përdoren drejtpërdrejt në funksionimin e centralit. Në kontekstin e Gjilanit dhe Ferizajt , ky rikuperim i energjisë mund të ndihmojë në kompensimin e varësisë së rajonit nga lëndet djegëse fosile, duke kontribuar në synimet më të gjera të Kosovës për përdorim të qëndrueshëm të energjisë.
2. **Rikuperimi i materialit dhe kondicionimi i tokës** : Nënprodukti i procesit të AD, i njohur si tretje, është një material i pasur me lëndë ushqyese që mund të përdoret si një kondicioner natyral i tokës në zonat bujqësore. Duke pasur parasysh rëndësinë e bujqësisë në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt , përdorimi i tretjes mund të përmirësojë shëndetin dhe pjellorinë e tokës, duke reduktuar nevojën për plehra kimike dhe duke mbështetur praktika më të qëndrueshme bujqësore.
3. **Tretja anaerobe në kontekstin e mbeturinave shtëpiake të përziera** : Në sistemet e trajtimit biologjik mekanik (MBT), AD përdoret shpesh për të stabilizuar fraksionin organik të mbeturinave shtëpiake të përziera. Ndërsa kjo qasje mund të zvogëlojë ndjeshëm përmbajtjen e biodegradueshme të mbeturinave të dërguara në deponi, fokusi kryesor në një kontekst MBT është në zvogëlimin e emetimeve të deponisë dhe jo në maksimizimin e prodhimit të biogazit ose tretjes. Për Gjilanin dhe Ferizajt , ku infrastruktura e grumbullimit dhe përpunimit të mbeturinave organike mund të jetë e pazhvilluar, fokusi fillestar mund të jetë në integrimin e AD brenda objekteve të MBT për të stabilizuar mbeturinat dhe për të zbutur emetimet.
4. **Grumbullimi i Veçantë i Mbeturinave Bio për Tretje Anaerobe**: Që AD të arrijë potencialin e tij të plotë si në drejtim të rikuperimit të energjisë ashtu edhe të materialit, është thelbësore të krijohet një sistem për grumbullimin e veçantë të mbeturinave organike (bio-). Në Gjilan dhe Ferizajt , zbatimi i grumbullimit të ndarë të bio-mbeturinave do të mundësonte përpunimin e rymave organike më të pastra, duke maksimizuar rendimentin e biogazit dhe duke prodhuar tretje me cilësi më të lartë. Ndërsa krijimi i grumbullimit të veçantë të mbeturinave bio kërkon infrastrukturë shtesë dhe përpjekje për pjesëmarrjen e publikut, përfitimet mjedisore dhe ekonomike afatgjata janë të rëndësishme. Këto përfitime përfshijnë reduktimin e përdorimit të deponisë, minimizimin e emetimeve të gazeve sërë, përmirësimin e shkallës së devijimit të mbeturinave dhe kontributin në nismat e ekonomisë rrethore. Për më tepër, të ardhurat e gjeneruara nga prodhimi i biogazit dhe shitja e tretjes mund të ndihmojnë në kompensimin e kostove të grumbullimit dhe përpunimit.
5. **Përfitimet për operacionet e deponisë**: Tretja anaerobe gjithashtu luan një rol kritik në reduktimin e barrës në deponi duke devijuar mbetjet organike. Për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt , ku kapaciteti i deponive mund të jetë i kufizuar, AD mund të zvogëlojë vëllimin e mbeturinave të dërguara në deponi, duke zgjatur kështu jetëgjatësinë e tyre dhe duke reduktuar rreziqet mjedisore që lidhen me emetimet e deponive dhe prodhimin e kullimit.
6. **Përmirësimet mjedisore dhe shëndetësore**: Zbatimi i suksesshëm i tretjes anaerobe, i mbështetur nga grumbullimi i veçantë i mbeturinave biologjike, mund të kontribuojë në:
 - Zvogëlimi i emetimeve të gazeve sërë: Duke devijuar mbetjet organike nga deponitë, AD redukton ndjeshëm emetimet e metanit, të cilat janë një kontribues i madh në ndryshimet klimatike.
 - Përmirësimi i shëndetit të tokës: Aplikimi i tretjes si kondicioner i tokës ofron një alternativë miqësore me mjedisin ndaj plehrave kimike, duke përmirësuar strukturën e tokës dhe pjellorinë në tokat bujqësore të rajonit.

- **Prodhim më i pastër i energjisë:** Biogazi i prodhuar përmes AD ofron një burim të ripërtëritshëm të energjisë që mund të ndihmojë në reduktimin e varësisë nga burimet e energjisë jo të ripërtëritshme në Kosovë, në përputhje me qëllimet kombëtare të energjisë.
- **Permeabiliteti i shëndetit publik:** Duke reduktuar volumin e mbeturinave në deponi, tregu i erës së keqe, dhëmtuesve dhe ndotjes së ujit minimizohet, duke çuar në rezultate më të mira të shëndetit publik në përgjithësi si në komunitetet rurale ashtu edhe ato urbane.

4.2.2.4.1. Përshkrimi i Teknologjisë

Tretja anaerobe për prodhimin e biogazit zhvillohet në një enë të mbyllur të quajtur reaktor, i cili është projektuar dhe ndërtuar në forma dhe madhësi të ndryshme specifike për vendin dhe kushtet e lëndës së parë. Këta reaktorë përmbajnë bashkësi mikrobiale komplekse që shpërbajnë (ose tresin) mbetjet dhe prodhojnë biogaz dhe tretje rezultante (produktet përfundimtare të materialit të ngurtë dhe të lëngshëm të procesit AD) i cili shkarkohet nga tretësi.

Materialë të shumta organike mund të kombinohen në një tretës, një praktikë e quajtur bashkë-tretje. Materialet e bashkë-tretura përfshijnë plehun; mbetjet ushqimore (dmth., përpunimi, shpërndarja dhe materialet e krijuara nga konsumatori); kulturat energjetike; mbetjet e bimëve; dhe yndyrat, vajrat dhe yndyrat (FOG) nga mbetje yndyrore të restoranteve dhe shumë burime të tjera. Tretja e përbashkët mund të rrisë prodhimin e biogazit nga mbetjet organike me rendiment të ulët ose të vështirë për t'u tretur.

Tretja anaerobe prodhon dy rezultate të vlefshme: biogaz dhe tretje.

Biogazi - përbëhet nga metani (CH₄), i cili është përbërësi kryesor i gazit natyror, në një përqindje relativisht të lartë (50 deri në 75 për qind), dioksidi i karbonit (CO₂), sulfuri i hidrogjenit (H₂S), avuaji e ujit dhe sasi të vogla të gazet e tjera. Energjia në biogaz mund të përdoret si gazi natyror për të siguruar ngrohje, gjenerimin e energjisë elektrike dhe sistemet e ftohjes së energjisë, ndër përdorime të tjera. Biogazi mund të pastrohet gjithashtu duke hequr përbërësit inertë ose me vlerë të ulët (CO₂, ujë, H₂S, etj.) për të gjeneruar gaz natyror të rinovueshëm (RNG). Kjo mund të shitet dhe të injektohet në sistemin e shpërndarjes së gazit natyror, të kompresohet dhe të përdoret si karburant automjeti, ose të përpunohet më tej për të gjeneruar karburant alternativ transporti, produkte energjetike ose biokimike dhe bioprodukte të tjera të avancuara.

Digestati është materiali i mbetur pas procesit të tretjes. Ai përbëhet nga pjesë të lëngshme dhe të ngurta. Këto shpesh ndahen dhe trajtohen në mënyrë të pavarur, pasi secila ka vlerë që mund të realizohet me shkallë të ndryshme të përpunimit pas.

Me trajtimin e duhur, si pjesa e ngurtë ashtu edhe ajo e lëngshme e tretjes mund të përdoren në shumë aplikime të dobishme, si plehurat e kafshëve (të ngurta), plehurat e pasura me lëndë ushqyese (lëngët dhe të ngurta), një material themeli për produktet me bazë bio (p.sh., bioplastika), kompost i pasur me organikë (të ngurta) dhe/ose thjesht si modifikues i tokës (të ngurta), nga të cilat kjo e fundit mund të përshijë fermën që shpërndan tretjen në fushë si pleh. Produktet e tretjes mund të jenë një burim të ardhurash ose kursimesh kostosh dhe shpesh ndiqen për të rritur përfitimin financiar dhe neto mjedisor të një projekti AD/biogaz.

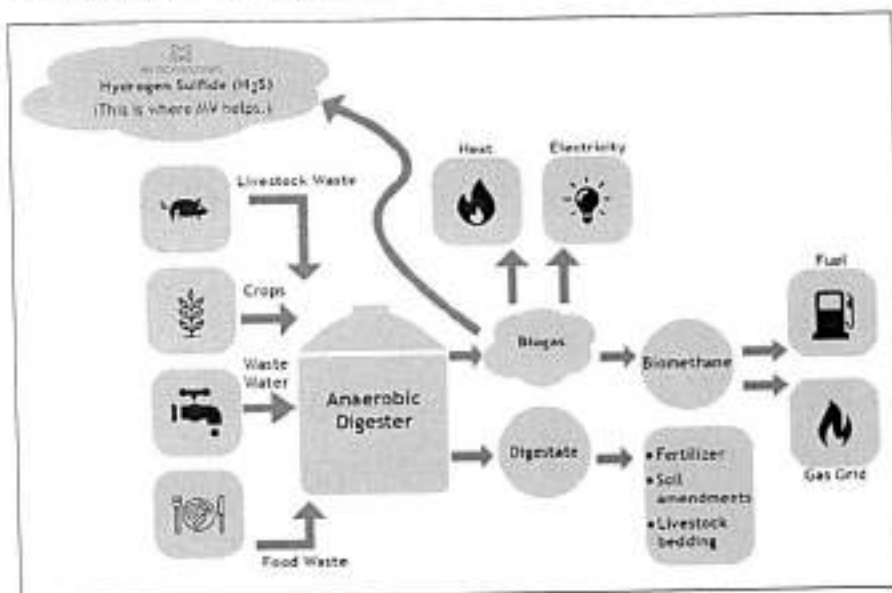

Figura 6. Diagrami i rrjedhës së tretjes anaerobe³

Në kontekstin e Gjantit dhe Ferizajt , ku është i nevojshëm një kalim në praktika më të qëndrueshme të menaxhimit të mbeturinave, tretja anaerobe paraqet një zgjidhje të fuqishme për rikuperimin e energjisë, mbrojtjen e mjedisit dhe qëndrueshmërinë afatgjatë të sistemeve të menaxhimit të mbeturinave

4.3.2.4.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose Ulja e ndikimeve negative në mjedis

Megjantse AD është një sistem i mbyllur, nuk priten ndikime të rëndësishme mjedisore për sa kohë që sigurohet funksionimi i qëndrueshëm. Megjithatë, asnjë operacion teknik nuk është i mundur pa ndërprerje të funksionimit. Për këtë arsye, një personel i aftë, i cili ndërhyr menjëherë në rast mosfunksionimi, është thelbësor. Për shembull, në rast rrjedhjeje, biogazi që rrjedh duhet të digjet në mënyrë të kontrolluar, gjë që sigurosh shoqërhet me një ndikim të lehtë mjedisor, por jo me një dëmtim të qëndrueshëm. Për shkak të kapsulimit të tretësve anaerobe, humbjet e nënshtresës për shkak të pompave të dëmtuara ose rrjedhjeve të reaktorit janë mjaft të pamundura. Për më tepër, prodhimet e impianteve AD duhet gjithashtu të kontrollohen në përputhje me standardet përkalëse. Përdorimi i tretjes së kontaminuar ose shkarkimi i ujit të procesit të paturajuar duhet të shmangët dhe për këtë arsye të kontrollohet.

Në përgjithësi, AD kontribuon në mënyrë indirekte në mbrojtjen e klimës duke shmangur emetimet e metanit nga deponitë. Gjithashtu, për shkak të stabilizimit të materialit organik, vendosjet e trupave të deponive mund të përmirësohen në krahasim me deponitë me mbetje komunale të paturajuara. Përfundim e mëtejshme janë rikuperimi i materialit dhe energjisë dhe rrjedhimisht ruajtja e burimeve.

Tabela 25. Vlerësimi mjedisor për tretjen anaerobe

³<https://www.eur-observatory.com/benefits-of-anaerobic-digestion/>

R04 Tretja Anaerobe (Anaerobic Digestion (AD))			
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar		Shkurtesa	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
Përmirësimi i cilësisë së jetës		R04	0
Mbrojtja e shëndetit të njeriut		R04	-
Biodiversiteti, flora dhe fauna			
Mbrojtja e burimeve natyrore dhe biologjike		R04	0
Mbrojtja e zonave të mbrojtura dhe pasurisë natyrore		R04	0
Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet			
Ruajtja e shëndetshme dhe ekologjike së dheut		R04	+
Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit		R04	++
Shfrytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore		R04	++
Uji			
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujërat nëntokësore dhe përmirësimin e statusit të tij ekologjik		R04	++
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike		R04	++
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë			
Reduktimi dhe stabilizimi i amonimeve të gazrave serrë		R04	++
Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit		R04	++
Peizazhi			
Ruajtja e Peizazhit dhe diversitetit		R04	0
Arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore Trashëgimia			
Konservimi dhe mbrojtja e aseteve të trashëgimisë kulturore		R04	0
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar		Shkurtesa	Vlerësimi
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi		R04	++

4.3.2.5 Deponia Sanitare (Hedhja e sigurt e mbeturinave)

Zbatimi i deponive sanitare luan një rol jetik në çdo sistem të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave të Ngurta (PNMIM), duke siguruar që mbetjet e ngurta të asgjësohen në një mënyrë të sigurt për mjedisin dhe në përputhje me rregulloret e vendosura. Pavarësisht nga masat për shmangien, riciklimin ose trajtimin e mbeturinave të marra tani ose në të ardhmen, gjithmonë do të mbetet një pjesë e mbeturinave që kërkon asgjësim të sigurt. Objektivi i një Deponie Sanitare është të sigurojë që ky proces asgjësimi të minimizojë ndikimet negative mjedisore.

Shqetësimet kryesore mjedisore:

Depozitimi i mbeturinave, kur nuk menaxhohet ose menaxhohet në mënyrë të gabuar, çon në disa çështje mjedisore, kryesisht për shkak të dekompozimit anaerobik të materialeve organike në mbetje. Kjo rezultoi në gjenerimin e:

- Gazi i deponisë, kryesisht metani, i cili është një gaz i fuqishëm serrë dhe kontribuon në ndryshimet klimatike.

- Lëngu kullues nga mbeturinat, një nënprodukt i lëngshëm që mund të depërtojë në ujërat nëntokësore ose trupat ujorë aty pranë, duke i ndotur ato.
- Aromat e këqija që mund të prekin komunitetet përreth.
- Paqëndrueshmëria e deponisë, që çon në probleme të vendbanimeve për shkak të dekompozimit të mbeturinave materiale me kalimin e kohës.

Këto efekte negative mund të reduktohen ndjeshëm duke zbatuar praktikën e duhura të menaxhimit të deponisë, të tilla si:

- Zgjedhja e vendeve të përshtatshme të deponisë.
- Masat strukturore të tilla si rreshtat dhe sistemet e kapjes së gazit.
- Mënyrat e optimizuara të funksionimit të deponisë.

Për më tepër, trajtimi i mbeturinave para arritjes për të reduktuar përmbajtjen e tyre organike mund të minimizojë më tej emetimet, duke reduktuar ndikimet mjedisore dhe shëndetësore.

Situata aktuale në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

Në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt të Kosovës, deponimi jo i duhur i mbeturinave ka qenë një çështje kritike për shumë vite. Rajoni ka qenë duke luftuar me deponitë e pakontrolluara, duke çuar në pasojë të rënda mjedisore. Kjo pasqyron situatën e parë në të gjithë vendin, ku problemet e zakonshme përfshijnë:

- Zgjedhja e pamjaftueshme e vendndodhjes: Shumë venddepozitime ndodhen në vende të papërshtatshme për mjedisin, si p.sh. pranë lumenjve ose brenda zonave të populluara, duke përkeqësuar rreziqet e ndotjes së ujit dhe tokës.
- Mungesa e infrastrukturës: Shumica e venddepozitimeve nuk kanë masa për të kontrolluar emetimet, të tilla si sistemet e menaxhimit të kullimit, grumbullimi i gazit të deponisë ose kontrolli i zjarrit. Këto deponi janë shpesh të hapura, të ekspozuara dhe të pamenaxhuara.
- Mungesa e buxhetit dhe pajisjeve: Shumë komuna në rajon u mungojnë burimet dhe pajisjet e nevojshme financiare për të menaxhuar dhe operuar siç duhet deponitë, gjë që rezulton në trajtimin dhe arritjen e dobët të mbeturinave.
- Hedhja e pakontrolluar: Praktika e hedhjes së paigjshme të mbeturinave në lumenj dhe pranë burimeve të rëndësishme ujore mbetet e përhapur, duke degraduar më tej mjedisin.

Egje në rastet kur Komunitet shpenzojnë përpjekje të konsiderueshme për pastrimin e qytetit, gjendja në venddepozitime kryesisht neglizhohet.

Zakonisht, me vetëm disa përjashtime, mbetjet e grumbulluara hidhen kryesisht në deponi të pakontrolluara ose të egra. Shumë venddepozitime ndodhen në vende të papërshtatshme dhe në shumicën e rasteve nuk ka gjithashtu masa ndërtimore ose operacionale për mbrojtjen e shëndetit dhe mjedisit, si kontrolli i hyrjes, menaxhimi i ujërave sipërfaqësore, sistemi i izolimit të bazës dhe sistemi i grumbullimit të kullimit ose gazit. Gjithashtu mbetjet e deponuara nuk mbulojnë rregullisht me dhe ose zhavori.

Zhvillimet dhe Përpjekjet e fundit

Gjatë viteve të fundit, janë bërë përpjekje në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt për të përmirësuar praktikën e menaxhimit të mbeturinave. Megjithatë është parë njëfarë progresi me ngritjen e deponive të kontrolluara sanitare, rajoni ende përballë me disa sfida. Këto deponi shpesh financohen në mënyrë të pamjaftueshme ose u mungojnë standardet operacionale të kërkuara për të përmbushur standardet e Direktivës së BE-së për Deponitë, si p.sh.

- Sistemet e trajtimit të kullimit për të parandaluar kontaminimin e zonave përreth.
- Mbledhja dhe trajtimi i gazit për të zbutur çlirimin e metanit të dëmshëm dhe gazrave të tjerë.
- Mbulimi i rregullt i mbeturinave për të parandaluar ekspozimin dhe përhapjen e aromave.

Stacionet e transferimit, që shërbejnë si pika të përkohshme për grumbullimin e mbeturinave përpara se ato të transportohen në deponitë sanitare, janë propozuar, por nuk janë ende plotësisht funksionale në shumë zona. Për më tepër, shumë deponi në rajon ende funksionojnë pa izolim të duhur, menaxhim të ujërave sipërfaqësore ose mbulim të dhout, duke rezultuar në rreziqe të vazhdueshme mjedisore.

Objektivat Strategjike për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

Synimi për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt duhet të jetë kalimi nga deponitë e pakontrolluara në deponi sanitare të kontrolluara nga mjedisi që janë në përputhje me standardet moderne të menaxhimit të mbeturinave. Objektivat strategjike për përmirësimin e situatës së deponive në rajon përfshijnë:

- Zgjedhja e vendndodhjes bazuar në vlerësimet mjedisore, duke siguruar që deponitë të jenë të vendosura larg zonave të ndjeshme si lumenjtë, toka bujqësore ose zona me popullsi të dendur.
- Zhvillimi i infrastrukturës për të përfshirë sistemet e linjës, menaxhimin e kullimit dhe sistemet e kapjes së gazit.
- Përmirësime operacionale për të siguruar që deponitë të menaxhohen në një mënyrë që minimizon ndikimin mjedisor, si p.sh. mbulimi i rregullt i mbeturinave, sistemet e kontrollit të zjarrit dhe monitorimi i emetimeve.
- Ndergjegjësimi dhe zbatimi i publikut për të parandaluar hedhjen e paligjshme dhe për të inkurajuar praktikën e duhur të depozitimit të mbeturinave.
- Përfitimet e përmirësimit të deponive sanitare

Kur zbatohen siç duhet, deponitë sanitare ofrojnë një mjedis të kontrolluar për depozitimin e mbeturinave që redukton ndikimet mjedisore. Këto përfitime përfshijnë:

- Reduktimi i emetimeve të gazeve serrë: Kapja e gazit të deponisë mund të parandalojë metanin të hyjë në atmosferë, gjë që ndihmon në zbutjen e ndryshimeve klimatike.
- Parandalimi i ndotjes së ujit: Sistemet e grumbullimit dhe trajtimit të kullimit sigurojnë që trupat ujorë të alërt dhe burimet ujore nëntokësore të mos ndoten.
- Cilësi më e mirë e ajrit: Mbyllja dhe menaxhimi i duhur i mbeturinave mund të zvogëlojë aromën, pluhurin dhe emetimet e dëmshme, duke përmirësuar cilësinë e jetës për komunitetet aty pranë.
- Ruajtja e burimeve: Deponitë sanitare mund të luajnë gjithashtu një rol në rikuperimin e burimeve duke marrë energji nga mbetjet (si sistemet nga mbeturinat në energji) dhe duke nxjerrë materiale të vlefshme për riciklim.

4.3.2.5.1 Përshtetja e Teknologjisë

Deponitë sanitare janë vende ku mbetjet izolojnë nga mjedisi derisa të jenë të sigurta. Konsiderohet kur është degraduar plotësisht biologjikisht, kimikisht dhe fizikisht.

Si minimum, kater kushte themelore duhet të plotësohen nga çdo projektim dhe operim i kantierit përpara se ai të konsiderohet si një vendgrumbullim sanitar:

1. Izolimi i plotë ose i pjesshëm hidrogeologjik; nëse një zonë nuk mund të vendoset në tokë që përmban natyrshëm siguri të mjedhjeve, materialet shtesë të veshjes duhet të sillen në vend për të reduktuar rrjedhjet nga baza e zonës (kullimi) dhe për të ndihmuar në reduktimin e ndotjes së ujërave nëntokësore dhe tokës përreth. Nëse një shtresë - tokë ose sintetike - sigurohet pa një sistem të grumbullimit të rrjedhjeve, të gjitha rrjedhjet do të arrijnë përfundimisht në mjedisin përreth. Mbledhja dhe trajtimi i kullimit duhet të theksohet si një kërkesë bazë.

2. Përgatitjet formale inzhinierike: projektet duhet të zhvillohen nga hetimet gjeologjike dhe hidrogjeologjike lokale. Duhet të hartohet gjithashtu një plan për asgjësimin e mbeturinave dhe një plan përfundimtar restaurimi.
3. Kontrolli i përhershëm: Stafi i trajnuar duhet të bazohet në lëndë për të mbikëqyrur përgatitjen dhe ndërtimin e kështjës, depozitimin e mbeturinave dhe funksionimin dhe mirëmbajtjen e rregullt.
4. Vendosja dhe mbulimi i planifikuar i mbeturinave: mbetjet duhet të shpërndahen në shtresa dhe të kompaktohen. Një zonë e vogël pune e cila mbulohet çdo ditë ndihmon që mbetjet të jenë më pak të aksesueshme për dëmtuesit dhe parazitët.

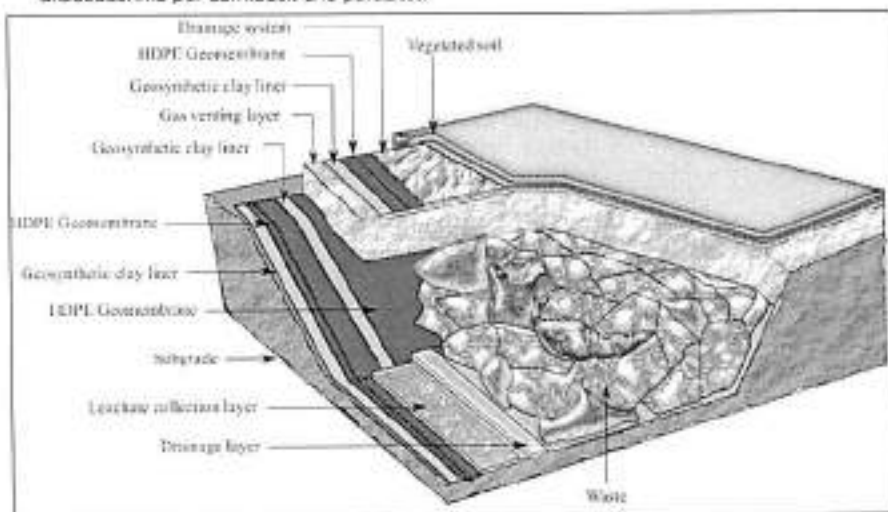

Figura 7. Diagrami skematik i një deponie të projektuar⁷

Deponia rajonale në Veleçinë , e cila funksionon që nga viti 2006, aktualisht i shërben të gjithë Zonës së Menaxhimit të Mbeturinave (ZMZ). Ai përmban një shtresë gjeomembrane dhe argjile si pjesë e sistemit të saj të vulosjes bazë. Me një sipërfaqe prej 24 hektarësh, vetëm 5 hektarë të zonës janë vulosur me bazë, dhe ka një kapacitet total prej 1.22 milion metra kub. Landfili përpunon afërsisht 4000 ton mbeturina në muaj. Operacionet ditore përfshijnë inspektimin vizual të mbeturinave që vijnë, poshimin e kamionëve dhe shtyrjen dhe formimin e mbeturinave me buldozer. Mbulimi i mbeturinave me tokë ndodh me ndërprerje.

⁷ Anggilo, Nita & Mchuan LathaGali, " Përfundimet inzhinierike të zëvendësimit të rrisës natyrore me rrisës e prodhuar në laboratorin e landfilitëve ", Raport Shtesë

Figura 8. Deponia Volekince

4.3.2.5.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose Ulja e ndikimeve negative në mjedis

Deponitë janë një nga metodat më të përdonura të depozitimit të mbeturinave, por ato mund të kenë ndikime të rëndësishme mjedisore nëse nuk menaxhohen siç duhet. Këto ndikime ndikojnë në cilësinë e ajrit, burimet ujore, shëndetin e tokës dhe ekosistemet përreth. Më poshtë janë ndikimet kryesore të mundshme mjedisore të deponive, së bashku me masat për parandalimin ose reduktimin e efekteve negative.

Ndotja e ajrit

- **Ndikimi i mundshëm :** Emetimet e gazit të deponisë , kryesisht të përbëra nga metani (CH₄) dhe dioksidi i karbonit (CO₂), krijohen nga dekompozimi i mbeturinave organike. Metani është një gaz i fuqishëm serra, që kontribuon në ngrohjen globale, ndërsa gazrat e tjerë si komponimet organike të paqëndrueshme (VOCs) mund të ndikojnë në cilësinë e ajrit lokal dhe të shkaktojnë probleme shëndetësore.
- **Masat zbutëse :**
 - **Sistemet e grumbullimit të gazit të deponisë :** Instaloni sisteme grumbullimi të gazit të deponisë për të kapur metanin dhe gazrat e tjerë. Metani i mbledhur mund të përdoret për gjenerimin e energjisë përmes teknologjive nga mbeturinat në energji (WTE) ose të ndalet për të zvogëluar ndikimin e tij në mjedis.
 - **Monitorimi i gazit :** Monitoroni vazhdimisht emetimet e gazit nga landfilli për të zbuluar dhe adresuar më herët rrjedhjet ose emetimet e tepërta.
 - **Kontrolli i erërave :** Përdorni sisteme kundër erërave , të tilla si biofiltra ose sprej neutralizues, për të minimizuar ndikimin e aromave të gazit në komunitetet aty pranë.

Ndotja e ujit (Lëngu kullues nga mbeturinat)

- **Ndikimi i mundshëm :** Lëngu kullues nga mbeturinat , lëngu që depërton përmes mbeturinave në deponi, përmban një përzierje kimikatesh të dëmshme, metale të rënda dhe përbërje organike. Nëse nuk menaxhohet siç duhet, rrjedhjet mund të ndotin burimet e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore , duke paraqitur rreziqe për furnizimet me ujë të pijshëm dhe ekosistemet ujore.
- **Masat zbutëse :**
 - **Grumbullimi dhe trajtimi i kullimit :** Instaloni sisteme të grumbullimit të kullimit në bazën e deponive për të kapur rrjedhjet dhe për të parandaluar depërtimin e tij në ujërat

nëntokësore. Më pas, kullimi duhet të trajtohet duke përdorur teknologjitë e duhura të trajtimit të ujërave të zeza përpara se të shkarkohet ose të ripërdoret.

- o **Mbajtësit e deponisë:** Sigurohuni që deponitë të ndërtohen me veshje të padepërtueshme (p.sh., veshje prej balte ose sintetike) për të parandaluar rrjedhjen e rrjedhjeve në tokën përreth dhe në ujërat nëntokësore.
- o **Monitorimi i rregullt i cilësisë së ujit:** Kryeni monitorim të rregullt të ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore për të zbuluar herët çdo ndotje të mundshme dhe për të marrë masa korrigjuese sipas nevojës.

Ndotja e tokës

- **Ndikimi i mundshëm:**
Kullimi që del nga deponitë e pakontrolluara ose të menaxhuara keq mund të kontaminojë tokën përreth, duke reduktuar pjellorinë e saj dhe duke e bërë atë të papërshtatshme për bujqësi ose mijë të bimëve. Përveç kësaj, mbetjet e rrezikshme në deponi mund të lëshojnë substanca toksike në tokë.
- **Masat zbutëse:**
 - o **Rreshtimi dhe mbulimi i duhur:** Përdorni veshje me cilësi të lartë dhe sisteme mbulimi në fund dhe në krye të deponisë për të minimizuar lëvizjen e rrjedhjeve dhe për të parandaluar ndotjen e tokës.
 - o **Menaxhimi i kullimit:** Siç përkthehet më sipër, mbledhja dhe trajtimi efektiv i kullimit janë çelësi për parandalimin e ndotjes së tokës.
 - o **Testimi i rregullt i tokës:** Provoni periodikisht cilësinë e tokës përreth deponisë për të siguruar që ndotësit nuk kanë migruar përtej kufirit të deponisë.

Humbja e biodiversitetit

- **Ndikimi i mundshëm:**
Deponitë mund të kenë një ndikim negativ në jetën e agër dhe ekosistemet lokale, veçanërisht nëse ato ndodhen pranë habitateve të ndjeshme. Ndërtimi dhe funksionimi i deponive mund të çojë në shkatërrimin e habitatit, zhvendosjen e specieve dhe ndërprerjen e modeleve të migrimit.
- **Masat zbutëse:**
 - o **Zgjedhja e vendit:** Zgjidhni me kujdes vendet e deponive që shmangin zonat e ndjeshme ekologjike, si ligatinat, pyjet dhe habitatet për speciet e rrezikuara. Kryerja e Vlerësimeve të Ndikimit në Mjedis (VNM) përpara zhvillimit të çdo landfili të ri.
 - o **Zonat tampon:** Krijoni zona tampon rreth deponive për të minimizuar ndikimin në ekosistemet aty pranë. Këto zona mund të shërbejnë si breza të gjelbër që ofrojnë habitat për speciet e zhvendosura dhe reduktojnë zhurmën dhe ndotjen vizuale.
 - o **Rehabilitimi dhe rryllëzimi:** Pas mbylljes së një landfili, rryllni ose rehabilitoni vendin për të rivendosur ekuilibrin ekologjik dhe për të promovuar rimëkëmbjen e biodiversitetit.

Emetimet e gazeve serrë

- **Ndikimi i mundshëm:**
Metani i prodhuar në deponi është një nga gazrat më të fuqishëm serë, duke kontribuar ndjeshëm në ndryshimet klimake nëse lëshohet në atmosferë. Emetimet e tjera, të tilla si dioksidi i karbonit nga mbetjet e dekompozuar, gjithashtu kontribuojnë në gjurmën e përgjithshme të karbonit të deponisë.
- **Masat zbutëse:**
 - o **Kapja e metanit për Gjenerimin e Energjisë:** Instaloni sisteme të kapjes së metanit për të mbledhur gazin e deponisë dhe për ta përdorur atë për prodhimin e energjisë (energji elektrike ose ngrohje), duke reduktuar si emetimet e gazeve serrë ashtu edhe përdorimin e karburanteve fosile.

- o **Ndëzja e gazit të topërt** : Nëse biogazi nuk kapet për energji, ai duhet të ndizet për të zvogëluar potencialin e ngrohjes globale të metanit, pasi djegja e metanit e shndërron atë në CO₂ më pak të dëmshëm.
- o **Devijimi i mbeturinave organike** : Reduktori prodhimin e metanit duke devijuar mbetjet organike (p.sh. mbeturinat e ushqimit dhe mbetjet e oborrit) nga venddepozitimet dhe duke i përpunuar ato në impiante kompostimi ose tretjeje anaerobe .

Dëmtuesit dhe vektorët e sëmundjeve

- **Ndikimi i mundshëm** :
Deponitë mund të furnojnë dëmtues si brejtësit, zogjtë dhe insektet, të cilat mund të bëhen vektorë të sëmundjesh që paraqesin rreziqe për shëndetin publik. Këta dëmtues mund të përhapin sëmundje në komunitetet e afërta dhe të prishin ekosistemet lokale.
- **Masat zbutëse** :
 - o **Mbulimi i përditshëm i mbeturinave** : Përdorni mbulesa të përditshme dhe ose sintetike për të propozuar mbeturinat dhe për të zvogëluar ekspozimin e tyre ndaj dëmtuesve, duke kufizuar aksesin e tyre në burimet ushqimore.
 - o **Programet e kontrollit të dëmtuesve** : Zbatoni masat e kontrollit të dëmtuesve , të tilla si mbetje ose parandalues, për të parandaluar infektimin e brejtësve dhe insekteve.
 - o **Ngjeshja e duhur e mbeturinave** : Ngjeshja e mbeturinave rregullisht redukton aksesin e tyre ndaj dëmtuesve dhe minimizon zonat ku mund të kalëzojnë vektorët e sëmundjeve.

Probleme erë

- **Ndikimi i mundshëm** :
Zbrithimi i mbeturinave organike në deponi prodhon erëra të pakëndshme, të cilat mund të jenë një shqetësim për komunitetet përreth. Kjo mund të çojë në ankesa publike dhe ujë të cilësisë së jetës për banorët e afërt.
- **Masat zbutëse** :
 - o **Sistemet e kontrollit të aromave** : Instaloni sisteme të kontrollit të aromave , të tilla si biofiltra, pastura kimike ose spraj që neutralizojnë erën, për të zbutur aromat e pakëndshme nga landfilli.
 - o **Mbulimi ditëri i mbeturinave** : Sigurohuni që mbeturinat të mbulohen çdo ditë me tokë ose materiale sintetike për të parandaluar përhapjen e aromave.
 - o **Monitorimi i cilësisë së ajrit** : Monitoroni rregullisht cilësinë e ajrit pranë deponive për të gjurmuar nivelet e erërave dhe për të zbatuar masat e kontrollit të erës sipas nevojës.

Ndikimi vizual

- **Ndikimi i mundshëm** :
Deponitë mund të ndikojnë negativisht në Peizazhin, veçanërisht në zonat piktoreske ose rurale, duke krijuar një prani vizuale të shëmtuar dhe duke ndikuar në estetikën e rajonit.
- **Masat zbutëse** :
 - o **Peizazhi dhe shqyrtimi** : Mblini pamë ose ndërtoni ekrane vegjetative rreth perimetrit të deponisë për të bllokuar ndikimin vizual të vendit.
 - o **Klasifikimi dhe konturimi** : Pasi të mbyllat një deponi, rigradoni dhe konturoni tokën për ta përzier me Peizazhin natyror përreth. Mbulimi dhe rivegetimi mund ta kthejë deponinë e mbyllur në një hapësirë të gjelbër, si park apo zonë rekreacioni.
 - o **Barrierat vizuale** : Instaloni gardhe të gjelbra për të fshehur deponitë nga pamja e publikut dhe për të përmirësuar integrimin vizual të tij në peizazh.

Në kontekstin e rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt , deponitë moderne sanitare duhet të zbatohen me praktikë më të mira për zgjedhjen e lokacionit, funksionimin e deponive dhe monitorimin. Në zonat ku ekzistojnë venddepozitimet të vjetra, duhet të merren masa rehabilituese për të parandaluar degradimin e vazhdueshëm të mjedisit .

Tabela 26. Vlerësimi mjedisor për deponinë sanitare (depozitimi i sigurtë i mbeturinave)

R06	Deponia Sanitare (asgjësimi i sigurtë i mbeturinave)		
R06- 01	Deponia Sanitare		
R06- 02	Rehabilitimi i Deponisë		
	Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
	Përmirësimi i cilësisë së jetës	R06- 01	0
		R06- 02	+
	Mbrojtja e shëndetit të njeriut	R06- 01	0
		R06- 02	+
Biodiversiteti, flora dhe fauna			
	Mbrojtja natyrore dhe biologjike	R06- 01	0
		R06- 02	0
	Mbrojtja e Zonave të Mbrojtura dhe Pasurisë Natyrore	R06- 01	0
		R06- 02	0
Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet			
	Ruajtja e shëndetshme dhe ekologjike të dheut	R06- 01	0
		R06- 02	+
	Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit	R06- 01	—
		R06- 02	—
	Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
	Shfrytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore	R06- 01	—
		R06- 02	—
Uji			
	Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujërat nëntokësore dhe përmirësimin e statusit të tij ekologjik	R06- 01	0
		R06- 02	+
	Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike	R06- 01	0
		R06- 02	+
Cilësia e Ajrit dhe faktorët klimatikë			
	Reduktimi dhe stabilizimi i ematimeve të gazrave serra	R06- 01	0
		R06- 02	+
	Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit	R06- 01	0
		R06- 02	+
Peizazhi			
	Ruajtja e Peizazhit dhe diversitetit	R06- 01	0
		R06- 02	+
Arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore Trashëgimia			
	Konservimi dhe mbrojtja e asetave të trashëgimisë kulturore	R06- 01	0
		R06- 02	0
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi			
		R06- 01	0
		R06- 02	+

4.3.3. Komponentët Lokal të Menaxhimit të Mbeturinave

4.3.3.1. Pastrimi i rrugëve

4.3.3.1.1. Përshkrimi i Teknologjisë

Pastrimi i rrugëve është një komponent thelbësor i mirëmbajtjes së mjediseve urbane dhe përmirësimit të pastërtisë së përgjithshme në hapësirat publike. Në rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt, menaxhimi i pastrimit të rrugëve mund të zbatohet me metoda manuale ose mekanike, varësisht nga konteksti specifik dhe kërkesat lokale.

Pastrimi manual i rrugëve:

Pastrimi manual përfshin punëtorët që përdorin mjete të thjeshta si fshesa dhe lopata për të fshirë rrugët, trotualet dhe zonat publike. Kjo metode përdoret gjerësisht në rajonet ku krijimi i vendeve të punës është një faktor i rëndësishëm. Duke pasur parasysh shkallën relativisht të lartë të papunësisë në zona të caktuara të Kosovës, pastrimi manual i rrugëve ofron mundësi punësimi për punëtorët e pakualifikuar. Ai siguron një mjet të menjëhershëm për të reduktuar mbeturinat dhe për të ruajtur pastërtinë duke kontribuar në punësimin lokal.

Megjithatë, kjo metodë ka edhe të metat e saj. Efiçasiteti i pastrimit manual është më i ulët në krahasim me metodat mekanike dhe është veçanërisht sfidues në zonat më të mëdha urbane ku gjatësia e rrugëve dhe trafiku në këmbë e bëjnë punën manuale më pak efektive. Për më tepër, siguria e punëtorëve duhet të jetë një prioritet, veçanërisht në zonat me trafik të lartë ku punëtorët krahu mund të jenë në rrezik.

Pastrimi mekanik i rrugëve:

Fshirja mekanike përdor automjete të specializuara të dizajnuara për të fshirë rrugët dhe për të mbledhur mbeturinat duke përdorur forca të automatizuara dhe sisteme thithëse. Kjo metodë është më e shpejtë dhe më efiçante se pastrimi manual, veçanërisht në komunat më të mëdha si Gjiçani dhe Ferizaj, ku rrugët janë më të gjata dhe vëllimi i mbeturinave është më i madh.

Disavantazhet kryesore të pastrimit mekanik të rrugëve janë investimi i lartë që kërkohet për blerjen e pajisjeve dhe kostot e funksionimit për mirëmbajtjen e këtyre makinerive. Për më tepër, automjetet kërkojnë operatorë të aftë dhe mirëmbajtja e këtyre makinerive mund të paraqesë sfida si për sa i përket kostos ashtu edhe disponueshmërisë së pjesëve.

Prandaj, fshirja mekanike duhet të zbatohet në zonat ku është më e nevojshme, si në zonat me trafik të lartë, ku shqetësimet e sigurisë e bëjnë të vështirë funksionimin efektiv të fshirësve manuale. Për shembull, rrugët urbane të ngarkuara, kryqëzimet kryesore dhe zonat e mëdha publike mund të përfitojnë nga fshirja mekanike.

Figura

Shembuj për fshirjen manuale të rrugëve (majtas) dhe pastrimin mekanik të rrugëve (djathtas)¹

Mbështetja e infrastrukturës së pastrimit të rrugëve

¹<https://thewhister.ng/lebrat-sweepers-in-enugu-protest-non-payment-of-allowances/>

²<https://government.economictimes.indiatimes.com/news/smart-infra/kochna-smart-mission-to-buy-road-sweeping-machines-for-corporation/90512385>

Përveç metodave kryesore të fshirjes, infrastruktura mbështetëse është thelbësore për ruajtjen e pastërtisë publike:

- **Koshat e mbeturinave:** Vendosja e koshave të mbeturinave në vende strategjike, veçanërisht në zonat e këmbësorëve, sheshe publike, parqe dhe afër qendrave të transportit, është një aspekt kritik i pastrimit të rrugëve. Zbrastja e rregullt e këtyre koshave nga fshirëse manuale ose ekipe të dedikuara pastrimi është e nevojshme për të parandaluar derdhjen e mbeturinave dhe për të siguruar që rrugët të mbeten të pastra.
- **Kamionët e transportit dhe automjetet e transportit:** Ekipat e fshirjes manuale, si dhe ata që janë përgjegjës për zbrastjen e koshave të mbeturinave, shpesh kërkojnë automjete të vogla transporti si kamionë kamionë për të transportuar punëtorë, mjete dhe mbeturina të grumbulluara. Këto automjete janë thelbësore për lëvizjen efektive të ekipeve të pastrimit nëpër zona të ndryshme dhe transportimin e mbeturinave të grumbulluara në vende e depozitimit ose transferimit të mbeturinave.

Rekomandime për regjionin e Gjilanit dhe Ferizajt

1. Qasje e ekuilibruar:

- Për rajonet si Gjilani dhe Ferizaj, duhet të miratohet një qasje e kombinuar për pastrimin e rrugëve, duke shfrytëzuar përfitimet e metodave të pastrimit manual dhe mekanik.
- Në zonat e dendura urbana me volume të larta trafiku, tshirëset mekanike mund të sigurojnë pastrim më të shpejtë dhe më të plotë, ndërsa puna manuale mund të përdoret në rrugë më të vogla, zona për këmbësorë dhe zona rurale ku pastrimi i mekanizuar mund të mos jetë me kosto efektive ose i realizueshëm.

2. Krijimi i vendeve të punës përmes fshirjes manuale:

- Fshirja manuale ofron një mundësi të rëndësishme për punësimin lokal në rajon. Komunitat mund të koordinohen me agjendë lokale për të krijuar programe pune për punëtorët e pakualifikuar të cilët mund të punësohen si pastrues të rrugëve manuale, duke ofruar përfitime sociale dhe ekonomike për komunitetin lokal.

3. Vendosja strategjike e koshave të mbeturinave:

- Duhet të zhvillohet një plan gjithëpërfshirës për vendosjen e koshave të mbeturinave në zonat me trafik të lartë në të dy rajonet, veçanërisht në parqe publike, tregje, zona për këmbësorë dhe zona tregtare. Këta kosha duhet të zbrazen rregullisht për të shmangur grumbullimin e mbeturinave dhe fushatat e ndërgjegjësimit të publikut mund të inkurajojnë sjelljen e duhur të depozitimit të mbeturinave.

4. Konsideratat e sigurisë:

- Kur përdoret fshirja manuale, vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet sigurisë. Masat e duhura, si veshja reflektuese, barrierat e sigurisë dhe koha (pastrimi gjatë orëve jashtë pikut të trafikut), mund të sigurojnë që punëtorët manualë të mbeten të sigurt në zonat me rrezik të lartë. Trajnimi për punëtorët për shëndetin dhe sigurinë në punë është thelbësor.

Disavantazhet kryesore të fshirjes mekanike janë koston e lartë të investimeve dhe funksionimit. Duke marrë parasysh shkallën e lartë të papunësisë në Kosovë, pastrimi manual ofron mundësi për krijimin e vendeve të punës për personat e pakualifikuar. Prandaj, pastrimi mekanik duhet të zbatohet vetëm në rastet e nevojshme, p.sh. nëse nuk mund të sigurohet siguria e fshirësve manualë. Përveç pajisjeve të fshirjes, koshat e mbeturinave, veçanërisht në zonat e këmbësorëve dhe ato publike, janë elementë të

rëndësishëm të pastrimit të rrugëve. Ato mund të zbrazen nga fshirëset manuale ose ekipet e dedikuara. Kamionët e transportit përdoren për të transportuar ekipat dhe pajisjet e pastrimit, si dhe për të zorazur koshët e mbeturinave.

Shërbimet e pastrimit të rrugëve ofrohen nga ofruarit e shërbimeve lokale ose rajonale. Nuk ka të dhëna të disponueshme për sasitë e mbeturinave të pastrimit të rrugëve që po grumbullohen aktualisht.

4.3.3.1.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose Ujja e ndikimeve negative në mjedis

Shërbimet e rregullta dhe efektive të pastrimit të rrugëve sigurojnë një mjedis jetese dhe punë të pastër dhe të shëndetshëm për popullatën. Përveç kontributit në pastërtinë e përgjithshme të një qyteti, pastrimi i rrugëve është një masë efektive për të reduktuar ndotësit në rrjedhjen e ujërave të stuhive dhe për rrjedhojë për të mbrojtur cilësinë e ujit. Disa nga pastruesit modernë kanë certifikatë PM10 që do të thotë se ata mund të marrin grimca të vogla deri në 10 mikrometra ose më pak. Kështu, cilësia e ajrit në një qytet përmirësohet edhe me pastrimin e rrugëve.

Mund të pritet që mbeturinat të zvogëlohen nëse ka një shërbim të rregullt të pastrimit të rrugëve si dhe kontejnerët e duhur dhe të mjaftueshëm të mbeturinave. Gjithashtu mund të parandalohet asgjësimi i mbeturinave shëpiake jashtë zonave ose kontejnerëve të dedikuar.

Fshesat mekanike mund të arrijnë një nivel më të lartë pastrimi; megjithatë, ato gjenerojnë zhurmë dhe emetime të dioksidit të karbonit. Për shkak të përdorimit të disa lëndëve të para, gjurmët e tyre mjedisore janë shumë më të mëdha se pajisjet që përdoren për pastrimin manual të rrugëve.

Në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, shërbimet efektive dhe të rregullta të pastrimit të rrugëve luajnë një rol jetik në krijimin e një mjedisi të pastër dhe të shëndetshëm për banorët dhe punëtorët. Ndikimet mjedisore të pastrimit të rrugëve, si pozitive ashtu edhe negative, duhet të konsiderohen me kujdes për të maksimizuar përfitimet dhe për të reduktuar çdo efekt negativ.

Ndikimet pozitive në mjedis

Përmirësimi i pastërtisë urbane:

- Pastrimi i rregullt i rrugëve, qoftë manual apo mekanik, kontribuon ndjeshëm në pastërtinë e përgjithshme të zonave urbane. Si në Gjilan ashtu edhe në Ferizaj, rrugët më të pastra çojnë në një mjedis më të këndshëm dhe të shëndetshëm për banorët, punëtorët dhe vizitorët.
- Është gjithashtu një metodë efektive për të reduktuar mbeturinat, veçanërisht në zonat me trafik të lartë si qendrat e qyteteve, tregjet dhe zonat e këmbësorëve. Kur rrugët janë dukshëm të pastra, njerëzit kanë më pak gjasa të hedhin mbeturinat në mënyrë jo të duhur.

Mbrojtja e cilësisë së ujit:

- Pastrimi i rrugëve është një masë kyçe për reduktimin e ndotësve që përndryshe do të përfundonin në rrjedhjen e ujërave të stuhisë. Duke hequr rregullisht mbeturinat, papastërtitë dhe grimcat nga rrugët, minimizohet sasia e ndotësve që hyjnë në sistemet lokale të ujit, si lumi Mçrava e Birçës dhe Lepenci. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në rajonet si Gjilani dhe Ferizaj, ku mbrojtja e burimeve lokale ujore është prioritet.
- Fshirëset mekanike moderne të pajisura me certifikim PM10 janë të afta të kapin grimca të vogla deri në 10 mikrometra ose më pak, gjë që kontribuon shumë në reduktimin e sasisë së grimcave të imta në rrjedhjen e ujërave të stuhisë dhe, rrjedhimisht, në mbrojtjen e cilësisë së ujit.

Përmirësimi i cilësisë së ajrit:

- Përdorimi i pastruesve modernë të rrugëve me aftësi PM10 ndihmon gjithashtu në përmirësimin e cilësisë së ajrit. Këto fshirëse mund të largojnë grimcat e imta të pluhurit nga rrugët, duke ulur nivelin e grimcave (PM10) në atmosferë. Ajri më i pastër ka një përfitim të drejtpërdrejtë për shëndetin publik, veçanërisht për banorët në zonat urbane me popullsi të dendur, të cilët janë të ekspozuar ndaj ndotësve nga trafiku i automjeteve dhe aktivitetet industriale.

Dekurajimi i asgjësimit të papershmatshëm të mbeturinave:

- Në shumë komuna, duke përfshirë ato në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, shërbimet e rregullta të pastrimit të rrugëve, së bashku me vendosjen adekuate të koshave të mbeturinave, ndihmojnë në dekurajimin e banorëve dhe vizitorëve nga deponimi jo i duhur i mbeturinave shtëpiake ose mbeturinave në hapësirat publike. Kur zonat mirëmbahen rregullisht, ekziston një stimul vizual për t'i mbajtur ato të pastra, gjë që gjithashtu ndihmon në reduktimin e hedhjeve të paligjshme.

Ndikimet e mundshme negative në mjedis

Ndotja akustike:

- Fshirësit mekanik të rrugëve, megjithëse janë efektive, mund të gjenerojnë ndotje të konsiderueshme akustike, veçanërisht gjatë operacioneve të pastrimit herët në mëngjes ose natën vonë. Në zonat e banuara, kjo mund të çojë në shqetësime për popullatën lokale. Për të zbulur këtë, Komunitat duhet të marrin në konsideratë kohën e duhur të operacioneve të pastrimit të rrugëve gjatë orëve me trafik të ulët, kur më pak banorë ka të ngjarë të shqetësohen.

Emetimet e dioksidit të karbonit:

- Fshirësit mekanik kontribuojnë në emetimet e CO₂, veçanërisht ato që mundësohen nga lëndët djegëse fosile. Këto emetime kontribuojnë në gjurmën e përgjithshme të karbonit të komunës, e cila bie ndesh me përpjekjet për të reduktuar emetimet e gazeve serre në përputhje me qëllimet rajonale dhe kombëtare të klimës.

Për të zbulur këtë, komunat e Gjilanit dhe Ferizajt mund të konsiderojnë investimin në automjete me emetim të ulët, siç janë pastruesit elektrike ose të kombinuar të rrugëve, të cilat do të reduktonin gjurmën e karbonit në operacionet e pastrimit të rrugëve.

Gjurma mjedisore e pajisjeve mekanike:

Fshirësit mekanikë kërkojnë përdorimin e lëndëve të para të shumta në prodhimin dhe mirëmbajtjen e tyre, gjë që në gjurmën e tyre të përgjithshme mjedisore në krahasim me mjetet e pastrimit manual. Prodhimi dhe asgjësimi i pajisjeve të tilla ka ndikime negative mjedisore, duke përfshirë konsumin e lëndëve të para dhe energjisë. Për më tepër, mirëmbajtja e rregullt ose prishjet mund të rrisin konsumin e burimeve me kalimin e kohës.

Ndërsa pastruesit mekanikë janë të nevojshëm për mirëmbajtjen e zonave me trafik të lartë, pastrimi manual i rrugëve rekomandohet për zonat e këmbësorëve dhe zonat më pak të populuara për të reduktuar gjurmën mjedisore.

Masat Zbutëse

Përdorimi i pajisjeve miqësore me mjedisin:

- Komunitat e Gjilanit dhe Ferizajt duhet të eksplorojnë teknologjitë me emetim të ulët për pastrimin e rrugëve, siç janë fshesat elektrike apo të kombinuar, për të minimizuar emetimet e karbonit. Investimi në pastruesit e certifikuar me PM10 mund të përmirësojë më tej cilësinë e ajrit dhe të reduktojë ndotësit.

Orarët strategjike të pastrimit:

- Për të minimizuar ndotjen akustike, është e rëndësishme të përcaktohen oraret e pastrimit që marrin parasysh orët e pikut të trafikut dhe aktivitetin e banimit. Operacionet gjatë natës duhet të kufizohen në zonat e banuara dhe fshirëset duhet të përdoren në mënyjë herët ose në periudha me trafik të ulët për të shmangur shqetësimet.

Inkurajimi i fshirjes manuale:

- Në zonat ku fshirja mekanike është e panevojshme, si rrugët më të vogla, parqet dhe zonat rurale, fshirja manuale është një zgjidhje miqësore me mjedisin dhe ndihmon në punësim. Kjo mund të sigurojë një përfitim të dyfishtë duke reduktuar ndikimin mjedisor dhe duke krijuar mundësi punësimi për popullatën lokale.

Infrastruktura e duhur e grumbullimit dhe asgjësimit të mbeturinave:

- Sigurimi i vendosjes strategjike të koshave të mbeturinave dhe sigurimi i ndërgjegjësimit adekuat të publikut për praktikën e hedhjes së mbeturinave janë thelbësore për reduktimin e mbeturinave. Hapësirat publike si në Gjilan ashtu edhe në Ferizaj duhet të pajisen me kosha të mjaftueshëm për të parandaluar tejmbushjen, dhe grumbullimi i mbeturinave duhet të jetë i rregullt për të shmangur lërheqjen e mbeturinave shtesë apo dëmtuesve.

Fshesat mekanike mund të arrijnë në nivel më të lartë pastrimi; megjithatë, ato gjenerojnë zhurmë dhe emetime të dioksidit të karbonit. Për shkak të përdorimit të disa lëndëve të para, gjurmët e tyre mjedisore janë shumë më të mëdha se pajisjet që përdoren për pastrimin manual të rrugëve.

Tabela 27. Vlerësimi mjedisor për pastrimin e rrugëve

L01		Pastrimi i Rrugëve	
L01-01	Manuali gjithëpërfshirës për pastrimin e rrugëve		
L01-02	Mekanizmi gjithëpërfshirës i menaxhimit të rrugëve		
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar		Shkurtesa	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
Përmirësimi i cilësisë së jetes		L01-01	++
		L01-02	+
Mbrojtja e shëndetit të njeriut		L01-01	++
		L01-02	O
Biodiversiteti, flora dhe fauna			
Mbrojtja e burimeve natyrore dhe biologjike		L01-01	+
		L01-02	+
Mbrojtja e zonave të mbrojtura dhe pasurisë natyrore		L01-01	+
		L01-02	+
Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet			
Rruajtja e shëndetshme dhe ekologjike së dheut		L01-01	+
		L01-02	+
Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit		L01-01	++
		L01-02	+
Shfrytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore		L01-01	++
		L01-02	O
Uji			
		L01-01	+

Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujërat nëtokësore dhe përmirësimin e statusit të tij ekologjik	L01- 02	+
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike	L01- 01	+
	L01- 02	+
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatike		
Reduktimi dhe stabilizimi i emetimeve të gazrave serra	L01- 01	++
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit	L01- 02	O
	L01- 01	++
	L01- 02	O
Peizazhi		
Ruajtja e Peizazhit dhe diversiteti	L01- 01	+
	L01- 02	+
Trashëgimia arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore		
Konservimi dhe mbrojtja e aseteve të trashëgimisë kulturore	L01- 01	+
	L01- 02	+
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi		
	L01- 01	++
	L01- 02	O

4.3.3.2. Mbledhja e mbeturinave (përfshirë grumbullimin e veçantë)

4.3.3.2.1. Përshkrimi i Teknologjisë

Në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt , dy metodat kryesore për mbledhjen e mbeturinave – grumbullimi shtëpia në shtëpi (derë më derë) dhe grumbullimi i mbeturinave (sistemi i përbashkët) – janë opsione praktike që duhet të përshtrihen me rrethat specifike të mbeturinave dhe nevojat e secilës komune. Duke pasur parasysh nivelet e ndryshme të urbanizimit, dendësinë e popullsisë dhe infrastrukturën në Komunitet brenda këtyre rajoneve, një qasje e kombinuar që përfshin të dy sistemet mund të sigurojë kornizën më efektive të grumbullimit të mbeturinave.

Grumbullimi përmes sistemeve të përbashkëta (kontejnerëve të përbashkët)

Grumbullimi përmes sistemeve të përbashkëta përfshin grumbullimin e mbeturinave direkt nga banesat dhe bizneset në intervale të planifikuara. Kjo metodë është shumë e përshtrashme për zona të dendura urbane si qendrat e qytetit të Gjilanit dhe Ferizajt , ku shumica e familjeve janë në një distancë të menaxhueshme për shërbimet e grumbullimit.

Mbetjet e përziera shtëpiake: Mbetjet e përziera shtëpiake (mbeturinat e mbetura) zakonisht mbledhen duke përdorur qese plastike ose kosha sipas sistemit derë më derë. Në të dy rajonet, automjetet e grumbullimit të mbeturinave mund t'i mbledhin mbeturinat ose manualisht ose mekanikisht. Në zonat urbane, kontejnerët e madhësive të ndryshme (p.sh. kosha 120 ose 240 ltra) janë metoda e preferuar për sisteme të grumbullimit, reduktimin e mbeturinave plastike dhe përmirësimin e efikasitetit të grumbullimit.

Letra, kartoni dhe qelqi: Ndërsa qeset plastike janë përdorur në disa raste për mbledhjen e letës, kartonit dhe qelqit, kjo qasje është më pak efektive për shkak të vëllimit dhe densitetit të lartë të këtyre materialeve.

Në qendrat urbane , mund të jetë e dobishme përdorimi i kazanëve ose kontejnerëve të dedikuar riciklimi për të inkurajuar ndarjen e materialeve të riciklueshme në nivel familjeje.

Mbetjet organike: Për mbetjet organike, veçanërisht mbetjet e kuzhinës, alternativa më e përshtatshme është përdorimi i koshave individuale për familje ose gjenerues të mbeturinave. Ky sistem do të siguronte që materiali organik të mbledhet veçmas nga mbetjet e tjera, duke promovuar kompostimin ose metoda të tjera të trajtimit biologjik. Grumbullimi shtëpi më shtëpi i mbeturinave organike mund të ndihmojë Komunal në këto rajone të arrijnë norma më të mira të devijimit të mbeturinave dhe të zvogëlojnë përmbajtjen organike në deponi.

Koleksioni Drop-Off (Sistemi i përbashkët)

Sistemi i përbashkët është ideal për zonat më pak të populluara ose rurale brenda rajoneve, ku infrastruktura dhe dendësia e popullsisë mund të mos justifikojnë koston dhe logjistikën e grumbullimit derë më derë. Ky sistem inkurajon banorët që t'i sjellin mbetjet e tyre në pikat e caktuara të shkarkimit, ku sigurohen kontejnerë të veçantë për lloje të ndryshme të mbeturinave.

Mbeturinat e kopshtit: Duke pasur parasysh karakteristikat më rurale dhe periferike të komunave të caktuara në Gjilan dhe Ferizaj , pikat e hedhjes së mbeturinave të kopshtit mund të jenë shumë efektive. Këto pika, të cilat shpesh mbikëqyren, mund të mbledhin mbetjet sezonale të kopshtit në vëllime më të mëdha, duke reduktuar nevojën për grumbullimin e këtyre materialeve të mëdha në sistemin derë më derë.

Mbetjet e pajisjeve elektrike dhe elektronike (WEEE) dhe Tekstilet: Për rrjedhat e mbeturinave që krijohen në mënyrë të parregullt dhe në sasi të vogla, të tilla si WEEE (p.sh. elektronike të vjetër) dhe tekstile, sistemi i sjelljes është shumë i përshtatshëm. Këto materiale zakonisht mbledhen në pika të centralizuara grumbullimi ose në qendra të caktuara riciklimi , duke u lejuar banorëve t'i asgjësojnë ato, kur është e nevojshme, pa tejkaluar rrugët e rregullta të grumbullimit të mbeturinave.

Kombinimi i të dy sistemeve për menaxhimin optimal të mbeturinave

Një qasje e kombinuar e grumbullimit të mbeturinave ka të ngjarë të jetë zgjidhja më efektive për komunat e ndryshme të rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt :

Qendrat Urbane : Në zonat urbane si Gjilani dhe Ferizaj , apikimi i harmonizuar i sistemeve të përbashkëta dhe grumbullimi shtëpi më shtëpi është thelbësor për të siguruar menaxhim efikas të mbeturinave, veçanërisht për mbeturinat e përziera shtëpiake, mbeturinat organike dhe materialet e riciklueshme si letra, kartoni dhe qelqi. Futja e koshave individuale të mbeturinave për mbetjet organike, të përziera dhe të riciklueshme mund të thjeshtojë procesin e ndarjes dhe të ndihmojë në reduktimin e mbeturinave të dërguara në deponi.

Zonat periferike dhe rurale: Në komunat rurale dhe periferike, mund të përdoret një sistem grumbullimi i mbeturinave për të mbledhur rryma të parregullta të mbeturinave si mbeturinat e kopshtit, WEEE, tekstile dhe mbetje të mëdha. Pikat e mbikëqyruara të shkarkimit mund të vendosen në çdo fshat ose në vende strategjike, duke siguruar që banorët të kenë akses në pikat e duhura të depozitimit duke ulur koston dhe shpeshësinë e raundeve të grumbullimit.

Infrastruktura fleksibile e grumbullimit: Për rrjedhat e mbeturinave si mbeturinat e kopshtit ose mbetjet e tjera sezonale, pikat e hedhjes duhet të vendosen në vende që janë të aksesueshme për shumicën e banorëve, por jo aq të shpeshta sa të risin koston logjistike. Këto pika mund të mbikëqyren dhe projektohen për të mbledhur sasi të mëdha të mbeturinave të gjelbra gjatë periudhave të mëtejshme të prodhimit, si pranvera dhe vjeshta.

Edukimi dhe ndërgjegjësimi: Për të siguruar suksesin e secilit sistem, është thelbësore të zhvillohen fushata edukative publike që informojnë banorët për opsionet e tyre të grumbullimit të mbeturinave dhe inkurajojnë klasifikimin e duhur të mbeturinave. Përdorimi i koshave për mbetjet organike, të riciklueshme dhe të përziera në zonat urbane, së bashku me pikat e mirëmbajtura të mbeturinave në rajonet rurale, do të ishte pjesë përbërëse për arritjen e niveleve të larta të pjesëmarrjes në ndarjen e mbeturinave.

Sfidat dhe Mundësitë

Perdënsa të dy sistemet paraqesin sfida unike, veçanërisht në aspektin e infrastrukturës dhe angazhimit publik, ato ofrojnë gjithashtu mundësi të konsiderueshme për përmirësimin e menaxhimit të mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt :

Sfidat:

Në zonat rurale, duke u siguruar që pikat e grumbullimit të jenë lehtësisht të arritshme duke minimizuar kostot e transportit dhe mbikëqyrjes.

Në zonat urbane, menaxhimi i logjistikës dhe kostos së shërbimeve të grumbullimit të shpeshtë buzë bordurave rrugore për rrjedha të ndryshme të mbeturinave.

Mundësitë:

Krijimi i vendeve të punës në pastrimin manual të rrugëve ose mbikëqyrjen e pikave të largimit, veçanërisht në zonat rurale ku shkalla e papunësisë është më e lartë.

Reduktimi i sasisë së mbeturinave të dërguara në deponi nëpërmjet ndarjes efektive të mbeturinave organike, riciklimin dhe fushatave të angazhimit publik, në përputhje me qëllimet rajonale të reduktimit të mbeturinave.

Figura 10. Shembuj për kontejnerët me rota që përdoren për grumbullimin shtëpi me shtëpi (majtas) dhe kontejnerët që përdoren për hedhjen e përbastkët(djathtas)

4.3.3.2.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose Ulja e ndikimeve negative në mjedis

Grumbullimi i mbeturinave është një shërbim thelbësor, i cili kontribuon në shëndetin publik, pasqerimin dhe mbrojtjen e mjedisit në zonat urbane si Gjilani dhe Ferizaj . Pa një sistem të fuqishëm dhe efikas të grumbullimit të mbeturinave, jeta urbane do të bëhej e paqëndrueshme. Megjithatë, sistemet e ndryshme

të grumbullimit të mbeturinave vijnë me disa sfida mjedisore që duhen menaxhuar me kujdes. Ndikimet e mëposhtme të mundshme dhe masat zbutëse janë të rëndësishme për sistemet e menaxhimit të mbeturinave në rajon.

1. Çështjet e erës

Ndikimet e mundshme: Prania e mbeturinave, veçanërisht mbeturinave organike, mund të çojë në aroma të pakëndshme nëse nuk menaxhohet siç duhet. Kjo është veçanërisht problematike gjatë muajve të verës kur temperaturat rriten, duke bërë që mbeçjet të dekompozohen më shpejt.

Burimet e mundshme: Ruajtja e përkohshme e mbeturinave në shtëpi ose hapësira publike, frekuencë e ulët e grumbullimit ose asgjësim jo i duhur.

Masat zbutëse:

- o Siguroni grumbullimin e shpeshtë të mbeturinave organike, veçanërisht gjatë muajve të ngrohtë, për të reduktuar akumulimin e erës.
- o Përdorni kontejnerë të mbyllur për mbeçjet organike për të minimizuar daljen e aromave të pakëndshme.
- o Prezantoni programe ndërgjegjësimi të komunitetit që inkurajojnë klasifikimin e duhur të mbeturinave organike për të parandaluar ndotjen e kryqëzuar dhe për të reduktuar erërat.

2. Ndotja akustike

Ndikimet e mundshme : Automjetet dhe pajset e grumbullimit të mbeturinave mund të gjenerojnë zhurmë të konsiderueshme, e cila mund të shqetësojë banorët vendas, veçanërisht gjatë grumbullimit gjatë natës.

Burimet e mundshme: Kamionët grumbullues, veçanërisht ata që përdorin teknologji më të vjetër, dhe përdorimi i makinerive për ngjeshjen ose grumbullimin e mbeturinave.

Masat zbutëse:

- o Opsione për automjete moderne, më të qeta që minimizojnë ndotjen akustike, veçanërisht gjatë grumbullimeve gjatë natës.
- o Programi orarë e grumbullimit jashtë orëve të pikut, por shmangni grumbullimet e natës vonë që mund të shqetësojnë gjumin e banorëve.
- o Investoni në teknologjinë e zbutjes së zhurmës për automjetet e grumbullimit të mbeturinave për të reduktuar zhurmën në zonat urbane me popullsi të dendur.

3. Ndikimi vizual

Ndikimet e mundshme : Kontejnerët e mëdhanj të mbeturinave të vendosura në trotuare, si dhe depozitimi i papërshtatshëm i mbeturinave jashtë koshave të grumbullimit, mund të krijojnë një ndikim negativ vizual, duke ndikuar në pastërtinë dhe tërheqjen estetike të hapësirave publike.

Burimet e mundshme: Frekuenca e pamjaftueshme e grumbullimit, që çon në kontejnerët e tejmbushur, dhe vendosja ose dizajni i jo i duhur i kontejnerëve të mbeturinave.

Masat zbutëse:

- o Përdorni kosha mbeturinash estetike dhe funksionale, me dizajne që minimizojnë ndotjen vizuale. Koshat duhet të përzihen me mjedisin urban duke i shërbyer në mënyrë efektive qëllimit të tyre.

- o Rritja e frekuencës së grumbullimit për të parandaluar tejmbushjen e koshave, veçanërisht në zonat me densitet të lartë si Gjilani dhe Ferizaj.
- o Zbatimi i gjobave dhe programeve të ndërgjegjësimit të komunitetit për të parandaluar hedhjen e pajisjshme të mbeturinave jashtë koshave.

4. Infektimi me parazitë dhe brejtës

Ndërkimet e mundshme: Menaxhimi jo i duhur i mbeturinave, veçanërisht kur frekuencat e grumbullimit janë të ulëta ose kur kontejnerët nuk janë të mirëmbajtur mirë, mund të tërheqin parazitë, brejtës dhe dëmtues të tjerë. Kjo është veçanërisht shqetësuese për mbetjet organike, të cilat dekompozohen shpejt.

Burimet e mundshme: Kontejnerët e tejmbushur të mbeturinave, kosha të pambuluar dhe depozitimi jo i duhur i mbeturinave në hapësra publike.

Masat zbutëse:

- o Siguroni grumbullimin e rregullt të mbeturinave, veçanërisht në zonat e prirura ndaj infektimit nga parazitë.
- o Përdorni kontejnerë të mbyllur për të ruajtur mbetjet organike, duke minimizuar tërheqjen e dëmtuesve.
- o Mbani vendet e pastra të grumbullimit, me masa të rregullta dezinfektimi dhe kontrolli të dëmtuesve për të parandaluar infektimin nga brejtësit.

5. Grumbullimi i Veçantë i Mbeturinave Organike dhe të Riciklueshme

Sistemet e duhura të grumbullimit të mbeturinave që ndajnë mbetjet organike dhe ato të riciklueshme ndihmojnë në arritjen e objektivave kombëtare të mbrojtjes së mjedisit. Në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, ekzistojnë mundësi të konsiderueshme për të përmirësuar ndarjen e mbeturinave në nivel amviserie.

Burimet e mundshme: Sistemet e përziera të grumbullimit të mbeturinave që nuk i ndajnë në mënyrë adekuate lëndët e riciklueshme dhe organike mund të çojnë në një vëllim më të madh të mbeturinave të dërguara në deponi, duke rritur ndikimet mjedisore si emetimet e gazeve serra.

Masat zbutëse:

- o Futja dhe zbatimi i grumbullimit të veçantë për mbetjet e riciklueshme dhe organike, duke inkurajuar familjet dhe bizneset të klasifikojnë mbetjet në burim.
- o Krijoni programe të riciklimit të komunitetit dhe siguroni infrastrukturë të mjaftueshme (kosha, pika grumbullimi) për të siguruar përqindje të larta pjesëmarrjeje.
- o Mbashtetini iniciativat e kompostimit për të devijuar mbetjet organike nga deponitë, duke reduktuar emetimet e metanit dhe duke kontribuar në ekonominë rrethore.

Përfitimet mjedisore të grumbullimit të duhur të mbeturinave

1. Mbrojtja e cilësisë së ujit

Pastrimi i rregullt i rrugëve dhe grumbullimi i mbeturinave parandalon hyrjen e ndotësve në sistemet e ujërave të shiut, duke mbrojtur cilësinë e ujit në lumenjtë dhe përrnyjtë që kalojnë nëpër Gjilan dhe Ferizaj.

2. Përmirësimi i cilësisë së ajrit

Reduktimi i mbeturinave, veçanërisht grimcave të imta dhe mbeturinave plastike, kontribuon në cilësinë më të mirë të ajrit në zonat urbane. Përdorimi i mjeteve moderne grumbulluese të pajisura me filtra PM10 mund të ndihmojë gjithashtu në kapjen e pluhurit dhe grimcave, duke siguruar ajër më të pastër.

3. Ruajtja e burimeve natyrore

Programet e riciklimit dhe kompostimit kontribuojnë në ruajtjen e burimeve natyrore duke reduktuar nevojën për lëndë të para. Duke devjuar mbetjet organike nga deponitë, rajoni mund të zvogëlojë gjurmën e përgjithshme të mbeturinave dhe të zbusë ndikimet negative në cilësinë e tokës, ujit dhe ajrit.

Grumbullimi i ndarë i mbeturinave organike dhe të riciklueshmeve kontribuon në arritjen e objektivave të përcaktuara ligjërishi për mbrojtjen e mjedisit. Grumbullimi i veçantë dhe aktivitetet pasuese të kompostimit dhe ricikimit kontribuojnë në mbrojtjen e burimeve natyrore dhe reduktimin e ndikimeve negative mjedisore të deponive.

Tabela 28. Vlerësimi mjedisor për grumbullimin e mbeturinave (përfshirë grumbullimin e veçantë)

L02	Mbledhja e mbeturinave (përfshirë grumbullimin e veçantë)		
L02- 01	Mbledhja e mbeturinave të përziera		
L02- 02	Mbledhja e mbeturinave organike		
L02- 03	Mbledhja e mbeturinave të thata të riciklueshme		
	Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
	Përmirësimi i cilësisë së jetës	L02- 01	++
		L02- 02	+
		L02- 03	0
	Mbrojtja e shëndetit të njeriut	L02- 01	++
		L02- 02	0
		L02- 03	0
Biodiversiteti, flora dhe fauna			
	Mbrojtja e burimeve natyrore dhe biologjike	L02- 01	+
		L02- 02	+
		L02- 03	+
	Mbrojtja e zonave të mbrojtura dhe pasurisë natyrore	L02- 01	+
		L02- 02	+
		L02- 03	+
Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet			
	Ruajtja e shëndetshme dhe ekologjike së dheut	L02- 01	*
		L02- 02	+
		L02- 03	+
	Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit	L02- 01	0
		L02- 02	+
		L02- 03	++
	Shfrytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore	L02- 01	0
		L02- 02	+
		L02- 03	++
Uji			
	Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujerat nëntokësore dhe përmirësimin e statusit të tij ekologjik	L02- 01	++
		L02- 02	++
		L02- 03	++

Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike	L02- 01	+
	L02- 02	+
	L02- 03	+
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë		
Reduktimi dhe stabilizimi i emetimeve të gazrave serre	L02- 01	+
	L02- 02	++
	L02- 03	++
Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit	L02- 01	*
	L02- 02	+
	L02- 03	++
Peizazhi		
Ruajtja e Peizazhit dhe diversiteti	L02- 01	+
	L02- 02	+
	L02- 03	+
Trashëgimia arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore		
Konservimi dhe mbrojtja e aseteve të trashëgimisë kulturore	L02- 01	+
	L02- 02	+
	L02- 03	+
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi		
	L02- 01	+
	L02- 02	+
	L02- 03	++

4.3.3.3 Kompostimi (rikuperimi i materialit)

Kompostimi është një proces stabilizimi aerobik që përdoret për trajtimin e mbeturinave organike, që synon kryesisht reduktimin e sasisë së mbeturinave komunale të biodegradueshme (BMW) të drejtuara në deponi. Në kontekstin e Gjilanit dhe Ferizajt, kompostimi luan një rol të rëndësishëm në minimizimin e vëltimeve të mbeturinave dhe zvogëlimin e emetimeve të dëmshme nga deponitë, duke ofruar gjithashtu potencial për rikuperimin e materialit në formën e kompostit ose kondicionerit të tokës, i cili mund të përdoret në aktivitetet e bujqësisë dhe kopshiarisë, të përhapura në këto rajone.

Objektivat kryesore të kompostimit

1. Reduktimi i gazrave në deponi: Duke kompostuar mbetjet organike, vëllimi i materialit të biodegradueshëm që arrin në landfll zvogëlohet ndjeshëm, duke ulur kështu prodhimin e gazrave të dëmshëm të deponisë si metani dhe duke reduktuar formimin e kullmit.
2. Reduktimi i shkarkimeve: Stabilizimi i mbeturinave organike para se të arrijnë në deponi minimizon emetimet e gazeve serre (GHG) dhe ndotësve të tjerë të krijuar nga dekompozimi i pakontrolluar i materialeve organike në deponitë tradicionale.
3. Prodhimi i kompostit: Kompostimi prodhon kompost me cilësi të lartë ose kondicioner toke, i cili mund të shitet ose përdoret në vend. Kjo i kontribuon praktikave të qëndrueshme bujqësore, të cilat janë thelbësore në zonat rurale të Gjilanit dhe Ferizajt, ku bujqësia është aktiviteti primar ekonomik.

4. Angazhimi i komunave: Komunitet në Gjilan dhe Ferizaj duhet të angazhohen për strategji afatgjata të kompostimit, duke investuar në infrastrukturën e nevojshme dhe trajnimin e stafit për të siguruar zbatimin dhe funksionimin e suksesshëm të objekteve të kompostimit.

4.3.3.1. Përshkrimi i Teknologjive

Kompostimi është një proces stabilizimi aerobik ku materialet organike si mbeturinat e kopshtit, mbetjet e kuzhinës dhe nënproduktet bujqësore dakompozohen në kushte të kontrolluara, duke u kthyer në kompost të pasur me lëndë ushqyese. Ky proces kontribuon në reduktimin e mbeturinave, pasurimin e tokës dhe zbutjen e emetimeve, duke e bërë atë një komponent kyç të menaxhimit të qëndrueshëm të mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Duke pasur parasysh rëndësinë e bujqësisë dhe ruajtjes së mjedisit në këto rajone, kompostimi ofron avantazhe ekonomike dhe mjedisore.

1. Përmbledhje e teknologjive të kompostimit:

Ekzistojnë disa teknologji të disponueshme për kompostim, duke filluar nga zgjidhjet e thjeshta me teknologji të ulët deri te sistemet plotësisht të automatizuara dhe të teknologjisë së lartë. Çdo sistem ka kërkesa të ndryshme në aspektin e kostos, hapësirës dhe menaxhimit të emetimeve, të cilat duhet të merren parasysh kur zgjidhet një zgjidhje e përshtatshme për nevojat specifike rajonale. Zgjedhja e teknologjisë së kompostimit varet kryesisht nga faktorë të tillë si përbërja e mbeturinave, hapësira e disponueshme, menaxhimi i emetimeve dhe buxheti i dedikuar për këtë proces.

2. Kompostimi i thjeshtë me grumbull dhe dritare:

Teknologjia: Materiali organik grumbullohet në grumbuj ose vendoset në reshita të gjata (dritare) dhe lihet të dekompozohet. Këto sisteme janë me kosto efektive, kërkojnë infrastrukturë minimale dhe janë të përshtatshme për kooperacione në shkallë më të vogël në zonat rurale me hapësirë të bollshme.

Kostot: Kompostimi në dritare pa ajrim aktiv është metoda më pak e kushtueshme e kompostimit, duke e bërë atë një opsion tërheqës për komunitet me buxhet të kufizuar.

Të metat: Nuk është i përshtatshëm për kompostimin e mbeturinave të kuzhinës dhe ushqimit, pasi këto materiale mund të çojnë në emetimin e erërave, prodhimin e kullimit dhe tërheqjen e mizave, zogjve dhe brejtësve. Sistemet e hapura mund të kenë gjithashtu probleme me rregullimin e temperaturës, duke çuar në kompostim të paqëndrueshëm dhe shqetësime të mundshme për higjienën.

3. Kompostimi i mbyllur ose brenda shtëpisë:

Teknologjia: Ndryshe nga sistemet e hapura me dritare, kompostimi i mbyllur përfshin përdorimin e tarpave ose mbulesave të tjera për të zvogëluar erën, për të reduktuar rrjedhjet dhe për të parandaluar infektimin nga dëmtuesit. Nga ana tjetër, sistemet e kompostimit të mbyllura janë më të avancuara dhe përfshijnë impiante të mbyllura, ku parametrat si temperatura, lagështia dhe ajrimi kontrollohen me kujdes. Kjo metodë është veçanërisht e përshtatshme për rajonet me popullsi të dendur, si Gjilani, ku hapësira është e kufizuar dhe kontrolli i emetimeve është një prioritet i lartë.

Kostot: Këto sisteme kërkojnë investime më të larta. Për shembull, impiantet kompostuese të brendshme dhe plotësisht të automatizuara janë disa herë më të kushtueshme se sistemet e hapura me dritare dhe zakonisht rekomandohen për kapacitete të mëdha (përpunim mbi 10,000 ton metrikë në vit). Megjithatë, kostoja për njësi zvogëlohet me rritjen e shkallës së operimit, por investimi fillestar në infrastrukturë mbetet i konsiderueshëm.

Përshtatshmëria dhe Zgjedhja e teknologjisë:

Për mbetjet e kuzhinës dhe ushqimit, të cilat kanë përmbajtje të lartë lagështie dhe potencial për erëra të pakëndshme, rekomandohet përdorimi i teknologjive të kompostimit të mbyllura ose të mbyllura. Këto

sisteme ndihmojnë në menaxhimin e emetimeve dhe mbajnë kontroll të plotë mbi procesin e kompostimit, duke minimizuar rrezikun e dëmtuesve dhe ndotjes.

Sistemet e hapura janë më të përshtatshme për mbetjet e gjelbra (si mbetjet e kopshtit dhe bujqësore), pasi këto materiale shkaktojnë më pak probleme me erërat dhe emetimet. Në zonat rurale të rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, ku ka sasi mbetjesh të gjelbra dhe hapësira nuk është kufizim, kompostimi i thjeshtë me dritare mund të jetë një zgjidhje efektive dhe e përballueshme.

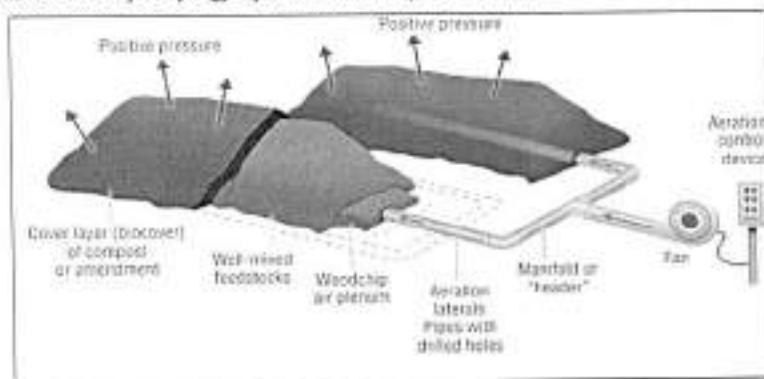

Figura 11. Shembull impianti kompostimi me ajrim të detyruar

4. Kompostimi në kontekstin e Gjilanit dhe Ferizajt :

Për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, kompostimi ofron një zgjidhje jetike për reduktimin e ngarkesës në deponitë, të cilat aktualisht po përballen me sfida të kapacitetit dhe ndikimeve mjedisore. Kompostimi i mbeturinave komunale të biodegradueshme (BMW) ndihmon në përbushjen e objektivave rajonale dhe kombëtare për devijimin e mbeturinave, duke prodhuar një material të vlefshëm për përmirësimin e tokës, i cili mund të përdoret nga komuniteti bujqësor vendas.

Përpara se të kalohen në një shkallë më të gjerë, rekomandohet krijimi i impianteve pilot të kompostimit në zonë kyçe për të testuar efektivitetin e teknologjive të ndryshme. Këto projekte pilot do të ndihmojnë komunat të identifikojnë metodat më të përshtatshme për kompostimin e mbeturinave të gjelbra dhe atyre organike të kuzhinës, duke mundësuar një menaxhim më të qëndrueshëm të mbeturinave.

5. Përfitimet kryesore:

Përfitimet mjedisore: Kompostimi redukton volumin e mbeturinave të dërguara në deponi, duke ulur emetimet e metanit, një nga gazrat serrë më të fuqishëm. Përveç kësaj, komposti ndihmon në përmirësimin e shëndetit të tokës, rrit produktivitetin bujqësor dhe zvogëlon varësinë nga pletrat kimike, duke kontribuar në një bujqësi më të qëndrueshme.

Përfitimet ekonomike dhe sociale: Krijimi i sistemeve të kompostimit mundëson hapjen e vendeve të reja të punës në sektorin e gjelbër dhe ofron plehra organike për fermerët vendas. Kjo jo vetëm që mbështet zhvillimin ekonomik të komunitetit, por gjithashtu forcon praktikën e menaxhimit të qëndrueshëm të mbeturinave dhe promovon një ekonomi qarkore.

6. Perspektiva e së ardhmes për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt :

Duke pasqyruar rritjen e pritshme të gjenerimit të mbeturinave dhe nevojën për fluo përmbajtjeje rregulloreve mjedisore, kompostimi ka potencialin të bëhet pjesë integrale e Planit të Integruar të

Menaxhimit të Mbeturinave (PNMIM) për rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt. Një kombinim i zgjidhjeve të teknologjisë së ulët në zonat rurale dhe sistemeve të avancuara të kompostimit të brendshëm në zonat urbane mund të krijojë një qasje të ekuilibruar për menaxhimin e mbeturinave organike në një mënyrë të qëndrueshme dhe efektive.

4.3.3.3.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose Ulja e ndikimeve negative në mjedis

Kompostimi është një teknologji kyçe në rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt për reduktimin e gjurmës mjedisore të menaxhimit të mbeturinave, veçanërisht në lidhje me zbutjen e ndryshimeve klimatike. Duke devijuar mbetjet biologjike nga deponitë, kompostimi jo vetëm që zvogëlon sasinë e mbeturinave të dërguara në këto vende depozitimi, por gjithashtu redukton ndjeshëm emetimet e metanit, një gaz i fuqishëm serrë i prodhuar nga dekompozimi anaerobik i materialeve organike në deponi. Përveç kësaj, kompostimi ndihmon në uljen e generimit të rrjedhjeve, lëngut të ndotur që formohet në deponi, duke minimizuar kështu rrezikun e ndotjes së ujërave nëntokësore ose sipërfaqësore.

Përfitimet mjedisore:

1. **Reduktimi i emetimeve të metanit:** Devijimi i mbeturinave biologjike nga deponitë në proceset e kompostimit redukton në mënyrë drastike prodhimin e metanit. Në Gjiçan dhe Ferizaj, ku infrastrukturat e menaxhimit të mbeturinave janë duke u zhvilluar, kjo është një strategji e rëndësishme për zbutjen e klimës. Metani është mbi 25 herë më efektiv në kapjen e rrethësisë në atmosferë sesa dioksidi i karbonit, kështu që kompostimi kontribuon drejtpërdrejt në mbrojtjen e klimës.
2. **Reduktimi i kullimit:** Duke reduktuar përmbajtjen organike të mbeturinave të dërguara në deponi, gjenerimi i kullimit minimizohet. Ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore të afërta përbëjnë një rrezik serioz mjedisor duke ndotur potencialisht ujërat e afërta nëntokësore. Kompostimi zvogëlon vëllimin dhe toksicitetin e kullimit, duke ulur rreziqet mjedisore dhe kostot e trajtimit për autoritetet lokale në Gjiçan dhe Ferizaj.
3. **Rikuperimi i burimeve:** Kompostimi lehtëson rikuperimin e materialit duke shndërruar mbetjet organike në plehrash të vlefshëm, i cili mund të përdoret si kondicioner i tokës. Kjo redukton varësinë nga plehrat kimike dhe promovon përdorimin e qëndrueshëm të burimeve natyrore. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në të tri komunat, ku bujqësia luan një rol të rëndësishëm në ekonominë lokale.

Ndikimet e mundshme negative në mjedis:

Megjithëse kompostimi ofron disa përfitime mjedisore, ai gjithashtu mund të gjenerojë emetime në ujë dhe ajër nëse nuk menaxhohet siç duhet. Këto ndikime varen kryesisht nga lloji i mbeturinave që kompostohen dhe dizajni i impiantit të përdorur për procesin e kompostimit.

1. **Emetimet në ajër:** Kompostimi i mbeturinave të kuzhinës dhe ushqimit mund të prodhojë komponime organike të paqëndrueshme, aroma dhe amoniak, të cilat mund të ndikojnë negativisht në cilësinë e ajrit. Për këtë arsye, objektet moderne të kompostimit duhet të përfshijnë sisteme të trajtimit të ajrit të shkaktimit për të kapur dhe zbutur këto emetime. Këto sisteme shpesh përfshijnë biofiltra ose oksidim termik rigjenerues për të siguruar përputhjen me standardet e cilësisë së ajrit të BE-së.
2. **Ndotja e ujit (Lëngu kullues nga mbeturinat):** Kompostimi gjithashtu mund të prodhojë rrjedhje nëse lagështia e tepërt është e pranishme gjatë zbrërimit të materialit organik. Për të parandaluar këtë, objektet e kompostimit në Gjiçan dhe Ferizaj duhet të pajisen me sisteme të duhura të menaxhimit të ujit për të kapur dhe trajtuar rrjedhjet para se të kontaminojnë burimet ujore lokale. Mbetjet e kopshteve dhe të gjelbra, të cilat kanë një përmbajtje më të ulët lagështie në krahasim me

mbetjet e kuzhinës, prodhojnë më pak rrjedhje dhe në përgjithësi janë më pak problematike për sa i përket ndotjes së ujit.

- Kontrolli i erërave:** Zbërthimi i mbeturinave organike, veçanërisht mbetjet e kuzhinës dhe ushqimit, mund të gjenerojë aroma të forta që mund të prekën komunitetet aty pranë. Zbatimi i sistemeve të mbyllura të kompostimit ose teknologjive të ajrit mund të reduktojë ndjeshëm emetimet e aromave. Objektet duhet të dizajnohen me sisteme adekuata për kapjen e aromave, veçanërisht në zonat me popullsi të dendur të Gjilanit, ku afërsia me zonat e banuara është shqetësuese.

Masat zbutëse:

Për të minimizuar ndikimet negative mjedisore të kompostimit, duhet të zbatohen disa masa:

Teknologjia më e fundit për mbetjet e kuzhinës dhe ushqimit: Për trajtimin e mbeturinave të kuzhinës dhe ushqimit, është thelbësore të përdoren teknologji moderne kompostimi që përfshijnë sisteme të mbyllura me trajtimin e ajrit të shkarkimit. Kjo siguron që emetimet në ajër, duke përfshirë aromat të kapen dhe trajtohen përpara se të lëshohen në mjedis. Në të kundërt, për mbetjet e gjelbra dhe të kopshlit, mund të përdoren sisteme më të thjeshta si p.sh. kompostimi me dritare të hapur, pasi emetimet janë shumë më të ulëta dhe më pak problematike.

Trajtimi i ajrit të shkarkimit: Objektet që trajtojnë mbetjet organike më lagësht të lartë (si mbetjet e kuzhinës) duhet të përdorin biofitra për të trajtuar ajrin e shkarkimit dhe për të përmbushur standardet e emetimit të BE-së. Megjithatë këto sisteme janë të kushtueshme, ato janë të nevojshme për të siguruar që kompostimi të kontribuojë pozitivisht në mjedis pa shkaktuar ndotje të konsiderueshme të ajrit.

Menaxhimi i ujit: Implantet e kompostimit duhet të përfshijnë sisteme të duhura kulimi për të kapur dhe trajtuar çdo rrjedhje të krijuar gjatë procesit të kompostimit. Kjo zvogëlon rrezikun e kontaminimit të ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore në rajon, i cili është veçanërisht i rëndësishëm në zonat bujqësore si në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt.

Ndarja e duhur e mbeturinave: Për të siguruar efikasitetin dhe sigurinë mjedisore të operacioneve të kompostimit, duhet të ketë një fokus në grumbullimin e veçantë të mbeturinave organike. Kjo mundëson kontroll më të mirë të cilësisë në prodhimin e kompostit dhe redukon sasinë e mbeturinave të kontaminuara që hyjnë në procesin e kompostimit, duke minimizuar më tej nevojën për masa intensive të kontrollit të emetimeve.

Prandaj, vlerësimi i ndikimeve mjedisore të kompostimit supozon se veçanërisht për mbetjet e kuzhinës dhe ushqimeve aplikohen teknologjitë më të fundit të kompostimit, të cilat përfshijnë kapjen dhe trajtimin e ajrit të shkarkimit.

Tabela 29. Vlerësimi mjedisor për kompostimin (rikuperimi i materialit)

L03		Kompostimi (rikuperimi i materialeve)	
L03-01	Kompostimi me dritare		
L03-02	Implant plotësisht i automatizuar për kompostim në ambiente të mbyllura		
	Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
Përmirësimi i cilësisë së jetës		L03-01	0
		L03-02	0
Mbrojtja e shëndetit të njeriut		L03-01	+
		L03-02	0
Biodiversiteti, flora dhe fauna			

Mbrojtja e burimeve natyrore dhe biologjike	L03- 01	+
	L03- 02	+
Mbrojtja e zonave të mbrojtura dhe pasurisë natyrore	L03- 01	+
	L03- 02	+
Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet		
Ruajtja e shëndetshme dhe ekologjike së dheut	L03- 01	++
	L03- 02	++
Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit	L03- 01	++
	L03- 02	++
Shfrytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore	L03- 01	++
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
	L03- 02	++
Uji		
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujërat nëntokësore dhe përmirësimin e statusit të tyre ekologjik	L03- 01	+
	L03- 02	++
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike	L03- 01	+
	L03- 02	++
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë		
Reduktimi dhe stabilizimi i emetimeve të gazrave sere	L03- 01	+
	L03- 02	++
Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit	L03- 01	+
	L03- 02	++
Peizazhi		
Ruajtja e Peizazhit dhe diversiteti	L03- 01	0
	L03- 02	0
Trashëgimia arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore		
Konservimi dhe mbrojtja e aseteve të trashëgimisë kulturore	L03- 01	0
	L03- 02	0
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi		
	L03- 01	+
	L03- 02	++

4.3.3.4. Menaxhimi i mbeturinave inerte

4.3.3.4.1. Përshkrimi i Teknologjisë

Mbetjet inerte vijnë kryesisht nga aktivitetet e ndërtimit dhe prishjes, të tilla si mbeturinat nga rinovimet e ndërtesave, ndërtimi i rrugëve ose projekte të tjera infrastrukturore. Sipas Direktivës Komize të BE-së për Mbetjet (2008/98/EC), shteteve anëtare u kërkohet të sigurojnë që të paktën 70% e mbeturinave jo të trezikshme të ndërtimit dhe prishjes (duke përjashtuar materialet natyrore si dheu dhe gurët) përgatiten për ripërdorim, riciklohen ose i nënshtrohen ndonjë forme rikuperimi të materialit. Edhe pse Kosova nuk është anëtare e BE-së, përafrimi me këto standarde inkurajohet, veçanërisht pasi sistemet e menaxhimit të mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt evoluojnë për të përbushur standardet ndërkombëtare.

Elementet kryesore të menaxhimit të mbeturinave inerte:

Figura 12. Shembull i një impianti trajtimi të lëvizshëm M&ND

4.3.3.4.2. Ndikimet e mundshme mjedisore dhe masat e mundshme për të parandaluar ose ulje e ndikimeve negative në mjedis

Menaxhimi i duhur i mbeturinave inerte, veçanërisht ripërdorimi dhe riciklimi i mbeturinave të ndërtimit dhe prishjes (M&ND), mund të ketë ndikime të rëndësishme pozitive mjedisore. Riciklimi i materialeve inerte si betoni, tulla dhe asfalti redukton nevojën për nxjerrjen dhe përpunimin e materialeve të reja, duke ruajtur kështu burimet natyrore dhe duke reduktuar degradimin mjedisor që lidhet me nxjerrjen e minerarave dhe lëndëve të para. Kjo përputhet me qëllimet e qëndrueshmërisë për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, ku aktivitetet ndërtimore janë në rritje për shkak të urbanizimit dhe zhvillimit të infrastrukturës.

Përfitimet kryesore mjedisore:

- 1. Ruajtja e tokës:** Duke ricikluar dhe ripërdorur mbetjet e ndërtimit dhe prishjes, kërkesa për depozitë për të akomoduar mbetjet inerte minimizohet. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në zonat si Gjilani dhe Ferizajt, ku toka është një burim i vlershëm dhe zvogëlimi i nevojës për vende të depozitimit të mbeturinave mund të mbështesë zhvillimin e ardhshëm urban dhe rural.
- 2. Reduktimi i hedhjes së paligjshme:** Një çështje e rëndësishme e vërejtur në shumë rajone, përfshirë Kosovën, është depozitimi i paligjshëm i mbeturinave inerte. Kur mbetje të tilla hidhen në mënyrë të paligjshme, ato mund të tërheqin lloje të tjera të mbeturinave, duke çuar në krijimin e vendeve informale dhe të parregulluara të depozitimit. Këto vende mund të bëhen reziqe mjedisore, duke kontribuar në ndotjen e tokës dhe ndotjen e ujit. Menaxhimi i duhur i mbeturinave inerte do të ndihmojë në frenimin e hedhjeve të paligjshme dhe në uljen e këtij ndikimi më të gjerë mjedisor.
- 3. Ruajtja e burimeve:** Riciklimi i M&ND ndihmon në ruajtjen e burimeve natyrore, pasi zvogëlon nevojën për materiale të virgjëra në ndërtim. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për zhvillimin e qëndrueshëm të rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, ku rritja mund të ushtrojë presion mbi burimet lokale nëse nuk menaxhohet me kujdes.

Reziqet mjedisore dhe masat zbutëse:

- 1. Zhurma dhe Emetimet e Plihurit:** Implantet e lëvizshme dhe stacionare për trajtimin e mbeturinave inerte gjenerojnë zhurmë dhe pluhur, të cilat mund të ndikojnë në komunitetet lokale, veçanërisht në zonat urbane si Gjilani dhe Ferizajt. Për të zbutur këto ndikime, objektet e trajtimit duhet të pajisen me sisteme kundër pluhurit dhe barriera zhurmash. Implantet e lëvizshme të trajtimit, megjithëse mund të vendosen lehtësisht në kantieret e ndërtimit, ende kërkojnë masa për të siguruar që emetimet të mos prekën banorët e afërt.
- 2. Substancat e rrezikshme:** Nëse mbetjet inerte përmbajnë materiale të rrezikshme (p.sh., asbest, bojëra me bazë plumbi), procesi i trajtimit mund të përbëjë reziqe të konsiderueshme për ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore dhe cilësinë e ajrit. Prandaj, shqyrtimi dhe klasifikimi i mbeturinave

- për të identifikuar materialet e rrezikshme përpara përpunimit është thelbësor. Masat mbrojtëse, të tilla si sigurimi i protokolleve të duhura të ruajtjes dhe trajtimit për komponentët e rrezikshëm, mund të minimizojnë rreziqet mjedisore dhe të shëndetit publik.
- Përparësitë e implantëve të trajtimit të lëvizshëm:** Implantet e trajtimit të lëvizshëm ofrojnë një avantazh të rëndësishëm mjedisor duke eliminuar nevojën për të transportuar sasi të mëdha të M&ND të papërpunuara në objektet qendrore. Kjo redukton kostot e transportit dhe emetimet e CO2 nga automjetet, duke kontribuar në uljen e gjurmëve të karbonit për projektet e ndërtimit. Në zonat e thefa të Gjilanit dhe Ferizajt, trajtimi celular mund të jetë më i zbatueshëm për shkak të nevojës së reduktuar për infrastrukturë dhe transport.
 - Standarde më të ulëta për deponitë e mbeturinave inerte:** Deponitë e mbeturinave inerte në përgjithësi kanë standarde më të ulëta operative në krahasim me venddepozitimet për mbetjet shtëpiake, pasi ato nuk prodhojnë rreziqe ose metan në sasi të konsiderueshme. Si rezultat, rreziqet e menaxhimit dhe mjedisit që lidhen me këto deponi janë më të ulëta. Megjithatë, është ende e nevojshme të sigurohet që këto deponi të menaxhohen siç duhet për të parandaluar çdo hedhje të paautorizuar të mbeturinave joinerte, e cila mund të rrezikojë sigurinë e deponisë.
 - Lejet dhe Vlerësimi i Ndikimit Mjedisor:** Edhe pse venddepozitimet e mbeturinave inerte kanë rreziqe më të ulëta mjedisore, implantet e trajtimit të palëvizshëm dhe deponitë e mbeturinave inerte duhet ende t'i nënshtrohen një procesi lejimi që përfshin një Vlerësim të Ndikimit në Mjedis (VNM). Ky proces është thelbësor për të siguruar që çdo ndikim i mundshëm negativ mjedisor të identifikohet dhe të adresohet përpara se landfili ose impianti i trajtimit të jetë funksional. Kjo vlen si për Gjilanin ashtu edhe për Ferizajt, ku rregulloret mjedisore janë duke u zbatuar gjithnjë e më shumë në përputhje me standardet e BE-së.

Tabela 30. Vlerësimi mjedisor për menaxhimin e mbeturinave inerte

L04		Menaxhimi i mbeturinave inerte	
L04-01	Trajtimi i mbeturinave me teknologji të lëvizshme		
L04-02	Riklimi i letës		
L04-03	Deponimi		
	Objektivi Mjedisor	Objektivi i synuar	Vlerësimi
Popullsia dhe shëndeti njeriut			
Përmirësimi i cilësisë së jetës	L04-01		+
	L04-02		+
	L04-03		0
Mbrojtja e shëndetit të njeriut	L04-01		+
	L04-02		0
	L04-03		++
Biodiversiteti, flora dhe fauna			
Mbrojtja e burimeve natyrore dhe biologjike	L04-01		+
	L04-02		+
	L04-03		++
Mbrojtja e zonave të mbrojtura dhe pasurisë natyrore	L04-01		+
	L04-02		*
	L04-03		++
Përdorimi i qëndrueshëm i tokës si një burim i rëndësishëm për asetet			

Rruajtja e shëndetshme dhe ekologjike së dheut	L04-01	0
	L04-02	0
	L04-03	0
Reduktimi dhe përdorimi i burimeve përmes përmirësimit të efikasitetit	L04-01	+
	L04-02	++
	L04-03	-
Shfrytëzimi i përgjegjshëm i burimeve natyrore	L04-01	+
	L04-02	++
	L04-03	-
Uji		
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore , si ujërat nëntokësore dhe përmirësimin e statusit të tyre ekologjik	L04-01	+
	L04-02	+
	L04-03	+
Mbrojtja e sipërfaqeve ujore dhe përmirësimi i gjendjes kimike	L04-01	0
	L04-02	0
	L04-03	0
Objektivi Mjedisor/ Objektivi i synuar	Shkurtesa	Vlerësimi
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë		
Reduktimi dhe stabilizimi i emetimeve të gazrave serra	L04-01	-
	L04-02	0
	L04-03	0
Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit	L04-01	-
	L04-02	0
	L04-03	0
Peizazhi		
Rruajtja e Peizazhit dhe diversitetit	L04-01	0
	L04-02	0
	L04-03	0
Trashëgimia arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore		
Konservimi dhe mbrojtja e aseteve të trashëgimisë kulturore	L04-01	0
	L04-02	0
	L04-03	0
Vlerësimi mjedisor në përgjithësi		
	L04-01	+
	L04-02	++
	L04-03	0

4.4. Vlerësimi i Përgjithshëm i Përmbledhur i Ndikimeve Mjedisore të Planit të Investimeve të PNMIM

PNMIM (Plani i Integruar i Menaxhimit Nderkomunal të Mbeturave) për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt përshkruan masa të ndryshme strategjike të dizajnuara për të përmirësuar Peizazhin mjedisor dhe socio-ekonomik në rajon përmes zgjedhjeve moderne të menaxhimit të mbeturave. Çdo masë u vlerësua për

sa i përket ndikimeve të saj të mundshme mjedisore, duke përfshirë kontributet pozitive si rrafshja e buirimeve dhe mbrojtja e klimës, dhe çdo efekt i mundshëm negativ si emetimet dhe shqetësimet e tjera mjedisore.

Ky vlerësim i pëmbledhur ofron një vlerësim të përgjithshëm të rezultateve të mundshme mjedisore të masave të propozuara për menaxhimin e mbeturinave, duke u fokusuar në ndikimet kryesore që lidhen me mbrojtjen e shëndetit të njerëzve, biodiversitetit, ujit, cilësisë së ajrit dhe përdorimit të tokës.

Tabela 31. Tabela pëmbledhëse e Vlerësimeve Mjedisore

Lloji i Masës / Shkurtesa	Përshkrimi	Vlerësimi i Përgjithshëm Mjedisor
WR	Përcaktimi i zonave të mbeturinave	+
R	Komponentët rajonalë të menaxhimit të mbeturinave	
R01	Transferimi i mbeturinave dhe transporti në distanca të gjata	
R01-01	Stacioni i transferimit të tipit me rampë	+
R01-02	Stacion transferimi i tipit me ngjeshje	++
R02	Trajtimi mekanik (MRF)	
R02-01	MRF e papastër	+
R02-02	MRF e pastër	++
R03	Trajtimi Biologjik Mekanik (MBT)	
R03-01	MBT me tretje anaerobe	++
R03-02	MBT me stabilizim	++
R03-03	MBT me kompostim	0
R04	Tretje anaerobe	++
R05	Djegja e mbeturinave (me rikuperimin e energjisë)	
R05-01	Djegja me furë të avancuar për mbeturina	0
R06	Deponia sanitare (hedhja e sigurt e mbeturinave)	
R06-01	Deponia sanitare	0
R06-02	Rehabilitimi i deponisë	+
L	Komponentët lokalë të menaxhimit të mbeturinave	
L01	Pastimi i rrugëve	
L01-01	Fahija manuale e rrugëve	++
L01-02	Fahija mekanike e rrugëve	+
L02	Grumbullimi i mbeturinave (përfshirë grumbullimin e veçantë)	
L02-01	Grumbullimi i mbeturinave të përziera	+
L02-02	Grumbullimi i mbeturinave organike	+
L02-03	Mbledhja e lëndëve të thata të riciklueshme	++
L03	Kompostimi (rikuperimi i materialit)	
L03-01	Impianti i kompostimit me ditare	+
L03-02	Impianti i brendshëm plotësisht i automatizuar	++

L04	Menaxhimi i mbeturinave inerte	
L04-01	Trajtim celular	+
L04-02	Trajtim stacionar	++
L04-03	Deponimi	0

Siç tregohet në tabelën e mësipërme, masat e Planit të Investimeve të PNMIM-së kanë një ndikim pozitiv ose jo të rëndësishëm në shumicën e subjekteve të mbrojtjes së VSM-së.

Plani i Investimeve i PNMIM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt fokusohet në masa të ndryshme që synojnë përmirësimin e qëndrueshmërisë mjedisore. Masat kryesore specifike përfshijnë:

1. Komponentët Rajonal të Menaxhimit të Mbeturinave:

- o Stacioni i transferimit të tipit me rampë me ngjeshje (R01-02): Kjo masë redukton ndjeshëm numrin e udhëtimeve të transportit dhe konsumin e karburantit, ndotjen e ajrit dhe ndikimet në trafikun rrugor, duke e bërë atë një opsion më të dobishëm për mjedisin në krahasim me një stacion transferimi pa ngjeshje.
- o Trajtimi Biologjik Mekanik (MBT) (R03-01 & R03-02): Implantet MBT, veçanërisht ato që përfshijnë tretje ose stabilizim anaerobik, ofrojnë rezultate pozitive duke reduktuar emetimet e metanit nga vendgrumbullimet dhe duke rikuperuar materiale të vlefshme si plehrat dhe karburantet që rrjedhin nga mbeturinat (RDF). Kjo jo vetëm që ruan burimet, por gjithashtu zbut emetimet e gazeve sërë.
- o Tretja anaerobe (R04): Një nga masat mjedisore më të vlerësuara, tretja anaerobe e mbeturinave organike kontribuon në gjenerimin e energjisë së rinovueshme, zbut emetimet e metanit dhe prodhon tretje të pasur me lëndë ushqyese për bujqësinë, duke ndihmuar në mbylljen e lakut të mbeturinave.

2. Komponentët e menaxhimit lokal të mbeturinave:

- o Fshirja manuale e rrugëve (L01-01): Kjo masë është shumë e dobishme në reduktimin e mbeturinave, ndotësive në rrjedhje dhe përmirësimin e shëndetit publik. Gjithashtu ofron mundësi punësimi. Fshirja mekanike (L01-02), megjithatë efektive, ka përfitime mjedisore pak më të ulëta për shkak të emetimeve dhe zhurmës nga makineritë.
- o Mbledhja e Mbeturinave (L02): Mbledhja e veçantë e lëndëve të riciklueshme dhe organike (L02-02, L02-03) është thelbësore për ruajtjen e burimeve dhe reduktimin e mbeturinave të deponisë. Megjithatë, grumbullimi i mbeturinave të përziera (L02-01) mbetet më pak efektiv dhe kontribuon më pak në qëndrueshmëri.
- o Kompostimi (L03-01 & L03-02): Kompostimi i mbeturinave organike është një masë kyçe për rikuperimin e materialit dhe mbrojtjen e klimës, por implantet e brendshme plotësisht të automatizuara (L03-02) ofrojnë performancë superiore për sa i përket kontrollit të emetimeve dhe përfitimeve mjedisore.

3. Djegia e mbeturinave dhe Deponia Sanitare:

- o Djegia me furrë të avancuar për mbeturina (R05-01): Megjithatë djegia redukton ndjeshëm volumin e mbeturinave, ai paraqet sfida me emetimet dhe menaxhimin e mbeturinave pas djegies. Kërkohej sisteme të gjera të trajtimit të gazit për të përmbushur standardet mjedisore dhe vlera kalorifike e mbeturinave mund të jetë problem nëse materialet e riciklueshme hiqen paraprakisht.

- o Deponitë Sanitare (R06-01): Deponimi, ndonëse një pjesë e domosdoshme e menaxhimit të mbeturinave, paraqet sfida afatgjata për sa i përket emetimeve të metanit dhe menaxhimit të kullimit. Deponitë sanitare janë një përmirësim i dukshëm ndaj venddepozitimeve të pakontrolluara, por ato duhet të konsiderohen si mjeti i fundit, me përpjekjet e fokusuara në minimizimin e depozitimit të mbeturinave nëpërmjet riciklimit dhe kompostimit.

Fushat kryesore shqetësuese në Planin e Investimeve të PNMIM-së për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt përfshijnë ndikimet e mundshme mjedisore të djegies së mbeturinave (R05-01), veçanërisht në aspektin e emetimeve në ajër dhe kostot e larta operative që lidhen me sistemet e kontrollit të emetimeve. Për më tepër, ndërsa deponitë sanitare (R06-01) ofrojnë deponim të kontrolluar të mbeturinave, mbetet nevojë për monitorim dhe menaxhim të përmirësuar për të pëmbushur standardet evropiane. Rekomandohet përmirësimi i venddepozitimeve ekzistuese në rajon, duke i shndërruar ato në deponi të kontrolluara deri në funksionimin e objekteve më moderne.

Këto dy masa të rëndësishme, të cilat nuk kanë marrë një vlerësim përgjithësisht pozitiv, përshkruhen shkurtimisht më poshtë në mënyrë më të detajuar, ndërsa në të njëjtën kohë theksohen aspekte të tjera për minimizimin e rreziqeve dhe/ose përmirësimin e situatës ekzistuese:

Djegia me furnë të avancuar për mbeturina:

- o Monitorimi dhe kontrolli i brendshëm dhe i jashtëm i emetimeve janë të domosdoshme për një funksionim të sigurt dhe mjedisor. Ato kërkojnë procese monitorimi të organizuara siç duhet dhe personel të kualifikuar.
- o Për të kontrolluar emetimet dhe për të aritur standardet e shkarkimeve që nuk rrezikojnë shëndetin publik ose mjedisin, duhet të instalohen sisteme teknike komplekse, p.sh. për trajtimin e gazrave. Funksionimi dhe mirëmbajtja e tyre janë të kushtueshme.
- o Mbetjet e mbetura pas djegies janë problematike dhe kërkojnë trajtim të sigurt pas trajtimit, si p.sh. hedhja e mbeturinave të rigurta në deponitë e mbeturinave të rrezikshme ose trajtimi i ujërave të zeza të ndotura (nëse bëhet pastrimi i lagësht i gazrave). Infrastruktura teknike përkatëse jo vetëm duhet të zbatohet dhe mirëmbahet, por kostoja duhet t'i shtohet edhe kostove të djegies.
- o Duke marrë parasysh hierarkinë e mbeturinave, rikuperimi i materialeve duhet të preferohet sesa rikuperimi termik. Megjithatë, me një ndarje të njëkohshme të lëndëve të riciklueshme (qoftë në burim ose në një implant klasifikimi), vlera kalorifike e mbeturinave që do të digjen zvogëlohet dhe mund të kërkojë përdorimin e karburantit ndihmës. Në këtë mënyrë, nuk mund të sigurohet mbrojtja kuptimplotë e burimeve.
- o Metalet që mund të filtrohen nga hiri pas djegies janë të çlirë më të ulët për riciklim sesa metalet e ndara ndryshe.

Deponia Sanitare:

- o Për të siguruar që të arrihen emetimet më të ulëta të mundshme nga një landfill sanitar dhe të pëmbushen standardet e specifikuara, kërkesat përkatëse duhet të plotësohen si gjatë ndërtimit ashtu edhe gjatë funksionimit. Kjo kërkon personel të kualifikuar siç duhet.
- o Deri më tani, pjesa kryesore e mbeturinave depozitohet në deponi ose deponi të pakontrolluara pa masa efektive për mbrojtjen e shëndetit dhe mjedisit. Realizimi i standardeve sanitare të deponisë do të zgjasë shumë vite. Kështu, krahas realizimit të deponive të reja sanitare rajonale, paralelisht duhet të përmirësohet gjendja e deponisë ekzistues. Njëkohësisht, deponitë më të vogla duhet të mbyllet dhe rehabilitohen sa më shumë që të jetë e mundur.

- o Bazuar në hierarkinë e menaxhimit të mbeturinave, shmangia, ripërdorimi dhe riciklimi i mbeturinave kanë përparësi ndaj trajtimit dhe depozitimit të mbeturinave. Kështu, në afat të gjatë një landfill sanitar do të vazhdojë të jetë një element i rëndësishëm i MM-së së integruar. Por asgjësimi i të grumbulluarve nuk do të konsiderohet si zgjidhje përfundimtare. Në vend të kësaj, sistemi i integruar MM do të përbëhet nga elementë/përbërës të ndryshëm që mundësojnë ripërdorimin/riciklimin përpara asgjësimit të mbeturinave të mbetura.
- o Në lidhje me të, rekomandoi që të vendoset më shumë fokus në përmirësimin e programeve të riciklimit (L02-03) dhe kompostimit (L03-02) për të reduktuar më tej varësinë nga landfilli. Forcimi i trajnimit të stafit dhe sigurimi i monitorimit të rregullt të emetimeve janë thelbësore për funksionimin e sigurt dhe të qëndrueshëm të objekteve të menaxhimit të mbeturinave.

5. Monitorimi

Në Kosovë, përgjegjësia për monitorimin e ndikimeve të rëndësishme mjedisore që rezultojnë nga zbatimimi i PNMIM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt bie mbi Ministrinë e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturrës (MMPHI). Objektivi i këtij monitorimi është identifikimi i efekteve negative të paparashikuara në një fazë të hershme dhe zbatimimi i veprimeve korrigjuese sipas nevojës. Masat dhe rezultatet e monitorimit duhet të paraqiten në raporte të rregullta mjedisore.

Në Kosovë, të dhënat mjedisore dhe aktivitetet monitoruese menaxhohen nga një sërë institucionesh, me përgjegjësi specifike të ndara në bazë të komponentëve mjedisorë që monitorohen. Aktoret institucionale përgjegjëse për monitorimin përfshijnë:

- Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK): Përgjegjëse për përpilimin e të dhënave mjedisore dhe raportimin e gjendjes së mjedisit, duke përfshirë menaxhimin e mbeturinave, cilësinë e ujit dhe cilësinë e ajrit.
- Autoritetet Komunale (në Gjilan dhe Ferizaj , ndër të tjera): Përgjegjëse për menaxhimin e mbeturinave në nivel lokal, duke përfshirë monitorimin e grumbullimit, transportimit dhe deponimit të mbeturinave.
- Instituti Kombëtar i Shëndetësisë Publike të Kosovës (IKSHPK): Monitoron ndikimin e faktorëve mjedisore në shëndetin e njeriut, duke përfshirë cilësinë e ajrit dhe ujit.
- Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës (IKMN): Monitoron biodiversitetin, florën dhe faunën, veçanërisht në zonat e mbrojtura dhe rajonet e pasura me biodiversitet.
- Shërbimi Gjeologjik i Kosovës: Mbikëqyr monitorimin e ujërave nëntokësore dhe ndikimet gjeologjike të aktiviteteve të menaxhimit të mbeturinave.
- Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës: Monitoron cilësinë e ujërave sipërfaqësore, kushtet klimatike dhe ndikimin e mundshëm të menaxhimit të mbeturinave në trupat ujorë.

Për më tepër, monitorimi i ndikimit mjedisor të Planit PNMIM do të kërkojë koordinim ndërmjet këtyre aktorëve të ndryshëm, ku secili kontribuon me të dhëna për aspekte të ndryshme të mjedisit. Priten aktivitetet e mëposhtme monitoruese:

- Monitorimi i Menaxhimit të Mbeturinave: Autoritetet komunale lokale do të mbikëqyrin performancën e sistemeve të grumbullimit, trajnimit dhe depozitimit të mbeturinave. Ata do të sigurojnë që mbetjet të menaxhohen në përputhje me standardet dhe rregulloret kombëtare dhe

do të trajtojnë çdo çështje që lidhet me hedhjen e paligjshme ose performancën e dobët të objektit të mbeturinave.

- Monitorimi i cilësisë së ajrit dhe ujit: IKSHPK dhe Instituti Hidrometeorologjik i Kosovës do të monitorojnë cilësinë e ajrit dhe ujit në rajon për të gjurmuar çdo ndryshim në lidhje me aktivitetet e menaxhimit të mbeturinave, siç janë emetimet nga djegia e mbeturinave ose rrjedhjet nga deponitë që ndotin burimet e ujit.
- Monitorimi i Biodiversitetit: Instituti i Kosovës për Mbrojtjen e Natyrës do të vlerësojë rregullisht ndikimin e objekteve të menaxhimit të mbeturinave në biodiversitet, veçanërisht në zonat e ndjeshme afër maleve të Sharrit dhe ekosistemet e tjera natyrore.
- Monitorimi i ujërave nëntokësore: Shërbimi Gjeologjik i Kosovës do të sigurojë që aktivitetet e deponive të mos ndikojnë negativisht në rezervat e ujërave nëntokësore dhe që sistemet e menaxhimit të kullimit të funksionojnë në mënyrë efektive.

Bazuar në kompetencat, Agjencia Kosovare për Mbrojtjen e Mjedisit (AMMK) do t'i përpiqet të dhënat nga këto aktivitete të ndryshme monitoruese në një Raport vjetor të Gjendjes së Mjedisit, i cili do të ofrojë një pasqyrë të ndikimeve mjedisore të Planit të Investimeve të PNMIM. Ky proces i rishikimit vjetor do të lejojë përditësimet dhe rregullimet e nevojshme të planit në përgjigje të ndryshimeve mjedisore ose sfidave në zhvillim.

Mund të kërkohet monitorim shtesë gjatë zbatimit të masave specifike të PNMIM, të tilla si ndërtimi i deponive të reja, stacionet e transferimit të mbeturinave ose objektet e riciklimit. Në raste të tilla, plane të detajuara monitorimi do të zhvillohen si pjesë e proceseve vartese të planifikimit dhe miratimit për këto projekte.

Rishikimi i rregullt dhe përditësimet vjetore të Planit të Investimeve të PNMIM do të sigurojnë që monitorimi është një proces i vazhdueshëm, duke lejuar që plani të përshtatet me rrethanat dhe sfidat e reja kur ato lindin.

6. Hapat e ardhshëm

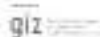
Në vijim përvijohen hapat dhe momentet kryesore për fazën e ardhshme të procesit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) për Planet Nderkomunale të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave për Komunitet (PNMIM) Planit investues në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Këta hapa do të sigurojnë që të ndiqen të gjitha procedurat e nevojshme për të finalizuar studimin e VSM-së dhe për të mbledhur kontributin e palëve të interesuara për të përmirësuar dhe rafinuar strategjinë e menaxhimit të mbeturinave për rajonin.

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësiror dhe Infrastrukturës (MMPH) do të mbikëqyrë përfundimin e veprimeve në vijim:

- Publikimi i Draft Studimit të VSM-së: Drafti i studimit të VSM-së do të vihet në dispozicion të publikut, duke i lejuar palët e interesuara përkatëse—duke përfshirë autoritetet komunale, organizatat mjedisore dhe publikun e gjerë—të rishikojnë dokumentin dhe gjetjet e tij.
- Procesi i dëgjimit publik dhe konsultimit: Një dëgjim publik do të organizohet në rajonin e Gjilanit dhe të Ferizajt që përfshin komunitetet e Gjilanit, Ferizajt, Kamenicës, Vititë, Novobërdës, Parteshit, Kilokolit, Ranilugut, Kaçanikut, Shtëmës, Hanit, Elezit dhe Shtërpcës për të paraqitur gjetjet kryesore të studimit të VSM-së dhe për të mbledhur komente nga anëtarët e komunitetit, autoritetet lokale dhe palët e tjera të interesuara. Kjo siguron që shqetësimet dhe rekomandimet

Studime Final / VSM-58 – Përmbledhje Ekzekutive

7.2. Aneksi 1: Përmbledhje ekzekutive e "Planit Ndërkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mboturisë për Komunitetet e Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt - PNMIM në Kosovë"

Annex 1

Përmbledhje Ekzekutive e "Planit Ndërkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave për Komunitetet e Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt - PNMIM në Kosovë"

Studimi Përfundimtar i VSM-së (Vlerësimi Strategjik Mjedisor)
Përmbledhje jo-teknike

Studimi Final i VSM-së – Përmbledhje Ekzekutive

Studimi i VSM-së është përgatitur nga "Environmental Sustainable Solution" SH.PK, në bashkëpunim me QIT përmes programit Kosova for Green PN: 21.2123.2-001.00, për zhvillimin e projektit "VSM të Planëve Nderkomunale për Menaxhimin e Integruar të Mbrojtjes së Mbrojtjes, Gjetjes, dhe Zosës e Menaxhimit të Mbrojtjes të Fishtinës". Ai gjithashtu përfshin:

Nën mbikëqyrjen e **Dr. Alfred Lako**, i cili zotëron një certifikatë mjedisore të lëshuar nga Qendra Kombëtare e Licensimit të Shqipërisë me numër protokoll 136 LN-7594-03-2014; NIPIT K91424007C;

Dhe pjesëmarrjen e **z.Musë Islamaq**, i cili zotëron certifikatë mjedisore, me numër licence 20/20 datë 27.10.2020, si dhe certifikatë ISO 14001:2015 si Auditor i Brendshëm i Sistemit të Menaxhimit Mjedisor.

Këty raport i bashkëlidhjen kopjet e certifikatës mjedisore dhe licencës të lëshuar nga autoritetet përkatëse.

ESS SH.PK

14.10.2025

Republika e Kosovës
Republic of Kosovo
Qeveria – Fida-Government
Ministria e Ekonomisë dhe Ambientit
Ministry of Economic and Environmental Affairs

Të drejtat e kësaj licenze janë të kufizuara nga Ligji për Vlerësimin e Ndërtimit të Urdhrit Nr.08/2014 dhe Ligjvënësia Ad- hoc për Licencën të Hartimit të Hartimit për Vlerësimin e Ndërtimit të Urdhrit Nr.09/2017, Mbrojtje nga MESA-Prishtinë.

Nr. i Licencës: 20/20

LICENCË

z. Musa Islamaj, Inxhinier i Diplomuar i Ndërtimtarisë

Licencën e merr personi fizik për hartimin e raportëve të VNM-ve.

Data e vlefshmërisë:
27.10.2020 – 27.10.2025
Prishtinë

Studim Final i VSM-së – Përmirëdhje Ekzekutive

REPUBLIKA E SHQIPERISE
MINISTRIA E MJEDISIT

Nr. 136 Procl.

Tirane, me 12.09. 2005

Vendimi Nr.4, Nr.127 Regj.

ÇERTIFIKATË

Në mbështetje të Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr.268, datë 24.04.2003 "Për çertifikimin e specialistëve, për vlerësimin e ndikimit në mjedis dhe auditimin mjedisor":

Alfred IAKO

Çertifikohet për hartimin e raporteve të vlerësimit të ndikimit në mjedis, për të kryer auditimin mjedisor, për hartimin e ekspertizave për probleme mjedisore dhe thirrjen si ekspert për të vlerësuar një raport të vlerësimit të ndikimit në mjedis ose rezultate të një auditimi.

MINISTRI

Ethem RIKA

0.1 Paraqitja dhe definimi i objektivave për "Planin Ndërkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave për Komunitet e Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, Kosovë" (PNMIM)

- 1 -

Planin Ndërkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (PNMIM) për Komunitet e Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, Kosovë është një iniciativë kyçe e zhvilluar për të adresuar sfida të menaxhimit të mbeturinave në këtë rajon përmes një qasje të koordinuar dhe të qëndrueshme. Ky plan është thelbësor për të siguruar që praktikat e menaxhimit të mbeturinave në rajon jo vetëm që plotësojnë nevojat aktuale, por gjithashtu parashikojnë dhe zbusin nevojat e mundshme në të ardhmen për mjedisin dhe shëndetin publik.

PNMIM përshkruan një strategji gjithëpërfshirëse që mbulon të gjitha fazat e menaxhimit të mbeturinave, duke përfshirë gjenerimin, grumbullimin, trajtimin, riciklimin dhe agjësimin përfundimtar. Objektivat kryesore të planit përfshijnë përmirësimin e efikasitetit të sistemeve të grumbullimit të mbeturinave në të tre Komunitet, reduktimin e gjurmës mjedisore të mbeturinave nëpërmjet ricikimit dhe kompostimit të përmesuar, dhe sigurimin që të gjitha mbetjet të përpunohen në një mënyrë të shëndetshme mjedisore. Duke adresuar të gjitha ciklin e menaxhimit të mbeturinave, PNMIM synon të reduktojë varësinë nga deponitë, të promovojë rikuperimin e burimeve dhe të minimizojë çmimin e ndotësve në mjedis.

Një komponent thelbësor i zhvillimit të PNMIM është Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM), i cili po kryhet për të vlerësuar ndikimet e mundshme mjedisore të strategjive të propozuara të menaxhimit të mbeturinave. VSM është një proces sistematik i integruar në fazat e planifikimit dhe vendimmarrjes së PNMIM, ky proces është thelbësor për identifikimin dhe zbatimin e masave për të zbutur efektet negative.

VSM gjithashtu luan një rol kritik në sigurimin që PNMIM përputhet me standardet dhe objektivat mjedisore kombëtare dhe ndërkombëtare, duke përfshirë Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ). Ai siguron një kornizë për vlerësimin e qëndrueshmërisë së zgjidhjeve të propozuara për menaxhimin e mbeturinave dhe siguron që plani të kontribuojë pozitivisht në shëndetin mjedisor afatgjatë të rajonit.

Për më tepër, VSM lehtëson angazhimin e palëve të interesuara, duke siguruar që zërat e komuniteteve lokale, grupeve mjedisore, agjencive qeveritare dhe palëve të tjera kyçe të dëgjohen dhe të merren parasysh. Kjo qasje pjesëmarrëse ndihmon në krijimin e konsensusit, përmirësimin e cilësisë së planit dhe rritjen e pranimit dhe efektivitetit të tij.

Në mënyrë të përbashkët, PNMIM, i mbështetur nga procesi i VSM-të, synon të krijojë një sistem modern, efikas dhe të qëndrueshëm të menaxhimit të mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Ai kërkon të rrisë mjedisin, të promovojë shëndetin publik dhe të mbështesë zhvillimin e qëndrueshëm duke adresuar sfida të menaxhimit të mbeturinave në një mënyrë holistike dhe të integruar. Përmes kësaj iniciative komunitet si Gjilani, Kamenica, Vll. Novobërdë, Partesh, Kllokot, Ranilug, Ferizaj, Kaçaniq, Shtime, Han i Elezit, Shtërpca po punojnë drejt një të ardhmeje ku mbeturinat do të menaxhohen me përgjegjësi, do të rihen burimet dhe do të sigurohet mirëqenia mjedisore dhe sociale e rajonit për gjeneratat e ardhshme.

Studimi Final IVSM-së – Rrethmadija Ekzekutive

përfitur nga lokacioni strategjik pranë rrugëve kryesore të transportit. Popullsia e saj është zgjeruar ndjeshëm, e nxjerr nga rritja industriale dhe migrimi nga zonat rurale.

- **Kameriçë , Viti dhe Hani i Elezit** : Këto komuna kanë popullsi të shpërndarë në mënyrë të barabartë ndërmjet zonave urbane dhe rurale. Bujqësia mbetet një aktivitet kryesor ekonomik, me shumë banorë të angazhuar në bujqësi dhe industri të ngjashme.
- **Shtërpcë dhe Novobërdë** : Këto komuna karakterizohen me popullsi më të vogël, më rurale që varen kryesisht nga bujqësia dhe pylltaria. Zonat malore të Shtërpcës njihen edhe për potencialin e tyre turistik, veçanërisht gjatë stinës së dimrit.

Trendet e urbanizimit në rajon kanë çuar në zgjerrimin e qyteteve, veçanërisht në Gjilan dhe Ferizaj, ndërsa disa zona rurale kanë pësuar rënie të popullsisë. Kjo ndarje urban-rural ndikon në nevojat e rajonit për menaxhimin mjedisor, veçanërisht në menaxhimin e mbeturinave dhe zhvëlimin e infrastrukturës.

Në tabelën e mëposhtme jepet një përmbledhje gjithëpërfshirëse e të dhënave të popullsisë për secilin komunë pjesëmarrëse në Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM) duke treguar popullsinë e supozuar për 2021. Ai paraqet shpërndarjen e popullsisë në zonat urbane dhe rurale të 12 komunave, në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Madhësia mesatare e ekonomive familjare në rajonin e Gjilanit është 5.4 persona dhe në Ferizaj – 6 persona.

Tabela 1: Popullsia në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt (të 12 komunat, vlerësimi i vitit 2021 nga ASK)

	Urbane	Rural	Gjithsej
Gjilani	46,364 60.1%	30781 39.9%	77,145 100%
Kameriçë	7331 20.3%	28764 79.7%	36,095 (2011) 100%
Viti	14,097 30.0%	32,890 70.0%	46,987 100%
Novobërdë	183 0%	5370 100%	5553 (7070) 100%
Partesh	0 0%	1699 100%	1699 100%
Kllokot	0 0%	2719 100%	2719 100%
Ranilug	0 0%	3737 100%	3737 100%
GJILAN RAJON	67,375	101,950	171,928
Ferizaj	41664 39%	64622 61%	106,286 100%
Kaçaniku	10783 31%	23,889 69%	34672 100%

Studimi Final i VSM-së – Përmbledhje Ekzekutive

Shtime	7301	20,148	27,449
	27%	73%	100%
Han i Elezit	0	10,090	10,090
	0%	100%	100%
Shtërpçë	2770	11,130	13900
	18%	62%	100%
FERIZAJ RAJON	62,518	129,679	192,397

Burimi: Agjencia e Statistikave të Kosovës (IASO), Regjistrimi i Popullsisë - Viteve / Regjistrimi i Popullsisë të Kosovës 2021.

Të tabelat më poshtë raportojnë të popullsinë parashikimi sipas rajonit, duke troguar popullsinë e supozuar për 2021 – 2045 si mirë si për të e fundit vjet e Fazat të PNMIM.

Tabela 2: Popullsia parashikimi nga rajoni

Viti	2021	2025	2030	2035	2040	2045
Gjilani	77,145	74,084	74,006	73,192	71834	70,017
Kamenicë	27,948	26,368	26,340	26,050	25,567	24,920
Novobërdë	7158	7124	7117	7039	6958	6733
Viti	47,896	47,839	47788	47262	46,386	45,212
Ranilug	3737	3726	3723	3682	3613	3522
Klokot	2719	2728	2723	2693	2643	2576
Partesh	1699	1688	1686	1666	1637	1595
Parashikimi total i popullsisë sipas rajoneve të GJILANIT	168,302	163,555	163,382	161,585	158,587	154,576
Ferizaj	106,286	106,477	106,394	106,194	103,243	100631
Kaçaniku	34672	34,934	34,897	34,513	33,873	33,016
Shtime	27,449	27,162	27,133	26,834	26,337	25676
Shtërpçë	6621	6553	6546	6474	6,354	6193
Han i Elezit	10,090	10,189	10,178	10,088	9879	9630
Parashikimi total i popullsisë sipas rajoneve të FERIZAJIT	185,116	185,315	185,119	183,082	179685	175,141

Burimi: Agjencia e Statistikave të Kosovës (IASO), Projektimi për Popullsinë e Kosovës 2017, 2051

Popullsia dhe Gjenerimi i Mbeturinave

Planifikimi për menaxhim të qëndrueshëm të mbeturinave të ngurta në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit, ku përfshihen komunat e Gjilanit, Kamenicës, Vitës, Novobërdës, Parteshit, Klokotit, Ranilug, Ferizaj, Kaçanikut, Shtimes, Hanit i Elezit dhe Shtërpçës, kërkon njohuri të holësishme të dinamikës së popullsisë dhe modeleve të gjenerimit të mbeturinave. Ky informacion është kritik për zhvillimin e strategjive të përshtatura për menaxhimin e mbeturinave që adresojnë nevojat specifike të secilës komune. Të dhënat e sakta mbi popullsinë dhe gjenerimin e mbeturinave janë thelbësore për planifikimin e sistemeve efektive të menaxhimit të mbeturinave në rajon.

* Çështje: Si një nga qendrat kryesore urbane, popullsia e Gjilanit është duke u rritur në mënyrë të vazhdueshme, duke çuar në rritjen e gjenerimit të mbeturinave. Sistemi ekzistues i menaxhimit të

Shkrimi Final i VSM-së – Përmirësimi Ekzekutiv

Mbeturinat e tilla nën presion të konsiderueshëm, veçanërisht në trajtimin e mbeturinave të ngurta komunale dhe adresimin e sfidave të hedhjes së paligjshme. Komuna po përjaton gjithashtu rritje industriale, duke kontribuar në gjenerimin e mbeturinave të rrezikshme që kërkojnë zgjidhje të specializuara për asgjësimin.

Ferizaj : Ashtu si Gjilani , edhe Ferizaj po kalon një urbanizim të shpejtë, gjë që po kontribuon në një vëllim më të madh të gjenerimit të mbeturinave. Infrastruktura e menaxhimit të mbeturinave të komunave ka luftuar për të mbajtur ritmin me këtë rritje, veçanërisht në zonat urbane me popullsi të dendur. Aktivitetet industriale, duke përfshirë prodhimin dhe bujqësinë, gjenerojnë mbetje të konsiderueshme, duke kërkuar përmirësime në sistemet e menaxhimit të mbeturinave komunale dhe industriale.

Kamenecë : Popullsia kryesisht rurale e Kamenecës gjeneron një sasi më të vogël të mbeturinave në krahasim me qendrat urbane , por shërbimet e grumbullimit të mbeturinave janë më pak të zhvilluara, duke sjellë sfida më hedhjen e paligjshme dhe djegien e mbeturinave në zona të largëta. Mbjetet organike nga bujqësia përfaqësojnë një pjesë të konsiderueshme të rrjedhës së mbeturinave në këtë komunë.

Viti : Ngjashëm me Kamenecën , Viti ka një popullsi kryesisht rurale, dhe mbjetet bujqësore, veçanërisht ato organike, përbëjnë një pjesë të madhe të mbeturinave të krijuara. Komuna përballët me sfida në sigurimin e shërbimeve të qëndrueshme të grumbullimit dhe depozitimit të mbeturinave në zonat e saj rurale.

Shërbopë : Komuna malore e Shërbopës karakterizohet me vendbanime të vogla të shpërndara. Prodhimi i mbeturinave është relativisht i ulët, por mungesa e infrastrukturës e bën grumbullimin e mbeturinave në zona të largëta dhe të vështira për t'u aksesuar një sfiidë e vazhdueshme. Shërbopca gjithashtu ka aktivitete turistike që rrisin gjenerimin e mbeturinave gjatë sezonëve të pikut, duke theksuar më tej sistemet lokale të menaxhimit të mbeturinave.

Hani i Elezit : Sektori industrial në Hani i Elezit , veçanërisht prodhimi i çimentos, gjeneron mbetje komunale dhe industriale. Infrastruktura e menaxhimit të mbeturinave ka rievogë për modernizim për t'u marrë në mënyrë efektive me nënproduktet industriale dhe për të zvogëluar ndikimin mjedisor në komunitetet përreth.

Kaççorik , Shdime dhe Novobardë : Këto komuna, të karakterizuara nga një përziera e popullsisë rurale dhe të vogël urbane, gjenerojnë vëllime më të ulëta të mbeturinave në krahasim me qendrat më të mëdha urbane . Magjithatë, sistemet e menaxhimit të mbeturinave në këto zona mbeten të pazhvilluara, veçanërisht në zonat rurale ku shërbimet e grumbullimit dhe depozitimit të mbeturinave janë të kufizuara.

Gjenerimi i parashikuar i mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt për vitet e përzgjedhura dhe për rrjedhat e mbeturinave që synon menaxhimi sasior i mbeturinave në lidhje me grumbullimin dhe rrezikimit/trajtimin e veçantë të miratuar në kuadër të PNMIM, janë paraqitur në tabelën në vijim.

Tabela 3: Parashikimi i gjenerimit të mbetjeve nga rajoni

Komuna	Prodhimi i mbeturinave(tn /vit)					
	2021	2025	2030	2035	2040	2045

Studim Final i VDM-ës – Përmblidhje Ekzekutive

Gjitar	23,050 t	25,185 t	27,491 t	39,575 t	29,475 t	30,199 t
Kamërcë	4,284 t	8,205 t	8614 t	8,951 t	9,238 t	9,462 t
Vë	10,040 t	2060 t	2,166 t	3,251 t	2,322 t	2,379 t
Nivestërde	3,193 t	15,379 t	16,145 t	16,782 t	11,311 t	17,734 t
Parlesh	235,17 t	1079 t	1,133 t	1,179 t	1,215 t	1,244 t
Rizot	651,55 t	789 t	829 t	851 t	889 t	910 t
Randëug	1,127 t	489 t	513 t	533 t	559 t	584 t
Gjithësi Rajoni GJILAN	44,561 t	54,187 t	55,891 t	69,135 t	60,999 t	62,409 t
Ferizaj	30,157 t	35,269 t	37,029 t	36,489 t	36,702 t	40,872 t
Kaçanik	5,918 t	11,271 t	11,533 t	12,309 t	12,987 t	12,957 t
Shërnax	6,162 t	833 t	8,094 t	9,421 t	9716 t	9,558 t
Han i Elezit	2,598 t	2024 t	2,725 t	2209 t	2,279 t	2,234 t
Shërnax	1,916 t	3,273 t	3,429 t	3,574 t	3,687 t	3777 t
Gjithësi Rajoni i FERIZAJ-it	45,748 t	60,472 t	62,435 t	65,993 t	68,073 t	69,736 t

Produktimi i mbeturinave (kg/baneretit)

Rajoni i Gjilanit	264,73	331,31	348,21	365,97	384,64	404,26
Rajoni i Ferizajit	252,53	326,32	342,95	360,46	378,85	396,17

Në përgjithësi, në periudhën ndërmjet viteve 2021 dhe 2045, sasia e mbeturinave për rajonin e Gjilanit do të rritet për gati 40.2%, që korrespondon me më pak se 1.44% në bazë vjetore. Sa i përket gjenerimit të mbeturinave për tyme, ai pritet të rritet nga 264.73 kg/kapi vit në 404.26 kg/kapi vit. Për rajonin e Ferizajit në periudhën ndërmjet viteve 2021 dhe 2045, sasia e mbeturinave do të rritet për gati 49.2%, që i përgjigjet më pak se 1.44% në bazë vjetore 1.79%.

Sipas pasqyrës së përgjithshme të mbulimit me grumbullimin dhe transportimin e mbeturinave komunale për vitin 2021 nga mbulimi me menjaxhimin e mbeturinave nga AMMK, shkalla e grumbullimit të amviserive në të dy rajonet është 80%. Tabela e mëposhtme përmbledh mbulimin e përgjithshëm në aspektin e përpindjes së familjeve, biznesave dhe institucioneve me qasje në shërbimet bazë të grumbullimit të mbeturinave në secilin komunë. Siç është treguar, mbulimi ndryshon ndërmjet komunave nga 64.5% në Vë në më shumë se 95% në Han të Elezit. Situata e përgjithshme është se rreth 80 përqind e familjeve në të dy rajonet mbulohen nga shërbimet bazë të grumbullimit të mbeturinave.

Tabela 4 : Mbulimi me Shërbimet e Grumbullimit të Mbeturinave (2021)

Komuna	Shkalla e mbulimit të shërbimit për familjet (2021)	Shkalla e mbulimit të shërbimit për bizneset (2021)	Shkalla e mbulimit të shërbimit për institucionet (2021)
Gjilani	93.2%	97.82%	99.53%
Kamërcë	67.7%	80.60%	143.56%
Vë	64.5%	94.54%	116.50%

Studimi Final i VSM-ve – Përmbledhje Ekzekutive

Novoborde	72.9%	111.14%	n/a
Parlesh	100.0%	n/a	n/a
Kllaqot	100.0%	n/a	n/a
Randlug	95.9%	100%	n/a
RAJONI I GJILAMIT	84.0%	n/a	n/a
Ferizaj	76.2%	81.52%	100.11%
Kaçaniq	69.1%	166.73%	100.00%
Shtete	71.1%	87.53%	102.14%
Han i Elezit	85.6%	83.36%	93.43%
Shejtopë	90.9%	237.80%	88.00%
RAJONI I FERIZAJIT	76.1%	n/a	n/a
TOTALI ME TË DY RAJONET	80.2%	n/a	n/a

Baza: 45M€ 2021

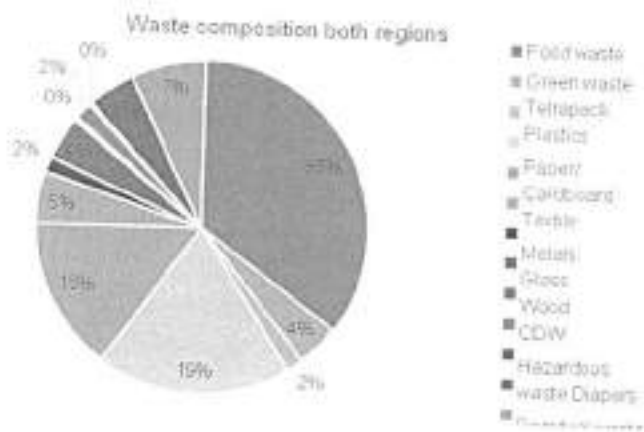
Tabela 5: Objektivat e grumbullimit dhe riciklimit të mbejeve në Rajonin e Gjilamit dhe Ferizajit

Objektivi	Treguesi	Baza bazë	Synerji	Viti
Rritja e grumbullimit të mbeturave dhe përmirësimi i shërbimeve	Përqindja e totalit të popullsisë me qasje në grumbullim adekuat dhe të regullt të mbeturave komunale	50%	100%	2026
Rritja e riciklimit dhe recuperimit të burimeve	Mbetjet komunale të përgatitura për riciklizimin dhe riciklim	< 5%	20%	2030
			50%	2035
			60%	2040
			80%	2050
	Popullsia e pajisur me shërbime të veçanta për mbledhjen e mbeturave të rënda	0%	90%	2030
			100%	2045
	Rikuperimi i të gjitha mbeturave të përmixtura	< 5%	40%	2028
			60%	2030
			70%	2035
	Riciklimi i të gjitha mbeturave të ambalazhit, duke përfshirë:			
	Plastikë	< 5%	22.5%	2028
			50%	2030
		50%	2035	
Lëtrë dhe karton	< 5%	60%	2028	
		70%	2030	
		75%	2035	
		80%	2040	

Struktura Final / VSM-ve – Përmirësimi Ekzekutiv

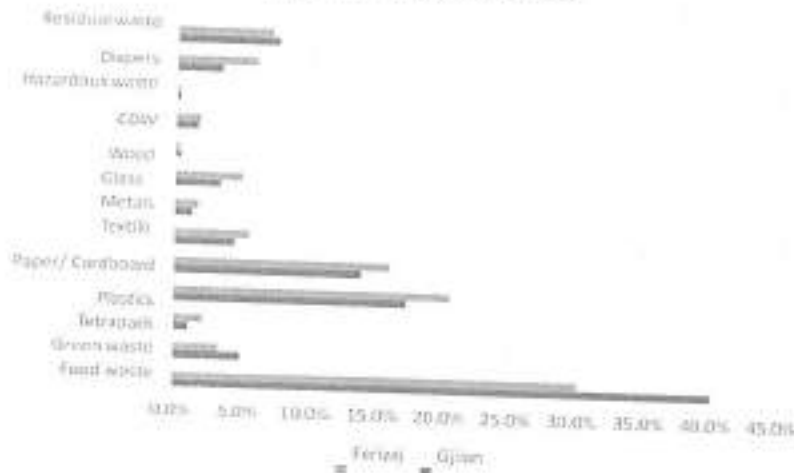
	Xham	< 5%	50%	2020
			70%	2025
			30%	2028
			50%	2030
			70%	2035
			30%	2028
	Metalizime ngjyra	< 5%	30%	2028
			40%	2030
			50%	2035
	Alumini	< 5%	30%	2028
			40%	2030
			50%	2035
Çuor	< 5%	10%	2028	
		15%	2030	
		20%	2035	
Zvogëlim / vlerësim nga depozitimi / mbeturinave	Deponimi / mbeturinave komuniste	> 95%	< 10 %	2035
	Mbyllja e venddepozitimeve komuniste	210	0	2028
Rritja e ndërtimit dhe rikupërimit të mbetjeve nga ndërtimi dhe prirja	Ripërdorimi dhe ndërtimi M&ND	0%	40%	2030
			50%	2035
	Ripërdorimi, ndërtimi dhe rikupërimit i mbeturinave të tjera nga M&ND	0%	50%	2030
			70%	2035

Përbërja e mbeturinave është supozuar siç tregohet në grafikun e mëposhtëm.
 Diagrami 1: Përbërja mesatare e mbetjeve shtëpiake në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt (pesha %)

Studium Fasil / VSM-24 – Përmirësimi Ekonomik

Waste composition in Gjilan and Ferizaj

Duke si referencë të saj, GIZ ka përfunduar një studim të përbërjes së mbeturinave në vitin 2021 në Kosovë, sipas të cilit përbërja e mbeturinave për mbeturinat e përziera komunale në të dy rajonet është paraqitur në tabelat e mëposhtme.

Tabela 6 : Rezultatet e analizës së përbërjes së mbeturinave, Rajoni i Gjilanit

Përbërja e Mbeturisë	Rezultatet e të Analiza Pranvera (Gjilan)				Gjithsej Gjilan
	1	2	3	4	
	Zonat Tregtare	Zonat e Përziera (tarrini dhe komerciale)	Banorë pa Kopsht (Ekspe. et)	Zonat e Shqipërie me Kopsht	
Mbeturinat jetqimore (organeke prej kuzhinas)	36.10%	48.10%	47.20%	47.00%	41.50%
Mbeturinat e gjelbra (te lopshtit)	0.00%	0.00%	4.00%	21.80%	6.50%
Tetrapack	0.90%	1.10%	1.90%	0.70%	1.20%
Plastika	18.90%	20.10%	24.40%	16.70%	19.30%
Leter/ Karton	23.70%	9.50%	14.10%	5.50%	13.30%
Tekstile	6.60%	3.50%	2.30%	1.90%	3.50%
Metale	2.10%	0.70%	1.20%	0.80%	1.20%
Xhami	2.80%	6.60%	2.20%	3.90%	4.30%
Drejt	0.60%	0.00%	0.00%	0.40%	0.30%
MSWD	0.90%	0.90%	0.60%	3.80%	1.30%
Mbeturinat e recikluarave	1.10%	0.00%	0.00%	0.00%	0.30%
Pesere	2.80%	3.40%	4.50%	0.30%	2.80%
Mbeturinat e mjetave	7.40%	3.80%	3.50%	3.30%	4.50%

Statim Final i VSM-së - Përbërëditja Ekzekutive

TOTALI	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Përbërja e Mbeturinave	Rezultatet e analizës për vjehtëtin/dimnin Gjilan				Gjithsej Gjilan
	1	2	3	4	
	Zonat Tregtare	Zonat e Përziera (banim dhe komerciale)	Banimi pa Kopsht (Blloqe, etj.)	Zonat e Shqipërisë me Kopsht	
Mbeturinat ushqimore (organike prej kuzhinas)	36.60%	37.90%	40.90%	38.10%	38.70%
Mbeturinat e gjelbra (te kopshtit)	0.00%	10.20%	0.00%	4.80%	3.60%
Tetraçek	0.70%	1.10%	1.80%	0.30%	1.10%
Plastikë	15.20%	14.60%	13.60%	18.50%	15.50%
Letër/Karton	23.40%	14.50%	10.20%	10.00%	14.50%
Tekstile	6.70%	4.60%	1.10%	9.20%	5.40%
Motociklet	2.20%	1.10%	1.50%	0.90%	1.40%
Xham	2.90%	2.40%	2.90%	1.60%	2.50%
Dhur	0.60%	2.00%	0.00%	0.00%	0.60%
MAND	0.00%	0.00%	3.50%	3.80%	1.90%
Mbeturinat e reziqshme	1.10%	0.00%	0.00%	0.00%	0.30%
Tekstila	2.90%	2.90%	6.00%	3.30%	3.90%
Mbeturinat e mbetur	7.50%	6.20%	16.10%	7.60%	10.50%
TOTALI	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Qëllim: Analiza e Mbeturinave 02/2021

Analiza tregon se 36-48% e mbeturinave të përziera shpëtojnë në Gjilan përbehen nga mbeturina ushqimore të biodegradueshme. Mbeturinat plastike përfaqësojnë 14-24%, ndërsa letra dhe kartoni përbejnë 5-24% të totalit të mbeturinave të përziera komunale.

Për Ferizaj: analiza e përbejes së mbeturinave në zona të ndryshme është:

Tabela 7: Rezultatet e analizës së përbejes së mbeturinave, Rajoni i Ferizajt

Përbërja e Mbeturinave	Rezultatet e analizës periudha Pranverë Ferizaj				Gjithsej Ferizaj
	1	2	3	4	
	Zonat Tregtare	Zonat e Përziera (banim dhe komerciale)	Banimi pa Kopsht (Blloqe, etj.)	Zonat e Shqipërisë me Kopsht	
Mbeturinat ushqimore (organike prej kuzhinas)	36.70%	36.50%	27.20%	27.30%	31.00%
Mbeturinat e gjelbra (te kopshtit)	0.00%	0.40%	1.00%	6.40%	3.10%
Tetraçek	2.50%	0.40%	3.30%	2.30%	2.50%
Plastikë	17.60%	17.30%	20.90%	25.60%	20.90%
Letër/Karton	21.40%	10.40%	9.10%	13.10%	14.10%
Tekstile	6.60%	8.40%	13.30%	1.90%	7.40%
Motociklet	2.40%	0.70%	1.20%	2.10%	1.90%
Xham	2.90%	3.40%	3.70%	3.90%	3.50%
Dhur	0.50%	0.00%	0.00%	0.00%	0.20%

Studium Final i VSM-së – Përbërësi e Etzekutive

Përbërja e Mbeturinave	Rezultatet e analizës periudnare vjehtë/dimë, Ferizaj				Gjithëgjithë Ferizaj
	1	2	3	4	
	Zonat Tregtar A	Zonat e Përziera (banimi dhe komerciale)	Zonat e Banimit pa Kopshte (Blloqe: #0)	Zonat e Shpërndarjes në Kopshte	
Mënyrë e ndërtimit	0.00%	1.33%	10.60%	0.00%	3.90%
Mbeturinat e ndërtimit	0.80%	0.00%	0.00%	0.00%	0.20%
Paletë	2.90%	8.00%	3.00%	11.20%	5.90%
Mbeturinat e mbetur	5.60%	3.80%	6.80%	6.80%	6.10%
TOTALI	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Mbeturinat e shpërndarjes (përfaqësojnë pjesën më të madhe)	37.60%	15.40%	27.20%	27.60%	28.30%
Mbeturinat e gjelbra të kopshtit	0.00%	1.90%	7.50%	4.48%	3.70%
Tetrapajkë	2.00%	1.10%	1.10%	3.20%	1.90%
Plastikë	18.90%	13.60%	20.80%	15.90%	20.30%
Letër/Karton	21.60%	30.10%	13.10%	14.10%	18.00%
Tekstil	6.60%	3.00%	3.00%	1.80%	3.60%
Metale	2.40%	1.00%	0.90%	2.10%	1.70%
Xhami	3.00%	26.70%	3.90%	3.90%	6.50%
Durr	0.60%	1.50%	0.00%	0.00%	0.30%
Mënyrë e ndërtimit	0.00%	0.00%	0.60%	0.00%	0.20%
Mbeturinat e ndërtimit	0.80%	0.00%	0.00%	0.00%	0.20%
Të tjera	2.90%	1.10%	5.80%	11.00%	4.00%
Mbeturinat e mbetura	0.30%	1.50%	14.10%	7.10%	6.10%
TOTALI	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Shprehje të ndërtimit G2 2022

Analiza tregon se 36.48% e mbeturinave të përziera shpërndarë në Ferizaj janë mbeturina ushqimore të biodegradueshme, ndërsa mbeturinat plastike janë 14.24% dhe letër/karton janë 5-24% të mbeturinave të përziera komunale.

Sa i përket llojeve të mbeturinave komunale në nivel rajonal, tabela e mëposhtme paraqet fraksionet e mbeturinave të supozuara.

Tabela 8 : Projektioni i gjenerimit të mbeturinave komunale për llojin e mbeturinave (2023-2060).

Burimi i gjenerimit	ton
Amvisat	45,327
Komerciale	3,767
Parqet/hapesa publike	3,156
RAJONI I GJILANIT	52,250
Amvisat	47,558
Komerciale	4,057
Parqet/hapesa publike	3,247
RAJONI I FERIZAJT	54,862
TOTAL	107,114

Formatted: Font: 10.5 pt, font color: Text 1

Formatted: Font: 10.5 pt, font color: Text 1

Formatted: Font: 10.5 pt, font color: Text 1

Formatted: Font: 10.5 pt, font color: Text 1

Formatted: Font: 10.5 pt, font color: Text 1

Formatted: Font: 10.5 pt, font color: Text 1

Formatted: Font: bold, font color: Text 1

Formatted: font: bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font: Not Bold, font color: Text 1

Formatted: font color: Text 1

Formatted: font color: Text 1

Shkalla e gjenerimit të mbeturinave,
kg/banor/vit

0.300

Në vitin 2023, sasia totale e mbetjeve komunale të gjeneruara tejkaloi 107,000 tonë, me një shkallë mesatare të gjenerimit të mbetjeve prej rreth 300 kg për person në vit.

Formatted: Indent: Left: -0.31"

As taken into the consideration in the IIWWMP, waste composition is considered to remain constant. In terms of the Tabela e mëposhtme paraqet sasi të fraksioneve të mbeturinave, të cilat shoqërohen me objektiva specifike sasiore të menaxhimit të mbeturinave, brenda politikës dhe legjislacionit kombëtar dhe të BE-së.

Tabela 9: Projektioni i fraksioneve të vocanta (tn /vit)

Lloji i mbeturinave të gjeneruara	2022	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Mbeturina të biodegradueshme	22790	23,940	25434	27,039	28208	29,140	30760
Organika	23,339	24,185	25,371	26,372	27,203	27,867	28,309
Letër / Karton	8608	8913	9358	9727	10,033	10278	10,441
Druri	832	862	905	941	970	994	1010
Të riciklueshme	26,234	27,162	28,517	29642	30,576	31,323	31819
Tetrapak	1,406	1521	1597	1660	1712	1754	1781
Plastikë	11,154	11,548	12,125	12603	13,000	13,317	13,528
Letër / Karton	8308	8613	9058	9427	10,033	10278	10,441
Metale	1045	1082	1,136	1,181	1214	1246	1268
Xhami	3,126	3236	3396	3,532	3643	3732	3791
Druri	532	562	595	641	670	694	7010
... nga të cilat paketimet (nga ambalazhi, industria dhe tregtia)¹⁴	15,447	15,991	16752	17,454	18,004	18,444	19736
Tetrapak (60% e totalit të tetrapakut)	1,406	1521	1597	1660	1712	1754	1781
Plastikë (60% e totalit të plastikës)	6692	6929	7276	7562	7800	7990	8117
Letër/karton (50% e totalit të letër/kartonit)	4304	4466	4679	4863	5017	5139	5221
Metale (75% e totalit të metaleve)	784	812	852	885	914	936	951
Xhami (65% e xhamit total)	2032	2104	2205	2296	2368	2426	2464
Druri (20% e drurit total)	166	172	181	188	194	199	202
Tekstele	2716	2812	2962	3089	3,166	3243	3284

Çështjet dhe Sfodat Mjedisore në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

Rajoni i Gjilanit dhe i Ferizajt, që përfshin komunat e Gjilanit, Kamenicës, Vitisë, Novobërdës, Parteshit, Klokotit, Ranilugut, Ferizajt, Kaçanikut, Shtimes, Harit, Eleçit dhe Shërpca janë të pasura me diversitet natyror dhe përballen me një sërë sfidash mjedisore. Kjo zonë, e vendosur në Kosovën juglindore, karakterizohet me terrene malore, pyje, toka bujqësore dhe burime ujore, duke mbështetur ekosisteme të ndryshme. Rajonat janë shtëpia e një shumëllojshmërie flore dhe faune, duke i bërë ato të rëndësishme biologjike.

¹⁴ Raportet e mbeturinave të paketimit bazohen në të dhënat e siguruar nga IIWWMP

Ndërkohë, rajoni i Gjilanit dhe i Ferizajt përballen me disa sfida mjedisore, shumë prej të cilave lidhen me urbanizimin e shpejtë, praktikat bujqësore dhe aktivitetet industriale:

- Menaxhimi i mbeturinave: Rritja e shpejtë e qendrave urbane si Gjilani dhe Ferizajti e ka lehtësuar zhvillimin e infrastrukturës për menaxhimin e mbeturinave. Hedhja e paligjshme dhe sistemet e papërshtatshme të grumbullimit të mbeturinave janë të përhapura si në zonat urbane ashtu edhe në ato rurale, duke kontribuar në degradimin e mjedisit dhe rreziqet shëndetësore.
- Ndodja e ujërave: Lumenjtë e Moravës së Binçës, Lepercit dhe Nerodimes janë burime të rëndësishme ujore për bujqësi dhe përdorim shtëpiak, por ato rriten gjithnjë e më shumë nga ujërat e zeza të përdorura, shkarkimet industriale dhe rrjedhjet bujqësore. Kjo ka çuar në përkeqësimin e cilësisë së ujit, duke ndikuar në ekosistemet ujore dhe duke paraqitur rreziqe për shëndetin e njerëzve.
- Shpyllëzimi dhe degradimi i tokës: Në komunat si Kamenica, Shtërpoça dhe Novobërdë, shpyllëzimi për shkak të preneve të paligjshme dhe shndërrimit të tokës për bujqësi ka çuar në eruzion të konsiderueshëm të tokës dhe degradim të tokës. Humbja e mbulesës pyjore kërcënon gjithashtu biodiversitetin dhe kontribuon në cenueshmërinë e ndryshimeve klimatike në rajon.
- Ndodja e ajrit: Në zonat e urbanizuara si Ferizajti dhe Gjilani, mija e trafikut të automjeteve dhe emetimet industriale kanë kontribuar në rënien e cilësisë së ajrit. Kjo është veçanërisht shqetësuese në zonat me popullsi të dendur ku shtundtjetet e frymëmarrjes janë në rritje.
- Ndodja industriale: Rajonet përballen me sfida edhe nga aktivitetet industriale, veçanërisht në Han i Elezit, ku prodhimi i çimentos ka ngritur shqetësimin për ndodjen e ajrit dhe tokës. Masat e duhura zhvillose dhe monitorimi nevojiten për të adresuar ndikimet mjedisore të këtyre industrive.
- Humbja e biodiversitetit: Zonat malore të Shtërpoçës dhe Novobërdës janë të pasura me biodiversitet, por praktikat e paqëndrueshme si mbraktoja, shpyllëzimi dhe turizmi i pamenduara po ushqejnë presion mbi ekosistemet e brishta. Mbrojtja e këtyre zonave është thelbësore për ruajtjen e ekuilibrit ekologjik dhe mbështetjen e mjeteve të jetesës lokale.

Flora dhe Fauna

Rajoni i Gjilanit dhe i Ferizajt shtrihon ekosisteme të ndryshme që ofrojnë habitato për një gamë të gjerë të specieve bimore dhe shtazore.

- Zonat e pyllëzuara: Rajonet malore, veçanërisht në Shtërpoça dhe Novobërdë, janë të mbuluara nga pyje dukhku, ahu dhe pishë. Këtu pyje ofrojnë habitato kritike për specie të tilla si anu i murmë, ujku, dhelpra dhe lloje të shumta shpendësh. Rajoni është gjithashtu shtëpia e florës së pasur, duke përfshirë bimët endemike në lartësi më të larta të maleve të Shamt.
- Tokat bujqësore: Fushat pjellore të Ferizajt, Gjilanit dhe Vëllës mbështesin një shumëllojshmëri të kulturave bujqësore dhe blegtorale, duke e bërë bujqësinë një aktivitet kryesor ekonomik. Megjithatë, zgjerimi bujqësor ka çuar në fragmentimin e habitatat dhe rritjen e presionit mbi biodiversitetin e rajonit.
- Lumenjtë dhe rrugët ujore: Lumenjtë si Morava e Binçës dhe Lepenci luajnë një rol vendimtar në ruajtjen e biodiversitetit ujor. Këtu lloga ujore mbështesin lloje të ndryshme peshqish, amfibesh dhe bimësh ujore, por ndodja nga rrjedhjet bujqësore dhe ujërat e zeza të përdorura kanë ndikuar rëndë në cilësinë e tyre.

Pavarësisht kësaj biodiversiteti të pasur, rajonet përballen me sfida të rëndësishme:

Studim Faza I VSM-së – Përmirësimi Ekologjik

- Fragmentimi i habitatat: Urbanizimi dhe zhvillimi i infrastruktures, veçanërisht në Ferizaj dhe Gjiçan kanë çuar në humbje dhe fragmentim të habitatat. Zgjerimi i rrjetëve rrugore dhe shtrirja urbane kanë pishur ekosistemet, duke e bërë të vështirë lulëzimin e kalshëve të ëgra.
- Shpyllëzimi: Pjorja e paligjshme e pyjeve, veçanërisht në pyjet e Shëtrpçës dhe Novobërdës, ka rezultuar në degradimin e habitateve natyrore. Mbulutolja nga bagësitë ka kontribuar gjithashtu në erozionin e tokës dhe shpyllëzimin, duke kërcënuar stabilitetin ekologjik të këtyre rajoneve.
- Ndodja: Lumenjtë si Lepenci dhe Morava e Binçës vuajnë nga ndodja e shkaktuar nga shkarkimet industriale, ujërat e zeza të parajluara dhe rrjedhjet bujqësore. Kjo jo vetëm që ndikon në biodiversitetin ujor, por gjithashtu paraqet rreziqe për shëndetin e njeriut dhe bujqësinë.

Zonat e Mbrojtura

Rajoni i Gjiçanit dhe i Ferizajt kanë disa zona të njohura për biodiversitetin dhe rëndësinë e tyre ekologjike. Këto zona të mbrojtura janë thelbësore për ruajtjen e trashëgimisë natyrore të rajonit dhe mbështetjen e llojeve të ndryshme bimore dhe shtazore:

- Shëtrpca dhe malet e Sharrit: Malet e Sharrit, që shtrihen deri në Shëtrpçë, janë një pikë e rëndësishme biodiversitetit, shtëpi e shumë specieve të rralla dhe të rrezikuara. Kjo zonë është veçanërisht e rëndësishme për livadhet e saj alpine dhe pyjet e dendura, të cilat ofrojnë habitate për kafshët e ëgra dhe kontribuojnë në ekuilibrin ekologjik të rajonit. Megjithatë, turizmi i paqëndrueshëm dhe shpyllëzimi paraqesin kërcënim për këtë ekosistem.
- Novobërdë: E njohur për rëndësinë e saj historike dhe natyrore, Novobërdë është e rrituar nga terreni kodrinor dhe pyje të pasura me biodiversitet. Këto pyje janë nën presionin e prejeve të paligjshme dhe shndërrimit të tokës për bujqësi.
- Kamenicë: Kjo komunë është e njohur për peizazhet e saj bujqësore, por gjithashtu përmban zona natyrore me interes që mbështesin kafshët e ëgra lokale. Përpjekjet për ruajtjen këtu fokusohen në mbrojtjen e këtyre zonave nga zgjerimi bujqësor dhe shpyllëzimi.

Komuna e Gjiçanit

Komuna e Gjiçanit shquhet për peizazhet e pasura natyrore, të cilat përfshijnë disa zona me rëndësi mjedisore. Ndërsa komuna është kryesisht urbane, ka zona natyrore kryesore që kërkohen mbrojtje për të ruajtur biodiversitetin dhe ekuilibrin ekologjik.

- Stanishor: Kjo zonë, e vendosur në periferi të Gjiçanit, është shtëpia e llojeve të ndryshme bimore dhe shërben si një habitat i rëndësishëm natyror për kafshët e ëgra. Kodrat Stanishor ofrojnë një strehë për lloje të ndryshme zogjsh dhe gjitarësh të vegjël. Përpjekjet po vazhdojnë për të ruajtur këtë zonë duke kufizuar shpyllëzimin dhe duke kontrolluar përdorimin e tokës.
- Binaçka Morava: Lumi Morava e Binçës, që rrjedh nëpër komunën e Gjiçanit, është një rrugë ujore kritike për qëllime ekologjike dhe bujqësore. Ndërsa nuk është përcaktuar zyrtarisht si zonë e mbrojtur, ka një ndërgjegjësim në rritje për nevojën për të ruajtur këtë lumë për shkak të rëndësisë së tij në ruajtjen e biodiversitetit ujor dhe mbështetjen e bujqësisë lokale. Kërkohen iniciativa mbrojtëse për të parandaluar ndodjen nga rrjedhjet industriale dhe bujqësore.
- Ie Gjiçanit: Disa parqe dhe hapësira të gjelbra brenda mjedisit urban të Gjiçanit kanë vlerë ekologjike dhe rekreative. Këto zona janë thelbësore për biodiversitetin urban, duke siguruar moshën të gjelbra për qytetin dhe duke kontribuar në cilësinë e përgjithshme mjedisore të komunës. Përpjekjet e vazhdueshme për të mbrojtur këto zona të gjelbra nga zgjerimi urban janë kritike për ruajtjen e biodiversitetit lokal.

Përkundër këtyre pasurive natyrore, Gjiçani përballë me sfida në menaxhimin dhe ruajtjen e zonave të tij të mbrojtura për shkak të presioneve të urbanizimit.

Komuna e Kamenicës

Studim Final i VSM-së – Pambledhje Ekzekutive

Komuna e Kamenicës shquhet për peizazhet e saj natyrore, të cilat përfshijnë zona me rëndësi ekologjike dhe me rëndësi mjedisore. Ndërsa Kamenica është kryesisht rurale, ajo ka zona kryesore natyrore që kërkojnë mbrojtje për të ruajtur biodiversitetin dhe ekuilibrin ekologjik.

Kodrat e Rogaçicës : Të vendosura në pjesën veriore të Kamenicës , kodrat e Rogaçicës janë një zonë vendimtare për biodiversitetin. Ky rajon është shtëpia e një shumëllojshmërie të gjerë specimesh bimore dhe ofron habitate për kafshë të egra, duke përfshirë zogjtë, gjitarët e vogjël dhe insektet. Përpjekjet për të ruajtur kodrat e Rogaçicës fokusohen në parandalimin e shpyllëzimit dhe rregullimin e përdorimit të tokës për të mbrojtur habitatat natyrore që gjenden në këtë zonë.

Lumi Krivarekë : Lumi Krivarekë rrjedh nëpër Kamenicë dhe shërben si burim jetik si për ekosistemin lokal ashtu edhe për bujqësinë. Ndërsa nuk është përcaktuar zyrtarisht si zonë e mbrojtur, lumi luan një rol vendimtar në mbështetjen e biodiversitetit ujor dhe sigurimin e ujit për ujtje. Masat mbrojtëse janë gjithnjë e më të nevojshme për të trajtuar ndotjen nga rrjedhjet bujqësore dhe mbetjet e pastruara, duke garantuar shëndetin e lumit dhe mjedisit përreth tij.

Zonat e pyllëzuara në Kamenicë : Pyjet në Kamenicë , veçanërisht ato në zonat kodrinore, janë të rëndësishme si për vlerën e tyre mjedisore ashtu edhe për shërbimet e ekosistemit që ofrojnë. Këto pyje, të përbëra kryesisht nga pemë liri dhe ahur, ofrojnë habitate për lloje të shumta dhe luanë një rol kyç në parandalimin e erozionit të tokës. Megjithatë, prania e paligjshme e pyjeve ka paraqitur një kërcënim për këto zona pyjore, duke natyr nevojën për përpjekje më të forta të ruajtjes dhe praktika të qëndrueshme pyjore.

Komuna e Vitisë

Komuna e Vitisë, e njohur për peizazhet e saj të pasura bujqësore, përfshin gjithashtu disa zona me rëndësi mjedisore që kontribuojnë në biodiversitetin lokal dhe ekuilibrin ekologjik. Ndërsa Vitia është kryesisht rurale, me fokus në bujqësi, ka zona kryesore natyrore që kërkojnë mbrojtje për të ruajtur trashëgiminë natyrore të rajonit.

Morava e Binçes : Lumi Morava e Binçes rrjedh nëpër komunën e Vitisë dhe është një nga tiparet më të rëndësishme natyrore të zonës. Lumi mbështet një gamë të gjerë të jetës ujore dhe siguron ujë për ujtje bujqësore. Ndërsa nuk është përcaktuar zyrtarisht si zonë e mbrojtur, po prandaj gjithnjë e më shumë nevoja për të ruajtur këtë rrugë ujore jetike, pasi ndotja nga rrjedhjet bujqësore dhe mbetjet e pastruara përbëjnë kërcënime të rëndësishme për biodiversitetin dhe cilësinë e ujit. Përpjekjet e ruajtjes janë të nevojshme për të parandaluar degradimin e mëtejshëm dhe për të siguruar qëndrueshmërinë e lumit për qëllime ekodlogjike dhe bujqësore.

Peizazhet bujqësore të Vitisë : Zonat bujqësore në Viti janë shtëpia e llojeve të ndryshme bimore dhe kafshëve të egra që bostkëtojnë në aktivitetet bujqësore. Këto zona janë veçanërisht të rëndësishme për ruajtjen e shëndetit të tokës dhe parandalimin e erozionit. Megjithatë, zgjerimi i tokës bujqësore dhe praktikatat e paqëndrueshme të bujqësisë kanë çuar në fragmentimin e habitateve, gjë që ndikon në kalshët e egra lokale. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, të tilla si rrotacioni i të korave dhe bujqësia organike, është çelësi për balancimin e produktivitetit bujqësor me ruajtjen e mjedisit.

Zonat e pyllëzuara në Viti : Eche pas pyjeve në Viti nuk janë aq të gjera sa në rajonet e tjera, pjesë të vogla pyjore, veçanërisht në zonat kodrinore, ofrojnë habitate të rëndësishme për kalshët e egra lokale. Këto zona pyjore ndihmojnë në parandalimin e erozionit të tokës dhe mbështesin biodiversitetin. Përpjekjet për të mbrojtur këto rajone pyjore nga prarjet e paligjshme dhe shndërrimi i tokës janë thelbësore për ruajtjen e shëndetit ekologjik të komunës në këto zona.

Komuna e Novobërdës

Komuna e Novobërdës shquhet për peizazhet e saj malore dhe trashëgiminë e pasur historike dhe natyrore. Zona është kryesisht rurale, me fokus në bujqësi dhe turizëm, dhe pëmban disa zona natyrore që janë jetike për ruajtjen e biodiversitetit dhe ruajtjen e ekuilibrin ekologjik.

Malet e Novobërdës : Beshkëta e Novobërdës janë një nga veçoritë natyrore më të rëndësishme të komunës. Këto male janë shtëpia e një game të gjerë llojesh bimore, duke përfshirë pemët e liris, ahurit dhe pishave, dhe ofrojnë habitate thelbësore për kalshët e egra si dren, dhelpër dhe specie të ndryshme shpendësh. Biodiversiteti i rajonit është një pasuri e rëndësishme, por malet përballen me kërcënime nga prerjet e paligjshme dhe degradimi i tokës për shkak të mbikulotës. Përpjekjet për ruajtjen janë të

Studium Final i VSM-ës - Përmblidhje Ekzekutive

përqendruara në ruajtjen e bukursisë natyrore të këtyre maleve duke promovuar praktikat e qëndrueshme të përdorimit të tokës.

e Novobërdës dhe zona përreth: Kafaja e Novobërdës, një vend historik me rëndësi kulturore dhe historike, ndodhet gjithashtu në një zonë me rëndësi mjedisore. Kodrat që rrethojnë kështjellën janë të pasura me biodiversitet, me një larmi llojesh bimore endemike. Ruajtja e këtyre kodrave është e rëndësishme jo vetëm për mbrojtjen e kafshëve të egra lokale, por edhe për ruajtjen e bukursisë piktoreske që tërheq turistët. Masat mbrojtëse po zbatohen për të parandaluar ndërtime dhe mbizhvillimet e paligjshme nën këtyrë vendi historikisht të rëndësishëm.

Pyjet e Novobërdës - Pyjet në Novobërdë janë kritike për shëndetin ekologjik të rajonit. Këto zona pyjore ndihmojnë në parandalimin e erozionit të tokës dhe ofrojnë habitate për një shumëllojshmëri të kafshëve të egra. Megjithatë, praja ilegale mbetet një sfida dhe ka nevojë për zbatim më të rreptë të ligjeve për mbrojtjen e pyjeve. Praktikë e qëndrueshme të pylltarisë po promovohen për të siguruar që këto burime jetike natyrore të ruhen për brezat e ardhshëm.

Lumenjtë dhe rrugët ujore: Lumenjtë dhe përranjtë e vegjël që rrjedhin nëpër Novobërdë janë të rëndësishëm për ruajtjen e biodiversitetit të rajonit. Këto rruge ujore mbështesin jetën ujore dhe sigurojnë ujë për bujqësinë. Megjithatë, ndotja nga rrjedhjet bujqësore dhe mungesa e menaxhimit të duhur të mbeturinave kanë ndikuar në cilësinë e ujit. Nevojiten përpjekje për të përmirësuar praktikat e menaxhimit të ujit dhe për të mbrojtur këto rruge ujore nga ndotja e mëtejshme.

Komuna e Parteshit

Komuna e Parteshit është një zonë e vogël, kryesisht rurale e vendosur në juglindje të Kosovës. Ndërsa është kryesisht bujqësore, ka disa zona natyrore që janë të rëndësishme për ruajtjen e biodiversitetit lokal dhe ekulibrit ekologjik.

Tokat bujqësore: Pjesa dërmuese e tokës në Partesh përdoret për bujqësi, veçanërisht për rritjen e kulturave bujqësore dhe bagëtinë. Këto zona bujqësore luajnë një rol kyç në mbështetjen e biodiversitetit lokal, pasi ato ofrojnë habitate për lloje të ndryshme shtepesh, gjarresh të vegjël dhe insekte. Megjithatë, praktikë e qëndrueshme bujqësore, duke përfshirë përdorimin e tepert të pesticidave dhe plehrave, përbejnë një kërcënim për shëndetin e këtyre ekosistemeve. Po bëhen përpjekje për të promovuar teknika të qëndrueshme bujqësore për të reduktuar ndikimin mjedisor të bujqësisë duke ruajtur Peizazhin natyror.

Zonat e pyllëzuara: Megjithatë përmasa të kufizuara, Parteshi ka zona të vogla pyjore që janë të rëndësishme për parandalimin e erozionit të tokës dhe sigurimin e habitateve për kafshat e egra lokale. Këto pyje janë nën presionin e zgjerimit bujqësor dhe preteve të paligjshme. Autoritetet lokale po punojnë për të mbrojtur këto zona nëpërmjet zbatimit të praktikave të menaxhimit të qëndrueshëm të tokës, duke siguruar që pyjet të vazhdojnë të mbështesin biodiversitetin e rajonit.

Burimet ujore: Lumi Kriva përshkon rajonin, duke siguruar ujë për ujë bujqësore dhe duke mbështetur jetën ujore. Megjithatë, lumi kërcënohet gjithnjë e më shumë nga ndotja nga rrjedhjet bujqësore dhe menaxhimi i pamatueshëm i mbeturinave. Mbrojtja e kësaj rruge ujore është thelbësore për ruajtjen e shëndetit ekologjik të rajonit dhe produktivitetit bujqësor mbi të cilin mbështetet ekonomia lokale.

Komuna e Kllokotit

Komuna e Kllokotit, e vendosur në juglindje të Kosovës, është e njohur për burimet e saj natyrore minerale dhe peizazhet bujqësore. Ndërsa komuna është e vogël, ajo përmban disa zona që janë të rëndësishme për biodiversitetin dhe qëndrueshmërinë mjedisore.

Burimet termale të Kllokotit: Burimet termale të Kllokotit janë një nga veçantitë më të rëndësishme natyrore të komunës. Këto burime jo vetëm që njihen për vlerë të tyre terapeutike, por gjithashtu luajnë një rol në mbështetjen e ekosistemit lokal. Burimet ofrojnë një habitat për jetën unike ujore dhe kontribuojnë në biodiversitetin lokal. Përpjekjet e ruajtjes janë të nevojshme për të siguruar që burimet të mbeten të mbrojtura nga ndotja dhe zhvillimi i tepërt, pasi ato janë një burim i rëndësishëm natyror si për turizmin shëndetësor ashtu edhe për mjedisin lokal.

Tokat bujqësore: Si shumë komuna të tjera në Kosovën juglindore, Kllokoti është shumë i varur nga bujqësia. Toka përlare mbështet një sërë kulturash, duke përfshirë drithërat, frutat dhe perimet. Ndërsa bujqësia është qendrore për ekonominë lokale, zgjerimi i aktiviteteve bujqësore ka çuar në fragmentimin e habitatit dhe degradimin e tokës. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, si rotacioni i të

Stratimi Final i VSM-ës – Përfaqësimi Ekzekutiv

Korrave dhe përdorimi i reduktuar i pesticidave, është thelbësor për ruajtjen e shëndetit të tokës dhe mbrojtjen e biodiversitetit në zonë.

Zonat e përlëzuara: Zona të vogla pyjore në Kllokot ofrojnë habitate të rëndësishme për kafshët e egra lokale dhe ndihmojnë në parandalimin e erozionit të tokës. Këto zona pyjore janë nën presionin e zgjerimit të bujqësor dhe shëndërrimit të tokës për zhvillim. Mbrojtja e këtyre pyjeve është jetësi për ruajtjen e ekulibrit ekologjik në komunë. Përpjekjet janë duke u zhvilluar për të rregulluar përdorimin e tokës dhe për të promovuar nismat e rryllëzimit për të kundërshtuar efektet e shpyllëzimit.

Burimet ujore: Përvojë burimeve termale, lumet dhe perrnjë e vegjël që rrjedhin nëpër Kllokot janë jetike si për bujqësinë ashtu edhe për biodiversitetin lokal. Këto rrugë ujore mbështesin flojë të ndryshme të jetës ujore dhe sigurojnë ujë për ujë. Megjithatë, ndotja nga rrjedhjet bujqësore dhe menaxhimi joadekuat i mbeturinave janë shqetësime të vazhdueshme. Mbrojtja e këtyre burimeve ujore është thelbësore për qëndrueshmërinë afatgjatë të bujqësisë dhe mjedisit lokal.

Komuna e Ranilugut

Komuna e Ranilugut, e vendosur në Kosovën juglindore, është një zonë kryesisht rurale e karakterizuar nga peizaazhet e saj bujqësore dhe zonat e vogla natyrore. Edhe pse bujqësia është aktiviteti primar ekonomik, komuna përmban disa zona natyrore që janë të rëndësishme për ruajtjen e biodiversitetit lokal dhe ekulibrit ekologjik.

Peizaazhet bujqësore: Pjesa më e madhe e tokës në Ranilug përdoret për bujqësi, kryesisht për rritjen e të korrave dhe rritjen e bagëtive. Këto zona bujqësore mbështesin një shumëllojshmëri specimesh bimore dhe shtazore, duke kontribuar në biodiversitetin lokal. Megjithatë, zgjerimi i aktivitetit bujqësor ka çuar në fragmentimin e habitatit dhe rritjen e presionit mbi tokë. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, të tilla si bujqësia organike dhe diversifikimi i të korrave, është thelbësor për reduktimin e ndikimit mjedisor të bujqësisë dhe ruajtjen e ekulibrit ekologjik.

Zonat e përlëzuara: Ndërsa mbulimi i pyjeve është i kufizuar në Ranilug, pjesët e vogla të pyjeve që ekzistojnë sigurojnë habitate të rëndësishme për kafshët e egra dhe luajnë një rol vendimtar në parandalimin e erozionit të tokës. Këto zona pyjore janë nën kërcënimin e zgjerimit të bujqësor dhe prirjeve të paligjshme. Përpjekjet për mbrojtjen e këtyre pyjeve fokusohen në promovimin e praktikave të qëndrueshme të përdorimit të tokës dhe zbatimin e rregulloreve kundër shpyllëzimit.

Burimet ujore: Lumet dhe perrnjë të vegjël rrjedhin përmes Ranilugut, duke mbështetur bujqësinë dhe ekosistemet lokale. Këto rrugë ujore janë thelbësore për ofrimin e ujitjes së tokave bujqësore dhe ruajtjen e biodiversitetit ujor. Megjithatë, si shumë zona rurale, Ranilugu përballë me sfida me ndotjen e ujit, kryesisht nga rrjedhjet bujqësore dhe sistemet e pamjaftueshme të menaxhimit të mbeturinave. Mbrojtja e këtyre burimeve ujore është thelbësore për ruajtjen e bujqësisë lokale dhe shëndetin e ekosistemeve përafsh.

Komuna e Ferizajt

Komuna e Ferizajt, e vendosur në pjesën jugore të Kosovës, është një zonë që urbanizohet me shpejtësi me një prirjeje të peizaazheve industriale, bujqësore dhe natyrore. Ndërsa Komuna ka përjetuar rritje të konsiderueshme urbane, ka zona kryesore natyrore që luajnë një rol thelbësor në ruajtjen e biodiversitetit lokal dhe ruajtjen e ekulibrit ekologjik.

Nerodime: Një nga veçoritë natyrore më unike të Ferizajt është Bifurkacioni i lumit Nerodime, ku lumi ndahet dhe derdhet në dy dele të ndryshme - Datin Egje dhe atë të Zi. Ky fenomen ka një rëndësi të madhe ekologjike dhe hidrologjike dhe lërtaq si shkencëtarët ashtu edhe turistët. Përpjekjet për të ruajtur lumin Nerodime janë thelbësore për të mbrojtur këtë dukuri të rrallë natyrore dhe për të ruajtur shëndetin ekologjik të lumit, i cili kërcëtohet nga ndotja nga rrjedhjet urbane dhe bujqësore.

Zonat e përlëzuara në Jezerc: Zona e Jezercit, e vendosur afër Ferizajt, shihet për kodrat e përlëzuara dhe bukuri natyrore. Këto pyje ofrojnë habitate për një shumëllojshmëri të kafshëve të egra, duke përfshirë zogjtë dhe gjarët e vegjël, dhe luajnë një rol kyç në parandalimin e erozionit të tokës. Megjithatë, prirjet e paligjshme dhe shëndërrimi i tokës për zhvillim bujqësor dhe urban paraguesin kërcënimet të vazhdueshme për këto pyje. Përpjekjet për ruajtjen janë përqendruar në mbrojtjen e këtyre zonave nëpërmjet nismave për rryllëzimin dhe zbatimin e rregulloreve për të parandaluar shpyllëzimin.

Tokat Bujqësore: Ferizaj është i njohur edhe për tokat e tij pjellore bujqësore, të cilat mbështesin kulturimin e kulturave bujqësore dhe blegtonë. Ndërsa bujqësia është një pjesë kritike e ekonomisë lokale, zgjerimi

Shkrimi Final i VSM-së – Pëmbledhje Ekzekutive

I aktiviteve bujqësore ka çuar në fragmentimin e habitatit dhe rritjen e presionit mbi burimet natyrore. Praktikën e qëndrueshme bujqësore po promovohen për të reduktuar ndikimin mjedisor të bujqësisë dhe për të mbrojtur cilësinë e tokës dhe ujit në rajon.

Zonat turistike dhe rekreative: Afërsia e Fariçajt me malet e Sharrit e bën atë një portë për aktivitetet eko-turizmit, duke përfshirë ecjen dhe turet në natyrë. Këto aktivitete rrisin potencialin turistik të komunës, por gjithashtu ushtrinë presion mbi mjedisin natyror, veçanërisht në formën e gjenerimit të mbeturinave dhe shpërndimit të habitatit. Menaxhimi i duhur i mbeturinave dhe praktikën e turizmit miqësor ndaj mjedisit nevojiten për të siguruar që këto zona natyrore të ruhen duke mbështetur ekonominë lokale.

Burimet ujore: Përveç lumit Nerodime, pësoni dhe degë më të vogla rrjedhin nëpër Fariçaj, duke mbështetur aktivitetet bujqësore dhe ekosistemet lokale. Megjithatë, ndotja e ujit nga burimet industriale dhe bujqësore mbetet një shqetësim. Sigurimi që këto trupa ujore të mbrohen nga kontaminimi është thelbësor për ruajtjen e shëndetit të komuniteteve lokale dhe kafshëve të egra.

Slidet e ruajtjes: Urbанизimi i shpejtë i Fariçajt, i kombinuar me rritjen industriale, ka bërë presion mbi burimet natyrore të komunës. Zgjerimi urban, shpëllëzimi dhe ndotja e ujit janë ndër sfidat kryesore mjedisore me të cilat përballen zonat.

Komuna e Kaçanikut

Komuna e Kaçanikut, e vendosur në pjesën jugore të Kosovës, shquhet për peizazhet e saj malore dhe bukuritë natyrore. Në kull me malet e Sharrit, komuna ka një shumëllojshmëri të pasur të florës dhe faunës. Përkundër madhësisë së liz relativisht të vogël, Kaçaniku është shtëpia e disa zonave ekologjike të rëndësishme që kërkojnë mbrojtje për të ruajtur biodiversitetin lokal dhe burimet natyrore.

Malet e Sharrit: Malet e Sharrit shtrihen në komunën e Kaçanikut, duke formuar një pjesë kritike të mjedisit natyror të rajonit. Këto male ruhen për biodiversitetin e tyre të pasur, duke përfshirë lloje të shumta të bimëve dhe kafshëve endemike. Pyjet e maleve të Sharrit ofrojnë habitate për kafshë të egra si anijë e murmë, ujqi, dheprat dhe lojë të ndryshme shpendesh. Përpjekjet për ruajtjen në këtë rajon janë të përqendruara në parandalimin e prerjeve të paligjshme, kontrollin e përdorimit të tokës dhe ruajtjen e ekosistemeve unike që gjenden në këto zona malore. Malet e Sharrit janë gjithashtu një destinacion populor për shetja dhe eko-turizëm, gjë që kërkon praktika të qëndrueshme turistike për të mbrojtur mjedisin.

Lumi Nerodime: Lumi Nerodime rrjedh nëpër Kaçanik, duke luajtur një rol jetik në mbështetjen e bujqësisë lokale dhe biodiversitetit ujor. Ndërsa lumi është një burim i rëndësishëm ujor për rajonin, ai përballen me ndotje nga rrjedhjet bujqësore dhe ujërat e zeza të patrajtuara. Mbrojtja e lumit Nerodime nga ndotja e mëtejshme është thelbësore për ruajtjen e cilësisë së ujit dhe ruajtjen e specieve ujore që varen prej tij.

Gryka e Kaçanikut: Gryka e Kaçanikut është një karakteristike dramatike natyrore e formuar nga lumi Lepenci që përshkon Peizazhin e thyer. Gryka nuk është vetëm vizualisht e mrekullueshme por edhe ekologjike. Shkëmbirjtë e thepisur dhe pyjet përreth mbështesin një sërë specieve bimore dhe shiçore. Gryka është një zonë kyçe për ruajtjen dhe eko-turizmin, duke tërhequr vizitorë që vijnë për të shijuar bukurinë e saj natyrore dhe për të eksploruar biodiversitetin e rajonit. Përpjekjet e ruajtjes synojnë të mbrojnë grykën nga ndikimi i zhvillimit dhe të sigurojnë që ajo të mbetet një shtetë për kafshët e egra lokale.

Zonat e pëllëzuara: Kaçaniku ka rajone të gjera pyjore, veçanërisht në lartësi më të larta. Këto pyje janë jetike për parandalimin e erozionit të tokës dhe mbështetjen e biodiversitetit. Megjithatë, shpëllëzimi për shkak të prerjeve të paligjshme dhe shpërndimit të tokës për bujqësi është bërë një shqetësim në rritje. Po bëhen përpjekje për të zbatuar praktika të qëndrueshme pyjore dhe për të zbatuar rregullat për të parandaluar degradimin e mëtejshëm të këtyre habitateve krye.

Tokat bujqësore: Luginat pjellore të Kaçanikut përdoren gjërësisht për bujqësi, veçanërisht për rritjen e të korrave dhe blegjorinë. Ndërsa bujqësia është thelbësore për ekonominë lokale, zgjerimi i aktiviteteve bujqësore ka çuar në humbjen e habitatit dhe degradimin e mjedisit. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, si bujqësia organike dhe rotacioni i të korrave, është i rëndësishëm për ruajtjen e shëndetit të tokës dhe reduktimin e ndikimit mjedisor të bujqësisë në rajon.

Komuna e Shitimes

Studium Final i VBM-së – Përmirëtimi Ekzekutiv

Komuna e Shtimes , e vendosur në Kosovën qendrore, është një zonë kryesisht rurale me një përzorja të peizazheve bujqësore, zonave të vogla pyjore dhe burimeve ujore. Përdërisa Shtime është e rrethuar për prodhimin e saj bujqësor, komuna përfshin gjithashtu zona kryesore natyrore që janë të rëndësishme për ruajtjen e biodiversitetit lokal dhe ruajtjen e shëndetit mjedisor.

Zonat e pyllëzuara: Shtime përmban pjesë të vogla pyjesh, të vendosura kryesisht në rajonat kodrinore që rrethojnë qytetin. Këto pyje ofrojnë habitate thelbësore për kafshët e egra lokale dhe luajnë një rol të rëndësishëm në parandalimin e erozionit të tokës. Pyjet në Shtime përbëhen kryesisht nga drurë dushkuri dhe abu, duke mbështetur lloje të ndryshme shpendesh dhe gjetarësh të vegjël. Megjithatë, shpyllëzimi për shkak të presjeve të paligjshme dhe pastrimit të tokës për zgjerim bujqësor i ka vënë këto pyje nën presion. Përpjekjet e ndryshme nevojiten për të mbrojtur këto zona të vogla pyjore përmes iniciativave të rryllëzimit dhe zbatimit të rregulloreve të presjeve.

Lumi Lepenci : Lumi Lepenci kalon nëpër Shtime , duke shërbyer si një burim jetik ujor për bujqesinë dhe duke mbështetur biodiversitetin lokal. Brinjët e lumit janë shtëpia e një sërë specimesh bimore dhe ujore. Megjithatë, si shumë lumenj të tjerë në rajon, lumi Lepenci përballë me ndodje nga rrjedhjet bujqësore dhe menaxhimi joadekuat i mbeturinave. Mbrojtja e lumit nga ndodja e mëtejshme është thelbësore për ruajtjen e cilësisë së ujit dhe ruajtjen e ekosistemeve ujore. Përpjekjet për të monitoruar dhe reduktuar nivelet e ndodjes janë thelbësore për të siguruar qëndrueshmërinë e këtij burimi të rëndësishëm natyror.

Tokat bujqësore: Pjesa më e madhe e tokës në Shtime përdoret për bujqësi, veçanërisht për kultivimin e kulturave të lla-si gruri, mishi dhe perimat. Këto zona bujqësore janë të rëndësishme për ekonominë lokale, por praktikat e paqëndrueshme bujqësore, si përdorimi i tepërt i pesticidave dhe plehrave, mund të çojnë në degradimin e tokës dhe ndodjen e ujit. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, të tilla si bujqësia organike dhe menaxhimi më i mirë i plehrave, është thelbësor për ruajtjen e shëndetit të tokës dhe mbrojtjen e mjedisit lokal nga degradimi i mëtejshëm.

Hapësirat e gjelbra rekreative: Edhe pse Shtime është një komunë e vogël, ajo ka disa hapësira të gjelbra që ofrojnë zona rekreative për banorët lokalë dhe kontribuojnë në cilësinë mjedisore të komunës. Këto hapësira të gjelbra ndihmojnë në ruajtjen e biodiversitetit brenda mjedisit urban dhe ofrojnë një shtet natyror për zogjë dhe speciet e tjera të vogla. Autoritetet lokale po punojnë për të mbrojtur këto zona nga zgjerimi urban dhe për të siguruar që ato të vazhdojnë të ofrojnë përfitime mjedisore dhe sociale.

Komuna Han i Elezit

Komuna e Hanit të Elezit , e vendosur në pjesën jugore të Kosovës, afër kufirit me Maqedoninë e Veriut, është e rrethuar për aktivitetet e tij industriale dhe peizazhet malore. Rajoni është i pasur me burime natyrore, duke përfshirë pyjet, lumenjtë dhe depozitat e mineraleve. Ndërsa komuna është kryesisht industriale me prodhim të konsiderueshëm gërmimesh, ajo gjithashtu përmban zona me rëndësi ekologjike që kërkojnë ruajtje për të ruajtur biodiversitetin lokal dhe ekuilibrin mjedisor.

Malet e Sharrës: Malet e Sharrës, të cilat shtrihen në Hanin e Elezit , janë pasuri kryesore natyrore e komunës. Këto male janë shtëpia e një shumëllojshmërie flore dhe faune, duke përfshirë specime bimore endemike dhe gjetarë të mëdhanj si ujant dhe dhatorët. Pyjet brenda maleve të Sharrës luajnë një rol kritik në mbrojtjen e tokës nga erozioni dhe mbështetjen e biodiversitetit të rajonit. Përpjekjet për ruajtjen janë të përqendruara në parandalimin e shpyllëzimit dhe mbikullotjes, të cilat kërcënojnë ekosistemet delikate të maleve. Turizmi i qëndrueshëm, si hiking dhe eko-turizmi, po promovohet për të siguruar që bukuria natyrore e maleve të Sharrës të ruhet duke mbështetur ekonominë lokale.

Lepenci : Lumi Lepenci rrjedh përmes Hanit të Elezit , duke siguruar ujë për përdorim industrial, bujqësor dhe shpejtë. Megjithatë, lumi përballë me sfida të rëndësishme të ndodjes, veçanërisht nga aktivitetet industriale dhe rrjedhjet bujqësore. Prania e fabrikave të gërmimit në komunë ka kontribuar në ndodjen e ujit dhe ujit, duke reduktuar si në cilësinë e ujit të lumit ashtu edhe në mjedisin përreth. Përpjekjet për të zbutur ndodjen industriale dhe për të përmirësuar menaxhimin e ujit janë thelbësore për mbrojtjen e lumit Lepenci dhe për të siguruar që ai të vazhdojë të mbështesë ekosistemin lokal.

Zonat pyjore: Zonat kodrinore dhe malore rreth Hanit të Elezit është shtëpia e rajoneve pyjore që ofrojnë habitate thelbësore për kafshët e egra dhe ndihmojnë në parandalimin e erozionit të tokës. Këto pyje janë nën kërcënimin e presjeve të paligjshme dhe shndërrimit të tokës për zhvillim industrial. Autoritetet lokale po punojnë për zbatimin e normave për rryllëzimin dhe zbatimin e rregulloreve për mbrojtjen e këtyre pyjeve , të cilat janë kritike për ruajtjen e shëndetit ekologjik të komunës.

Ndërkimi industrial në Mjedis: Hara i Eleziti njihet për prodhimin e tij të çimentos, i cili ka pasur një ndikim të rëndësishëm mjedisor në rajon. Industria e çimentos ka kontribuar në ndodhjen e ajrit, shpyllëzimin dhe rritjen e ujit. Autoritetet lokale, në bashkëpunim me agjencitë mjedisore, po punojnë për të reduktuar ndikimin mjedisor të këtyre aktivitetëve industriale duke promovuar teknologji më të pastra dhe duke përmirësuar praktikën e menaxhimit të mbeturinave. Po ashtu po bëhen përpjekje për rehabilitimin e zonave që janë degraduar nga aktivitetet industriale.

Komuna e Shtërpcës

Komuna e Shtërpcës, e vendosur në pjesën jugore të Kosovës, shquhet për peizazhet e saj mahitëse natyrore dhe biodiversitetin e pasur. E vendosur në malet e Sharrit, Shtërpca është një destinacion i popullor për eko-turizëm dhe akvatale në natyrë, duke përfshirë skijimin, shëtitjen dhe eksplorimin e natyrës. Mjedisat unik i komunës, i cili përfshin pyje, lumenj dhe terrene malore, kërkon menaxhim të kujdesshëm dhe përpjekje ruajtjeje për të ruajtur ekuilibrin e tij ekologjik.

Parku Kombëtar i Maleve të Sharrit, Malet e Sharrit, të cilat shtrihen përgjatë Shtërpcës, janë një nga zonat më të rëndësishme natyrore të Kosovës. Parku Kombëtar i Maleve të Sharrit përfshin një pjesë të madhe të komunës dhe njihet për biodiversitetin e tij të pasur, duke përfshirë speciet endemike të bimëve dhe kafshët e egra si anjëti, ujçëri, meqebullin dhe shqjonjat. Parku luaj një rol vendimtar në ruajtjen e ekuilibrin ekologjik të rajonit dhe siguron habitate për specie të ndryshme. Përpjekjet për ruajtjen janë të përqendruara në mbrojtjen e këtyre ekosistemeve të brishta nga prirja e paligjshme, gjuetia pa leje dhe shkalërimi i habitatit. Turizmi i qëndrueshëm po promovohet brenda parkut për të siguruar që bukuria e tij natyrore të ruhet duke përfshirë ekonominë lokale.

Vendpushimi i skijimit në Brezovicë : Brezovica, një nga vendpushimet më të njohura të skive në Kosovë, ndodhet në Shtërpcë. Ndërsa resorti është një atraksion i madh, ai gjithashtu paraqet sfida mjedisore, veçanërisht gjatë sezonëve të pikut turistik. Fluksi i vizitorëve mund të çojë në gjënimin e mbeturinave dhe prishjen e habitatit. Përpjekjet janë duke u zhvilluar për të promovuar praktikën e qëndrueshme të turizmit, duke përfshirë sisteme më të mira të menaxhimit të mbeturinave dhe menaxhimit të ndërkimit mjedisor të infrastrukturës së shtuar me skijimin. Ruajtja e ekuilibrin ndërmjet turizmit dhe ruajtjes së mjedisit është çelisi për mbrojtjen e mjedisit natyror në Brezovicë.

Zonat e pyllëzuara: Shtërpca është shpesh e pyjeve të gjera që janë pjesë përbërëse e ekosistemit të rajonit. Këto pyje, kryesisht të përbëra nga liri, ahu dhe pisha, ofrojnë habitate për kafshët e egra dhe luajnë një rol vendimtar në parandalimin e erozionit të tokës. Prerja e paligjshme ka qenë një shqetësim në rajon dhe autoritetet lokale po punojnë për të zbatuar rregulloret e prerjes së pyjeve dhe për të promovuar nisimat për rpyllëzimin. Mbrojtja e këtyre zonave pyjore është thelbësore për ruajtjen e biodiversitetit dhe parandalimin e problemeve të lidhura me shpyllëzimin, të tilla si mëshqitjet dhe humbja e habitatit.

Lumi Lepenci : Lumi Lepenci, i cili rrjedh nëpër Shtërpcë, është një burim i rëndësishëm ujor si për komunitetin lokal ashtu edhe për mjedisin. Lumi mbështet biodiversitetin ujor dhe siguron ujë për ujëvarë bujqësore. Megjithatë, lumi Lepenci përballë me kërcënime të ndryshme nga mbeturinat e patreguara dhe rrjedhjet bujqësore. Përpjekjet për ruajtjen janë përqendruar në përmirësimin e praktikave të menaxhimit të ujit dhe sigurinë që lumi të mbetet një pjesë e shëndetshme dhe e gjallë e ekosistemit lokal.

Biodiversiteti dhe jeta e egër: Shtërpca është një nga zonat më biodiversale në Kosovë, me peizazhet e saj malore dhe pyjore që mbështesin një gamë të gjerë të specieve bimërore dhe shtazore. Kafshët e egra të komunës përfshijnë specie të mbrojtura si arinjtë e murrme, ujçërit dhe rëqebujt. Programet e ruajtjes në rajon synojnë të mbrojnë këto specie nga humbja e habitatit dhe gjuetia e paligjshme, ndërkohë që promovojnë biodiversitetin përmes praktikave të qëndrueshme të përdorimit të tokës.

Bujqësia dhe Burimet Natyrore

Bujqësia është një aktivitet i madh ekonomik në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Një pjesë e konsiderueshme e tokës në këto komuna përdoret për bujqësi si prodhim përsar. Blegtoia është gjithashtu e përhapur, duke kontribuar ndjeshëm në ekonominë lokale. Rajoni është i pasur me burime natyrore, veçanërisht me minerale.

Rajoni i Gjilanit

Rajoni i Gjiçanit, i vendosur në Kosovën juglindore, është kryesisht rural, ku bujqësia ka një rol qendror në ekonominë e rajonit. Komunitet e Gjiçanit, Kamenicës, Vllasë, Novobërdës, Parteshit, Kllokoit dhe Ranilugut karakterizohen me toka pjellore bujqësore, pyje, lumenj dhe burime minerale, ushqe e bërë rajonin të pasur me pasuri natyrore që janë thelbësore si për ekonominë lokale ashtu edhe për mjedisin.

Veprimtaritë Bujqësore

Bujqësia është shtylla kurrizore e ekonomisë në Rajonin e Gjiçanit, ku shumica e popullsisë merret me bujqësi dhe blegtori. Fushat dhe luginat pjellore në të gjithë rajonin mbështesin një shumëllojshmëri kulturash, duke përfshirë grurin, misrin, perimet dhe frutat, së bashku me vreshtat në disa zona.

- **Gjiçan**: Komuna e Gjiçanit ka një bazë të famijshme bujqësore, duke prodhuar drithëra, perime dhe perime. Tokat pjellore dhe aksesit në burimet ujore, si lumi Morava e Binçës, e bëjnë atë një nga qendrat kryesore bujqësore në rajon. Megjithatë, urbanizimi i shpejtë ka reduktuar tokën e përdorshme në dispozicion, duke kërkuar një menaxhim më të mirë të tokës dhe praktika të qëndrueshme bujqësore për të siguruar produktivitet të vazhdueshëm bujqësor.
- **Kamenicë**: Kamenica është kryesisht rurale, me pjesën më të madhe të tokës së saj të përkushtuar për bujqësi. Komuna është e njohur për prodhimin e grurit, misrit dhe kulturave të tjera kryesore. Megjithatë, zgjerimi i bujqësisë ka çuar në fragmentimin e habitatit, duke ndikuar në biodiversitetin lokal. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, si rotacioni i të korrave dhe bujqësia organike, është thelbësore për ruajtjen e pjellorisë së tokës dhe mbrojtjen e mjedisit.
- **Vllë**: Vllë është një tjetër komunë ku dominon bujqësia. Tokat e saj pjellore mbështesin kultivimin e drithërave, perimeve dhe perimeve, duke e bërë atë një nga zonat më prodhuese bujqësore në Rajonin e Gjiçanit. Megjithatë, praktikat intensive të bujqësisë kanë çuar në degradimin e tokës dhe mjedës përdorin të plehrave kimike, të cilat mund të ndikojnë në cilësinë e ujit dhe shëndetin e tokës. Nevojiten praktika të qëndrueshme bujqësore për të reduktuar ndikimin mjedisor të bujqësisë në zonë.
- **Novobërdë**: E njohur për temerin kodrinor, Novobërdë ka një përzierje të bujqësisë dhe pylltarisë. Kodrat e thepisura nuk janë ideale për bujqësi në shkallë të gjerë, por praktikohet bujqësia në shkallë të vogël, së bashku me blegtorinë. Rajoni është i njohur edhe për vreshtat e tij, duke prodhuar verë dhe produkte të tjera bujqësore. Rrujtja e tokës dhe parandalimi i erozionit në këto zona kodrinore janë kritike për ruajtjen e produktivitetit bujqësor.
- **Partesh**, **Kllokoit** dhe **Ranilug**: Këto komuna janë kryesisht rurale dhe të fokusuara në bujqësi për mbijetesë. Aktivitetet bujqësore në shkallë të vogël dominojnë me familjet që kultivojnë kultura të tilla si misri, gruri dhe perimet për konsum lokal. Blegtorinë, veçanërisht bagësinë dhe dejtë, është gjithashtu e rëndësishme në këto zona. Ekonomia bujqësore në këto komuna është e ndeshme ndaj sfidave mjedisore, duke përfshirë erozionin e tokës dhe ndryshueshmërinë klimatike, duke kërkuar përpjekje për të përmirësuar elasticitetin bujqësor.

Pyjet dhe Burimet Natyrore

Rajoni i Gjiçanit gjithashtu ka resurse të konsiderueshme natyrore, duke përfshirë pyjet dhe lumenjtë që mbështesin biodiversitetin dhe ofrojnë burime për komunitetet lokale.

- **Pyjet**: Zonat kodrinore të Kamenicës dhe Novobërdës janë të mbuluara me pyje dushku, ahu dhe pishë, të cilat janë jetike për ruajtjen e ekuilibrit ekologjik, parandalimin e erozionit të tokës dhe mbështetjen e biodiversitetit. Megjithatë, prirja e paligjshmërisë së pyjeve ka paraqitur një kërcënim të madh për këto pyje, duke reduktuar mbulimin pyjor dhe duke rrezikuar jetën e egër lokale. Përpjekjet për ruajtjen janë të përqendruara në zbatimin e rregulimeve të

Stratëmi Financiale - Përmirësimi Ekzekutiv

prejës së pyjeve dhe promovimin e rismave të riplyezimit për të ruajtur këto turizma natyrore.

- **Lumenjtë:** Lumi Morava e Binçës, i cili rrjedh përmes Gjilanit, Vitise dhe Kamenicës, është një burim i rëndësishëm ujit për bujqësinë dhe ekosistemin lokal. Ai mbështet ujten për fermerat dhe dhënë shtëpia e një sërë specimesh ujore. Megjithatë, ndotja nga rrjedhjet bujqësore dhe ujerat e zeza të përafshuara përfaqëjnë një kërcënim për cilësinë e ujit të lumit. Mbrojtja e burimeve ujore nëpërmjet përmirësimit të menaxhimit të mbeturinave dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore është thelbësore për të siguruar shëndetin afatgjatë të lumit.
- **Burimet Minerale:** Novobërdë është e pasur me burime minerale, veçanërisht me argjend dhe plumb, të cilat kanë qenë historikisht të rëndësishme për ekonominë vendase. Aktivitetet minerare kanë formësuar ekonominë e rajonit, por gjithashtu kanë çuar në degradim mjedisor, duke përfshirë ndotjen e tokës dhe ujit. Sigurimi që aktivitetet minerare janë të rregulluara dhe të qëndrueshme nga pikëpamja mjedisore është thelbësore për mbrojtjen e burimeve natyrore në komunë.

Sfidat Mjedisore dhe Përpjekjet për Qëndrueshmëri, Rajoni i Gjilanit

Rajoni i Gjilanit përballë me disa sfida mjedisore lidhur me bujqësinë dhe menaxhimin e burimeve natyrore:

- **Degradimi i tokës:** Praktikë intensive bujqësore dhe përdorimi i lëpërve të përhuro kimike kanë çuar në degradimin e tokës në shumë pjesë të rajonit. Për të luftuar këtë, praktikë të qëndrueshme bujqësore si rotacioni i të korrave, bujqësia organike dhe përdorimi i reduktuar i inputeve kimike duhet të promovohen për të ruajtur pjellorinë e tokës.
- **Ndotja e ujerave:** Lumenjtë e rajonit, veçanërisht Morava e Binçës, janë gjithnjë e më të ndotur për shkak të rrjedhjeve bujqësore, ujerave të zeza të përafshuara dhe mbeturinave industriale. Mbrojtja e cilësisë së ujit është thelbësore si për produktivitetin bujqësor ashtu edhe për shëndetin e popullatës lokale. Përmirësimi i menaxhimit të mbeturinave dhe promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore janë hapat kyç drejt reduktimit të ndotjes së ujit.
- **Shpyllëzimi:** Prerja e paligjshme e pyjeve në Kamenicë dhe Novobërdë ka kontribuar në shpyllëzimin, i cili kërcënon biodiversitetin dhe çon në erozionin e tokës. Autoritetet lokale po punojnë për të zbatuar rregulla më të rrepta për prerjet e pyjeve dhe për të nxjerrë përfitimet për riplyllëzimin për të rivendosur zonat e pyllëzuara.
- **Ndryshimet klimatike:** Bujqësia e rajonit është e ndjeshme ndaj efekteve të ndryshimeve klimatike, duke përfshirë modelet e parregullta të reshjeve dhe rritjet ekstreme të motit. Ndërtimi i qëndrueshmërisë bujqësore nëpërmjet teknikave të ruajtjes së ujit, diversifikimit të të korrave dhe praktikave të menaxhimit të qëndrueshëm të tokës është kritike për qëndrueshmëri afatgjatë të rajonit.

Rajoni i Ferizajt¹¹

Rajoni i Ferizajt, i vendosur në jug të Kosovës, është një zonë e larmishme që përfshin komunat urbane dhe rurale. Bujqësia mbetet një komponent kritik i ekonomisë lokale, me lushat dhe luginat pjellore të rajonit që mbështesin një shumëllojshmëri të korrave dhe blegtonë. Komunat Ferizaj, Kaçaniku, Shtëme, Hani i Elezit dhe Shërpca janë gjithashtu të pasura me burime natyrore, duke përfshirë pyjet, lumenjtë

¹¹ Komuna e Ferizajt, Plani Zhvillimor Komunal, 2017-2025

Burime Fizi i VGM-je – Përbërja Ekzekutive

dhe depozitat e mineraleve. Këto burime janë thelbësore për ruajtjen e ekulibrit ekologjik të rajonit dhe mbështetjen e jetesës lokale.

Veprimtaritë Bujqësore

Bujqësia është një aktivitet i rëndësishëm ekonomik në të gjithë Regjionin e Forizajt, ku shumica e komunave mbështeten në bujqësi dhe blegtori. Prodhimin bujqësor i rajonit përfshin drithërat, frutat, perimet dhe produktet e qumështit.

- **Ferizaj** : Komuna e Ferizajt është e njohur për tokën e saj pjellore bujqësore, e cila mbështet një shumëllojshmëri të kulturave, duke përfshirë grurin, misrin dhe perimet. Atërsa me qendrat urbane ku çuar në mënyrë të zakonshme për produkt bujqësor, por gjithashtu ka ushtruar presion mbi tokat bujqësore për shkak të zjerimit urban. Praktikave të qëndrueshme bujqësore, të tilla si rotacioni i të korrave dhe bujqësia organike, nevojiten për të mirëmbajtur pjellosinë e tokës në rajon dhe për të siguruar produktivitetin afatgjatë bujqësor.
- **Kaçanik** : Kaçaniku është një komunë kryesisht rurale ku bujqësia luan një rol qendror në ekonominë lokale. Rajoni është i njohur për prodhimin e drithërave dhe perimeve dhe blegtorinë është gjithashtu e zakonshme. Megjithatë, mbikullorja dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore kanë çuar në degradimin e tokës dhe fragmentimin e habitatat. Inkurajimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, duke përfshirë menaxhimin në të mirë të tokës dhe përdorimin e reduktuar të kimikateve, është thelbësor për ruajtjen e mjedisit.
- **Shtëmë** : Tokat bujqësore të Shtëmës përdoren kryesisht për kultivimin e kulturave të tilla si gruri, misri dhe perimet. Blegtoria është gjithashtu një aktivitet i madh ekonomik. Ndërsa bujqësia është joshë për ekonominë lokale, përdorimi i tepërt i plehrave kimike dhe pesticideve ka shkaktuar në shëndetin e tokës dhe cilësinë e ujit. Promovimi i bujqësisë organike dhe praktikave të qëndrueshme bujqësore është i nevojshëm për të parandaluar degradimin e mëtejshëm të mjedisit.
- **Hani i Elezit** : Edhe pse Hani i Elezit është i njohur kryesisht për aktivitetet e tij industriale, bujqësia mbetet e rëndësishme në pjesët rurale të komunës. Bujqësia në shkallë të vogël e drithërave, perimeve dhe blegtorisë siguron jetesën për shumë banorë. Zjerimi i aktivitetave industriale, megjithatë, ka çuar në konflikte të përdorimit të tokës, duke kërkuar planifikim më të mirë për të siguruar që tokat bujqësore të ruhen dhe të menaxhohen në mënyrë të qëndrueshme.
- **Shtërpca** : Shtërpca është një komunë malore me një përzierje të bujqësisë dhe pylltarisë. Rajoni është i njohur për prodhimin e qumështit, pasi blegtoria është e zakonshme në zonat me lartësi të mëdha. Përveç kësaj, Shtërpca prodhon fruta dhe perime, veçanësisht në luginat e poshtme. Megjithatë, terreni i pjerrët e bën bujqësinë sfiduese dhe erozioni i tokës është një shqetësim i rëndësishëm. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore që reduktojnë erozionin e tokës, të tilla si terracimi dhe rotulimi i të korrave, është thelbësor për ruajtjen e produktivitetit bujqësor në këtë zonë.

Pyjet dhe Burimet Natyrore

Rajoni i Forizajt është i pasur me burime natyrore, duke përfshirë pyjet, lumenjtë dhe depozitat minerale, të cilat janë kritike për mbështetjen e biodiversitetit dhe sigurimin e burimeve për komunitetet lokale.

- **Pyjet, Malet e Sharrit** luajnë një rol kritik në ekologjinë e Shtërpçës, Kaçanikut dhe Hanit Elezit. Këto pyje janë shpesh e një shumëllojshmërie kafshësh të egra, duke përfshirë arnjet, ujërat dhe dhelprat, dhe ofrojnë shërbime thelbësore të ekosistemit, si parandalimi i erozionit të tokës dhe rregullimi i ciklit të ujit. Megjithatë, prerja e paligjshme dhe shpyllëzimi janë bërë kërcënime të rëndësishme për këto pyje. Përpjekjet për ruajtjen janë të përqendruara në zbatimin e rregulorave të prerjes të pyjeve dhe në promovimin e iniciativave për rryllëzimin për të siguruar qëndrueshmërinë e zonave pyjore të rajonit.

Statim Final / VDM-së – Përcaktimet Ekzekutive

- **Burimet ujore:** Lumenjtë si lumi Lepenci dhe lumi Nerodime janë thelbësorë për mbështetjen e bujqësisë dhe ekonomisë lokale në Ferizaj, Shkëmb, Kaçanik dhe Shtërpcë. Këta lumenj ofrojnë ujë për të mbjelat dhe janë shtëpa e llojeve të ndryshme ujore. Megjithatë, ndotja e ujit nga rrjedhjet bujqësore, ujërat e zeza të patrajuara dhe mbeljet industriale kanë ndikuar në cilësinë e ujit. Përmirësimi i praktikave të menaxhimit të ujit dhe reduktimi i ndotjes nëpërmjet trajtimit me të mirë të mbeturinave dhe bujqësisë së qëndrueshme janë kritike për ruajtjen e shëndetit të burimeve ujore të rajonit.
- **Burimet Minerale:** Hani i Elezit është i pasur me burime minerale, veçanërisht me gur gëlqeror, i cili përdoret në prodhimin e çimentos. Industria e çimentos është një kontribues i madh në ekonominë lokale, por gjithashtu paraqet sfida mjedësore, duke përfshirë ndotjen e ajrit dhe ujit. Praktikave të qëndrueshme të minierave dhe rregulimi më i mirë i aktiviteteve industriale janë të nevojshme për të zbutur ndikimin mjedisor të këtij sektori duke ruajtur përfitimet ekonomike.

Sfidat Mjedisore dhe Përpjekjet për Qëndrueshmëri_Rajoni i Ferizajt

Rajoni i Ferizajt përballët me disa sfida mjedisore lidhur me bujqësinë dhe menaxhimin e burimeve natyrore:

- **Erozioni i tokës:** Zonat kodrinore dhe malore, veçanërisht në Shtërpcë dhe Kaçanik, janë të prirura ndaj erozionit të tokës për shkak të shpyllëzimit, mbikultures dhe praktikave të paqëndrueshme bujqësore. Promovimi i teknikave të ruajtjes së tokës si rryfëzimi, terracimi dhe praktikave të kultivimit të qëndrueshme është thelbësorë për parandalimin e degradimit të mëtejshëm të tokës.
- **Ndotja e ujit:** Lumenjtë e rajonit, duke përfshirë Lepencin dhe Nerodime, ndotën gjithnjë e më shumë nga rrjedhjet bujqësore, mbeljet industriale dhe ujërat e zeza të patrajuara. Mbrojtja e këtyre burimeve ujore përmes sistemeve të përmirësuara të menaxhimit të mbeturinave, praktikave të qëndrueshme bujqësore dhe rregulimeve industriale është thelbësorë për ruajtjen e cilësisë së ujit dhe mbështetjen e bujqësisë dhe biodiversitetit.
- **Shpyllëzimi:** Prejjet e paligjshme në malat e Shanit, veçanërisht në Shtërpcë dhe Kaçanik, kanë çuar në shpyllëzimin të konsiderueshëm, duke tërcëruar biodiversitetin dhe duke rritur rrezikun e erozionit të tokës. Autoritetet vendore po punojnë për të zbatuar rregulla më të rrepta të prerjeve dhe zbatojnë projekte rryfëzimi për të rivendosur zonat pyjore të degraduara.
- **Ndryshimet klimatike:** Rajoni i Ferizajt është i prekshëm nga ndikimet e ndryshmeve klimatike, duke përfshirë modelet e parregullta të reshjeve dhe ngjarjet ekstreme të motit. Ndërtimi i qëndrueshmërisë përmes praktikave të qëndrueshme bujqësore, ruajtjes së ujit dhe strategjive të përshtatjes klimatike është thelbësorë për të siguruar qëndrueshmërinë afatgjatë të bujqësisë dhe menaxhimit të burimeve natyrore.

Burimet ujore dhe klima

↳ Rajoni i Gjilanit

Komunitetet e Gjilanit, Kamericës, Vitisë, Novobërdës, Parteshit, Kifokollit dhe Ranslugut mbështeten në këto burime natyrore ujore për bujqësi, përdorim shtëpiak dhe ruajtjen e biodiversitetit lokal. Megjithatë, ndryshimet klimatike, ndotja dhe praktikave të paqëndrueshme të menaxhimit të ujit po paraqesin sfida në mënyrë të rëndësishme për sigurinë e ujit të rajonit dhe qëndrueshmërinë klimatike.

Burimet ujore

Rajoni i Gjilanit ka qasje në disa lumenj dhe trupa ujorë të rëndësishëm që janë jetik për ekonominë lokale, bujqësinë dhe mjedisin.

Skema Frial i VSM-it – Përbërësit Euklave

- **Morava e Binçës** : Një nga trupat ujorë më të rëndësishëm në rajon, lumi Morava e Binçës rrjedh nëpër komunat e Gjilanit , Vllasë dhe Kamenicës . Lumi ofron burime thelbësore ujore për bujqësinë, veçanërisht për ujtje, dhe mbështet ekosistemet lokale me biodiversitetin e tij ujor. Megjithatë, lumi përballet me ndotja nga rrjedhjet bujqësore, ujërat e zeza të patrajtuara dhe hedhja e mbeturinave, të cilat kërcënojnë cilësinë e ujit të tij dhe shëndetin e specieve ujore. Përpjekjet për të përmirësuar menaxhimin e ujit, për të zvogëluar ndotjen dhe për të mbrojtur ekosistemet e lumit janë kritike për të siguruar qëndrueshmërinë e kësaj burimi jetik.
- **Lumi Kiiva**: Lumi Kiiva që rrjedh nëpër Kamenicë është një luletër rrugë ujori e rëndësishme që mbështet bujqësinë dhe siguron ujë për komunitetet lokale. Edhe pse më i vogël se Morava e Binçës , lumi Kiiva është thelbësor për ujërat lokale dhe ruan biodiversitetin ujor. Ashtu si lumenjtë e tjerë në rajon, ai përballet me sfida nga ndotja dhe menaxhimi jo i duhur i mbeturinave. Nevojiten masa mbrojtëse për të ruajtur cilësinë e ujit dhe për të siguruar që Lumi të vazhdojë të mbështesë bujqësinë dhe ekosistemet lokale.
- **Burimet Tërmet në Kllokot** : Kllokot shquhet për burimet e tij termale natyrore, të cilat janë jo vetëm të një rëndësie ekonomike për shkak të përdorimit të tyre në turizmin shëndetësor, por kontribuojnë edhe në burimet ujore të rajonit. Këto burime ofrojnë ujë të pastër, të ngrohur në mënyrë natyrale dhe kërkohen përpjekje për ti mbrojtur ato nga ndotja dhe mbishfrytëzimi.
- **Përmirësimi dhe degëzimi me të vegjël**: Nëpër rajonin e Gjilanit , përmirësimi dhe degëzimi në të vogla rrjedhin nëpër luginat dhe loka bujqësore, duke mbështetur formata lokale dhe duke siguruar habitate për specia të ndryshme. Këto mjedha janë të prekshme nga ndotja nga plehurat, pesticidet dhe hedhja e mbeturinave dhe duhet të mbrohen për të ruajtur shëndetin e përgjithshëm të sistemeve ujore të rajonit.

Sfidat e Menaxhimit të Ujit

Rajoni përballet me disa sfida në menaxhimin e burimeve të tij ujore:

- **Ndotja nga bujqësia**: Përdorimi i gerë i plehrave dhe pesticidave në bujqësi, veçanërisht në Gjilan , Vllë dhe Kamenicë , çon në rrjedhje që ndot lumenjtë dhe ujërat nentokësore. Kjo jo vetëm që ndikon në cilësinë e ujit, por gjithashtu paraqet rrezikje për shëndetin publik dhe biodiversitetin. Zbatimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, të tilla si bujqësia e saktë dhe reduktimi i inputeve kimike, është thelbësor për reduktimin e niveleve të ndotjes në trupat ujorë të rajonit.
- **Mungesa e trajtimit të ujërave të zeza**: Shumë zona në rajonin e Gjilanit kanë mungesë të infrastrukturës së duhur për trajtimin e ujërave të zeza. Ujërat e zeza të patrajtuara shpesh shkarkohen drekt në lumenj, duke kontribuar në ndotjen e ujit. Investimi në objektet moderne të trajtimit të ujërave të zeza dhe përmirësimet e infrastrukturës nevojiten urgjentisht për të përmirësuar cilësinë e ujit dhe për të mbrojtur shëndetin publik.
- **Mbipërdorimi i ujit për bujqësi**: Bujqësia në rajonin e Gjilanit mbështetet shumë në ujërat e lumenjve dhe përmirësimet lokale për ujtje. Megjithatë, praktikat joefikase të ujit mund të çojnë në mbipërdorim të ujit, duke reduktuar disponueshmërinë e ujit për përdorime të tjera dhe duke shkaktuar stres në burimet ujore gjatë periudhave të thata. Promovimi i teknologjive të ujërës që kursejnë ujë, siç është ujëta me pika, mund të ndihmojë në ruajtjen e ujit dhe të sigurojë praktika më të qëndrueshme bujqësore.

Klima

Rajoni i Gjilanit përjeton një klimë të butë kontinentale, e karakterizuar me verë të ngrohtë dhe dimër të ftohtë. Klima e rajonit është përgjithësisht e përshtatshme për bujqësi, me reshje të moderuara shiu që mbështesin prodhimin bimor. Megjithatë, ndryshimi i klimës po ndikon gjithnjë e më shumë në modelet e motit të rajonit, duke paraqitur rrezikje si për bujqësinë ashtu edhe për burimet ujore.

Stafin Finat i VDM-së – Përmblodhja Ekzekutive

- Ndryshimet e temperaturës: Rajoni ka përjetuar rritje të temperaturave gjatë dekadave të fundit, veçanërisht gjatë muajve të verës. Temperaturat më të larta rrisin shtallën e avullimit, duke reduktuar disponueshmërinë e ujit për bujqësi dhe duke rritur kërkesën për ujë. Valet e zgjatura të të nxehtëit gjithashtu mund të çojnë në kushte thatesie, duke ndikuar në rendimentet e të korrave dhe duke vënë presion shtesë mbi burimet ujore lokale.
- Restjet e parrëguilta: Restjet në Rajonin e Gjiçanit po bëhen gjithnjë e më të parrëguilta, me ngjarje ekstreme të motit më të shpeshta si reshje të dendura dhe periudha të zgjatura të thatesisë. Këto ndryshime po prishin ciklet bujqësore dhe po rrisin rrezikun e përmbytjeve në zonat e ulëta, veçanërisht përgjatë lumitjeve si Morava e Binçës . Në të kundërt, periudhat më të gjata të thata zvogëlojnë disponueshmërinë e ujit për të mbijetuar dhe bagëtinë, duke e bërë bujqësinë më të ndjeshme ndaj stresit të këthur me klimën.
- Ndikimi në bujqësi: Ndryshimet klimatike tashmë po ndikojnë në produktivitetin bujqësor në Rajonin e Gjiçanit . Thatsësiat, reshjet e parrëguilta dhe ndryshimi i stinëve të nritjes po ndikojnë në rendimentet e të korrave dhe po rrisin kërkesën për ujë. Fermerët po inkurajohen të adoptojnë praktika bujqësore rezistente ndaj klimës, të tilla si përdorimi i varieteteve të bimëve rezistente ndaj thatësisë, përmirësimi i menaxhimit të tokës dhe zbatimi i teknikave të ruajtjes së ujit.

Përpjekjet për përshtatje dhe qëndrueshmëri

Për të zbutur ndikimin e ndryshimeve klimatike dhe për të adresuar sfida të menaxhimit të ujit, disa përpjekje për qëndrueshmëri janë duke u zhvilluar në Rajonin e Gjiçanit:

- Ruajtja e ujit: Inkurajimi i përdorimit të teknologjive të kërcimit të ujit, të tilla si ujëja me pika dhe grumbullimi i ujit të shiut, mund të ndihmojë në ruajtjen e ujit në zonat bujqësore. Këto praktika janë veçanërisht të rëndësishme në zonat që përballen me mungesë uji gjatë stinëve të thata.
- Bujqësia e qëndrueshme: Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore që reduktojnë përdorimin e pëlhurave kimike dhe pesticidëve mund të përmirësojë ndjeshëm cilësinë e ujit. Praktika të tilla si bujqësia organike, rotacioni i të korrave dhe përdorimi i pëlhurave natyrore po inkurajohen për të reduktuar ndotjen nga rrjedhjet bujqësore.
- Ripylëzimi dhe Pylëzimi: Mbrojtja dhe zgjerimi i zonave pyjore, veçanërisht në Norboerdë dhe Kamenicë , mund të ndihmojë në zbutjen e efektëve të ndryshimeve klimatike duke reduktuar erozionin e tokës, duke përmirësuar mbajtjen e ujit dhe duke mbështetur biodiversitetin. Iniciativat për pyllëzimin kontribuojnë gjithashtu në sekuestrimin e karbonit, duke ndihmuar në luftimin e ngrohjes globale.
- Menaxhimi i përmbytjeve: Përmirësimi i infrastrukturës së menaxhimit të përmbytjeve, si p.sh. ndërtimi i pëlhurave dhe përmirësimi i sistemeve të kullimit, është thelbësor për mbrojtjen e komuniteteve përgjatë lumitjeve nga përmbytjet. Një planifikim më i mirë i menaxhimit të përmbytjeve është i nevojshëm për të zvogëluar rrezikun e dëmtimit gjatë ngjarjeve ekstreme të motit.

❖ Rajoni i Ferizajt

Komunitet Ferizaj , Kaçanik , Shitë , Hani i Elezë dhe Shterpcë mbështelen shumë në lumenj, përronj dhe burime ujore nëntokësore për ujë, përdorim shtëpiak dhe aktivitete industriale. Megjithatë, ndryshimet klimatike dhe çështjet e menaxhimit të ujit paraqesin sfida në rritje për qëndrueshmërinë e këtyre burimeve.

Burimet ujore

Rajoni i Ferizajt është shtëpia e disa lumnejve dhe sistemeve ujore të rëndësishme që janë jetike si për popullatën lokale ashtu edhe për ekosistemet. Këta lumë mbështesin bujqësinë, industrinë dhe ofrojnë habitate për speciet ujore. Megjithatë, ndotja dhe përdorimi i paqëndrueshëm i ujit kërcënojnë cilësinë dhe disponueshmërinë e këtyre burimeve.

- **Lepenci** : Lumi Lepenci rrjedh nëpër Ferizaj, Kaçanik dhe Han të Elezit , duke siguruar burime thelbësore ujore për bujqësinë dhe komunitetet lokale. Lumi është gjithashtu i rëndësishëm për përdorim industrial, veçanërisht në Han i Elezit , ku shfrytëzohet nga industria e çimentos. Megjithatë, lumi Lepenci përballët me sfida të rëndësishme të ndotjes, kryesisht nga shkarkimet industriale, ujërat e zeza të patrajuara dhe rrjedhjet bujqësore. Përpjekjet për ruajtjen dhe përmirësimin e praktikave të menaxhimit të ujit janë thelbësore për të mbrojtur cilësinë e ujit të lumit dhe për të siguruar disponueshmërinë e tij të vazhdueshme për përdorim bujqësor dhe industrial.
- **Nerodime** : Lumi Nerodime që rrjedh nëpër Ferizaj shquhet për biturkacionin e tij të rrallë, ku ujërat e tij ndahen dhe dardhen në dy dete të ndryshëm: Detin e Zi dhe Egje. Ky tpar unik hidrologjik e bën lumin Nerodime një vend të rëndësishëm ekologjik dhe shkencor. Megjithatë, ndotja nga aktivitetet bujqësore dhe menaxhimi joadekuat i ujërave të zeza kërcënon shëndetin e këtij lumi. Mbrojtja e lumit Nerodime është kritike për ruajtjen e rëndësishme të ekologjike dhe sigurimin e cilësisë së ujit për komunitetet lokale.
- **Rrugët ujore të maleve të Sharrit**: Beshkëta e Sharrit, të cilat shtrihen në Shterpocë , janë një burim thelbësor i ujit të embër për rajonin, Përtaç dhe degë të shumta burjnë nga malet, duke siguruar ujë të pastër si për konsum njerëzor ashtu edhe për bujqësi. Këto rrugë ujore janë thelbësore për ruajtjen e ekosistemeve natyrore të Shterpocës dhe mbalshkëtyrjen e jolesës lokale. Megjithatë, shpërfytyrimi dhe ndryshimet e përdorimit të tokës paraqesin rreziqo për cilësinë dhe disponueshmërinë e ujit. Ruajtja e pyjeve dhe burimeve ujore në malet e Sharrit është çelësi për ruajtjen e shëndetit ekologjik të rajonit.
- **Ujërat nëntokësore dhe burimet termale**: Në Shtëmë dhe Han i Elezit , burimet ujore nëntokësore janë një pjesë e rëndësishme e furnizimit lokal me ujë. Përveç kësaj, Han i Elezit ka burime të konsiderueshme ujore nëntokësore që përdoren për qëllime industriale dhe shtëpiake. Menaxhimi i duhur i këtyre burimeve ujore nëntokësore është i nevojshëm për të parandaluar mbishfrytëzimin dhe ndotjen nga aktivitetet industriale.

Sfidat e Menaxhimit të Ujit

Rajoni i Ferizajt përballët me disa sfida të menaxhimit të ujit që kërcënojnë qëndrueshmërinë e burimeve të tij ujore:

- **Ndotja industriale**: Aktivitetet industriale, veçanërisht në Han i Elezit , kontribuojnë në ndotjen e trupave ujore lokale, duke përfshirë lumin Lepenci . Industria e çimentos, një kontribues i madh ekonomik në rajon, ka qenë i lidhur me ndotjen e ujit për shkak të rrjedhjeve industriale dhe trajtimit të pamjaftueshëm të ujërave të zeza. Përpjekjet për zbatimin e metodave më të pastër të prodhimit dhe përmirësimin e objekteve të trajtimit të ujërave të zeza janë thelbësore për të reduktuar ndikimin negativ të aktivitetëve industriale.
- **Rrjedha bujqësore**: Aktivitetet e gjera bujqësore të rajonit, veçanërisht në Ferizaj , Kaçanik dhe Shtëmë , kontribuojnë në ndotjen e ujit përmes rrjedhjes së plehrave kimike dhe pesticideve. Ky rrjedhje kontaminon ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, duke ndikuar në cilësinë e ujit dhe duke dëmtuar ekosistemet ujore. Promovimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore, si bujqësia organike dhe menaxhimi më i mirë i plehrave, është kritik për reduktimin e ndikimit negativ të bujqësisë në burimet ujore.
- **Mbipërdorimi i ujit**: Bujqësia intensive e ujërës në rajonin e Ferizajt shtron kërkesa të mëdha për burimet ujore, veçanërisht gjatë muajve të verës. Përdorimi joefikas i ujit dhe sistemet e

Shkurtimi Final i VSM-së – Përmirësimi Ekzekutiv

Vjetruara të ujërave mund të çojnë në mbipërdorim të ujit, duke vërënuar lumenjtë dhe rezervat e ujit nëntokësor. Inkurajimi i adopimit të teknologjive efektive për ujën, siç është ujija me pika, është thelbësor për të ruajtur burimet ujore dhe për të siguruar qëndrueshmëri të tyre afatgjatë.

- Menaxhimi i ujërave të zeza: Mungesa e infrastrukturës adekuate të trajtimit të ujërave të zeza në rajon ka bërë që ujërat e zeza të paraqitura të derdhen direkt në lumenj, duke përkeqësuar çështjet e ndotjes së ujit. Investimet në impiantat moderne të trajtimit të ujërave të zeza janë të nevojshme për të përmirësuar cilësinë e ujit dhe për të mbrojtur shëndetin publik dhe ekosistemet.

Klima

Rajoni i Ferizajt përjeton një klimë të butë kontinentale, me variacione të dallueshme sezonale që ndikojnë në produktivitetin bujqësor dhe disponueshmëri të ujit. Megjithatë, ndryshimet klimatike po ndikojnë gjithnjë e më shumë në modelet e motit në rajon, duke çuar në kushte më të paparashikueshme dhe ekstreme.

- Temperaturat në njiç: Si shumë pjesë të Kosovës, edhe rajoni i Ferizajt ka përjetuar njiçe të temperaturave, veçanërisht gjatë muajve të verës. Këto temperatura më të larta insin shkallën e avullimit të ujit, gjë që redukton disponueshmëri të ujit për të mbjellat dhe rrit kërkesën për ujte. Valët e zgjatura të të rrethit gjithashtu mund të çojnë në thatësira, të cilat ndikojnë negativisht si në bujqësi ashtu edhe në burimet ujore.
- Reshje të parregullta: Rajoni ka parë gjithashtu modele më të parregullta të reshjeve, me ngjarje më të shpeshta ekstreme të motit, si reshje të dendura dhe periudha më të gjata të thata. Kjo ndryshueshmëri e bën të vështirë për fermerët planifikimin dhe rrit rezistencën e përmbyetjeve dhe thatësirës. Reshjet intensive mund të çojnë në erozion të tokës dhe përmbyetje, veçanërisht në zonat përgjatë lumit Lepenci dhe në zonat e ulëta bujqësore.
- Nivëmi në bujqësi: Kombinimi i njiçes së temperaturave, thatësirës dhe reshjeve të paparashikueshme tashmë po ndikon në produktivitetin bujqësor në Rajonin e Ferizajt. Fermerët po inkurajohen të adoptojnë praktika rezistente ndaj klimës, të tilla si diversifikimi i të korrave, përdorimi i varieteteve rezistente ndaj thatësirës dhe përdorimi i teknikave të ruajtjes së ujit për t'u përshatuar klimës në ndryshim.

Përpjekjet për përshatje dhe qëndrueshmëri

Disa iniciativa për qëndrueshmëri dhe përshatje janë duke u zbatuar në të gjithë Rajonin e Ferizajt për të adresuar ndikimet e ndryshimeve klimatike dhe për të përmirësuar menaxhimin e burimeve ujore.

- Teknologjitë e ruajtjes së ujit: Adoptimi i sistemeve moderne të ujërës, të tilla si ujija me pika dhe grumbullimi i ujit të shiut, po promovohet për të kurayer ujën dhe për të zvogëluar stresin në lumenjtë lokalë dhe burimet e ujërave nëntokësore. Këto teknologji ndihmojnë fermerët të ruajnë produktivitetin duke përdorur më pak ujë.
- Ripërlëvizimi dhe mbrojtja e pellgjeve ujëmbledhëse: Në malet e Sharrit dhe zonat përreth, po bëhen përpjekje për ripërlëvizim për të mbrojtur burimet ujore dhe për të parandaluar erozionin e tokës. Pyjet luajnë një rol kritik në ruajtjen e ciklit hidrologjik dhe sigurimin e një rrjedhe të qëndrueshme të ujit të pastër. Mbrojtja e pellgjeve ujëmbledhëse të rajonit është çelësi për ruajtjen e biodiversitetit dhe të turnizimeve lokale me ujë.
- Praktikat e qëndrueshme bujqësore: Promovimi i bujqësisë së qëndrueshme, duke përfshirë bujqësinë organike, rotacionin e të korrave dhe përdorimin e pëtrave natyrore, është thelbësor për reduktimin e ndikimit mjedisor të bujqësisë në burimet ujore. Këto praktika ndihmojnë në minimizimin e ndotjes, përmirësimin e shëndetit të tokës dhe zvogëlimin e nevojës për irputo kimike që kontribuojnë në ndotjen e ujit.

- Menaxhimi i përmbyljeve: Për të zbuluar rrezikun e përmbyljeve, veçanërisht në zonat e prirura ndaj shkrave të dendur, po bëhen investime në sisteme më të mira kulimi dhe infrastrukturë për mbrojtjen nga përmbytjet. Këto masa janë të nevojshme për të mbrojtur lokat bujqësore dhe zonat e banuara nga dëmtimet nga përmbytjet gjatë ngjarjeve ekstreme të motit.

Sfidat Mjedisore dhe Përpjekjet për Qëndrueshmëri

Biodiversiteti dhe Sfidat Mjedisore specifike të Komunës

Gjilani : Zgjerimi urban i Gjilanit ka bërë presion të madh në ekosistemet lokale. Adërsia e qytetit me lokat bujqësore do të thotë se fragmentimi i habitatat është një çështje e vazhdueshme. Përvojë kësoj, trupat ujorë përreth komunës përbalën me sfida të ndodhjes për shkak të ujerave të zeza të patrajtuara.

Ferizaj : Urbanizimi i shpejtë i Ferizajt ka çuar në rritjen e prodhimit të mbeturinave dhe degradimin e mjedisit. Lumi Lepenci, i cili përshkon rajonin, është shumë i ndotur, duke prekur si biodiversitetin ashtu edhe burimet ujore. Rrëzja industriale në zonë ka ngritur gjithashtu shqetësimet për ndodhjen e ajrit dhe ujit.

Shtërpcë : Si një nga komunat me biodiversitet më të madh në rajon, Shtërpcë është shtëpia e sipërfaqeve të mëdha të pyjeve dhe peizazheve malore. Megjithatë, presjet legjale të pyjeve dhe aktivitetet e parregulluara turistike kanë degraduar këto ekosisteme, duke kërcënuar florën dhe faunën që varen prej tyre.

Hani i Elezit : Kjo komunë e njohur për aktivitetet e saj industriale, përballet me sfida mjedisore për shkak të ndodhjes nga prodhimi i çimentos. Përpjekjet për të zbuluar mbetjet industriale dhe për të përmirësuar rregullorët mjedisore janë thelbësore për mbrojtjen e mjedisit natyror.

Kamenicë dhe Viti : Këto komuna kryesisht rurale janë të pasura me loka bujqësore, por praktikat e paqëndrueshme bujqësore dhe zgjerimi i sipërfaqeve bujqësore kanë çuar në degradimin e tokës dhe humbjen e biodiversitetit. Zbatimi i praktikave të qëndrueshme bujqësore është thelbësor për ruajtjen e ciklit ekologjik në këto zona.

Sfidat Rajonale Mjedisore

Në nivel rajonal, sfidat kryesore mjedisore përfshijnë:

- Urbanizimi dhe zhvillimi i infrastrukturës: Qendrat urbane si Ferizaj dhe Gjilani po zgjerohen me shpejtësi, duke ushtruar presion të konsiderueshëm në habitatat natyrore përreth. Projektet e infrastrukturës, duke përfshirë ndërtimin e rrugëve, po çpëzojnë peizazhet dhe po pishin ekosistemet.
- Ndodhja industriale: Aktivitetet industriale, veçanërisht në Hani i Elezit, kontribuojnë në ndodhjen e ajrit dhe ujit, që ndikon si në mjedis ashtu edhe në shëndetin e njeriut. Ndodhja nga prodhimi i çimentos dhe industrisë e tjera paracesin rreziqe afatgjatë për biodiversitetin dhe shëndetin ekologjik të rajonit.
- Mbetjet turistike: Turizmi në Shtërpcë, veçanërisht në muret e Sharrës, më prodhimin e mbeturinave, veçanërisht gjatë sezoneve të pikut. Mungesa e infrastrukturës së duhur të menaxhimit të mbeturinave në zonat turistike kërcënon integritetin ekologjik të peizazheve natyrore të rajonit.

Rajoni i Ferizajt dhe i Gjilanit që përfshin komunat e Ferizajt, Kaçanikut, Shërnive, Hani të Elezit, Shtërpcës, Gjilanit, Kamenicës, Vitës, Novobërdës, Parteshit, Klokotit dhe Ranilugut përbalën me sfida të shumta mjedisore që kërcënojnë mjedisin dhe mirëqenien njerëzore. Ndodhja industriale, menaxhimi i panjafshëm i mbeturinave, mungesa e ujit, degradimi i tokës dhe ndikimet e ndryshimeve klimatike janë të gjitha duke kontribuar në degradimin e mjedisit dhe duke kërcënuar mirëqenien e komuniteteve lokale. Këto sfida jo vetëm që prekin biodiversitetin lokal, por gjithashtu kanë implikime të rëndësishme për shëndetin, jetesën dhe mirëqenien e përgjithshme të popullsisë.

1. Ndodhja nga Veprimtaria Industriale

Ndodhja industriale është një shqetësim i madh mjedisor, veçanërisht në Hani i Elezit dhe Ferizaj, ku aktivitetet industriale si prodhimi dhe prodhimi i çimentos kanë kontribuar në ndodhjen e ajrit dhe ujit. Hani i Elezit, shtëpia e një fabrike të madhe çimentoje, përballet me sfida të rëndësishme mjedisore për shkak

Studim Final i VSM-së – Përmesdije Ekzekutive

te emetimeve të ndotësve nga industria e çimentos. Puhuri, ndotësit e ajrit dhe mbetjet industriale kanë degraduar cilësinë e ajrit dhe kanë kontaminuar trupat ujorë aty pranë, veçanërisht lumin Lepenci. Në mënyrë të ngjashme, rrjedhjet industriale nga fabrikat në Ferizaj kanë kontribuar në ndotjen e ujit dhe kanë ndikuar në ekosistemet lokale.

Ndota nga aktivitetet industriale ndikon gjithashtu në shëndetin e njeriut, duke kontribuar në sëmundjet e frymëmarrjes dhe sëmundjet që vijnë nga uji. Zbatimi i rregulloreve dhe miratimi i teknologjive më të pastra na vë në gjendje të zbutur ndikimet mjedisore të aktiviteteve industriale në rajon.

2. Menaxhimi i jodetkuar i mbeturinave

Menaxhimi i mbeturinave është një çështje e rëndësishme në të dy rajonet, veçanërisht në zonat rurale dhe komunat më të vogla si Kaçaniku, Shkëmbi, Partesh dhe Ranilug. Infrastruktura e pamjaftueshme e grumbullimit të mbeturinave ka çuar në akumulimin e mbeturinave në venddepozitime të paligjshme dhe buçë rrugëve. Kjo është veçanërisht problematike në zonat rurale ku shërbimet e depozitimit të mbeturinave janë të kufizuara ose inekzistente. Mungesa e programeve efektive të riciklitimit dhe objekteve të duhura të depozitimit e përkeqëson situatën, duke rezultuar në mënyrë të rëndësishme të vlefshme dhe një rrezik të shtuar për shëndetin e njeriut. Në Gjilan, Viti dhe Kamenicë, ku bujqësia është e përhapur, mbeturinat bujqësore si kontajneret plastike dhe kimikë shpesh përfundojnë në zona të hapura, duke kontribuar më tej në degradimin e mjedisit. Sfidat e menaxhimit të mbeturinave të rajonit kërkojnë grumbullim më efektiv të mbeturinave, sisteme të depozitimit dhe fushata të ndërgjegjësimit të publikut për të reduktuar hodhjen e paligjshme.

3. Ndotja dhe mungesa e ujit

Ndotja dhe mungesa e ujit janë çështje urgjente në Rajonin e Ferizajt dhe Gjilanit. Lumenjtë si Lepenci dhe Nerodime në Ferizaj, Morava e Binçës në Gjilan dhe lumenjtë më të vegjël në Kamenicë dhe Viti janë gjithnjë e më të ndotur për shkak të ujërave të zeza të patrajtuara, rrjedhjeve bujqësore dhe mbeturinave industriale. Ndotja e ujit paraqet rreziqe serioze për shëndetin publik, biodiversitetin ujor dhe produktivitetin bujqësor.

Përveç ndotjes, mungesa e ujit është një shqetësim në rajon, veçanërisht në muajt e thatë të verës kur kërkesa për ujë për bujqësi arrin kulmin. Farmerët në Kaçanik, Shkëmbi dhe Kamenicë mbështeten shumë në burimet e lumenjve dhe ujërave nentokësore për ujë, por përdorimi jofikas i ujit dhe thatësitat e shkaktuara nga ndryshimet klimatike po i shterojnë këto burime. Teknikat e ruajtjes së ujit dhe praktikat e përmirësuara të ujës nevojiten për të trajtuar ndotjen dhe mungesën e ujit në rajon.

4. Degradimi i tokës dhe erozioni i tokës

Rajoni i Ferizajt dhe i Gjilanit po përballen me sfida të konsiderueshme të degradimit të tokës dhe erozionit të tokës, veçanërisht në zonat kodrinore dhe malore si Novobërdë, Shterpoç dhe Kaçanik. Shpyllëzimi, mbikulltoja dhe praktikat e paqëndrueshme bujqësore kanë çuar në humbjen e tokës pjellore, duke ulur produktivitetin e tokës dhe duke rritur rrezikun e rrethajëve të thatë dhe përmbytjeve.

Në zonat rurale ku dominon bujqësia, si në Kamenicë, Viti dhe Partesh, presioni për të kthyer pyjet dhe pozazhet natyrore në tokë bujqësore ka përkeqësuar më tej humbjen e habitatit dhe rënien e biodiversitetit. Masat e ruajtjes së tokës, projektet e ripjelljes dhe praktikat e qëndrueshme bujqësore nevojiten urgjentisht për të parandaluar degradimin e mëtejshëm të tokës dhe për të rivendosur pjellorinë e tokës.

5. Ndikimi i Ndryshimeve Klimatike

Rajoni i Ferizajt dhe i Gjilanit janë gjithnjë e më vulnerabil ndaj efektëve të ndryshimeve klimatike. Rritja e temperaturave, reshjet e parrëguarta dhe ngjarjet ekstreme të motit kanë tashmë ndikime të rëndësishme në bujqësi, burime ujorë dhe ekosistemet.

Përmbytjet: Në zonat e ulëta përgjatë lumenjve si Lepenci, Nerodime dhe Morava e Binçës, reshjet e dendura dhe përmbytjet po bëhen gjithnjë e më të shpeshta, duke shkaktuar dëme në infrastrukturë, kulturë bujqësore dhe zona të banuara. Përmbytjet gjithashtu kontribuojnë në erozionin e tokës dhe ndotjen e lumenjve me ujë.

Thatësitat: Nga ana tjetër, periudhat e thatësisë të thatë gjatë muajve të verës po çojnë në mungesë të ujit, veçanërisht në zonat bujqësore si Kaçaniku, Kamenicë dhe Shkëmbi. Këto thatësitat po velen

redukojnë rendimentet e të korrave, por gjithashtu risin presionin mbi bukitet lëshme të kufizuara ujore, duke kërcënuar jetesën e fermerëve.

Mënyshimet klimatike pritet të përkrahëojnë shtatë ekzistuese mjedisore, duke e bërë thelbësore që rajoni të investojë në strategji të përshtatjes klimatike, të tilla si ruajtja e ujit, bujqësia e qëndrueshme dhe masat e kontrollit të pembyljeve.

6. Humbja e biodiversitetit

Biodiversiteti në Regjionin e Ferizajt dhe Gjilanit është nën kërcënim nga humbja e habitatit, ndotja dhe praktikat e paqëndrueshme të përdorimit të tokës. Malet e Sharrit, të cilat shtrihen në Shtërpcë dhe Kaçanik, janë shtëpi e ekosistemeve të ndryshme dhe specieve endemike, por shpyllëzimi dhe çorimi i njerëzve po i degradojnë këto tablate. Pjerjet e paligjshme, shndërrimi i tokës për bujqësi dhe turizmi i parregulluar po kontribuojnë në humbjen e biodiversitetit në këto zona.

Sistemi aktual i Menaxhimit të Mbeturisë të Ngurtë (MM) në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt dhe ndikimet në mjedis

Sistemet e Menaxhimit të Mbeturisë të Ngurtë në Regjionin e Gjilanit dhe Ferizajt, duke përfshirë komunat e Gjilanit, Ferizajt, Kamenicës, Vitisë, Novobërdës, Parteshit, Kllokotit, Ranillugut, Kaçanikut, Shtimes, Harit, Elezit dhe Shtërpcës përballen me sfida të shumta që kontribuojnë në ndikime të konsiderueshme mjedisore. Përderisa qendrat më të mëdha urbane si Gjilani dhe Ferizaji kanë sisteme relativisht të strukturuar të grumbullimit të mbeturinave, zonat rurale dhe komunat më të vogla luftojnë me infrastrukturën dhe shërbimet joadekuata të menaxhimit të mbeturinave. Shumë zonave u mungon mbulimi i duhur i grumbullimit të mbeturinave, duke çuar në akumulimin e mbeturinave në vendgrumbullime të paligjshme, buzë rrugëve dhe në zona natyrore si lumenj dhe pyje. Kjo çështje e përhapur ka implikime të rëndësishme si për shëndetin publik ashtu edhe për mjedisin.

Një nga ndikimet kryesore mjedisore të sistemit aktual të MM është ndotja e ajrit, tokës dhe ujit. Praktikrat e papërshtatshme të depozitimit, duke përfshirë djegjen e mbeturinave në zona të hapura, kontribuojnë në ndotjen e ajrit dhe çelimin e toksikave të dëmshme, duke ndikuar si në shëndetin e njeriut ashtu edhe në ekosistemet lokale. Për më tepër, mungesa e objekteve të duhura të depozitimit rezultojnë në mbetje të rrezikshme, duke përfshirë mbetje industriale dhe mjekësore, të hidhen në deponi të hapura, ku mund të kontaminojnë tokën dhe të nxjarrin kimikate të dëmshme në ujërat nëntokësore dhe lumenjtë aty pranë. Lumenjtë si Lepenci, Nerodime dhe Morava e Binçës janë veçanërisht të prekur nga hedhja e paligjshme dhe depozitimi jo i duhur i mbeturinave, të cilat degradojnë më tej cilësinë e ujit dhe duke dëmtuar ekosistemet ujore.

Përveç ndotjes, sistemit të MM të rajonit i mungojnë programet efektive të riciklimit, gjë që çon në një mbështetje të madhe në vendgrumbullimet dhe varfërimin e pashmangshëm të burimeve të vlefshme. Shumica e materialeve të riciklueshme, duke përfshirë plastikën, metallet dhe letrën, përfundojnë në deponi ose venddepozitime të paligjshme, duke kontribuar në mënyrë të degradimit të mjedisit dhe mbeturinave të bukurisë. Mungesa e infrastrukturës së duhur të riciklimit jo vetëm që ngarkon më shumë deponitë, por gjithashtu çon në humbjen e mundësive ekonomike për komunitetet lokale.

Në tabelën e mëposhtme është një pasqyrë e ndikimeve kryesore mjedisore:

Tabela 10: Pasqyrë e ndikimeve kryesore mjedisore (Rajoni i Gjilanit dhe Ferizajt)

Subjekti	Çështja	Ndikimet
----------	---------	----------

Studimi Final i VSM-ve – Përmbledhje Ekzekutive

Ndodja e tokës	Hedhja e papërshtatshme e mbeturinave në venddepozitime të paautorizuara në tokën me materiale të rrezikshme, si metale të rënda dhe kimikate, duke degraduar cilësinë e saj dhe duke e bërë atë të papërshtatshme për bujqësi ose bimësi natyrore.	Ndodja e tokës redukton produktivitetin e tokës dhe paraget rrezikje afatgjate për shëndetin, pasi substancat toksike të absorbuar nga bimët mund të hyjnë në furnizimin me ushqim.
Ndodja e ujit	Sistemi aktual i MM në rajonin e Gjëndit dhe Ferzajt kontribuon dukshëm në ndodjen e ujit. Depozitimi i parnjaftehtëm i mbeturinave lejoi që kimikate të rrezikshme të dardhen në trupat ujore, veçanërisht në lumorjtë Lepeni, Nerodime dhe Morava e Birqës, me cenoni ligëse përveç lumenjve që o përkeqësojnë problemin.	Trupat ujorë të ndotur rrezikojnë jetën ujore dhe ujin disponueshmëri në ujë të pastër për pije, ujitje dhe përdorime të tjera. Ndodja e lumenjve dhe ujërave nëntokësore paraget rrezikje serioze për shëndetin publik, demton mjedisin, zvogëlon biodiversitetin dhe rrit koston e trajtimit të ujit.
Ndodja e ajrit	Djega e hapur e mbeturinave, e praktikuar shpesh për çirak të objekteve të papërshtatshme të depozitimit, lëshon ndodje të dëmshme si grimcat, diksanat dhe furanet në ajër, të cilat të gjitha kanë efekte të dëmshme shëndetësore.	Ndodja e ajrit nga djega e mbeturinave shkakton probleme të frymëmarrjes, veçanërisht në grupet e vulnerabël si fëmijët dhe të moshuarit. Ai gjithashtu degradon cilësinë e ajrit duke çuar në shpërndarje më të gjera për shëndetin publik dhe dëmtim mjedisor.
Shkatërrimi i habitimit dhe humbja e biodiversitetit	Përhapja e depozitave ilegale dhe zgjerimi i depozitave në zona natyrore shkatërron habitatet, duke paraqitur një kërcënim të konsiderueshëm për rajonet e nevojshme ekologjike si malet e Sherit në Shtërpoc dhe Këpanski.	Humbja e habitatit çon në një rënie të biodiversitetit, ku shumë specie bimore dhe shtazore humbasin mjedisin e tyre natyror. Kjo redukton pasurinë ekologjike të rajonit dhe prish ekosistemet lokale, duke shkaktuar pasqja afatgjate mjedisore.
Degradimi vizual dhe estetik	Mbetjet në zona të hapura, anëve të rrugëve dhe hapësirave publike shkaktojnë ndodje vizuale, duke ia prishur bukurinë natyrore të rajonit.	Degradimi vizual zvogëlon tërheqjen e rajonit për turizmin, demton cilësinë e jetes së tansërve dhe shkakton keqgjyeshmërinë me të qarë mjedisor.
Kontributi Ndryshimeve Klimatike	Sistemi aktual MM, veçanërisht depozitimi i mbeturinave organike në depoziti lëshon metan, një gaz i fuqishëm serra (GHG) që rrit ndryshimin e klimës.	Emetimet e GS nga mbetjet e depozitave me gurmen e karbonit në rajon dhe përkeqësojnë ndryshimet klimatike, duke çuar në mot më ekstrem që streson sistemet mjedisore dhe sociale.

Stratëzimi Final i VGM-së – Përshikjeje Ekzekutive

<p>Frezizat e shëndetit publik</p>	<p>• Menaxhimi joadekuat i mbeturinave, duke përfshirë depozitimin e mbeturinave të reaktive dhe mjekësore, paraqet rreziqe serioze për shëndetin publik, duke çuar në probleme të hymemarijes, kushte të lëkurës dhe sëmundje të rënda.</p>	<p>Frezizat e shëndetit publik janë veçanërisht të larta pranë vendëpozitimeve dhe deponive të menaxhuara keq, duke prekur në mënyrë disproporcionale grupet e cenueshme si fëmijet, të moshuarit dhe ata me kushte paraekzistuese.</p>
------------------------------------	--	---

Në përgjithësi, ndikimet mjedisore të sistemit aktual të MM në Gjilan dhe Rajonin e Ferizajt duke përfshirë komunat e Gjilanit, Kamencës, Vitisë, Novobërdës, Parteshit, Këlcës, Ramilugut, Ferizajt, Kaçanikut, Shilimes, Harit, Eleziti, Shtërpa janë të gjera dhe të shumëllojshme. Në tabelën e mëposhtme ato janë përshkruar në mënyrë cilësore për aktivitetet e ndryshme të MM.

Tabela 11: Mungesat mjedisore dhe sociale në sistemin aktual të menaxhimit të mbetjeve në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

Subjekti	Mjedisore dhe sociale mungesat
<p>Shërbime pastruese grumbulimit mbeturinave</p>	<p>• Qendrat urbane si Gjilani dhe Ferizaj kanë shërbime më të shpeshta të grumbulimit të mbeturinave në krahasim me zonat rurale dhe periurbane si Parteshi, Ramilugu, Shilime dhe Kaçaniku. Shpërndarja e pasqyrore e shërbimeve çon në shpërndarjen e mbeturinave dhe ndëhjen pa kriter, veçanërisht në zonat e pasqyrore. Kjo ndikon negativisht në higjienën dhe mjedisin në këto lokacione.</p> <p>• Shpërndarja e mbeturinave ndodh lokalet, ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore dhe çmendon Paurazin, i cili është vendndar për potencialin turistik të rajonit, veçanërisht në zonat si Shtërpa dhe Novobërda që mbështeten në ekoturizëm.</p> <p>• Mbetjet që derdhen në lumet si Lepenci, Nerodima dhe Morava e Binçes kontribuojnë në bllokime dhe në rrjedhjen e poshtme, grumbulohen në trupa me të mëdhenj ujorë, duke përkeqësuar çështjet e ndotjes.</p> <p>• Ujërat e ndotura sipërfaqësore dhe nëntokësore të përdorura për të pirë ose për ujë tuftë tokëra në zinxhirin ushqimor të njerezve dhe kafshëve, duke mbur rreziqet për shëndetin publik dhe duke reduktuar produktivitetin bujqësor.</p>
<p>Shkalla e dobët e rikiclimit dhe mungesa e grumbulimit veçantë</p>	<p>• Shkalla e ulët e rikiclimit në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt çon në shfrytëzimin e pënervojshëm të resurseve natyrore, si druri dhe mineralet, dhe kontribuon në shkrimin e shpyllëzimit dhe shtrënimin e resurseve në zonat si Kamencë dhe Novobërda.</p> <p>• Mungesa e infrastrukturës së rikiclimit rezultoi në mundësi të humbura për të reduktuar emetimet e gazëve serra. Emetimet e metanit nga dekompozimi i mbeturinave organike në deponi kontribuojnë në ndryshimet klimatike.</p> <p>• Rritja e vëllimeve të mbeturinave për ogjësim, duke përfshirë materialin e ricikloshëm, i ngarkoi sistemet bashme të mbledhjes të menaxhimit të mbeturinave, duke mbur gjurmen mjedisore të deponive dhe vendgrumbulimeve. Në mungesë të një sistemi funksional rikiclimit, humbet potenciali për krijimin e vendeve të punës dhe mundësitë ekonomike nëpërmjet rikiclimit të mbeturinave.</p>

Shkrimi Final i VSM-ve – Përbërëditja Etzakulive

Angazimi i dobët, vendndodhjet e menaxhuara dhe të pakontrolluara

- Emelimet e gazit të rielant nga deponitë dhe vendndodhjet e pakontrolluara kontribuojnë në mënyrë të konsiderueshme në emelimet e gazrave shtë, duke përkeqësuar ndryshimet klimatike. Kjo është veçanërisht shqetësuese në rajonet e prirura nga degradimi i mjedisit, si malet e Shkollës së Shtëpisë dhe Harri i Elezit, ku ndryshimet klimatike mund të shkaktojnë ndryshime më të rënda të motit dhe të men njostrimit ndaj përbërësve dhe trashëgjitë.

- Emelimet e sulmit nga deponitë ndotin tokën, ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, duke kërcënuar ekosistemet lokale dhe bujqësinë në zonat si Kamenica, Vll dhe Ferizaj, ku bujqësia është kritike për ekonominë.

- Deponitë e hapura tërheqin vektorët e sëmundjeve, si brynjësit dhe insektat, duke çuar në përhapjen e sëmundjeve midis njerëzve dhe kafshëve. Kjo është veçanërisht shqetësuese në zonat rurale dhe peri-urbane me infrastrukture të dobët të shëndetit publik.

- Emelimet e pluhurit dhe erave nga deponitë ndikojnë negativisht në cilësinë e ajrit dhe mirëmbajtjen e banorëve aty pranë, veçanërisht në zonat me popullsi të dendur si Gjilani dhe Ferizaj.

- Mbetjet e llyra nga era nga vendngjumbullimet, duke përfshirë materiale të lehta si plastika, ndotin mjedisin përreth, duke dëmtuar zonat natyrore dhe fushat bujqësore.

- Zjarret në landfill, qoftë në shkaktuar nga djegie spontane apo djegie e përgatishme, prodhojnë ndryshime të dëmshme të ajrit, duke çuar substancat tokësore në atmosferë, duke përkeqësuar më tej shëndetin publik.

- Hedhja e gabuar e mbeturinave të rrezikshme dhe infektive, si mbetjet mjekësore, paraqet rreziqe serioze për shëndetin, veçanërisht në zonat pa sisteme të specializuara të menaxhimit të mbeturinave për materialet e rrezikshme.

- Mbledhësit informale të mbeturinave punojnë në kushte të rrezikshme të vendndodhjeve të pakontrolluara, duke u ekspozuar ndaj rreziqeve për shëndetin dhe sigurinë pa pajisje mbrojtëse.

- Këmbët shtëpiake, duke përfshirë bagetinë, shpesh ushqohen me materiale të mbeturinave në deponitë të hapura, duke jetullur substancat të dëmshme, të cilat mund të çojnë në ndotjen e zinjërit të lumenjve ushqimor.

- Përgjegdhja e dobët e vendeve për deponitë çon në konflikte me komunitetet lokale, veçanërisht në zonat rurale, ku banorët mund të përballen me degradim mjedisor, humbje të tokës bujqësore dhe ujë të vlerave të përbërësve.

Në përgjithësi, mund të thuhet se depozitimi jo i duhur i mbeturinave është problemi më serioz mjedisor i sistemit aktual të Menaxhimit të Mbeturinave të Ngurta (MMN) në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Çështjet kryesore mjedisore nga lokacionet e përgjegdhura nga të depozitimi të mbeturinave, të tilla si hedhja në shtretoret e lumenjve dhe brenda zonave të banuara, dhe mirëmbajtja e pamjaftueshme e deponive ekzistuese. Në shumë zona mungojnë masat thelbësore për të kontrolluar emelimet, të tilla si mbulimi i deponive ose kufizimi në djegie të mbeturinave, të cilat përkeqësojnë më tej ndotjen e ajrit dhe tokës.

Për më tepër, hedhja e paligjshme në lumenj si Morava e Brijçës dhe Lepenci kërcënon burimet jetike ujore, duke çuar në ndotje të konsiderueshme të ujit. Komunitat në të dy rajonet bëjnë përpjekje të konsiderueshme për pastrimin e qendrave urbane si Gjilani dhe Ferizaj, por kushtet në deponitë, veçanërisht në zonat rurale dhe peri-urbane, shpesh neglizhohen. Mungesa e buxhetit, pajisjeve dhe kapaciteteve teknike për të operuar objektet rajonale të mbeturinave rezultojnë në deponi të mirëmbajtura këq që nuk përmbushin standardet bazë mjedisore dhe shëndetësore.

Në Ferizaj, menaxhimi jo i duhur i mbeturinave ka çuar në shtimin e deponive ilegale, të cilat shpesh lihen të pamonitoruara, duke kontribuar në degradimin e mjedisit dhe duke paraqitur rreziqe shëndetësore për komunitetet e afërta. Deponia rajonale që i shërben rajonit të Gjilant dhe Ferizajt nuk i përmbahet standardeve moderne sanitare të deponisë, duke munguar procedurat themelore operative siç janë grumbulimi i kullimit, menaxhimi i gazit dhe mbulimi i duhur i mbeturinave. Ky dështim për të përmbushur kriterat e përcaktuara nga Direktiva e BE-së për Deponinë rezultojnë në emetime të pakontrolluara të metanit, një gaz të fuqishëm serra dhe ndotje të tokës dhe trupave ujorë aty pranë. Pa fonde dhe pajisje adekuat, këto rajone luftojnë për të përmirësuar praktikën e menaxhimit të mbeturinave, duke çuar në dëmtime të mëtejshme mjedisore dhe shëndetësore për shëndetin publik.

◆ Evoluimi i mundshëm mjedisor pa Planin Nderkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM)

Mungesa e një Plani Nderkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në rajonin e Gjilant dhe Ferizajt, ka të ngjarë të rezultojë në përkeqësimin e vazhdueshëm të kushteve mjedisore dhe të shëndetit publik. Më poshtë janë pasojat e mundshme mjedisore dhe socio-ekonomike nëse praktikat aktuale të menaxhimit të mbeturinave vazhdojnë pa zbatimin e një PNMIM.

Mungesa e një Plani Nderkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në rajonin e Gjilant dhe Ferizajt, që përfshin komunitet Gjilant, Ferizaj, Kamencës, Vitso, Novobërdës, Parteshit, Killokollit, Ranilugut, Kaçanikut, Shtimes, Hanit, Eleziti dhe Shtërpca, ka të ngjarë të çojnë në përkeqësimin e vazhdueshëm të kushteve mjedisore dhe të shëndetit publik të rajonit. Më poshtë përshkruan pasojat e mundshme mjedisore dhe socio-ekonomike nëse praktikat aktuale të menaxhimit të mbeturinave vazhdojnë pa zbatimin e PNMIM.

7. Përqendrimi i ndotjes dhe degradimit mjedisor

Pa PNM, Rajoni i Gjilant dhe Ferizajt do të vazhdojë të përballësin me sfida të rëndësishme lidhur me ndotjen, veçanërisht në aspektin e cilësisë së tokës, ujit dhe ajrit. Depozimi i vazhdueshëm i papërshtatshëm i mbeturinave, veçanërisht në venddepozitime të paligjshme dhe vendgrumbulime të pakontrolluara, do të përkeqësojë ndotjen e tokës, duke i bërë sipërfaqe të mëdha toka të papërshtatshme për bujqësi ose biznesi natyror. Kimikatat e rrezikshme nga mbetjet do të rrijnë në lumenj si Morava e Brijçës dhe Lepenci, duke degraduar më tej cilësinë e ujit dhe duke rrezikuar ekosistemet ujore. Kjo gjithashtu do të reduktojë disponueshmërinë e ujit të pastër për pije, ujë dhe përdorim industrial. Për më tepër, djegia e vazhdueshme e mbeturinave në hapur, e praktikuar zakonisht për shkak të objektivave joadekuata të menaxhimit të mbeturinave, ka të ngjarë të rrisë ndotjen e ajrit. Kjo

do të rezultojnë në nivele të larta të ndotësve të dëmshëm, veçanërisht në zonat urbane dhe peri-urbane, duke çuar në rritjen e problemeve të frymëzimit dhe të tjera shëndetësore në mesin e popullatës.

2. Rritja e rreziqve për shëndetin dhe krizat e shëndetit publik

Vazhdimi i praktikave jodokumente të menaxhimit të mbeturinave do të përbatte rreziqe serioze dhe të përshkallëzuara për shëndetin publik. Komunitetet pranë venddepozitimeve të paligjshme dhe deponive të menaxhuara keq do të mbeten në rrezik të lartë të ekspozimit ndaj substancave të rrezikshme, duke përfshirë metalet e rënda dhe kimikatet. Ky ekspozim mund të rezultojë në një rritje të çështjeve shëndetësore si sëmundjet e frymëzimit, sëmundjet e lëkurës dhe sëmundjet më të rënda, veçanërisht në mesin e grupeve vulnerabel si fëmijet, të moshuarit dhe individët me gjendje shëndetësore parakushtuese. Për më tepër, mungesa e sistemeve të duhura të depozitimit të mbeturinave do të rrishte përhapjen e bartësve të sëmundjeve, si brëqsit dhe insektet, të cilat lulëzojnë në kushte josanitare. Kjo mund të çojë në shpërthime sëmundjesh, duke rënduar më tej sistemin tashmë të kufizuar të kujdesit shëndetësor të rajonit.

3. Rënia e biodiversitetit dhe humbja e habitave natyrore

Fa PMMA, biodiversiteti i rajonit ka të ngjarë të vazhdojë të bjerë për shkak të shkatërrimit të vazhdueshëm të habitave natyrore të shkakuar nga zgjerimi i deponive dhe deponive të paligjshme. Ekosistemet e ndryshme, si ato që gjenden në Shtërpcë dhe Kaçanik, të cilat janë shtëpia e makëve të Sharrit, do të përballen me presion të shtuar nga depërtimi i mbeturinave. Humbja e biodiversitetit do të çonte në reduktimin e pasurisë ekologjike dhe do të prishte ekosistemet lokale, duke dobësuar rezistencën e tyre ndaj ndryshimeve mjedisore dhe duke degraduar aftësinë e rajonit për të ofruar shërbime thelbësore të ekosistemit si uji i pastër, loka pjellore dhe sekuestrimi i karbonit.

4. Degradimi vizual dhe rënia e cilësisë së jetës

Përhapa e vazhdueshme e mbeturinave në hapësira të hapura, buza rrugëve dhe në hapësira publike do të kontribuojnë në degradimin vizual të Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt. Kjo jo vetëm që do të zvogëlonte tërheqjen estetike të zonës për banorët dhe vizitorët, por gjithashtu do të demontonte potencialin turistik të rajonit, veçanërisht në zonat si Shtërpcë dhe Novobërdë që mbështeten në eko-turizëm. Vazhdimi i venddepozitimeve të paligjshme dhe deponive të menaxhuara keq do të ishte një shenjë e dukshme e ligjmenaxhimit mjedisor, duke miruar besimin e publikut tek autoritetet lokale dhe duke ulur cilësinë e jetës për banorët.

5. Intenzifikimi i Pasojave të Ndryshimeve Klimatike

Deponimi i vazhdueshëm i mbeturinave organike në deponi pa menaxhimin e duhur do të vazhdojë të kontribuojë në emetimin e gazeve shtë (GHG), veçanërisht metanit, një nxitës i fuqishëm i ndryshimeve klimatike. Gjurma e karbonit në rajon do të rritet, duke përkeqësuar ndryshimet klimatike dhe duke çuar në modele më ekstreme të motit, të tilla si përmytjet dhe thatësitat. Këtu ndryshime do të vendosin shtesë në sistemet mjedisore dhe sociale tashmë të brishta të rajonit. Fa PMMA, rajonit do t'i mungonte një strategji e koordinuar për të zbuluar ndikimet e ndryshimeve klimatike, duke e lënë atë më të prekshëm ndaj efekteve të tij.

Studimi Final V&M-e – Pëmbledhje Ekzekutive

Ajo mund prandaj të jetë supozohet atë gjithashtu pa të PNMM, MM në Gllani dhe Rajoni i Ferizajt do të vazhdojnë të zhvillohen dhe modernizohen. Megjithatë, përmes zhvillimit të PNMM, duke përfshirë planin e investimeve, do të krijohet një koordinim i ngushtë i planifikimit afatgjatë të investimeve dhe financimit ndërmjet Qeverisë së Kosovës, njësisë të qeverisjes lokale dhe donatorëve, duke mundësuar monitorimin e investimeve dhe financimeve afatgjata. Në këtë drejtim, Menaxhimi i Integruar Ndërkombëtar i Mbeturave PNMM synon të eliminonjë investimet spontane, të cilat janë jo i bazuar në studime, ose miratuar nga politëkë krijuarit, në udhërojtje parandalimi i krijimit të fondëve publike joefikasë dhe duke krijuar pikat e rrezhta që do kërkojnë më shumë fondeve dhe burimet të kthehen në kushte normale të pranueshme. PNMM synon të sigurojë që një sistem PNMM realist mbarëkombëtar të zhvillohet dhe përditësohet rregullisht. Me PNMM investimet janë të koordinuara në nivel rajonal dhe/ose bazuar në financim të qëndrueshëm.

Si përfundim, pa PNMM do të ekzistonte rreziku që rreziqet e përshkuara më sipër do të vazhdonin ose nuk mund të përjashtoheshin në terma afatgjatë. Në këtë drejtim, zbatimi i PNMM është vendimtar për të kthyer këto trende dhe për të siguruar një të ardhme të qëndrueshme për Rajonin e Gllanit dhe Ferizajt.

➤ **Rreziqet e investimeve të pakoordinuara dhe pikave të rrezhta mjedisore në rajonin e Gllanit dhe Ferizajt**

Nëse sistemi i Menaxhimit të Mbeturave të Ngurtë në Rajonin e Gllanit dhe Ferizajt zhvillohet pa Planin Ndërkombëtar për Menaxhimin e Integruar të Mbeturave (PNMM), shtohen disa rreziqe kyçe për shkak të mungesës së koordinimit dhe planifikimit strategjik, investimet e pakoordinuara mund të çojnë në përdorim joefikas të fondëve dhe në krijimin e pikave të rrezhta mjedisore, të cilat do të kërkonin burime shtesë për t'u adresuar në të ardhmen. Disa nga rreziqet kryesore përfshijnë:

1. Investime të pakoordinuara dhe joproduktive

Investimet e përlanikuara, spontane pa studime apo miratim të duhur nga autoritetet përkatëse mund të rezultojnë në infrastrukturë të planifikuar keq. Kjo mungesë koordinimi do të çojë në projekte që nuk plotësojnë nevojat reale të rajonit dhe nuk arrijnë të ofrojnë zgjidhje afatgjata për menaxhimin e mbeturave. Për shembull, ndërtimi i deponive ose infrastrukturës së mbeturave pa studime të detajuara të ndikimit mjedisor dhe vendime strategjike mund të përfundojë duke krijuar ndotje dhe probleme të reja në vend që të adresojë ato ekzistuese.

2. Krijimi i Hotspotëve Problematike

Në mungesë të PNMM-e, ekziston rreziku i lartë që zona të caktuara në Rajonin e Gllanit dhe Ferizajt të shndërrohen në "pika të rrezhta" të ndotjes dhe degradimit të mjedisit. Deponitë e paligjshme dhe menaxhimi i dobët i mbeturave në zonat rurale dhe periferike mund të kthehen në zona problematike të mëdha, që kërkojnë investime të konsiderueshme për të rivendosur ekuilibrin mjedisor. Menaxhimi joefektiv mund të rezultojë në zona shumë të ndotura që ndikojnë në cilësinë e jetës në komunitetet lokale dhe zvogëlojnë potencialin për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik dhe social.

3. Rreziku i përdorimit joefektiv të fondëve publike

Pa një plan të qartë për investime të koordinuara, fondet publike ka të ngjarë të përdoren në mënyrë joefekive. Pa një PNMM të miratuar, investimet publike dhe donacionet ndërkombëtare mund të drejtohen në projekte që nuk trajtojnë çështjet thelbësore të menaxhimit të mbeturinave në rajon. Për shembull, ndërtimi i infrastrukurës së menaxhimit të mbeturinave në mënyrë të fragmentuar mund të përkeqësojë sfida të vendit që të sjellë përmirësime sistematike.

4. Rreziku i humbjes së mundësive për financim ndërkombëtar

Zbatim i PNMM është i lidhur ngushtë me aftësinë e rajonit për të siguruar fonde nga donatorët dhe organizatat ndërkombëtare. Pa një plan gjithëpërfshirës të menaxhimit të mbeturinave, rajoni rrezikon të humbasë mundësi të konsiderueshme për të financuar projekte të qëndrueshme që synojnë mbrojtjen e mjedisit dhe modernizimin e infrastrukurës.

Roli kritik i PNMM për Zhvillim të Qëndrueshëm në Rajon

Plani Nderkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (PNMM) është thelbësor për udhëheqjen e zhvillimit të sistemit të menaxhimit të mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Ky plan siguron që të gjitha investimet dhe projektet që lidhen me menaxhimin e mbeturinave të jenë të mirëkoordinuara dhe të mbështetura nga studime të detajuara. PNMM do të parandalojë investimet joefektive dhe do të sigurojë që të gjitha përpjekjet të përputhen me objektivat afatgjata për një mjedis të qëndrueshëm dhe të shëndetshëm.

Përfundimet kryesore:

- Ndoqja dhe krizat shëndetësore: Pa PNMM, ndoqja e tokës, ujit dhe ajrit ka të ngjarë të përkeqësohet, duke çuar në mënyrë të rrezikshme për shëndetin publik dhe cilësinë e jetesë.
- Mungesa e qëndrueshmërisë ndaj klimës: Investimet e paqëndrueshme dhe menaxhimi i dobët i mbeturinave do të kontribuojnë më tej në ndryshimin e klimës, duke e bërë rajonin më të prekshëm ndaj ndikimeve ekstreme të motit.
- Nevoja për Koordinimin e Investimeve: Zbatim i PNMM siguron që fondet dhe investimet të përdoren në mënyrë strategjike, duke reduktuar kostot e ardhshme dhe duke mbështetur zhvillimin e qëndrueshëm të rajonit.
- Ruajtja e Resurseve Natyrore dhe Biodiversitetit: Me PNMM, Rajoni i Gjilanit dhe Ferizajt ka mundësinë të mbrojë burimet e tij natyrore dhe të ruajë biodiversitetin, duke kontribuar në një të ardhme më të qëndrueshme për komunitetet lokale dhe ekosistemet natyrore.

0.3 Pëmbledhje e Vlerësimit të Përgjithshëm të Ndikimit në Mjedis të Planit Nderkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave

Plani Nderkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (PNMM) për rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt përcakton zonat e mbeturinave në mënyrë që të gjitha komunat të caktohen në objekte specifike rajonale ose komunale për menaxhimin e mbeturinave. Këto zona sigurojnë përpunim efikas dhe të qëndrueshëm të mbeturinave për të gjithë rajonin, duke adresuar si nevojat aktuale ashtu edhe rrjetin e ardhshme.

Faktorët kryesorë për përcaktimin e zonave të mbeturinave

1. **Struktura hapësimore dhe aksesueshmëria:** Zonat e mbeturinave janë planifikuar për të siguruar transport të lehtë në objektet e përcaktuara, duke minimizuar ndikimin mjedisor dhe kostot e transportit.

- Objekte më të vogla janë planifikuar edhe për Kapërkimin dhe Nerdimin në ndërrimin e Ferizajt.

5. Implanti i trajtimit mekanik-biologjik (MBT) :

- Një implant MBT për mbeturinat e përziera komunale me prodhimin e karburantit që rrjedh nga mbeturinat (RDF), i projektuar për t'i shërbyer të gjithë Zonës së Menaxhimit të Mbeturinave (ZMZ) në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt.

Përfitimet Mjedisore dhe Ekonomike

1. Përmirësimi i efikasitetit të menaxhimit të mbeturinave: Duke krijuar objekta riciklimi dhe kompostimi të vendosura mirë, plani siguron që mbetjet të përpunohen afër vendit ku ato krijohen, duke reduktuar kostot e transportit dhe emetimet e lidhura me to.
2. Promovimi i riciklimit dhe kompostimit: Zhvillimi i MRF-ve dhe objekteve të kompostimit inkurajon riciklimin dhe rikupërimin e burimeve, duke reduktuar ndjeshëm vëllimin e mbeturinave të dërguara në deponi.
3. Çështi më e mirë e ujit: Implanti i planifikuar të trajtimit të ujit do të parandalojë hyrjen e ndotësve në trupat ujorë, duke përmirësuar shëndetin publik dhe duke mbrojtur ekosistemet lokale.
4. Reduktimi i ndotjes së mjedisit: Zbatimi i objekteve të reja do të reduktojë hedhjen e paqgjshme dhe djegjen e hapur të mbeturinave, duke çuar në ajër, ujë dhe tokë më të pastër.

PNMIM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, përmes zhvillimit të infrastrukturës moderne për menaxhimin e mbeturinave, pritet të ketë një ndikim kryesisht pozitiv mjedisor.

◇ Identifikimi, Përshkrimi dhe Vlerësimi i Ndikimit në Mjedisë

Identifikimi, përshkrimi dhe vlerësimi i ndikimit mjedisor janë kryer bazuar në profilit e VSM për masat e përzgjedhura. Ndikimet dhe rëndësia e tyre janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme.

Tabela 12: Përmbledhje e Vlerësimit Mjedisor të Infrastrukturës, Rajoni i Gjilanit dhe Ferizajt

Infrastruktura	Ndikimi në Mjedisë	Rëndësia e Ndikimit	Masat Zbutëse
Përmirësimi i Deponisë së Veleknoës	Siguron aksesim të kontrolluar të mbeturinave përandalon ndotjen nga hedhja e paqgjshme	Pozitiv, afatgjatë	Sigurori menaxhimin e duhur të deponisë, duke përfshirë grumbullimin e kalimit dhe sistemet e menaxhimit të gazit për të shmangur ndotjen e tokës dhe ujit.

Stadi Final i VSM-ës – Përmbledhje Ekzekutive

Pajisjet e rikuperimit të materialeve (MRF)	Redukton mbetjet e deponive duke rindëtur materialet e ricikleshme (plastikë, metal, isar).	Pozitiv, afatgjatë	Siguri praktike afektive të klasifikimit dhe mbimbajtjen e duhur të pajisjeve për të optimizuar normat e rikuperimit dhe për të zvogëluar ndotjen.
Çyqindat e kompostimit (mbeturinat e gjelbra)	Redukton mbetjet organike në deponi, prodhon kompost për përdorim bujqësor.	Pozitive afatmesme	Zbatimi i sistemeve të kontrollit të aromave dhe sigurimi i ndarjes së mbeturinave të gjelbra për të shmangur kontaminimin.
Implantet e sapimit të udrave të zeza (MWTB)	Përmirëson cilësinë e ujit duke trajtuar ujërat e zeza dhe ujërat e zeza, duke parandaluar ndotjen.	Pozitive, kritike për ekosistemet ujore dhe shëndetin publik	Monitorimi i rregullt i cilësisë së efuentit, monitorimi i duhur i llumit dhe respektimi i rregulloreve mjedisore për të siguruar trajtimin e duhur të ujit.
Implanti i trajtimit mekanik-biologjik (MBT)	Prodhon lëndë djegëse që njihet nga refuzimi (RDF) nga mbetjet e perziera komunale, zvogëlon ngarkesën e deponive.	Pozitive, afatmesme	Trajtimi i duhur i mbeturinave të mbetura për të shmangur emetimet dhe kontaminimin, siguron prodhim me cilësi të lartë RDF për të mbështetur rikuperimin e energjisë.
Mbyllja e deponive ekzistuese	Eliminon rrëzimet mjedisorë nga deponitë e vjetra, të menaxhuara leg.	Pozitiv, detyrues, afatgjatë	Kryerja e mandatit mjedisor pas mbylljes, rishpirtimi i tokës dhe monitorimi për rrjedhjet ose emetimet e gazit.
Qendra për grumbullimin dhe rikimin e mbetjeve (CAC)	Ofron zona të caktuara për hedhjen e mbeturinave shtëpiake, duke reduktuar hedhjen e paligjshme.	Pozitive, afatmesme	Edukimi i publikut për përdorimin e CAC-ve për të përmirësuar ndotjen e mbeturinave, monitorimi i qendrave për të parandaluar shpërndarjen e pajisjeve të materialit të ricikleshme.
Oborre ricikimeskrap	Rrit rikuperimin e rrobave dhe materialeve të tjera skrap, duke reduktuar përdorimin e deponisë.	Pozitiv, afatgjatë	Siguri kontrolle të duhura mjedisore për të parandaluar ndotjen nga trajtimi dhe ruajtja e skrapit.

Përfundimet kryesore mjedisore:

1. Reduktimi i përdorimit të deponisë: MRF-të, pajisjet e kompostimit dhe implantet MBT do të

Suamirina i VSM-së – Përmbledhja Ekzekutive

- reduktimin ndjeshëm volumin e mbeturinave të drejtuara në deponi.
- 2. Përmirësimi i cilësisë së ujit: WWTP-të e planifikuara do të trajtojnë ujërat e zeza, duke reduktuar ndotjen e trupave ujore lokale.
- 3. Rikuperimi i burimeve: MRF-të dhe kantonat e riciklimit ndësin rikuperimin e materialeve të vlefshme, duke kontribuar në një ekonomi qarkore.
- 4. Mbrojtja e shëndetit publik: Mbrojtja e deponive të vjetra dhe ndërtimi i objekteve të reja të mbeturinave do të mbrojnë shëndetin publik duke reduktuar ekspozimin ndaj ndotësve të dëmshëm.

Nevoja e zbutëse:

- Monitorimi i regullit mjedisor i të gjitha objekteve për të siguruar respektimin e rregulloreve.
- Programet e edukimit publik për të siguruar përdorimin e duhur të infrastrukturës së re të mbeturinave, duke përfshirë përpjekjet e ndikimit dhe kompostimit.
- Planifikim strategjik për mirëmbajtjen afatgjatë dhe menaxhimin mjedisor të deponive dhe WWTP-ve.

Përmbledhja e përgjithshme e ndikimit:

- Ndikimet pozitive: Zbatimi i infrastrukturës moderne të menaxhimit të mbeturinave si impiantet e riciklimit, impiantet e kompostimit dhe impiantet e trajtimit të ujëzave të zeza do të rezultojnë në rezultate të rëndësishme pozitive mjedisore duke reduktuar mbetjet, duke përmirësuar normat e riciklimit dhe duke përmirësuar cilësinë e ujit.
- Ndikimet negative: Ndikimet e mundshme negative, të tilla si ndotja e tokës dhe e ujit, lindi kryesisht nga funksionimi i deponive dhe vendeve ilegale të dërdhjeve nëse nuk menaxhohen siç duhet. Megjithatë, me masat e duhura zbutëse, këto ndikime mund të minimizohen.
- Rëndësia: Ndikimi i përgjithshëm mjedisor i infrastrukturës së planifikuar për menaxhimin e mbeturinave në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt është kryesisht pozitiv, duke kontribuar në qëndrueshmërinë afatgjatë dhe mbrojtjen e mjedisit duke adresuar çështjet kritike që lidhen me menaxhimin e mbeturinave dhe ndotjen.

Siç përmbledhet në tabelën e mësipërme, masat e planifikuara në kuadër të PNMM kanë një ndikim pozitiv ose të parëndësishëm në zhvillimin e objektivave të mbrojtjes së VSM-së. Megjithatë, masat nuk mund të vlerësohen vetëm në baza individuale; ato duhet gjithashtu të marrin parasysh ndërveprimet sistematike brenda një sistemi të integruar të menaxhimit të mbeturinave. Përveç kësaj, përzgjedhja e vendndodhjeve do të luajë një rol veçanërisht të rëndësishëm në zbatimin e komponenteve rajonale të menaxhimit të mbeturinave. Prandaj, duhet të bëhet një përzgjedhje e detajuar e vendndodhjeve si pjesë e procedurave dytësore të planifikimit dhe miratimit, duke marrë parasysh edhe ndikimet përkatëse mjedisore.

Tabela 13: E përmbledhur Vlerësimi mjedisor në përgjithësi

Lloji i marrëdhënies	Përshkrimi	Vlerësimi mjedisor në përgjithësi
WZ	Përcaktimi i zonave të mbeturinave	+

Skema Fuqit VSM-së – Përmbledhje Ekzekutive

R	Komponentët e menaxhimit regional të mbeturinave	
R01	Transferimi i mbeturinave dhe transporti në distanca të gjata	
R01-01	Stacioni i transferimit të ujërave ramp (që ekziston në Ferizaj, do të përmirësohet)	+
R01-02	Rampë të transferimit stacion më ngjësje	++
R02	Mekanike trajtimi (MRF)	
R02-01	E papastër MRF	+
R02-02	MRF e pastër (do të krijohet dy MRF në Gjirokastrë dhe Ferizaj)	++
R03	Mekanike biologjike trajtimi (MBT)	
R03-01	MBT me trete anaerobe (fabrika me kapacitet 65,000 t/yt)	++
R03-02	MBT me stabilizim	++
R03-03	MBT me recuperim të energjisë (prodhim i RDF)	++
R03-04	MBT bazuar në lëndë kompostuese të rryshkur – optimale për fleksibilitet (planifikuar për 2002)	++
R04	Tretje anaerobe të planifikuar për vitin 2001, 10,000 t/yt	++
R06	Depozita Sanitare (sigjësimi i sigurtë i mbeturinave)	
R06-01	Depozita Sanitare (qyrtimi i Velesinës me një të re)	○
R06-02	Rehabilitimi i Depozitës	+
R07	Objektet e trajtimit të ujërave të zeza	
R07-01	Implanti i trajtimit të ujërave të zeza	++
L	Komponentët e menaxhimit lokal të mbeturinave	
L01	Pastërimi i Rrugëve	
L01-01	Manuali gjithëpërfshirës për pastërimin e rrugëve	++
L01-02	Mekanizmi gjithëpërfshirës i menaxhimit të rrugëve	+
L02	Mbledhja e mbeturinave (përfshirë grumbullimin e veçant)	
L02-01	Mbledhja e mbeturinave të perçera	+
L02-02	Mbledhja e mbeturinave organike	+
L02-03	Mbledhja e mbeturinave të thata të ricikluar	++
L02-04	Centralet për grumbullimin dhe riciklimin e mbeturinave (6 CAC të planifikuara, 3 në secilin rajon)	+
L03	Kompostimi (rikuperimi i materialeve)	
L03-01	Riqimi i kompostimit të mbeturinave të gjelbra (2 kompostime të centralizuara për mbeturinave të gjelbra për nënrajonin e Gjirokastrës dhe Ferizajt)	+
L03-02	Impanti i brendshëm plotësisht i automatizuar	++
L04	Menaxhimi i mbeturinave inerte	
L04-01	Trajtimi i veçant i M&ND (pikat e depozitimit për M&ND nëpër komunë)	+
L04-02	Trajtimi i përvizshëm (i planifikuar për atypjen dhe ruajtjen e M&ND)	++
L04-03	Asgjësimi i M&ND (tesoni për M&ND për të ricikluar, norma e asgjësimit 15%)	○

OZHQ 13: Veprimi për Klimën

Objektivi: Merrni masa urgjente për të luftuar ndryshimin e klimës dhe ndikimet e tij.

- Kontributi i objekteve të kompostimit dhe impiantë MBT: Objektet e kompostimit në Gjilan dhe Ferizaj do të përpunojnë 4,000 ton mbeturina të gjelbra në vit, duke reduktuar vëllimin e mbeturinave organike të dërguara në deponi. Impianti MBT do të konvertojë mbetjet e përziera komunale në Karburant i Derivuar nga Mbetjet (RDF), duke reduktuar më tej emetimet e deponive. Këto veprime do të ndihmojnë në reduktimin e emetimeve të metanit nga dekompozimi i mbeturinave organike, një gaz i fuqishëm serra.
- Kontributi kryesor: Reduktimi i emetimeve të gazeve serra nëpërmjet praktikave më të mira të menaxhimit të mbeturinave, duke kontribuar në zbutjen e ndryshimeve klimatike.

OZHQ 15: Jeta në tokë

Objektivi: Mbrojta, rivendosja dhe promovimi i përdorimit të qëndrueshëm të ekosistemeve lokale, administrimi i pyjeve, luftimi i shkretëtirëzimit, ndalimi dhe anulimi i degradimit të tokës dhe ndalimi i humbjes së biodiversitetit.

- Kontributi i Mbylljes së Deponisë dhe Deponisë së Re Santare: PNMIM përfshin mbylljen e deponive të vjetruara dhe përmirësimin e deponisë së Velekincës, duke siguruar që praktikave të deponimit të mbeturinave të mos degradojnë tokën. Kjo do të mbrojë cilësinë e tokës dhe ekosistemet lokale, duke promovuar biodiversitetin dhe përdorimin e qëndrueshëm të tokës.
- Kontributi kryesor: Mbrojtja e burimeve të tokës dhe biodiversitetit duke parandaluar ndotjen e mëtejshme nga deponimi i papërshtatshëm i mbeturinave.

OZHQ 3: Shëndeti dhe mirëqenia e mirë

Objektivi: Sigurimi i një jete të shëndetshme dhe promovimi i mirëqenies për të gjithë në të gjitha moshat.

- Kontributi i menaxhimit të mbeturinave të rrezikshme dhe mjekësore: PNMIM siguron që mbetjet e rrezikshme dhe mjekësore të menaxhohen në mënyrë të sigurt përmes objekteve të specializuara. Kjo do të zvogëlojë ekspozimin e publikut ndaj substancave të dëmshme, duke mbrojtur popullatën e cënueshme nga rrezikët seriozë për shëndetin.
- Kontributi kryesor: Rritja e mbrojtjes së shëndetit publik duke minimizuar ekspozimin ndaj materialeve të rrezikshme përmes praktikave të përmirësuara të trajtimit të mbeturinave.

Tabela 14: Kontributi i PNMIM në Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQs), Rajoni i Gjilanit dhe Ferizajt

Infrastruktura/Masa e PNMIM	OZHQ përkatëse	Kontributi në OZHQ
Impianti e trajtimit të ujrave të zeza (WWTTP) në Gjilan, Kaçanik dhe Nerodimë	OZHQ 6: Uji pastrë dhe kanalizimi	Parandalon ndotjen e trupave ujore, përmirëson cilësinë e ujit dhe siguron ujë të pastrë për familjet dhe bujqësinë.

7.2. Shtojca 2: Raporti përfundimtar i fushëveprimit për Vlerësimin Strategjik Mjedisor për "Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave për Komunitetet e Gjilanit dhe Rajonit të Ferizajt (PNMIM) në Kosovë"

7.2. Shtojca 2: Raporti përfundimtar i fushëveprimit për Vlerësimin Strategjik Mjedisor për "Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave për Komunitet e Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt (PNMIM) në Kosovë"

giz

SHTOJCA II

Vlerësimi Strategjik Mjedisor i Planeve Ndërkomunale për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave për Komunitetet e Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, Kosovë

(Raporti përfundimtar i fazeve përfundimtare)

Përgatitur nga:

**Environmental
Sustainable
Solutions**

Përmbajtja

1.	Hyrje	3
1.1.	Vlerësimi Strategjik Mjedisor	3
2.	Përshkrimi i VSM-së i PNMIM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit	5
3.	Pasqyrë e situatës ekzistuese të SWM në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit	9
3.1.	Politika dhe Korniza Rregullative	9
3.1.1.	Kuadri Ligjor	9
3.1.2.	Politikat dhe Planet Kombëtare	9
3.2.	Marrëveshja institucionale për menaxhimin e mbeturinave të ngurta	10
3.2.1.	Niveli Kombëtar	10
3.2.2.	Niveli Rajonal	13
3.2.3.	Niveli Lokal	13
3.3.	Shërbimet e Menaxhimit të Mbeturinave të Ngurta në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit, Kosovë	14
4.	Vështrim i përgjithshëm i palëve kryesore të interesit dhe përfshirja e tyre në procesin e VSM-së për PNMIM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit	17
5.	Përshkrimi i aspekteve kyçe mjedisore që do të adresohen në studimin e VSM-së për PNMIM në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit	18
5.1.	Shtrirja gjeografike	18
5.2.	Shtrirja kohore	19
5.3.	Elementet e PNMIM për t'u vlerësuar	19
5.4.	Aspektet kyçe mjedisore që dalin nga VSM për PNMIM në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit	20
6.	Përshkrimi i fushëveprimit të vijës bazë mjedisore që do të përgatitet në studimin e VSM për PNMIM Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajit	22
6.1.	Surimet bazë të të dhënave	22
7.	Rekomandim për identifikimin e ndikimit specifik dhe metodologjitë e vlerësimit që do të përdoren në studimin e VSM	24
7.1.	Shqyrtimi i Alternativave	24
7.2.	Identifikimi i objektivave, synimeve dhe treguesve	27
8.	Hapat e rethës	29

LISTA E TABELAVE

Table 1. Fazat e planit të investimit	7
Table 2. Palët kryesore të interesuara të përfshira në procesin e përgatitjes së PNMIM	18
Table 3. Elementet e PNMIM të propozuara për vlerësim	19
Table 4. Komponentët mjedisorë dhe efektet e mundshme	20
Table 5. Burimet bazë të të dhënave dhe shtrirja e vlerësimit	23
Table 6. Alternativat e konsideruara	26
Table 7. Projekt objektivat mjedisore të VSM-së	27

LISTA E FIGURAVE

Figure 1. Fazat dhe raportet e PNMIM	6
--------------------------------------	---

SHKURTESAT

Shkurtesa	Teksti i plotë
NPK	Nenproduktet e Kafshëve
UA	Udhëzimi Administrativ
TA	Tretja anaercbe
TMD	Teknikat më të Mira të Disponueshme
M&ND (ose MND)	Mbeturinat e Ndërtimit dhe Demolimit
QDQ	Qendrat e Depozimit për Qytetare (Qendra e depozimit për rrisim)
KE	Drejtor Ekzekutiv
OSHC	Organizata e Shoqërisë Civile
DHI	Të ardhurat e disponueshme të familjas
KKD	Kosto Kryesore Dynamike
KE	Komisioni Evropian
AEM	Agjencia Evropiane e Mjedisit
PZP	Përgjegësia e Zgjeruar e Prodhuesit
VNMS	Vlerësimi i Ndikimit Mjedisor dhe Social
KEM	Katalogu Evropian i Mbeturinave
SF	Studimi i Fizibilitetit
PBB	Prodhimi i Brendshëm Bruto
GHG	Gasrat Sere
GIS	Sistemi i Informacionit Gjeografik
GIZ	Shoqëria Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar
QK	Qeveria e Kosovës
MKSH	Mbeturinat e Kujdesit Shëndetësor
EF	Ekonomi Familjare
PNMIM	Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave
BNK	Bashkëpunimi Ndërkomunal
GM	Grumbulluesit Informal të Mbeturinave
MM	Menaxhimi i Integruar i Mbeturinave
TPMIM	Trupi i Përbashkët Punues për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave
KEK-u	Kompania Energjetike e Kosovës
AMMK	Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës
SKMIM	Strategjia e Kosovës për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave
KMDK	Kompania e Menaxhimit të Deponive të Kosovës
TKP	Treguesi Kryesor i Performancës
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
LBN	Ligji për Bashkëpunim Ndërkomunal
LM	Ligji për Mbeturinat
TBM	Trajtimi Mekaniko-Biologjik
MMPHI	Ministria e Mjedisit Planifikimit Hapësior dhe Infrastrukturas
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal

Shkurtesa	Teksti i plotë
ME	Ministria e Ekonomisë
FRM	Fabrika e Ricklimit të Materialeve
MNK	Mbeturit Komunale të Ngurta
OJQ	Organizata Joqeveritare
NOTP	Jo në Oborin Tim
PKPM	Plani Kombëtar i Parandalimit të Mbeturive
O&M	Operimi dhe Mirëmbajtja
MOA	Masat Organizative – Administrative
EP	Ekuivalenti i Popullsise
PNH	Paguani Ndersa Hedhri - sistem tarifimi për mbetunat
NP	Ndërmarrjet Publike
PPP	Partnersitet Publike Privat
OPP	Organizata e Përgjegjësise së Prodhuesit
RAE	Komunitetet Rom, Ashkali dhe Egyptian
RKP	Karburanti i Derivuar nga Mbeturit
KRM	Kompani Rajonale e Mbeturive
PRMM	Plani Rajonal i Menaxhimit të Mbeturive
MSA	Marrëveshja e Stabilizim Asociimit
NrB	Ndara në Burim (e mbeturive)
VSM	Vlerësimi Strategjik Mjedisor
SHKQ	Shërbimet e Qëndrueshme Komunale
MMN	Menaxhimi i Mbeturive të Ngurta
PMMN	Plani i Menaxhimit të Mbeturive të Ngurta
ToR	Termat e Referencës
ST	Stacioni i transferimit
MPEE	Pajisjet Elektronike dhe Elektrike të Mbetura
MM	Menaxhimi i Mbeturive
PMM	Plani i Menaxhimit të Mbeturive
MpE	Mbetunat për energji
ITUZ	Implantë i Traktimit të Ujërave të Ndota
PPM	Plani i Parandalimit të Mbeturive

1. Hyrje

Projekti GIZ KosovaForGreen mbështet Qeverinë e Kosovës në përpjekjet e saj për të përmirësuar situatën e menaxhimit të mbeturinave në nivel vendi. Ndër të tjera, është rënë dakord që të përgatitet një PNMIM për Komunitetin Rajonal të Gjilanit dhe Ferizajt, në Kosovë. Partnerët e projektit janë Institucionet e nivelit qendror dhe lokal në partneritet të ngushtë me qeverinë gjermane.

Në kuadër të hartimit të "Planeve Ndërkomunale për Menaxhimin e Integruar të Mbeturisë për Komunitetin Rajonal të Gjilanit dhe Ferizajt, Kosovë", do të përgatitet Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM). ESS LLC do të jetë e autorizuar si konsulentë nga ana e GIZ për zbatimin e shërbimeve profesionale për Vlerësimin Strategjik Mjedisor për "Planin Ndërkomunal të Integruar të Menaxhimit të Mbeturisë për Komunitetin Rajonal të Gjilanit dhe Ferizajt, Kosovë".

1.1. Vlerësimi Strategjik Mjedisor

Për zbatimin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) për Planin e Integruar të Menaxhimit Ndërkomunal të Mbeturisë (PNMIM) në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, standardi ndërkombëtar i aplikuar bazohet në Direktivën 2001/42/EC për vlerësimin e efekteve të planeve dhe programeve të caktuara në mjedis (Direktiva VSM).

Legjislacioni përkatës kombëtar i Kosovës për mjedisin për procedurën e VSM do të përfshijë:

- Ligji Nr. 03/L-230 për Vlerësimin Strategjik Mjedisor: Ky ligj përputhet me Direktivën e BE-së 2001/42/EC, duke mandaturuar që planet dhe programet specifike t'i nënshtrohen një procesi të VSM për të integruar konsideratat mjedisore në planifikim dhe vendimmarrje. Ky ligj synon të promovojë qëndrueshmërinë mjedisore dhe përfshirjen e publikut në vendimet që ndikojnë në mjedis.
- Ligji Nr. 04/L-174 për Planifikimin Hapësinor: Ky ligj kërkon që të gjitha dokumentet e planifikimit hapësinor të jenë në përputhje me kërkesat e VSM-së, duke siguruar që ndikimet mjedisore të vlerësohen para miratimit.
- Ligji Nr. 03/L-214 për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis: Duke plotësuar kërkesat e VSM-së, ky ligj mandaton që projektet zhvillimore t'i nënshtrohen një Vlerësimi të Ndikimit në Mjedis (VNM), duke siguruar përputhshmëri me standardet e mbrojtjes së mjedisit.
- Udhëzimi Administrativ Nr. 09/2011 për Rregullat dhe Procedurat për Pjesëmarrjen e Publikut në Vlerësimin Strategjik Mjedisor: Ky udhëzim detajon procedurat për konsultimin e palëve të interesuara dhe publikut, duke përfshirë dëgjimet publike, për të rritur transparencën dhe gjithëpërfshirjen në procesin e VSM-së.

Objektivat e VSM-së janë të identifikojë, përshtrujë dhe vlerësojë:

- Efektet e mundshme të rëndësishme në mjedis të zbatimit të PNMIM;
- Kufizimet më të rëndësishme mjedisore, të burimeve natyrore dhe ndryshimeve klimatike që ndikojnë në performancën e sektorit;
- Mundësitë për PNMIM për të kontribuar në përmirësimin e gjendjes së mjedisit, ndërtimin e qëndrueshmërisë klimatike të sektorit dhe popullsisë, dhe promovimin e zhvillimit të ulët të karbonit dhe kalimit në ekonominë e gjelbër.

Institucionet relevante për VSM-në janë përfaqësuesit nga GIZ z. Kemal Hadzagic, dhe përfaqësues nga Institucionet Komunale të Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt, përkatësisht Departamenti për Shërbime Publike të komunave Gjilan, Kamenicë, Viti, Novobërdë, Pärtesh, Kilokot, Ranillug, Ferizaj, Kaçanik,

Shtime, Han i Elezit, Shterpece të angazhuar sipas vendimeve për Planin e Menaxhimit Ndërkomunal të Mbeturive dhe për procesin e VSM-së.

Për PNMIM, VSM-ja përbëhet nga dy pjesë kryesore - një studim i fushëveprimit dhe një studim VSM-së. Rezultatet e studimit të fushëveprimit janë përputhur në këtë raport të fushëveprimit dhe bashkëgjatur me raporte tjera referente.

Respektivisht, studimi i fushëveprimit të VSM-së do të sigurojë:

- Një përshkrim i PNMIM;
- Një përshkrim i shkurtër i politikës së sektorit të MM, kornizës institucionale dhe ligjore;
- Një përshkrim i shkurtër i sektorit të MM;
- Identifikimi i aktoreve kryesore dhe përfshirja e tyre;
- Një identifikim i ndërveprimeve kryesore ndërmjet dokumentit strategjik dhe mjedisit
- Një tregues i fushëveprimit të bazës mjedisore që do të përgatitet;
- Një tregues i metodologjive kryesore të identifikimit dhe vlerësimit të ndikimit që do të përdoren në studimin e VSM-së.

2. Përshkrimi i VSM-së i PNMIM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) për Planin Ndërkommunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt luan një rol kritik në vlerësimin e ndikimeve të mundshme mjedisore të zbatimit të zgjidhjeve të qëndrueshme të menaxhimit të mbeturinave në këtë rajon. VSM-ja siguron që strategjitë e miratuara për menaxhimin e mbeturinave të përputhen me objektivat kombëtare mjedisore të Kosovës dhe me direktivat e Bashkimit Evropian (BE) për menaxhimin e mbeturinave.

Objektivat kryesore të VSM-së në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

Objektivat parësore të VSM-së për PNMIM në rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt do të fokusohen në:

- Identifikimin e teknologjive të përshatshme për menaxhimin e mbeturinave; Vlerësimi dhe rekomandimi i metodologjive të duhura të menaxhimit të mbeturinave, duke përfshirë teknologjitë e reduktimit, riciklimit dhe trajtimit të mbeturinave.
- Vlerësimin e kostove dhe tarifave; Vendosja e kërkesave të sakta financiare për zbatimin e zgjidhjeve të menaxhimit të integruar të mbeturinave, duke mbuluar investimet, kostot operacionale dhe strukturat e mundshme tarifore për shërbimet rajonale.
- Zhvillimi i kritereve të priorizimit për investime; Sigurimi i një kornize të qartë, transparente dhe objektive për priorizimin e projekteve të infrastrukturës për menaxhimin e mbeturinave në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt. Kjo do të mundësojë vendimmarrje sistematike në drejtim të investimeve afatshkurtra dhe afatgjata në rajon.
- Përgatitjen e një plani investimi; Formulimi i një plani investimi me faza që adreson nevojat imediate dhe afatgjata për sa i përket grumbullimit, transportit, trajtimit dhe depozitimit përfundimtar të mbeturinave. Ky plan do të jetë në përputhje me objektivat lokale dhe rajonale dhe do të adresojë shqetësimet mjedisore specifike për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt.
- Zhvillimin e mëtutjeshëm të rekomandimeve për ndryshime ligjore dhe institucionale; Identifikimi i përshatjeve të nevojshme në kuadrin ligjor dhe institucional në të dy nivelet komunale dhe kombëtare për të lehtësuar zbatimin e suksesshëm të strategjive të menaxhimit të integruar të mbeturinave.
- Propozimi i masave shoqëruese në të ardhmen; Sugjerimi i masave shtesë, si ngritja e kapaciteteve, fushatat e ndërgjegjesimit të publikut dhe angazhimi i palëve të interesuara, të cilat janë kritike për të siguruar zbatimin e suksesshëm të strategjive të menaxhimit të mbeturinave.

Përputhimi me objektivat kombëtare të Kosovës

VSM për Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt është në përputhje të ngushtë me Strategjinë Kombëtare të Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave (2019-2026) dhe mbështet objektivat kombëtare, të cilat përfshijnë:

- i. Ofrimi i shërbimeve efikase për menaxhimin e mbeturinave; Sigurimi që çdo komunë brenda Rajonit të Gjilanit dhe Ferizajt të ketë qasje në shërbimet e grumbullimit, trajtimit dhe depozitimit të qëndrueshëm të mbeturinave.

- i. Reduktimi dhe riklimi i fraksioneve të mbeturinave: Krijimi i proceseve dhe infrastrukturës për reduktimin e mbeturinave në burim dhe ritjen e shkallës së riklimit, veçanërisht për materiale të tilla si plastika, metalet dhe mbeturinat organike.
- ii. Reduktimi i venddepozitimëve të pakontrolluara: Zbulja e rreziqeve mjedisore dhe shëndetësore që lidhen me deponitë ilegale ose josanitare duke ndërtuar deponi sanitare të rreguluara mirë, objektet e rikuperimit të materialit (MRFs) dhe njësitë e kompostimit.
- iv. Mbrojtja e mjedisit: Sigurimi që aktivitetet e menaxhimit të mbeturinave të mos rrezikojnë asetet mjedisore të rajonit, duke përfshirë burimet ujore, biodiversitetin dhe cilësinë e ajrit, veçanërisht në zonat e ndjeshme si zonat rurale ose ato të mbrojtura.

Konsiderata Rajonale

Rajoni i Gjilanit dhe Ferizajt përfshin komunat si Gjilan, Kamenicë, Viti, Novobërdë, Partesh, Kllokot, Ranillug, Ferizaj, Kaçanik, Shtime, Han i Elezit, Shterpcë, të cilat njihen nga një kombinim i peizazheve urbane dhe rurale, profileve të ndryshme të gjenerimit të mbeturinave dhe niveleve të ndryshme të infrastrukturës ekzistuese. Këto karakteristika lokale duhet të merren parasysh për të siguruar që VSM-ja të ofrojë rekomandime të synuara dhe praktika për investime dhe veprime për menaxhimin e mbeturinave.

Plani i Investimeve me Faza

PNMIM do të propozojë një plan investimi me faza për infrastrukturën rajonale, i cili do të përfshijë:

- Afatshkurter: Adresimi i nevojave imediate si mbyllja e venddepozitimëve të paligjshme dhe ngritja e sistemeve paraprake të riklimit dhe grumbullimit të mbeturinave.
- Afatmesme: Zgjerimi i objekteve të trajtimit të mbeturinave, si MRF-të, qendrat e kompostimit, dhe përmirësimi i infrastrukturës ekzistuese.
- Afatgjatë: Zhvillimi i objekteve të avancuara të kalimit të mbeturinave në energji ose sistemeve të tretjes anaerobe për të reduktuar varësinë nga landfilli.

Nëherësh, VSM-ja do të përshkruajë ndryshimet e nevojshme në kuadrin rregullator dhe institucional për të mbështetur zbatimin e PNMIM. Kjo mund të përfshijë rregulime të rreguloreve tarifore, futjen e stemave të Përgjegjësisë së Zgjeruar të Prodheut (EPR) dhe forcimin e roleve të autoriteteve vendore në planifikimin dhe zbatimin e menaxhimit të mbeturinave.

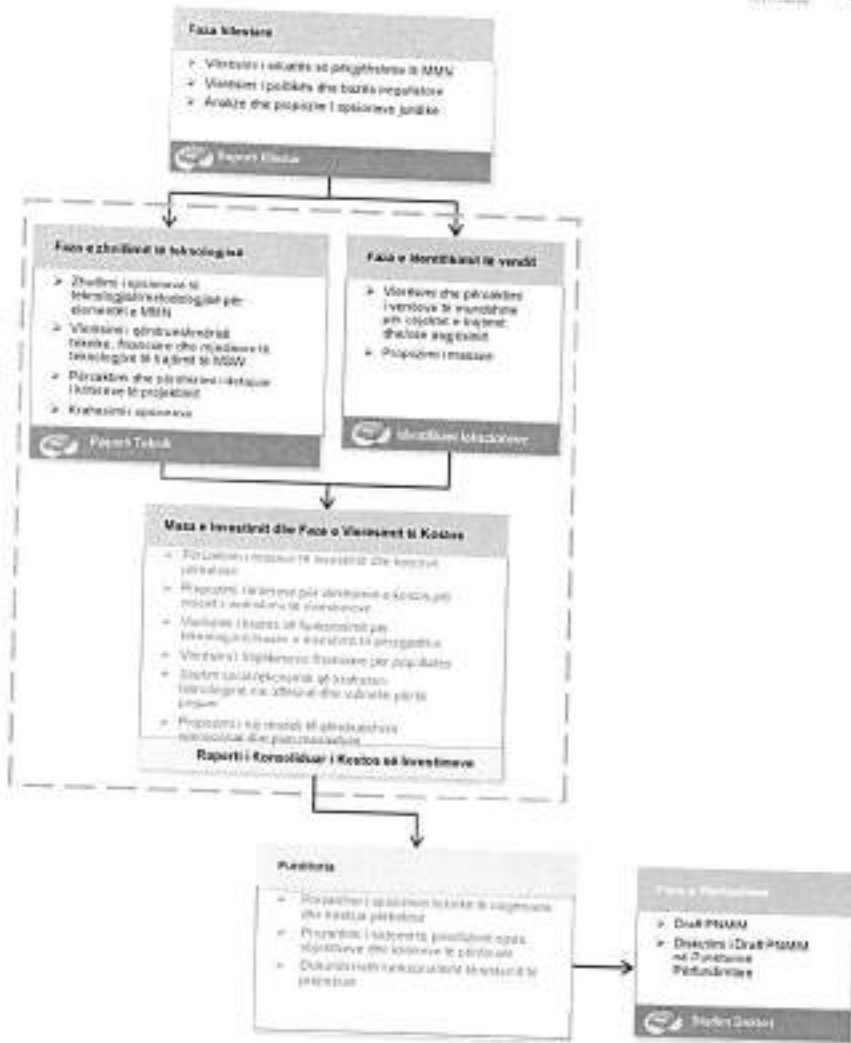

Table 33. Fazat e planit të investimit sipas PNMM

Faza	Periudha
Faza 1 (afatshkurter)	
Faza 2 (afatmesme)	
Faza 3 (afatgjate)	

Dokumenti strategjik që duhet të nënshtrohet VSM-së është rezultat i Fazës së Përfundimit, të PNMM-së. Ai bashkon rezultatet e fazave të mëparshme. Roli dhe qëllimi i PNMM është një plan investimi me faza, i cili u lejon autoriteve të marrin vendime të qëndrueshme duke marrë parasysh zhvillimet

3. Pasqyrë e situatës ekzistuese të SWM në Rajonin e Gjiarës dhe Ferizajt

3.1. Politika dhe Korniza Rregullative

3.1.1. Kuadri Ligjor

Kosova ka bërë hapa të rëndësishëm në zhvillimin e kornizës së saj ligjore për mbrojtjen e mjedisit dhe menaxhimin e mbeturinave. Në përputhje me standardet e Bashkimit Evropian (BE) kuadri ligjor ka evoluar për të përfshirë pjesë kyçe të legjislationit që rregullojnë menaxhimin e integruar të mbeturinave dhe mbrojtjen e mjedisit. Legjislationi i Kosovës është i përbërë kryesisht nga ligjet e miratuara nga Kuvendi i Kosovës, Udhëzimet Administrative dhe Vendimet e Qeverisë. Disa nga dokumentet ligjore më të rëndësishme për menaxhimin e mbeturinave përfshijnë:

- Ligji për Mbeturina (Ligji Nr. 04/L-060): Vendos kornizën për menaxhimin e integruar të mbeturinave në Kosovë, duke vendosur bazat për grumbullimin, trajtimin, riciklimin dhe deponimin e mbeturinave në përputhje me direktivat e BE-së.
- Ligji për Mbrojtjen e Mjedisit (Ligji Nr. 03/L-025): Fokusohet në ruajtjen e burimeve natyrore, mbrojtjen e ajrit, ujit dhe tokës dhe parandalimin e ndotjes.
- Ligji për Vetëqeverisjen Lokale (Ligji Nr. 03/L-040): Përcakton përgjegjësitë e komunave në menaxhimin e shërbimeve publike, duke përfshirë menaxhimin e mbeturinave.
- Ligji për Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (Ligji Nr. 03/L-214): Ofron udhëzime për kryerjen e vlerësimeve mjedisore për të siguruar që projektet e menaxhimit të mbeturinave të mos ndikojnë negativisht në mjedis.
- Ligji për Lejet Mjedisore (Ligji Nr. 03/L-024): Rregullon dhënien e lejeve mjedisore për objektet e menaxhimit të mbeturinave, duke përfshirë deponitë, inceneratorët dhe impiantet e riciklimit.

Udhëzimet e rëndësishme administrative (UA) përfshijnë:

- UA për Grumbullimin e Veçantë të Mbeturinave: Inkurajon komunat dhe gjeneruesit e mbeturinave që të zbatojnë sisteme grumbullimi të ndara në burim për të promovuar riciklimin dhe rikuperimin e materialeve.
- UA mbi Standardet e Trajtit të Mbeturinave: Ofron udhëzime për funksionimin e sigurt të deponive dhe impianteve të trajtimit të mbeturinave, duke siguruar përputhje me standardet e mbrojtjes së mjedisit.
- UA për Raportimin dhe Monitorimin e Aktiviteteve për Menaxhimin e Mbeturinave: Siguron transparencë dhe llogaridhënie në raportimin e statistikave të mbeturinave nga komunat.

3.1.2. Politikat dhe Planet Kombëtare

Menaxhimi i mbeturinave në Kosovë udhëhiqet kryesisht nga politikat kombëtare dhe objektivat strategjike të bazuara në angazhimet sipas Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit (MSA) ndërmjet Kosovës dhe BE-së. Këto obligime janë të përshkruara në Strategjinë për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave në Kosovë (KIWMS) 2021 – 2030 dhe Planin i Veprimit; si edhe dokumente të tjera kyçe që synojnë përafundimin e sektorit të menaxhimit të mbeturinave në Kosovë me direktivat e BE-së.

Objektivat përsore të Strategjisë për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave në Kosovë përfshijnë:

- Arritja e pajtueshmërisë me direktivat e BE-së për menaxhimin e mbeturinave, veçanërisht Direktivën Kuadër të Mbeturinave të BE-së (2008/98/EC) dhe Direktivën e BE-së për Landfillin (1999/31/EC).
- Reduktimi i volumit të mbeturinave të dërguara në vendgrumbulime duke rritur normat e riciklimit dhe duke inkurajuar përdorimin e objekteve të rikuperimit të materialeve (MRF) dhe impianteve të kompostimit.
- Adresimi i çështjes së deponive ilegale, të cilat mbeten një problem i rëndësishëm mjedisor në shumë rajone, duke përfshirë edhe rajonin e Gjiatit dhe Ferizajit.
- Zhvillimi i një sistemi financiarisht të qëndrueshëm dhe efikas të menaxhimit të mbeturinave në të gjitha komunat, përfshirë zonat rurale.

Në përputhje me këto objektiva, Kosova është zotuar për objektivat e mëposhtme si pjesë e Planit të Veprimtë Kombëtar për Menaxhimin e Mbeturinave:

- Rritja e normave të riciklimit: Duke promovuar ndarjen nga burimi dhe duke zhvilluar infrastrukturën e nevojshme për përpunimin e materialeve të riciklueshme.
- Reduktimi i përdorimit të deponive: Duke zbatuar zgjidhje alternative të trajtimit të mbeturinave, si teknologjitë e Trajimit Mekanik Biologjik (MBT) dhe Tretjes Anaerobike (AD), dhe duke siguruar që vetëm mbeturinat e mbetura të patrajtueshme të hidhen në deponi.
- Forcimi i kapaciteteve komunale: Duke u ofruar qeverive vendore asistencë teknike dhe financim për të përmirësuar praktikën e grumbullimit, monitorimit dhe menaxhimit të mbeturinave.

Strategjia Kombëtare për Zhvillim (SKZ) dhe Strategjia për Mbrojtjen e Mjedisit gjithashtu përvojçin qëllime më të gjera të qëndrueshmërisë mjedisore, duke siguruar që zgjidhjet e menaxhimit të mbeturinave të kontribuojnë në mbrojtjen e burimeve të ajrit, ujit dhe tokës.

3.2. Marrëveshje institucionale për menaxhimin e mbeturinave të ngurta

Në Kosovë, përgjegjësitë për menaxhimin e mbeturinave të ngurta janë të shpërndara nëpër nivele të ndryshme të qeverisjes qendrore, rajonale dhe lokale. Ky kuadër është krijuar për t'u përfaqësuar me politikat kombëtare dhe direktivat e BE-së. Marrëveshje institucionale aktualisht është duke u rishikuar si pjesë e përpjekjeve të vazhdueshme për zbatimin e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave dhe Planit të Veprimtë.

3.2.1. Niveli Kombëtar

Legjislati kryesor që rregullon menaxhimin e mbeturinave të ngurta në Kosovë është Ligji për Mbeturina (Ligji Nr. 04/L-060), i cili përshkruan rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve të ndryshme kombëtare në menaxhimin e mbeturinave në nivel vendi. Ligji pasqyron përkushtimin e Kosovës ndaj standardeve të BE-së dhe pajtueshmërinë me Direktivën Komize të Mbeturinave (2008/98/EC). Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturas (MMPHI) është autoriteti qendror përgjegjës për qeverisjen e përgjithshme dhe drejtimin e politikave në këtë sektor, duke siguruar respektimin e rregulloreve mjedisore dhe zbatimin e strategjive kombëtare të menaxhimit të mbeturinave.

Institucione të tjera përkatëse të nivelit kombëtar përfshijnë:

- Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK): AMMK monitoron gjendjen e mjedisit, duke përfshirë praktikën e menaxhimit të mbeturinave. Ajo është përgjegjëse për

- mbledhjen e të dhënave, raportimin mbi statistikën e mbeturinave.
- **Ministria e Ekonomisë:** Mbiqëqyr politikën që lidhet me menaxhimin e burimeve, duke përfshirë promovimin e praktikave të ekonomisë rrethore që përputhen me iniciativat për reduktimin e mbeturinave dhe riciklimin.
 - **Departamenti për Mbrojtjen e Mjedisit dhe Ujerave:** Është përgjegjës për zbatimin e politikave që lidhen me mbrojtjen e mjedisit, menaxhimin e burimeve ujore dhe sigurimin e pajtueshmërisë me ligjet mjedisore dhe dhenien e lejeve mjedisore për operatorët e menaxhimit të mbeturinave. Detyrat e tij kryesore përfshijnë mbiqëqyrjen e vlerësimeve të ndikimit në mjedis (VNM) dhe vlerësimet strategjike mjedisore (VSM), promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm, menaxhimin e zonave të mbrojtura dhe burimeve natyrore dhe adresimin e ndotjes.

3.2.1.1. Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës (MMPHI) është institucioni kyç qeveritar përgjegjës për hartimin, zbatimin dhe monitorimin e politikave që kanë të bëjnë me menaxhimin e mbeturinave, mbrojtjen e mjedisit dhe planifikimin hapësinor në Kosovë. Kjo ministri mbiqëqyr Strategjinë Kombëtare të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave dhe Planin e Veprimit dhe siguron që praktikat e menaxhimit të mbeturinave në Kosovë të përputhen me direktivat e Bashkimit Evropian (BE) për mbeturinat dhe qëndrueshmërinë mjedisore.

Përgjegjësitë kryesore të MMPHI përfshijnë:

1. **Hartimi dhe zbatimi i politikave:** Ministria udhëheq në zhvillimin e politikave mjedisore të Kosovës, duke përfshirë ato që kanë të bëjnë me menaxhimin e mbeturinave, cilësinë e ajrit, cilësinë e ujit, kontrollin e zhurmës dhe ndryshimet klimatike. MMPHI siguron gjithashtu zbatimin e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Mbeturinave dhe planeve përkatëse mjedisore.
2. **Lejet Mjedisore:** MMPHI është përgjegjëse për dhenien e lejeve mjedisore subjekteve të përfshira në grumbullimin, transportin, trajtimin, depozitimin dhe menaxhimin e mbeturinave të rrezikshme. Ai gjithashtu rregullon importin dhe eksportin e mbeturinave jo të rrezikshme përtej kufijve.
3. **Monitorimi dhe zbatim:** Njëpërmjet nën-agjencive të saj si Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK), MMPHI monitoron treguesit mjedisorë, zbaton pajtueshmërinë me standardet mjedisore dhe vlerëson ndikimin mjedior të aktiviteteve të ndryshme industriale dhe komunale.
4. **Mbledhja e të dhënave për mbeturinat:** Ministria mban regjistrin gjithëpërfshirës të të dhënave në lidhje me menaxhimin e mbeturinave, objektet e trajtimit të mbeturinave dhe vendet e mbeturinave të rrezikshme. Këto të dhëna janë thelbësore për informimin e vendimeve të politikave dhe raportimin mbi kushtet mjedisore.
5. **Menaxhimi i mbeturinave të rrezikshme:** MMPHI mbiqëqyr ngritjen dhe funksionimin e objekteve për trajtimin dhe deponimin e mbeturinave të rrezikshme, duke siguruar pajtueshmëri me ligjet mjedisore të Kosovës dhe standardet ndërkombëtare.

3.2.1.2. Ministria e Ekonomisë (ME)

Ministria e Ekonomisë (ME) nuk është institucioni kryesor për menaxhimin e mbeturinave, por është e përfshirë në disa aspekte të lidhura me energjinë e rinovueshme dhe rikuperimin e energjisë nga mbeturinat. Roli kryesor i Ministrisë së Ekonomisë është zhvillimi i politikave energjetike të Kosovës, të cilat përfshijnë edhe përdorimin e burimeve alternative të energjisë, si për shembull prodhimi i energjisë nga mbeturinat në kuadër të tranzicionit të qëndrueshëm të energjisë. Përgjegjësitë kryesore të ME lidhen kryesisht me politikën energjetike dhe mbështetjen për teknologjitë e reja energjetike. Përgjegjësitë kryesore të ME përfshijnë:

1. Rekuperimi i Energjisë nga Mbeturinat: Ministria mbështet zhvillimin e politikave dhe nismave për prodhimin e energjisë nga mbeturinat si pjesë e tranzicionit të qëndrueshëm energjetik në Kosovë, duke synuar ujën e varësise nga lëndët djegëse fosile dhe promovimin e burimeve të rinovueshme të energjisë.
2. Bashkëpunimi për infrastrukturën e Mbeturinave: Edhe pse Ministria e Ekonomisë nuk është përgjegjëse për ndërtimin dhe menaxhimin e objekteve të trajtimit të mbeturinave (këto janë përgjegjësi e Ministrisë së Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës - MMPHI), ajo bashkëpunon për të siguruar që teknologjitë për prodhimin e energjisë nga mbeturinat të jenë në përputhje me politikën energjetike dhe standardet mjedisore.
3. Ndikimi në Politikën për Menaxhimin e Mbeturinave të Ndërtimit dhe Prishjes: Edhe pse menaxhimi direkt i mbeturinave të ndërtimit dhe prishjes është përgjegjësi e MMPHI, ME mbështet zhvillimin e standardeve për riciklimin dhe trajtimin e mbeturinave që mund të kontribuojnë në prodhimin e energjisë.

3.2.1.3. Ministrinë e tjera të përfshira në menaxhimin e mbeturinave

Disa ministri dhe institucione të tjera kontribuojnë në menaxhimin e mbeturinave në Kosovë, secila me përgjegjësi specifike bazuar në llojin e mbeturinave që trajtojnë:

- Ministria e Shëndetësisë: ka përgjegjësi për menaxhimin e mbeturinave mjekësore dhe asgjësimin e tyre në mënyrë të sigurt, në përputhje me rregulloret shëndetësore. Kjo përfshin mbeturinat farmaceutike dhe spitalore, të cilat duhet të trajtohen me kujdes për të shmangur ndotjen dhe rreziqet për shëndetin publik.
- Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural: mbikëqyr menaxhimin e mbeturinave bujqësore, veçanërisht ato organike dhe të biodegradueshme që dalin nga aktivitetet bujqësore. Kjo përfshin edhe masat për kompostimin e mbeturinave organike.
- Ministria e Mbrojtjes: është përgjegjëse për menaxhimin e mbeturinave ushtarake, veçanërisht për materialet e rrezikshme që lidhen me operacionet e mbrojtjes dhe sigurisë.
- Ministria e Financave: luan një rol të rëndësishëm në financimin e projekteve të menaxhimit të mbeturinave, duke siguruar burime financiare për komunat që të zbatojnë projekte efektive për menaxhimin e mbeturinave.

- Zyra e Rregullatorit (ish ZRRUM) Rregullon tarifat për deponinë e mbeturinave (KMDK-në), përcakton tarifat dhe siguron që shërbimet të jenë efektive dhe të qëndrueshme financiarisht për mirëmbajtjen e deponive.

3.2.2. Niveli Rajonal

Kosova është në proces të zbatimit të sistemeve rajonale të menaxhimit të mbeturinave. Në përputhje me Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM), rajone si Gjakovë dhe Ferizaj po zhvillojnë zona rajonale të menaxhimit të mbeturinave, ku shumë komuna ndajnë objektet për trajtimin dhe deponimin e mbeturinave. Qasja rajonale pritet të përmirësojë efikasitetin e kostos dhe të risë cilësinë e shërbimeve për mbledhjen dhe përpunimin e mbeturinave, veçanërisht në zonat rurale të pashtëryera. Këto zona rajonale të menaxhimit të mbeturinave pritet të:

- Zvogëlojnë varësinë nga deponitë e vogla dhe joefektive.
- Promovojnë zhvillimin e objekteve për rikuperimin e materialeve (MRF), impianteve të kompostimit dhe sistemeve të trajtimit mekaniko-biologjik (MBT), duke rritur kapacitetin e riciklimit dhe zvogëluar volumin e mbeturinave të trajtuara në deponi.
- Nxisin bashkëpunimin ndërmjet komunave për të adresuar sfidat e përbashkëta të menaxhimit të mbeturinave.

Duke riorganizuar përgjegjësitë në nivel qendror, rajonal dhe lokal, Kosova po punon drejt një sistemi më të integruar dhe efikas të menaxhimit të mbeturinave që përputhet me standardet e BE-së dhe kontribuon në qëndrueshmërinë mjedisore.

Kjo kornizë institucionale siguron një përpjekje të koordinuar në të gjitha nivelet e qeverisjes, duke mbështetur zbatimin e politikave të qëndrueshme të menaxhimit të mbeturinave dhe arritjen e qëllimeve të përcaktuara në Strategjinë për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave në Kosovë.

3.2.3. Niveli Lokal

Ligji për Vetëqeverisjen Lokale (Ligji Nr. 03/L-040) u cakton komunave përgjegjësinë kryesore për menaxhimin e mbeturinave të ngurta komunale. Autoritetet lokale janë përgjegjëse për organizimin dhe mbikëqyrjen e mbledhjes, transportit dhe asgjësimit të mbeturinave brenda jurisdikcionit të tyre. Për më tepër, komunat janë përgjegjëse për promovimin e nismave të riciklimit dhe ndarjen e mbeturinave në burim.

Përgjegjësitë e komunave përfshijnë:

- i. Shërbimet e Grumbullimit të Mbeturinave: Komunat kontraktojnë ose menaxhojnë drejtpërdrejt shërbimet e grumbullimit të mbeturinave. Ato mbikëqyrin transportin e mbeturinave në deponitë rajonale ose në objekte të tjera të trajtimit.
- ii. Fushatat për Ndërgjegjësimin e Publikut: Qeveritë vendore zbatojnë fushata edukative për të promovuar riciklimin, minimizimin e mbeturinave dhe praktikatat e duhura të asgjësimit midis qytetarëve.

- ii. Operacionet e Deponive: Disa komuna janë të përfshira drejtpërdrejt në menaxhimin ose mbikëqyrjen e deponive komunale, megjithatë shumica e objekteve të deponive operojnë në nivel rajonal për eficiencë më të lartë.

Rishikimi i vazhdueshëm i përgjegjësiave institucionale në kuadër të Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave synon të forcojë bashkëpunimin ndërmjet autoriteteve kombëtare dhe lokale, duke siguruar që praktikat e menaxhimit të mbeturinave të harmonizohen në të gjithë rajonet dhe të përfshijnë zhvillimin e planeve ndërkomunale të menaxhimit të mbeturinave.

3.3. Shërbimet e Menaxhimit të Mbeturinave të Ngurta në Rajonin e Gjiarës dhe Ferizajt

Rajoni i Gjiarës dhe Ferizajt, i përbërë nga komunat si Gjiarë, Kamenicë, Viti, Novoberde, Partesh, Killokë, Ranilug, Ferizaj, Kaçanik, Shtime, Han i Elezit, Shterpcë, kanë bërë përpunim në shërbimet e menaxhimit të mbeturinave të ngurta gjatë viteve të fundit, por sfida theksore mbeten, veçanërisht në shtrirjen e mbulimit të grumbullimit të mbeturinave në zonat rurale dhe bujqësore. Në Kosovë, si në shumë rajone në zhvillim, menaxhimi i mbeturinave të ngurta (MMN) përballët me disa barrierë që lidhen me infrastrukturën, burimet financiare dhe zbatimin e politikave gjithëpërfshirëse. Strategjia Kombëtare e Menaxhimit të Mbeturinave dhe Plan i Veprimit synojnë të adresojnë këto boshllëqe, duke promovuar mbledhjen efiçente të mbeturinave, duke përmirësuar normat e riciklimit dhe duke reduktuar hedhjen e paligjshme të tyre.

Mbulimi i Grumbullimit të Mbeturinave në Rajonin e Gjiarës dhe Ferizajt, Kosovë

Aktualisht, shkalla e mbulimit të grumbullimit të mbeturinave në qendrat urbane të Komunave të Rajonit të Gjiarës dhe Ferizajt është e lartë. Megjithatë, zonat rurale dhe bujqësore dhe pjesët e tjera të rajonit vazhdojnë të kenë mbulim joadekuat. Si rezultat, hedhja e paligjshme, veçanërisht përgjatë rrugëve dhe në hapësira të hapura, është dukuri e përsëritur. Shkalla e përgjithshme e grumbullimit të mbeturinave për Kosovën vlerësohet në 74%, dhe përmirësimi i kësaj shifre në rajone të Kosovës përfshirë Rajonin e Gjiarës dhe Ferizajt do të kërkojë investime të konsiderueshme në infrastrukturën e grumbullimit të mbeturinave, veçanërisht në zgjerimin e flotës së automjeteve për grumbullimin e mbeturinave dhe instalimin e më shumë kontejnerëve të mbeturinave në zonat e pashërbyera.

Krahas sfidave logjistike, rajoni përballët me çështje që lidhen me ndërgjegjësimin e publikut për praktikën e duhur të depozitimit të mbeturinave. Në shumë raste, edhe kur shërbimet e grumbullimit janë të disponueshme, hedhja e paligjshme e mbeturinave shtëpiake dhe e mbeturinave të ndërtim/demolimit vazhdon, gjë që kontribuon në degradimin e mjedisit. Kjo nënvizon nevojën për fushata të edukimit publik për të inkurajuar praktikën e përgjegjshme të menaxhimit të mbeturinave në zonat urbane dhe rurale.

Përpjekjet për riciklim dhe rikuperim

Ricklimi në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt është ende në fazat e hershme. Me ricklimin e përgjithshëm dhe normat e ricklimit në Kosovë vlerësohen të jenë më pak se 10%. Sektori informal aktualisht luan një rol të rëndësishëm në rikuperimin e materialeve të riciklueshme si metale, plastika dhe letra. Megjithatë, ky sistem informal nuk është i mjaftueshëm për të pëmbushur objektivat e përcaktuara nga Strategjia Kombëtare e Menaxhimit të Mbeturinave, e cila synon të prezantojë sisteme formale të ricklimit nëpërmjet zbatimit të Përgjegjësisë së Zgjeruar të Prodhuesit (EPR) dhe skemave tjera për ndarje në burim.

Korniza EPR mandaton që prodhuesit të marrin përgjegjësinë për grumbullimin dhe ricklimin e rrymave të caktuara të mbeturinave, të tilla si mbeturinat e paketimit, duke siguruar që kostot e menaxhimit të mbeturinave të ndahen në të gjithë sektorin privat. Derisa sistemi EPR është ende duke u zyrarizuar në Kosovë, ai paraqet një hap të rëndësishëm drejt përmirësimit të infrastrukturës së ricklimit dhe rritjes së shkallës së përgjithshme të ricklimit në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt dhe nivel vendi.

Njëherazi, komunat e rajonit kanë potencialin për të rritur ndjeshëm normat e ricklimit nëpërmjet futjes së sistemeve të veçanta të grumbullimit të mbeturinave të riciklueshme, veçanërisht në qendrat urbane. Megjithatë, këto sisteme do të kërkojnë investime të konsiderueshme në infrastrukturë dhe pjesëmarrje publike për të rezultuar të suksesshme.

Deponitë dhe Deponimi i Mbeturinave

Deponimi jo i duhur i mbeturinave vazhdon të jetë një sfida urgjente në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt, ku shtimi i deponive ilegale është një dukuri e zakonshme, veçanërisht në zonat rurale. Njëkohësisht, deponitë sanitare, të cilat nuk i plotësojnë standardet e BE-së për depozitim të mbeturinave, janë në funksion; ku njëherazi janë të pamjaftueshme për të pëmbushur nevojat e popullsisë në rritje dhe gjenerimin e mbeturinave në dy rajonet. Si pjesë e Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Mbeturinave, ngritja e deponive sanitare shtesë si edhe rehabilitimi i venddepozitimeve ekzistuese janë prioritetë kritike.

Pavarësisht përmirësimeve të vazhdueshme, rajoni mbetet shumë i varur nga disa vende të deponive dhe transportimi i mbeturinave në distanca të gjata në këto vende shpesh kontribuon në joefikasitet operacional. Ekziston gjithashtu nevoja për të zhvilluar stacione shtesë të transferimit të mbeturinave për të lehtësuar transportin dhe konsolidimin më efikas të mbeturinave të mbledhura nga zonat rurale.

Strategjia për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave dhe Plani i Veprimit (2021-2030)

Strategjia për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave dhe Plani i Veprimit (2021-2030) ofron një kornizë gjithëpërfshirëse për adresimin e sfideve të Kosovës për menaxhimin e mbeturinave, përfshirë ato në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt. Objektivat kryesore të strategjisë përfshijnë:

- Sigurimi i aksesit në shërbimet e grumbullimit të mbeturinave në të gjitha komunat, veçanërisht në zonat rurale të pasqerbyera

- Reduktimi i gjenerimit të mbeturinave në turim nëpërmjet fushatave të ndërgjegjësimit të publikut dhe nismave për minimizimin e mbeturinave.
- Përmirësimi i normave të riciklimit nëpërmjet formalizimit të sistemeve të riciklimit dhe futjes së skemave të veçanta të grumbullimit të mbeturinave të thata të riciklueshme dhe organike.
- Heqja graduale e deponive të paligjshme dhe rehabilitimi i venddepozitimeve ekzistuese për të reduktuar rrezikun mjedisor që lidhen me depozimin josanitar të mbeturinave.
- Promovimi i krijimit të deponive të reja sanitare në përputhje me rregulloret e BE-së për të zëvendësuar praktikën e vjetër dhe të pasigurt të asgjësimit.
- Prezantimi i teknologjive nga mbeturinat në energji, të tilla si tretja anaerobe dhe karburanti që rrjedh nga mbeturinat (RDF), për të rikuperuar energjinë nga mbeturinat dhe për të reduktuar varësinë nga landfilli.

Strategjia gjithashtu thekson rëndësinë e ngritjes së kapaciteteve në nivel komunal, duke siguruar që qeveritë lokale të kenë burimet teknike dhe financiare për të zbatuar programe efektive të menaxhimit të mbeturinave. Kjo përfshin përmirësimin e mbledhjes së të dhënave për gjenerimin dhe sistemet e monitorimit të mbeturinave për të siguruar përputhjen me standardet kombëtare dhe ato të BE-së për menaxhimin e mbeturinave.

Angazhimi komunal dhe grumbullimi i ndarë i mbeturinave

Komunat në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajt duhet të angazhohen me shumë në zbatimin e sistemeve të grumbullimit të ndarë, veçanërisht për mbeturinat e riciklueshme dhe organike. Futja e sistemeve formale komunale për klasifikimin e mbeturinave në burim është kritike për arritjen e synimeve të menaxhimit të mbeturinave të rajonit. Megjithatë, kjo do të kërkojë fonde shtesë, trajnime dhe investime në infrastrukturë.

Duke pasur parasysh fokusin bujqësor të disa pjesëve të rajonit, vlerësohet të ketë potencial për zhvillimin e programeve të kompostimit për mbeturinat organike, të cilat do të reduktonin volumin e mbeturinave të dërguara në deponi dhe do të siguronin pleh organik të vlefshëm për aktivitetet bujqësore lokale.

Në përgjithësi, mund të thuhet se deponimi jo i duhur i mbeturinave është sfida më serioze e sistemit aktual të MMN në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajt. Në vitet e fundit janë zbatuar projekte të ndryshme duke u fokusuar në përmirësimin e shërbimit të grumbullimit dhe angazhimin në grumbullimin e ndarë të mbeturinave për sa i përket pilot projekteve. Për shkak të ekonomisë së shkallës, këto projekte janë planifikuar në kuadër të PNMIM për të gjitha komunat e rajonit në mënyrë që të shërbehen nga objektet rajonale.

4. Vështrim i përgjithshëm i palëve kryesore të interesit dhe përfshirja e tyre në procesin e VSM-së për PNMIM për Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajit

Procesi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) për Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajit përfshin bashkëpunimin ndërmjet aktorëve kryesorë qendrorë dhe rajonalë. I udhëhequr nga autoritetet komunale, procesi integron faktorët teknikë, mjedisorë dhe socialë.

Palët kryesore të interesit dhe rolet e tyre

1. Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturas (MMPHI); MMPHI koordinon VSM-në, duke harmonizuar politikat me standardet e BE-së dhe Strategjinë Kombëtare të Kosovës për Menaxhimin e Mbeturinave. Ministria organizon konsultime të rregullta për të integruar kontributin e palëve të interesuara dhe për të siguruar respektimin e synimeve mjedisore.
2. Koordinator Kombëtar për Menaxhimin e Mbeturinave të Ngurta (Zyra e Kryeministrit);
Kjo zyrë ofron mbikëqyrje strategjike, duke e përfshirë VSM-në me prioritetet kombëtare mjedisore dhe duke lehtësuar koordinimin ndërmjet.
3. Autoritetet Komunale të Rajonit të Gjiatit dhe Ferizajit;
Komunat kontribuojnë me të dhëna për gjenerimin e mbeturinave, angazhohen në përcaktimin e zonave të mbeturinave dhe ndihmojnë në zbatimin e sistemeve të grumbullimit të mbeturinave, duke siguruar që kontekstet lokale të përfaqësohen mirë në VSM. Njëherësh organizojnë konsultime të rregullta për të integruar kontributin e palëve të interesuara dhe për të siguruar respektimin e synimeve mjedisore.
4. Kompania Rajonale e Menaxhimit të Mbeturinave, Ndërmarrjet publike lokale, Ndërmarrjet me partneritet Publiko-Privat, Operatorë private të kontraktuar;
Këta operatorë realizojnë mbledhjen, trajtimin dhe depozitimin e mbeturinave, duke ofruar ekspertizë logjistike dhe mund të ofrojnë njohuri mbi nevojat e infrastrukturas në rajon.
5. Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës (AMMK);
AMMK siguron pajueshmërinë me rregulloret mjedisore duke ofruar të dhëna për cilësinë e ajrit, ujit dhe tokës për të vlerësuar ndikimet e objekteve të menaxhimit të mbeturinave.
6. Asociacioni i Komunave të Kosovës (AKK);
AKK lehtëson bashkëpunimin ndërkomunal, duke ndihmuar komunat të ndajnë resurset dhe të harmonizohen me praktikat më të mira në menaxhimin e mbeturinave.
7. Organizatat donatore (p.sh. GIZ, KfW Development Bank, EBRD, EU);
Donatorët financojnë projekte, mbështesin studimet e fizibilitetit dhe ofrojnë asistencë teknike për të përfshirë PNMIM me standardet ndërkombëtare.
8. Organizatat Joqeveritare (OJQ);
OJQ-të ofrojnë perspektiva të pavarura, duke avokuar për përfshirjen e komunitetit dhe qëndrueshmërinë mjedisore në planin e menaxhimit të mbeturinave.
9. Institucionet akademike dhe kërkimore;
Këto institucione ofrojnë ekspertizë në teknologjitë e trajtimit të mbeturinave dhe vlerësimet mjedisore, duke mbështetur mbledhjen dhe analizën e të dhënave për VSM-në.

Aktivitetet e Angazhimit të Palëve të Interesit

- Takimet Konsultative: MMPHI organizon takime të rregullta për të diskutuar zonimin e mbeturinave, përzgjedhjen e teknologjisë dhe kriteret e vlerësimit të ndikimit.
- Punëtoritë për identifikimin e Zonës së Mbeturinave: U mbajtën me përfaqësues komunale dhe palë të tjera të interesuara për të përcaktuar zonat e mbeturinave brenda Rajonit të Gjiçanit dhe Ferizajt.
- Dëgjime Publike: Seancat e hapura lejojnë reagimet e komunitetit dhe krijojnë mbështetje publike për PNMIM.
- Shkëmbimi dhe rishikimi i të dhënave: Të dhënat nga AMMK, komunat dhe organizatat donatore informojnë planifikimin e VSM-së të bazuar në dëshmi.
- Mbledhja e komenteve: Draft dokumentet e VSM-së çarkullohen për shqyrtim nga palët e interesuara, me komentet e përfshira në PNMIM përfundimtar.

Table 34. Palët kryesore të përfshira në procesin e përgatitjes së PNMIM

Aktorët institucionale	Rolet në procesin e VSM
MMPHI	Udhëheq koordinimin, përafshimin e politikave, përputhshmërinë me standardet e BE-së
Koordinatori Nacional për MMN	Mbikëqyrja dhe përafshimi me qëllimet kombëtare mjedisore
Komunat e Rajonit të Gjiçanit dhe Ferizajt	Sigurimi i të dhënave lokale, angazhimi i komunitetit dhe zbatimi i infrastrukturës
Kompania Rajonale e Menaxhimit të Mbeturinave	Ekspertiza operacionale, grumbullimi dhe menaxhimi i mbeturinave
AMMK	Mentorimi i mjedisit, të dhëna për cilësinë e ajrit, ujit, tokës
AKK	Lehtësimi i bashkëpunimit ndërkomunal
GI2 dhe KIV	Mbështetje teknike, financim, përafshim me praktikatat më të mira ndërkombëtare
OJQ-të	Avokimi publik, ndërgjegjësimi i komunitetit, perspektiva e pavarur mjedisore
Institucionet Akademike	Ekspertizë teknike, kërkime mjedisore dhe studime të ndikimit

Për më tepër, shkëmbimi i nevojshëm i informacionit duhet të realizohet gjithashtu me shkrim.

5. Përshkrimi i aspekteve kyçe mjedisore që do të adresohen në studimin e VSM-së për PNMIM në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt

5.1. Shtirja Gjeografike

Studimi i VSM-së për Planin Nderkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajt do të fokusohet në mënyrë specifike në një shtirje rajonale, duke përfshirë komunat: Gjiçan, Kamenica, Vll, Novobërdë, Partesh, Klokot, Ranillug, Ferizaj, Kaçanik, Shtime, Han i Elezit, Shterpcë. Kjo qasje siguron që vlerësimi mjedisor të përshtatet karakteristikave të Rajonit të Gjiçanit dhe Ferizajt, i cili përfshin zonat urbane dhe rurale me dendësi të ndryshme të popullsisë, topografi dhe ekosistemeve. Shtirja gjeografike do të përfshijë të gjitha zonat e prekura nga infrastruktura e grumbullimit, transportit dhe trajtimit të mbeturinave

për të siguruar një vlerësim gjithëpërfshirës mjedisor që përputhet me strategjitë kombëtare të Kosovës për menaxhimin e mbeturinave dhe standardet e BE-së.

5.2. Sitirirja kohore

VSM do të marrë në konsideratë ndikimet afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata të zbatimit të PNMIM. Për të harmonizuar me fazat e planifikuara të PNMIM, afatet kohore për vlerësimin e ndikimit ndahen si më poshtë:

- Afatshkurter: 2024 – 2027;
- Afatmesëm: 2028 – 2032;
- Afatgjatë: 2033 – 2040;

Çdo fazë do të vlerësojë ndikimet e pritshme mjedisore gjatë jetëgjatësisë operative të objekteve të propozuara, duke përfshirë stacionet e transferimit, objektet e rikuperimit të materialeve (MRF) dhe impiantet e tretjes anaerobe, me theks në zhvillimin e qëndrueshëm dhe zbutjen e efekteve të mundshme negative.

5.3. Elementet e PNMIM për t'u vlerësuar

VSM-ja do të fokusohet në mënyrë selektive në aspektet e PNMIM që mund të çojnë në ndikime të rëndësishme mjedisore në Rajonin e Gjakovës dhe Ferizajit. Studimi do të vlerësojë komponentët që ndikojnë drejtpërdrejtë në cilësinë e ajrit dhe ujit, biodiversitetin, shëndetin e tokës dhe mirëqenien e njeriut. Tabela në vijim përshkruan komponentët kryesorë të PNMIM që do të vlerësohen dhe arsyetimin për përfshirjen e tyre në vlerësim:

Table 34. Elementet e PNMIM të propozuara për vlerësim

Element i PNMIM	Përfshirë në VSM	Arsyetimi
Grumbullimi dhe transport i mbeturinave	PO	Ndikime të rëndësishme potenciale në cilësinë e ajrit dhe mbingarkesat e trafikut, veçanërisht në zonat urbane.
Pajisjet e rikuperimit të materialeve (MRF)	PO	MRF-të mund të ndikojnë në normat e rikuperimit të mbeturinave dhe të zvogelojnë vlerën e lëndës, duke përfituar nga ruajtja e burimeve.
Pajisjet e tretjes anaerobe	PO	Esenciale për trajtimin e mbeturinave organike dhe prodhimin e biogazit, duke kontribuar në reduktimin e emetimeve.
Deponi sanitare	PO	Vendndodhja dhe funksionimi i deponive ndikojnë në cilësinë e tokës dhe ujit lokal të nevojshme për të vlerësuar ndikimet afatgjata.
Qendra e Depozimit për Qytetarë (Qendra e depozimit për riciklimin) (ODQ)	PO	ODQ-të promovojnë riciklimin në nivel komuniteti, gjë që ndikon në rikuperimin e burimeve dhe shëndetin publik.
Programet e pasimit të rrugëve	NO	Ndikim i vogël mjedisor, kryesisht operacionale sesa infrastrukturorë.

5.4. Aspektet kyçe mjedisore që dalin nga VSM për PNMIM në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajit

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) për Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajit do të vlerësojë ndikimet mjedisore pozitive dhe negative që lidhen me zbatimin e infrastrukturës së menaxhimit të mbeturinave. VSM do të vlerësojë efektet afatshkurtra, afatmesme dhe afatgjata, si dhe ndikimet kumulative të aktiviteteve të menaxhimit të mbeturinave, duke marrë parasysh si fazat e ndërtimit ashtu edhe ato operacionale. Ndryshimet sezonale gjithashtu do të merren parasysh për të siguruar një kuptim të plotë të ndikimeve të mundshme.

Tabela e mëposhtme përmbledh efektet potencialisht të rëndësishme mjedisore që priten nga zbatimin e PNMIM në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajit, duke supozuar se nuk ekzistojnë masa zbutëse. Çdo zonë ndikimi do të duhet të studiohet për efekte të përhershme, të përkohshme, direkte, indirekte dhe kumulative.

Table 38. Komponentët mjedisorë dhe efektet e mundshme

Komponenti Mjedisor	Efekt potencialisht i rëndësishëm, nëse nuk zbutet
Biodiversiteti, flora dhe fauna	<ul style="list-style-type: none"> Ndërprerja dhe fragmentimi i habitatit për shkak të aktiviteteve të ndërtimit dhe gjurmës së objekteve. Çrregullime të mundshme për jetën e egër lokale nga zhurma, pluhuri dhe ndotja e ndryshimit. Rreziku i kontaminimit të ekosistemeve afër nga dardhjet aksidentale të mbeturinave.
Shëndeti dhe Mirëqenia e Njeriut	<ul style="list-style-type: none"> Ekspozimi ndaj ndotësve të ajrit nga objektet e përpunimit të mbeturinave, që ndikon në shëndetin e frymëmarrjes. Rritja e niveleve të zhurmës gjatë ndërtimit dhe funksionimit, duke prekur komunitetet aty pranë. Rreziqe të mundshme shëndetësore nga dëmtuesit dhe parazitët që tërhiqen në zonat e depozitimit të mbeturinave. Afërsia e qendrave të menaxhimit të mbeturinave dhe objekteve të tjera rajonale me qendrat e popullsisë. Përmirësimi i aksesit dhe standardeve teknike të objekteve rajonale të menaxhimit të mbeturinave kontribuon në mbrojtjen më të mirë të mjedisit dhe shëndetit të njerëzve. Efektet e mundshme në përdorimin e tokave turistike dhe rekreative. Ndikimet në cilësinë e ajrit. Ndikimet në tokë. Ndikimet në cilësinë e ujit (ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore). Ndikimet në rrjetet e trafikut dhe transportit. Mundësia e shqetësimeve si zhurma, erëra të pakëndshme, etj.

Komponenti/ Mjedisor	Efekt potencialisht i rëndësishëm, nëse nuk zbutet
Dheu dhe përdorimi i tokës	<ul style="list-style-type: none"> • Kërkesat rajonale për menaxhimin e mbeturinave, qendrat dhe objektet e tjera rajonale. • Ndikimi në praktikën e përdorimit të tokës. • Efektet në cilësinë e dheut për shkak të zvogëlimit të kullimit. • Efektet në cilësinë e tokës nga përdorimi i plehrave të prodhuara në impiantet e kompostimit në qendrat rajonale të menaxhimit të mbeturinave.
Cilesia dhe Burimet e Ujit	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet në dhejt, të ndonjë incidenti në qendrat rajonale të menaxhimit të mbeturinave dhe objektet e tjera rajonale. • Ndikimet në cilësinë e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore (p.sh. nga zvogëlimi i mjedhëve ose mbeturinave në ujërat sipërfaqësore). • Ndikimet në statusin ekologjik të trupëve ujorë. • Ndikimet në ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore nga ndonjë incident në qendrat rajonale të menaxhimit të mbeturinave dhe objektet e tjera rajonale.
Airi, cilesia dhe faktorët klimatike	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimi i erës së krijuar në qendrat rajonale të menaxhimit të mbeturinave. • Ndikimi i emetimit të gazrave nga transporti i mbeturinave. • Ndikimi i emetimit të gazrave nga objektet rajonale të menaxhimit të mbeturinave. • Emetimet e gazrave sëra nga transporti i mbeturinave. • Uja e emetimeve të gazrave sëra përmes asgjësisimit të mbeturinave në qendrat rajonale të menaxhimit të mbeturinave dhe reduktimi i numrit të vendgrumbulimeve të pakontrolluara dhe të pasigurta.
Materialet dhe asetet	<ul style="list-style-type: none"> • Përdorimi i burimeve (materiale ndërtimi dhe energji) për qendrat rajonale të menaxhimit të mbeturinave dhe objektet e tjera rajonale. • Ripërdorimi i materialeve përmes riciklimit të fraksioneve përkatëse të mbeturinave. • Përdorimi i rrjeteve të transportit. • Përdorimi i burimeve gjatë funksionimit të qendrave rajonale të menaxhimit të mbeturinave dhe objekteve të tjera rajonale.
Efikasiteti i burimeve dhe reduktimi i mbeturinave	<ul style="list-style-type: none"> • Mundësitë për të rritur rikuperimin e burimeve përmes objekteve të riciklimit dhe kompostimit. • Efektet e mundshme negative nëse normat e riciklimit ose kompostimit mbeten të ulëta, duke çuar në një varësi më të madhe nga deponia.
Arkitektura, arkeologjia dhe trashëgimia kulturore	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet në trashëgiminë kulturore, arkitekturore dhe arkeologjike në afërsi të qendrave rajonale të propozuara për menaxhimin e mbeturinave dhe objekteve të tjera rajonale. • Mundësia e dëmtimit të objekteve të pazbuluara më parë afër ose brenda zonave të zhvillimit të qendrave rajonale të menaxhimit të mbeturinave dhe objekteve të tjera rajonale.
Peizazhi	<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet në karakterin e përgjithshëm të peizazhit dhe receptorët e ndjeshëm.

6. Përshkrimi i fushëveprimit të vijës bazë mjedisore që do të përgatitet në studimin e VSM për PNMIM Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt

VSM-ja për Planin Ndërkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturave (PNMIM) në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt kërkon një bazë mjedisore për të përcaktuar gjendjen aktuale të mjedisit, për të identifikuar çështjet urgjente dhe për të parashikuar ndryshimet mjedisore nëse nuk zbatohet PNMIM. Kjo bazë do të ofrojë një kuptim themelor të kushteve mjedisore në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, duke mundësuar analiza të informuara dhe vlerësim të ndikimit.

Baza mjedisore do të adresojë sa vijon:

- Gjendja aktuale e mjedisit. Një përshkrim gjithëpërfshirës i kushteve ekzistuese mjedisore në Rajonin e Gjilanit dhe Ferizajt, duke përfshirë të dhëna kritike për ajrin, ujin, tokën, biodiversitetin dhe elementet e tjera mjedisore.
- Çështjet kryesore mjedisore: Identifikimi i sfidave primare mjedisore brenda rajonit, duke përfshirë urbanizimin, mangësitë e menaxhimit të mbeturinave, pikat e nxehta të ndotjes dhe shqetësime të tjera mjedisore specifike për rajonin.
- Projektionet mjedisore pa zbatim të PNMIM: Një përshkrim i trajektoreve së parashikuar mjedisore nëse PNMIM nuk vihet në veprim, duke theksuar rrjetet e mundshme të ndotjes, degradimin e habitatit dhe rezultate të tjera të mundshme negative.

Kjo bazë do të strukturohet rreth disa kapitujve të elaboruar të temave të Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM), si më poshtë:

- Biodiversiteti, Flora dhe Fauna;
- Popullsia dhe shëndeti i njeriut;
- Tokat dhe shfrytëzimi i tokës;
- Burimet ujore;
- Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë;
- Asetet materiale;
- Trashëgimia arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore;
- Peizazhi;

Për çdo titull tematik, VSM do të dokumentojë kushtet aktuale, do të adresojë sfidat kryesore mjedisore dhe do të projektojë gjendjen e mjedisit pa PNMIM.

6.1. Burimet bazë të të dhënave

Përshkrimi i gjendjes aktuale të mjedisit do të mbështetet në të dhënat më të fundit të disponueshme nga burime të besueshme. Nëse identifikohen boshllëqe të të dhënave, VSM-ja do t'i shënjojë këto boshllëqe, do të vlerësojë rëndësinë e tyre dhe do të përcaktojë nëse ato mund të adresohen në mënyrë të arsyeshme brenda kornizës kohore të procesit të VSM-së.

Dokumentet kryesore që pritet të kontribuojnë në situatën fillestare përfshijnë:

- Raporti i Gjendjes së Mjedisit për Kosovën
- Rishikimi i Performancës Mjedisore

Aty ku është e mundur, Sistemet e Informacionit Gjeografik (GIS) përdoren për të vizualizuar dhe analizuar të dhënat në lidhje me secilën temë të VSM-së. Ai synon të përdorë Sistemet e Informacionit Gjeografik (GIS) aty ku është e mundur për të shfaqur dhe analizuar informacionin përkatës përkatës. Harta e GIS-it është veçanërisht e dobishme për analizën hapësinore të infrastrukturës së menaxhimit të mbeturinave, dendësisë së popullsisë dhe asetëve mjedisore në të gjithë Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajit.

Duke pasur parasysh natyrën strategjike të Planit Ndërkomunal të Menaxhimit të integruar të Mbeturinave, pranchet se ka kufizime në shtrirjen e fushës së një vlerësimi mjedisor dhe për këtë arsye është e dobishme të përvijohen kufizime të tilla në këtë fazë të hershme.

Table 37. Burimet bazë të të dhënave dhe shtrirja e vlerësimit

VSM Subjekti	Burimi i mundshëm i të dhënave	Shtrirja e mundshme e vlerësimit bazuar në burimet e të dhënave
Biodiversiteti, flora dhe fauna	<ul style="list-style-type: none"> • Të dhënat e AMMK për zonat e mbrojtura dhe biodiversitetin. • Strategjia Kombëtare e Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit • Të dhënat GIS për zonat e mbrojtura nga MMPH-i. 	<p>Të dhënat kombëtare dhe rajonale janë të disponueshme për aspektet e biodiversitetit, florës dhe faunës, me fokus në zonat e mbrojtjes së natyrës dhe shpërndarjen e specieve.</p>
Popullsia dhe shëndeti i njeriut	<ul style="list-style-type: none"> • Të dhënat e Agjencisë së Statistikave të Kosovës (ASK) për dendësinë e popullsisë dhe demografinë. • Planet Zhvillimore Komunale. • Të dhënat GIS për zonat e banuara dhe industriale nga MMPH-i dhe AMMK. 	<p>Të dhënat kombëtare janë të disponueshme për dendësinë dhe shpërndarjen e popullsisë. Ndikimet shëndetësore referohen në mënyrë indirekte përmes faktorëve të cilësisë së ajrit, zhurmës dhe ujit.</p>
Tokat dhe përdorimi i tokës	<ul style="list-style-type: none"> • Të dhënat GIS për përdorimin e tokës, klasifikimin e tokës dhe gjeologjinë nga AMMK dhe MMPH-i. • Planet e shfrytëzimit të tokës dhe të dhënat e zonimit nga komunat e rajonit të Gjiçanit dhe Ferizajit. 	<p>Të dhënat kombëtare për përdorimin e tokës dhe klasifikimin e tokës janë të disponueshme në nivel vendi dhe janë të mjaftueshme për shtrirjen strategjike të VSM-së për Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajit.</p>
Uji	<ul style="list-style-type: none"> • Të dhënat GIS për trupat ujore dhe lumenjtë nga AMMK dhe MMPH-i. • Raportet e cilësisë së ujit nga Instituti Kosovar për Shëndet Publik. 	<p>Ka të dhëna të kufizuara kombëtare dhe rajonale për cilësinë e ujit dhe zonat e përmblyjeve. Çështjet e cilësisë së ujit të lidhura me mbeturinat do të theksohen aty ku është e mundur.</p>

Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatike	<ul style="list-style-type: none"> Të dhënat e cilësisë së ajrit nga AMMK. Strategjia e Kosovës për Ndryshimet Klimatike. 	Të dhënat kombëtare për cilësinë e ajrit dhe emetimet në nivel rajonal janë të disponueshme dhe ofrojnë një bazë për vlerësimin e ndikimeve të lidhura me ajrin në VSM.
VSM Subjekti	Burimi i mundshëm i të dhënave	Shtirja e mundshme e vlerësimit bazuar në burimet e të dhënave
Materialet dhe asetet	<ul style="list-style-type: none"> Strategjia Kombëtare e Kosovës për Menaxhimin e Mbeturave dhe Plan i Veprimit Raportet vjetore për menaxhimin e energjisë dhe mbeturinave nga AMMK. 	Informacioni kombëtar mbi burimet, mbeturinat dhe rikuperimin e energjisë është i aksesueshëm dhe i mjaftueshëm për qëllimet e VSM-së.
Peizazhi arkitektonik, arkeologjik dhe kulturor	<ul style="list-style-type: none"> Të dhënat GIS për objektet e trashëgimisë kulturore nga Instituti i Kosovës për Monumenteve. 	Të dhënat kombëtare mbi trashëgiminë kulturore janë të disponueshme, megjithatë ato janë zakonisht më të rëndësishme për vlerësimet specifike të zonave.
Peizazhi	<ul style="list-style-type: none"> Planet Hapësirore Komunale dhe vlerësimet rajonale të peizazhit. 	Të dhënat e peizazhit në nivel kombëtar janë të kufizuara, por të mjaftueshme për qëllime strategjike në nivel të lartë të VSM-së.

7. Rekomandim për identifikimin e ndikimit specifik dhe metodologjitë e vlerësimit që do të përdoren në studimin e VSM

7.1. Shqyrtimi i Alternativave

Procesi i VSM-së për Planin Nderkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajt kërkon një vlerësim gjithëpërfshirës të alternativave të arsyeshme në sektor. Duke pasur parasysh natyrën strategjike të VSM-së dhe implikimet e gjera në teknologjinë dhe menaxhimin e mbeturinave, janë vlerësuar një sërë opsionesh dhe metodave teknologjike. Fushat kryesore të fokusit për vlerësimin e alternativave përfshijnë:

- Zhvillimi i opsioneve të teknologjisë/metodologjisë për elementët e MMN: Janë marrë në konsideratë alternativat për komponentë të ndryshëm të Menaxhimit të Mbeturinave të Ngurta (MMN), të tilla si teknologjitë e grumbullimit, transportit, trajtimit dhe depozitimit të mbeturinave. Opsionet janë analizuar për realizueshmërinë dhe potencialin e tyre për qëndrueshmëri afatgjatë në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajt, duke siguruar përafërsisht me nevojat lokale dhe standardet e BE-së.

- Vlerësimi i qëndrueshmërisë teknike, financiare dhe mjedisore të teknologjive të trajtimit të MSW: Secili opsion teknologjik vlerësohet bazuar në praktikitetin teknik, efektivitetin e kostos dhe ndikimin mjedisor. Kjo siguron që teknologjitë e zgjedhura të jenë jo vetëm ekonomiksht të qëndrueshme, por edhe në përputhje me qëllimet e qëndrueshmërisë mjedisore.
- Krahasimi i opsioneve për elementet e SWM: Alternativat e përzgjedhura krahasohen për sa i përket efikasitetit, potencialit për reduktimin e ndikimit në mjedis dhe përfrimin me hierarkinë e mbeturinave (zvogëlimi, ripërdorimi, riciklimi). Ky krahasim ndihmon në zgjedhjen e zgjidhjeve më të përshtatshme për nevojat e MMN të Rajonit të Gjiçanit dhe Ferizajit.

Gjithashtu, për të analizuar dhe krahasuar në mënyrë efektive alternativat, merren parasysh faktorët e mëposhtëm:

- Implikimet e Politikave dhe Komizës Rregullative: VSM siguron që të gjitha teknologjitë e propozuara janë në përputhje me politikat e Kosovës për menaxhimin e mbeturinave dhe me direktivat perkatëse të BE-së, si Direktiva e BE-së për Landfillin dhe Direktiva Komizë për Mbeturinat. Qëllimi është të sigurohet respektimi i hierarkisë së mbeturinave dhe të shmangen zgjidhjet që mund të shkaktojnë degradim mjedisor ose të jenë në mospërputhje me standardet e BE-së.
- Identifikimi i opsioneve të teknologjisë në përputhje me politikat dhe ato të provuara: Teknologjitë që përputhen me politikat kombëtare dhe praktikat më të mira ndërkombëtare mbeten prioritare. Opsionet e provuara të teknologjisë që kanë demonstruar sukses në kontekste të ngjashme janë të rekomandueshme për të minimizuar rreziqet dhe për të rritur suksesin e zbatimit të planit.
- Fizibiliteti financiar i opsioneve të rekomanduara të teknologjisë: Çdo alternativë vlerësohet për qëndrueshmërinë e saj financiare në kuadër të planit, duke përfshirë investimet fillestare dhe kostot operacionale, për të siguruar efektivitetin e kostos. Fizibiliteti financiar gjithashtu merret parasysh burimet e mundshme të financimit, siç janë donatorët ndërkombëtarë, për të mbështetur nevojat për investime në Rajonin e Gjiçanit dhe Ferizajit.

Tabela 6 ofron një përmbledhje të opsioneve të teknologjisë të konsideruara përgjatë ciklit jetësor të menaxhimit të mbeturinave, duke mbuluar mbledhjen, transferimin, riciklimin, trajtimin dhe arsyësimin e mbeturinave. Opsionet përfshijnë metoda të tilla si:

- Objektet e rikuperimit të materialeve (MRF) për riciklimin dhe rikuperimin e burimeve;
- Trajtimi Mekanik-Biologjik (TMB) për përpunimin e rrymave të mbeturinave të përziera;
- Trejtje anaerobike (AD) për stabilizimin e mbeturinave organike dhe prodhimin e biogazit;
- Deponi sanitare sipas parametrave mjedisor për të menaxhuar mbeturinat e pa riciklueshme;

Çdo opsion i nënshtrohet një vlerësimi të plotë bazuar në kriteret teknike, mjedisore dhe ekonomike, duke siguruar që teknologjitë e përzgjedhura të përputhen me qëllimet strategjike të PNMIM dhe nevojat specifike të Rajonit të Gjiçanit dhe Ferizajit.

Table 38. Alternativat e konsideruara

	Mbeturina të përziera	Mbeturina të ndara	Mbeturinat Inerte
Pastrim i rugeve	Pastrimi i rugeve		
Mbledhja e mbeturinave	Mbledhja e mbeturinave	Mbledhja e mbeturinave të ndara	
Transporti dhe Transferimi	Transferimi dhe Transporti		
Trajtimi Mekanik	E pistë MRF	Trajimi Biologjik Mekanik (MBT)	Trajimi Mekanik
Trajimi Biologjik	Tharje Biologjike		Trajimi Biologjik
Trajimi termik	Dyqija, Piroliza, Trajimi me Plazmë, Teknologjia e Konvertimit të Mbetjeve në Naftë	Gazifikimi	
Angësimi	Landhë sanitare, Landhë rehabilitimi	Landhë	

Menaxhimi i mbeturinave inerte

Zgjedhja e teknologjive për menaxhimin e mbeturinave në kuadër të Planit të Menaxhimit të Integruar Ndërkomunal të Mbeturinave (PNMIM) është përqendruar në identifikimin e teknologjive të besueshme dhe të provuara që kanë demonstruar efektivitet afatgjatë si në fazën e ndërtimit, ashtu edhe në atë operacionale. Kjo qasje priorizon zgjidhjet me rezultate të vendosura në trajtimin e mbeturinave komunale, duke siguruar që investimet të drejtohen drejt rezultateve të qëndrueshme dhe të parashikueshme.

Realizueshmëria financiare është gjithashtu një konsideratë kryesore, me një fokus të veçantë në integrimin e projekteve që janë në përputhje me iniciativat e financuara nga donatorët ekzistues dhe të planifikuara. Kjo sinergji me projektet në zhvillim jo vetëm që ul kostot, por gjithashtu përfiton nga mbështetja teknike dhe financiare shtesë, duke ritur suksesin e strategjisë së menaxhimit të mbeturinave.

Teknologjitë e reja për prodhimin e energjisë nga mbeturinat (WtE), si gazifikimi dhe piroliza, janë përdorur për dekada për lëndë të caktuara, si qymyri ose druri. Megjithatë, pavarësisht se janë procese të mirëkuptuara, zbatimi i tyre në menaxhimin e mbeturinave të ngurta komunale është ende i kufizuar. Këto teknologji përballen me sfida në trajtimin e përbërjes komplekse dhe të ndryshme të mbeturinave komunale, pasi ato janë dizajnuar tradicionalisht për materiale uniforme.

Aktualisht, proceset e gazifikimit, pirolizës, trajtimit me plazmë dhe konvertimit të mbeturinave në naftë nuk kanë pasur teste të gjera dhe të besueshme shtatgjata në kontekstin e mbeturinave komunale. Për rrjedhojë, këto teknologji janë përjashtuar nga konsiderata për trajtimin e mbeturinave komunale në kuadër të PNMIM, për shkak të mungesës së efektivitetit të provuar për këtë lloj mbeturinash, siç është theksuar me të kuqe në tabelat e vlerësimit.

7.2. Identifikimi i objektivave, synimeve dhe treguesve

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) për Planin Nderkomunal të Menaxhimit të Integruar të Mbeturinave (PNMIM) në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajit synon të përcaktojë objektiva të qarta, objektiva të matshëm dhe tregues përkatës për të udhëhequr vlerësimet e ndikimit në mjedis. Kjo qasje e udhëhequr nga objektivat siguron një vlerësim sistematik të strategjive të propozuara të menaxhimit të mbeturinave dhe përaftrimin e tyre me qëllimet mjedisore dhe të qëndrueshmërisë.

Kuadri Metodologjik

Korniza e vlerësimit do të fokusohet në Objektivat Mjedisore të VSM-së, të cilat janë të dizajnuara për të kapur çështjet më të rëndësishme mjedisore për Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajit. Duke i përfshirë këto objektiva me tregues dhe objektiva specifike, VSM do të ofrojë një bazë të strukturuar për vlerësimin e ndikimeve të mundshme, duke e bërë më të lehtë monitorimin, vlerësimin dhe raportimin mbi performancën mjedisore të PNMIM.

Hartimi i objektivave, synimeve dhe treguesve të VSM-së

Bazuar në një analizë të karakteristikave mjedisore dhe çështjeve kyçe brenda Rajonit të Gjiatit dhe Ferizajit, është formuluar një grup objektivash të përkohshme për Vlerësimin Strategjik Mjedisor (SEA). Këto objektiva fokusohen në fusha mjedisore kritike që lidhen me menaxhimin e mbeturinave, duke përfshirë biodiversitetin, cilësinë e ajrit, burimet e tokës dhe ujit, klimën dhe shëndetin e njeriut. Objektivat do të përsosen më tej përmes komenteve dhe reagimeve të palëve të interesuara.

Më poshtë është një përmbledhje e projekt-objektivave, synimeve dhe treguesve të VSM-së që do të udhëheqin procesin e vlerësimit për PNMIM në Rajonin e Gjiatit dhe Ferizajit.

Table 39. Projekt-objektivat mjedisore të VSM-së

Subjekti	Objektivi mjedisor dhe qëllimet	Synimi	Treguesi
Biodiversiteti, flora dhe fauna	<ul style="list-style-type: none"> Mbrojtja dhe përmirësimi i biodiversitetit, duke përfshirë habitatat dhe speciet, veçanërisht në zonat e ndjestme 	<ul style="list-style-type: none"> Asnjë humbje neto e biodiversitetit; ndikim minimal në habitate 	<ul style="list-style-type: none"> Shtëpia e zonave të mbrojtura të prekura; ndryshimet në indeksin e biodiversitetit
Popullsia dhe shëndeti i njeriut	<ul style="list-style-type: none"> Sigurimi që sistemet e menaxhimit të mbeturinave të mbrojnë shëndetin e njeriut dhe të përmirësojnë cilësinë e jetës 	<ul style="list-style-type: none"> Ujë e ekspozimit ndaj ndotësve; përmirësimi i mbulimit të grumbullimit të mbeturinave 	<ul style="list-style-type: none"> Nivelet e ndotësve në ajër dhe ujë; shkalla e mbulimit të grumbullimit të mbeturinave
Tokat dhe përdorimi i tokës	<ul style="list-style-type: none"> Mbrojtja e cilësisë së tokës dhe 	<ul style="list-style-type: none"> Kufizimi i ndotjes së tokës; optimizimi i 	<ul style="list-style-type: none"> Numri i incidenteve të kontaminimit të tokës

	sigurimi i praktikave të qëndrueshme të përdorimit të tokës	përdorimit të tokës për objektet e mbeturinave	përqindja e tokës së caktuar për menaxhimin e mbeturinave
Ujë	<ul style="list-style-type: none"> Parandalimi i ndotjes së ujit dhe mbrojtja e burimeve ujore nëntokësore 	<ul style="list-style-type: none"> Minimizimi i prodhimit të mjedhjeve; mbrojtja e cilësisë së ujrave nëntokësore 	<ul style="list-style-type: none"> Nivelet e cilësisë së ujit në trupat afër; numri i incidenteve të ndotjes së ujrave nëntokësore
Cilësia e ajrit dhe faktorët klimatikë	<ul style="list-style-type: none"> Ura e emetimeve të gazrave sërë dhe përmirësimi i cilësisë së ajrit 	<ul style="list-style-type: none"> Reduktimi i emetimeve të CO₂ përmes promovimit të riciklimit dhe rikuperimit të energjisë 	<ul style="list-style-type: none"> Emetimet e CO₂ nga objektet e mbeturinave; matjet e cilësisë së ajrit të ambientit
Asetet	<ul style="list-style-type: none"> Promovimi i rikuperimit të burimeve dhe praktikave efektive të menaxhimit të mbeturinave 	<ul style="list-style-type: none"> Rritja e normave të riciklimit; zvogëlimi i varësisë nga deponitë 	<ul style="list-style-type: none"> Normat e riciklimit; sasia e mbeturinave të devijuara nga deponitë
Trashëgimia arkitekturore, arkeologjike dhe kulturore	<ul style="list-style-type: none"> Mbrojtja e vendeve të trashëgimisë nga ndikimet e menaxhimit të mbeturinave 	<ul style="list-style-type: none"> Sigurimi që objektet e mbeturinave të mos vendosen pranë vendeve të trashëgimisë kulturore 	<ul style="list-style-type: none"> Numri i vendeve të trashëgimisë kulturore të ndikuara nga objektet e mbeturinave
Peizazhi	<ul style="list-style-type: none"> Ruajtja e diversitetit të peizazhit dhe minimizimi i ndikimeve vizuale nga objektet e mbeturinave 	<ul style="list-style-type: none"> Sigurimi që objektet e mbeturinave të mos ndikojnë negativisht në karakterin e peizazhit 	<ul style="list-style-type: none"> Numri i ankesave për ndikimin vizual; vlerësimet e integritetit të peizazhit

Kriteret e vlerësimit

Për çdo temë VSM, kriteret specifike të vlerësimit do të përdoren për të vlerësuar ndikimet e mundshme mjedisore të masave të propozuara të PNMIM. Shembuj të këtyre kriterëve përfshijnë:

- **Biodiversiteti, Flora dhe Fauna:** Vlerësimi i afërsisë së objekteve të mbeturinave me zonat e mbrojtura dhe përçarja e mundshme e jetës së egër dhe habitateve lokale.
- **Popullsia dhe shëndeti i njeriut:** Vlerësimi i ndikimeve të mundshme në cilësinë e ajrit, nivelet e zhurmës dhe ekspozimin e publikut ndaj ndotësve nga objektet e mbeturinave.
- **Tokat dhe përdorimi i tokës:** Vlerësimi i përshatshmërinë e tokës për objektet e mbeturinave, rreziqet e mundshme të ndotjes së tokës dhe efikasitetin e planifikimit të përdorimit të tokës.

• **Uji:** Ekzaminimi i rrezikut që lëngu i mbeturinave dhe ndotës të tjerë të arrijnë në trupat ujorë dhe furnizimet me ujë nëntokësor.

• **Cilësia e ajrit dhe klima:** Matja e niveleve të emetimeve, veçanërisht gazet serrë, dhe vlerësimi i ndikimeve në cilësinë e ajrit lokal dhe rajonal.

• **Pasuritë materiale:** Vlerësimi i potencialit për reduktimin e mbeturinave, riciklimin dhe rikuperimin e burimeve të vlefshme.

• **Trashëgimia kulturore dhe peizazhi:** Konsiderimi i ndikimeve potenciale në peizazhin vizual dhe rreziqet e mundshme për vendet e trashëgimisë të ruajtur kulturore.

Gjithashtu, objektivat do të merren parasysh në përgatitjen e bazës mjedisore dhe gjatë vlerësimit mjedisor, në mënyrë që të përmbushen objektivat mjedisore të VSM-së të PNMIM.

Bazuar në bazën mjedisore të përgatitur, treguesit do të përcaktohen duke patur parasysh disponueshmërinë e të dhënave dhe mundësinë e krijimit të lidhjeve të drejtpërdrejta ndërmjet çdo ndryshimi në mjedis dhe zbatimit të PNMIM. Do të thotë, treguesit do të zhvillohen gjatë studimit të VSM-së, duke përfshirë në përgjigje të komenteve të marra në këtë Raport të fushëveprimit.

3. Hapat e radhës

Me këtë dokument, Konsulenti përcaktoi qëllimin e Studimit të VSM-së, i cili do të kryhet si hap i ardhshëm.

Si hap tjetër, Studimi VSM do të përgatitet si më poshtë:

- Përcaktimi i vijës baze të VSM,
- Vlerësimi Strategjik Mjedisor i pjesës përkatëse të Planit Ndërkomunal për Menaxhimin e Integruar të Mbeturinave për Komunitet e Rajonit të Gjiarës dhe Ferizajit, Kosovë, (PNMIM).

Rezultatet përkatëse nga VSM do të inkorporohen në PNMIM para se të dy dokumentet të dorëzohen përfundimisht në komuna dhe GIZ.

Republika e Kosovës
Republika Kosova
Republic of Kosovo

REPUBLIKA E KOSOVES · REPUBLIKA KOSOVA
KOMUNA E VITISË - OPŠTINA VITINA

Pranimi i Propozimit të Drita 18-04-2025			
Nr. i Propozimit Drita 02-	Titulli i Propozimit 035/01-	Shprehja e Propozimit 359	Vlera Shprehja

Komuna e Vitisë
Opština Vitina
Municipality Viti/na

Në bazë të nenit 58, paragrafi 1, shkronja h) e Ligjit për Vetëqeverisje Lokale Nr.03/L-40 (Gazeta Zyrtare e Kuvendit të Republikës së Kosovës Nr.28/2008), nenit 50.1, shkronja l) të Statutit të Komunës së Vitisë Nr.01-013/491, të datës 21.04.2011, dhe sipas kërkesës me numër protokolli 02-320/02-10047 e datës 17.04.2025 nga Shoqata Sindikale e Administratës Komunale, Kryetari i Komunës së Vitisë me datë 18.04.2025 paraqet këtë:

PROPOZIM VENDIM

PËR MBËSHTETJEN FINANCIARE NË SHUMËN PREJ 3,500.00 EURO PËR SINDIKATËN (SPAK) E TË PUNËSUARËVE SHËRBIMIT CIVIL NË KOMUNËN E VITISË

Neni I

Kryetari i Komunës, i propozon Kuvendit të Komunës së Vitisë, që ta shqyrtoj dhe aprovoj propozim vendimin bazuar në kërkesën e sindikatës për mbështetje financiare në shumën prej 3,500.00 euro.

Neni II

Shuma e mjeteve e kërkuar nga sindikata e administratës komunale në Viti në shumë prej 3,500.00 euro (Tre Mijë e Pesëqind Euro) do të sigurohet nga kodi buxhetor-Subvencione dhe transfereve nga zyra e kryetarit.

Neni III

Pjesë përbërëse e këtij propozim vendimi, është kërkesa e sindikatës me numër protokolli 02-320/02-10047 e datës 17.04.2025.

Neni III

Për zbatimin e këtij propozim vendimi kujdeset kryetari i Komunës së Vitisë dhe Drejtoria e Financave, Ekonomisë dhe Zhvillimit.

Neni IV

Ky propozim vendim hyn në fuqi ditën e miratimit nga Kuvendi i Komunës së Vitisë.

PROPOZUES :

KRYETARI I KOMUNËS SË VITISË
Sokol Haliti

BSPK

REPUBLIKA E KOSOVES - REPUBLIKA KOSOVA
KOMUNA E VITISE - OPSTINA VITINA

Pratëritë / Preraportimi (Drejtuesi): 17-04-2025			
Nr. i regjistruar / Eja / Pisu:	Që prej / nga:	Shërbimi / Përdorues:	Vlerë / Vendi:
02-	320/05	10047	

DATE:	17.04.2025
PËRMES:	Shoqata Sindikale e Administratës Komunale SPAK në Viti
PËR/ZA/TO:	Kryetarit të Komunës z. Sokol Haliti Kryesuesin e Kuvendit të Komunës së Vitisë z. Bekim Azizi Komitetit për Politikë dhe Financa KK. Viti Anëtarët e Kuvendit të Komunës së Vitisë
NGA/OD/FROM	Xhelal Haxhiu – Kryetari i Shoqatës Sindikale të Administratës Komunale në Viti (SPAK) në Viti Arian Alidema – Sekretari i SPAK në Viti
TEMA/SUBJEKAT/SUBJECT:	Kërkesë për mbështetje financiare në vlerë prej 3500 euro për zhvillimin e aktiviteteve sindikale .

Të nderuar,

Kryetar i Komunës z. Sokol Haliti
Kryesuesin e Kuvendit të Komunës së Vitisë z. Bekim Azizi
Komitetit për Politikë dhe Financa
Anëtarët e Kuvendit të Komunës së Vitisë

Me anë të kësaj letre, Shoqata Sindikale e Administratës Komunale SPAK në Viti kërkon mbështetje tuaj financiare për realizimin e aktiviteteve të saj në kuadër të përfaqësimit dhe mbrojtës së të drejtave të anëtarëve tanë. Aktivitete përfshijnë : Organizmin e takimeve informuese dhe trajnimet e anëtarëve, promovimin e të drejtave të punëtorëve nëpërmjet fushatave ndërgjegjësuese, mbështetje logjistike për pjesëmarrje në tryeza, organizimin e eventeve sindikale për forcimin e solidaritetit midis anëtarëve etj.

Duke qenë se këto aktivitete kërkojnë burime financiare të konsiderueshme, ju lutemi të konsideroni mundësinë për të na ndihmuar nëpërmjet një kontributi financiar në vlerë prej 3500 euro për vitin 2025 me qëllim relizimin e aktriviteve të cekura më lartë por edhe aktivitete tjera marr parasysh se tash jemi në prag të datë 01 Maj cila është e njohur si **Dita e ndërkombëtare e punëtorëve ose Dita e punës**. Çdo ndihmë do të vlerësohet maksimalisht dhe do të kontribuoj ndjeshëm në fuqizimin e rolit të sindikatës si zë përfaqësues i denjë i shërbyesve civil.

Sa për rikujtim ne si shërbyes civil nga Komuna e Vitisë por edhe nga niveli qendror, deri me tash nuk kemi përfituar asnjëhere mbështetje financiare si Sindikate por edhe raste individuale, për dallim që stafi në Arsim dhe Shëndetësi këto vitet e fundit kanë përfituar përmes Kontratave Kolektive mjete financiare apo shuma të konsiderueshme fianciare ndërsa mjetet financiare janë paguar nga buxheti komunal.

Një praktike e till e mbështetjes financiare për Sindikata për shërbyes civil këto vitet e fundit nëpër Komuna tjera të Republikës së Kosovës zbatohet dhe praktikohet çoft përmes vendimeve të Kryetarit të Komunës apo Vendimeve të Kuvendit të Komunës, përmes buxhetit nga Subvencionet dhe Transferet.

Provë: raste të përfitimit nga sindikata e shërbimit civil nga komunat tjera.

Ju falenderoj paraprakisht për konsideratën dhe mbështetjen tuaj.

Republika e Kosovës

Komuna e Vushtrrisë

Për:
Propozues:
Hartues:
Çështja për shqyrtim:

Kuvendin e Komunës
Kryetari i Komunës
Drejtoria për Administratë
Propozim vendim

Bazuar në nenin 12, paragrafi 12.2, shkronja "d" të Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale Nr.03/L-040, nenin 36 paragrafi 1 të Rregullës Financiare të Ministrisë së Financave Nr. 01/2013 Shpenzimi i Parave Publike, nenin 19 paragrafi 1 nën paragrafi 1.4 të Statutit të Komunës, si dhe nenin 5 paragrafi 2 i Rregullores (KKV) Nr. 03/23 për Përcaktimin e Kritereve të Ndarjes së Mjeteve Financiare nga Fondi për Transfere dhe Subvencione Personave Juridike – OIQ-ve dhe Ndihmë Momentale Personave Fizikë dhe Bashkëfinancim prot. Nr. 49/23 datë 23.02.2023, Kuvendi i Komunës në mbledhjen e mbajtur me datën _____ 2024 merr këtë

V E N D I M
PËR PAGESËN E SHUJTAVE DITORE PËR ZYRTARË TË ADMINISTRATËS
SË KOMUNËS

1. Me këtë vendim, lejohet pagesa e shujtave në vlerë prej 3.00 € (tri euro) në ditë pune, për zyrtarë të punësuar në Administratën e Komunës së Vushtrrisë.
2. Mjetet financiare do të sigurohen nga të hyrat e bartura të vitit 2023 në vitin 2024 nga kategoria ekonomike e subvencioneve dhe transferove, nga programi Administrata dhe Personeli, kodi buxhetor 163, nënprogrami 16324 (administrata), në shumë prej 240,000.00 € (dyqind e katërdhjetëmijë euro).
3. Për zbatimin e këtij vendimi do të kujdeset Kryetari i Komunës, Drejtoria për Buxhet e Financa, Drejtoria e Administratës dhe Zyra e Personelit.
4. Ky vendim hyn në fuqi pesëmbëdhjetë (15) ditë pas regjistrimit në zyrën e Protokollit në Ministrinë e Administrimit të Pushtetit Lokal si dhe shtatë (7) ditë pas publikimit në faqen zyrtare të Komunës së Vushtrrisë, dhe do të zbatohet nga data 03.01.2024.

Melihate Basholli Latifi

Komuna e Klinës

Kryetari i Komunës

01Nr. 451-16279/2024

Klinë, më 25/04/2024

Duke u bazuar në nenin 13 dhe 58 të Ligjit për Vetëqeverisjen Lokale, nr. 03/L-040, botuar në gazetën zyrtare, nr 28 më dt.04.06.2008, nenin 91 paragrafi 1 i Statutit të Komunës së Klinës të dt.07.04.2010, nenin 2 pika 2.3 dhe nenit 4 të Ligjit për Financat e Pushtetit Lokal, nr.03/L-49, si dhe duke marrë parasysh kërkesën e SPAK, nr.01-400-11026/2024 të datës 02.04.2024, Kryetari i Komunës së Klinës, mori:

V E N D I M

1. **LEJOHËT**, ndarja e mjeteve financiare në shumën prej 1,700.00 € (njëmijë e shtatëqind euro) për Shoqatën Sindikale të Shërbyesve Civil në Klinë. Mjetet ndahen më qellim të realizimit të vizitës për nder të 1 majit, të Shërbyesve Civil të Administratës komunale në Klinë, sipas kërkesës, nr.01-400-11026/2024 të datës 02.04.2024. Mjetet në shumën prej 1,700.00 € paguhet nga subvencionet e zyrës së kryetarit.
2. Mjetet si nga pika 1 e këtij vendimi derdhen në xhirollogarinë e Sindikatës së Pavarur të Administratës së Kosovës, të cilat i destinohen degës në Klinë.
3. Obligohet, përfaqësuesi i Shoqatës Sindikale, që për mjetet e ndara në shumën e lartcekur Komunës së Klinës, t'ia paraqes raportin zyrtar të shpenzimeve.
4. Për zbatimin e këtij vendimi kujdeset Drejtoria e Financave, Ekonomisë dhe Zhvillimit, në bashkëpunim më Zyrën e Kryetarit.
5. Ky vendim është i plotëfuqishëm dhe hynë në fuqi menjëherë.

Të njoftohen:

- SPAK, SHSSH- Klinë;
- DFEZH;
- Arkivi.

REPUBLIKA E KOSOVES
Republika Kosova – Republic of Kosovo

Komuna e Mitrovicës së Jugut
Opština Juzna Mitrovica – Municipality of Mitrovica South

KUVENDI I KOMUNËS SË MITROVICËS SË JUGUT

Komiteti për Politikë dhe Financa

Nr. 02-060/01-0021658/25 dt. 14.04.2025

Mitrovicë

Në zbatim të nenit 52, paragrafi 1, të Ligjit Nr. 03/L-040 Për vetëqeverisjen lokale; nenit 11, të Udhëzimit Administrativ (MPL) Nr. 05/2020 Për procedurën e themelimit, përbërjen dhe kompetencat e komiteteve të përhershme dhe komiteteve tjera në Komunë, nenit 62, të Statutit të Komunës së Mitrovicës; nenit 15, pika 2, të Rregullores Komunale për punën e komiteteve të Kuvendit të Komunës; Kryesuesja e Kuvendit të Komunës për të **mërkurën më dt. 23.04.2025**:

THËRRET

Mbledhjen e rregullt të Komitetit për Politikë dhe Financa
Seanca e 40

Mbledhja do të ketë këtë:

REND DITE:

1. Miratimi i procesverbalit nga mbledhja e 38-të e KPF-së
2. Kërkesa e Sindikatës së të Punësuarve në Komunën e Mitrovicës për mbështetje financiare
3. Raport financiar për periudhën janar-mars 2025

Mbledhja mbahet në Sallën e Mediave duke filluar nga ora 10:00.

Mitrovicë

Këtë e citova nga procesverbalit, dhe kuptohet që jeni zotuar e nuk na ka ardhur asgjë. Ndërsa sa i përket propozimit të z. Preteni, e përgëzoj dhe qëndroj prapa idesë së shefit të grupit që le të gjendet moduli që vëllimi i parë apo botimi i parë të jetë falas, mbase Komuna e Subvencionon.

Kryesuesja znj. Vesa Broja: Raporti i Drejtorisë së Shëndetësisë ka ardhur ndërsa raporti i cekur nga z. Zeneli e kemi diskutuar me drejtoreshën, drejtoresha i ka të gjitha të dhënat, numrin e fëmijëve dhe për nënat vetushqyese por janë të dhëna që mbrohen me ligj, por është e gatshme tek pika pyetje dhe përgjigje mu përgjigj në pyetjet e z. Zeneli por edhe të tjerëve.

Hysen Muzliukaj: A mundet pra drejtoresha sot mos të japë të dhëna nëse janë konfidenciale, po të dhënat që janë zyrtare për publikun me na i dhënë sot? Dhe a mundem me u fut në rend dite?

Kryesuesja Vesa Broja: Meqenëse nuk kemi material për këtë pikë unë e theksova edhe më lartë që drejtoresha i ka të dhënat për numrin e fëmijëve dhe për nënat vetushqyese dhe është e gatshme tek pika pyetje dhe përgjigje mu u përgjigj në pyetjet e z. Zeneli por edhe të tjerëve. Pasi nuk ka të lajmëruar tjerë për diskutim e vë në votim propozimin që pikë e 4-të e rendit të ditës të jetë: Raporti i punës së Drejtorisë së Shëndetësisë janar-dhjetor 2023.

Rezultati i votimit 30 për, 0 kundër dhe 0 abstenime.

Kuvendi i Komunës unanimitisht miratoi propozimin që pikë e 4-të e rendit të ditës të jetë: Raporti i punës së Drejtorisë së Shëndetësisë janar-dhjetor 2023.

Hedh në votim propozimin që pikë e 5-të e rendit të ditës të jetë: Kërkesa për mbështetje financiare për sindikatën e të punësuarve në Komunën e Mitrovicës, materialin të cilin e keni secili para vetes.

Rezultati i votimit 30 për, 0 kundër dhe 0 abstenime.

Kuvendi i Komunës unanimitisht miratoi propozimin që pikë e 5-të e rendit të ditës të jetë: Kërkesa për mbështetje financiare për sindikatën e të punësuarve në Komunën e Mitrovicës.

Hedh në votim propozimin që pikë e 6-të e rendit të ditës të jetë: Propozimi i z. Preteni për Subvencionimin i botimit të librit të dokumentaristit të njohur në Kosovë Z. Ilaz Bylykbashi

Rezultati i votimit 30 për, 0 kundër dhe 0 abstenime.

Kuvendi i Komunës unanimitisht miratoi propozimin që pikë e 6-të e rendit të ditës të jetë propozimi për Subvencionimin e botimit të librit të dokumentaristit të njohur në Kosovë, Z. Ilaz Bylykbashi.

Kryesuesja në vazhdim vuri në votim këtë rend dite:

1. Miratimi i procesverbalit nga mbledhja e kaluar
2. Kërkesë për transfer dhe rialokim të mjeteve në Investime Kapitale
3. Raport financiar për periudhën janar-mars 2024
4. Raporti i punës së Drejtorisë së Shëndetësisë janar-dhjetor 2023
5. Kërkesa për mbështetje financiare për sindikatën e të punësuarve në Komunën e Mitrovicës
6. Kërkesa për subvencionimin e botimit të librit me titull "555+" të autorit të njohur të Kosovës z. Ilaz Bylykbashi
7. Pyetje dhe përgjigje

Rezultati i votimit 30 për, 0 kundër dhe 0 abstenime.

Rendi i ditës u miratua unanimitisht.

Pika 1

Procesverbalit nga mbledhja e kaluar u miratua unanimitisht (28-për, 0 kundër dhe 0 abstenime).

me Drejtorinë e Arsimit mundem me e bë një plan më të detajuar edhe faktikisht me e ngrit vetëdijesimin edhe tek nxënësit, edhe tek fëmijët, mirëpo edhe tek prindërit, se sa e rëndësishme është.

Hysen Muzliukaj: Te vetura e aksidentuar a ka raport të policisë dhe a ndodhet në territorin e Komunës së Mitrovicës?

Fahri Shabani: Mendoj që duhet me pas raport të policisë, të informojë dhe në qoftë se është e lejuar me ta përcjellë, ta përcjelli raportin.

Kryesuesja Vesa Broja: Faleminderit gjithëve për kontributin sa i përket raportit të shëndetësisë.

Raporti, si i tillë, nuk votohet, kështu që po vazhdojmë me pikën e radhës së rendit të ditës.

Pika 5

Kryesuesja lidhur me Kërkesën për mbështetje financiare për sindikatën e të punësuarve në Komunën e Mitrovicës, e hapi diskutimin.

Sevdaim Uka: Sa i përket kësaj kërkesë unë nuk i jap votit të drejtë që ta votoj deri sa nuk na ka vjen ndonjë raport i detajuar sepse kështu si ka ardhur si kërkesa është shumë e thjeshtë, unë asnjëherë nuk jam kundër stafit civil, unë jam pro stafit civil çdo herë mirëpo ti jepen 5.000€ me një kërkesë të thjeshtë edhe një herë po e potencoj se nuk ja jepi këtë të drejtë vetës.

Faruk Mujka: Parimisht ne pajtohemi me z. Uka po edhe të gjithë ne e dimë këtu që aktivitete të tilla ka pasur edhe më herët dhe janë financua ndonjëherë prej ekzekutivit, asamblesë, mendoj që ka qenë traditë edhe nuk është që na bën fort nder, në qoftë se jua ndërprejmë ne këtë traditë posaçërisht tash që e dimë se kryetari i sindikatës këtë vit shkon në pension dhe në qoftë se është një lloj organizimi i lamtumirës e që me u përfshi edhe një falënderim për aktivitetet e tij gjatë këtyre viteve. Unë mendoj, edhe pse ndoshta nuk i përmbush të gjitha kriteret çka kërkohen, dhe ne si Kuvend si shenjë falënderimin për aktivitetin e tij, sepse të gjithë kemi bashkëpunua me te dhe me sindikatën, kështu që po i mbyllim sytë nga pak.

Pasi nuk kishte të lajmëruar tjerë për diskutim Kryesuesja vuri në votim Kërkesën për mbështetje financiare për sindikatën e të punësuarve në Komunën e Mitrovicës në vlerë financiare prej 5.000€.

Rezultati i votimit 24 për, 0 kundër dhe 1 abstenime.

Kryesuesja e konstatoi të miratuar me shumicë votash Vendimin për mbështetje financiare për sindikatën e të punësuarve në Komunën e Mitrovicës në vlerë financiare prej 5.000€.

Pika 6

Kryesuesja lidhur me Kërkesën për subvencionimin e botimit të librit me titull "555+" të autorit të njohur të Kosovës Z. Ilaz Bylykbashi, e hapi diskutimin.

Nafije Rexha: Sa i përket kësaj kërkesë e cila na ka ardhur pikërisht nga Komandanti, nga ai i cili ka kontribuar në çështjet e luftës, përderisa në këtë libër ofrohen fakte dhe dëshmi që nga paslufta, domethënë komplet proceset se si kanë rrjedhur dhe me vetë faktin që edhe kategoritë e dëshmorëve dhe invalidëve të luftës kërkojnë që lufta e UÇK-së të hyjë në plan programet mësimore. Andaj me vullnetin më të madh e përgëzoj Kryetarin që e aprovoj edhe besoj që për Kuvendin është një diçka shumë e shenjtë dhe shumë e vlefshme që ta votojmë që një veprimtari kaq të mirënjohur dhe kaq të mirëpritur nga secili qytetar jo vetëm Mitrovicës, po i mbarë Kosovës!

Armend Begu: Unë kam një pyetje për z. Preteni, kjo iniciativë a është vetëm për Komunën tonë apo edhe për komunat tjera? Sepse ne të gjithë e dimë që figura e z. Ilaz Bylykbashi është një figurë mbarëkombëtare, pra i kalon kufijtë e Kosovës dhe ne qysh nga fëmijëria e kemi pa

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVO

KOMUNA E VITISË / OPSTINA VITINA / MUNICIPALITY OF VITINA

DREJTORIA PËR KADASTËR, PRONË DHE GJEODEZI

Mr. Testperson Greq. Bica	Numero Dena	Titulluar	Vendimet
	02-037/02		356

Në bazë të neni 58 paragrafi 1 pika h të Ligjit për Vetqeverisje Lokale me Nr.03/L-040 (Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës nr.28/15 , qershor 2008), nenit 24 paragrafi 1,2 dhe 25, paragrafi 1,2 dhe 6 të Ligjit për dhënjën në shfrytëzim dhe kembim të pronës së paluajtshme të komunës Nr.06/L-092 (Gazeta zyrtare e Republikës së Kosovës nr.10/03, prill 2019) dhe nenit 50 pika I, e Statutit të komunës së Vitisë me Nr.01-013/491, Kryetari i Komunës së Vitisë , me datën 15.04.2025 propozon këtë :

PROPOZIM – VENDIM

I.

Me këtë propozim vendim, propozohet të behet këmbimin e pronës së palujtëshme komunale me pronën e palujtshme në e cila evidentohet në pronësi të Xhavit (Januz) Bajrami.

II

Pronat komunale dhe private që do të këmbehen kanë këto karakteristika :

Prona komunale që do të jepet për kembim është pjesa prej 128m² të ngastrës kadastrale me numër P-70101007-02635-33, në vendin e quajtur “Selo Stanben Blok III “ e cila gjindet në zonën kadastrale në Viti, e cila evidentuar në pronësi të Komunës së Vitisë.

Prona private që do të merret për kembim është pjesa prej 47m² të ngastren kadastrale me nr. nr.P-70101007-02635-7, pjesen prej 43m² të ngastren kadastrale me nr.P-70101007-02635-34 dhe pjesen prej 38m² të ngastren kadastrale me nr.P-70101007-02635-35, në vendin e quajtur “Selo Stanben Blok III , në zonën kadastrale në Viti, që evidentohen në emër Xhavit (Januz) Bajrami të cilat gjinden në zonën kadastrale në Viti.

III

Me këtë propozim vendim propozohet të behet këmbimi i pronës së paluajtshme pasi që nuk egzistojn parcela tjera komunale të përshtatshme që mundsojnë realizimin e projektit të rrugëve. Kjo i sherben shfrytëzimit për qellim të interesit publik të Komunës dhe kapitali për financimin e këmbimit është siguruar.

IV.

Në këtë propozim vendimi është vlerësimi i kualifikuar i vlerë së tregut të pronës së palujtshme të komunës dhe vlerësimi i pronës private sipas Raportit të Vlerësimi me Njesia.org.021/463 Nr.Ref.10-1/2025, të datës 13.03.2025, lëshuar Departamenti për Vlerësimin e Pronave të Paluajtshme pran Ministrisë së Financave, Punës dhe Transfereve të Republikës së Kosovës.

V.

Prona e palujtshme komunale që do të këmbehen , të përshkruar në piken II të këtij propozim vendimi , duhet të evidentohet në librat kadastrale të Komunës.

VI.

Për zbatimin e këtij propozim vendimi do të kujdesen ; Kryetari i Komunës , Drejtorja e Kadastrit, Pronës dhe Gjeodezisë e Komunës së Vitisë.

VII

Pjesë përberse të këtij propozim vendimi janë edhe shkresat e lëndës.

Skicat grafike

Kopjet e planit

Cartifikatat e njësive kadastrale

IX.

Ky propozim -vendim hynë në fuqi 15 ditë pas regjistrimit në zyren e protokolit të Ministrisë së Administratës së Pushtetit Lokal dhe publikimit në gjuhen zyrtare në ueb-faqen e Komunës.

Kryetari i Komunës:

Sokol Halliti

Republika e Kosovës

Republika Kosovo-Republic of Kosovo

Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës / Ministarstvo Životne Sredine, Prostorneog Planiranja i Infrastrukture /
Agency of Environment, Spatial Planning and Infrastructure

AGJENCIA KADASTRALE E KOSOVËS / KATASTARSKA AGENCIJA KOSOVA / KOSOVO CADASTRAL AGENCY

CERTIFIKATË / CERTIFIKAT / CERTIFICATE

NJËSIA KADASTRALE / KATASTARSKA JEDINICA / CADASTRAL UNIT : P-70101007-02635-33

Numeri i lëndës / Broj Predmet / Case Referent Number:

44872025v

Data dhe koha e lëshimit / Datum i vremen izdavanja / Date and time of submission:

18.04.2025 - 10:33

Komuna / Opština / Municipality:

VITI / VITINA / VITI

Zona kadastrale / Katastarska Zona / Cadastral Zone:

Viti / Vitina / Viti

Zyra kadastrale Komune / Opštinska Katastarska Kancelarija / Municipal Cadastral Office:

VITI / VITINA / VITI

A. TË DHËNAT PËR NJËSINË KADASTRALE / PODACI O KATASTARSKOJ JEDINICI / CADASTRAL UNIT DATA

Numeri i njësisë kadastrale Broj katastarske jedinice Cad. Unit. No.	Lloji i njësisë Vrsta jedinice Unit Type	Lloji i pronësisë Vrsta imovine Property Type	Zona U/R GIS U/R	Sipërfaqja Površina Area (m ²)	Përshkrimi Opis Description	Krijuar më datën Uradjeno na dan	Azhuruar Azurirano Updated
P-70101007-02635-33	PARCELË / PARCELA / PARCEL	Pronë shoqërore / Društvena Imovina / Socially owned Land	Urbani	12547	NE BAZE TE KONTRATES MBI NDREJMIM NR.011-40 DT.8.4.1983 NE BAZE TE Kërkesës për ndajje fizike nr. 02/2019, dt. 21.12.2018, Aktgjykimin nr. 117/93, dt. 30.03.1993 Në bazë të kërkesës për ndajje fizike nr. 144/2019, dt. 05.07.2019, Abërgjykimin Car. 157/2017, dt. 21.05.2019	15.08.2019	

A.1 ADRESA E NJËSISË KADASTRALE / ADRESA KATASTARSKE JEDINICE / CADASTRAL UNIT ADDRESS

Vendi i quajtur Mesto zvano Called place	Kodi Postel Poštanski Kod Postal Code	Emri i rrugës Naziv ulice Street name	Krijuar më datën Uradjeno na dan Created On	Azhuruar Azurirano Updated
SELO STANBEN BLOK III			15/08/2019	

A.2 LLOJI I SHFRYTËZIMIT / VRSTA KORISCENJA / TYPE OF USE

Numri Broj Number	Lloji i shfrytëzimit të parcelës Vrsta korisçenja parcelë Parcel Type Of Use	Shtyrëzimi aktual i parcelës Trenutisho korisçenje parcelë Parcel Current Use	Kualiteti i klasës Kvaliteti Klasse Quality/Class	Are E Klasës I/Nivori I Klasse/1st Class Atable Land	Are Pori Area
1	Bujqësore/Pedagojivredhe/Agriculture	Ara/Nive/Arable			

B. PRONARI/POSEDUESI - VLASNIK/DRŽALAC - OWNER/POSSESSOR

Titulli Prava Rights	Emri Ismo Name	Nr. personal Liceli broj ID. No.	Vendbanimi Prebivohiste Resident	Kodi postar Postanski kod Postal code	Hollitë e adresës Pojednostoi adrese Address details	Pjesa e gjerësisë Dio inovine Share quota	Perskribimi Opis Description
Poseletim individual / Indivichinua Drzavina / Single possessor	Komuna e Vitisë	600424486	/ / /		28 NENTORI	1/1	permision i emri.

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVO
QEVERIA E KOSOVËS / VLADA KOSOVA / GOVERNMENT OF KOSOVA
MINISTRIA E MJEDISIT, PLANIFIKIMIT HAPËSINOR DHE INFRASTRUKTURËS
MINISTARSTVO ŽIVOTNE SREDINE, PROSTORNOG PLANIRANJA I INFRASTRUKTURE
MINISTRY OF ENVIRONMENT, SPATIAL PLANNING AND INFRASTRUCTURE

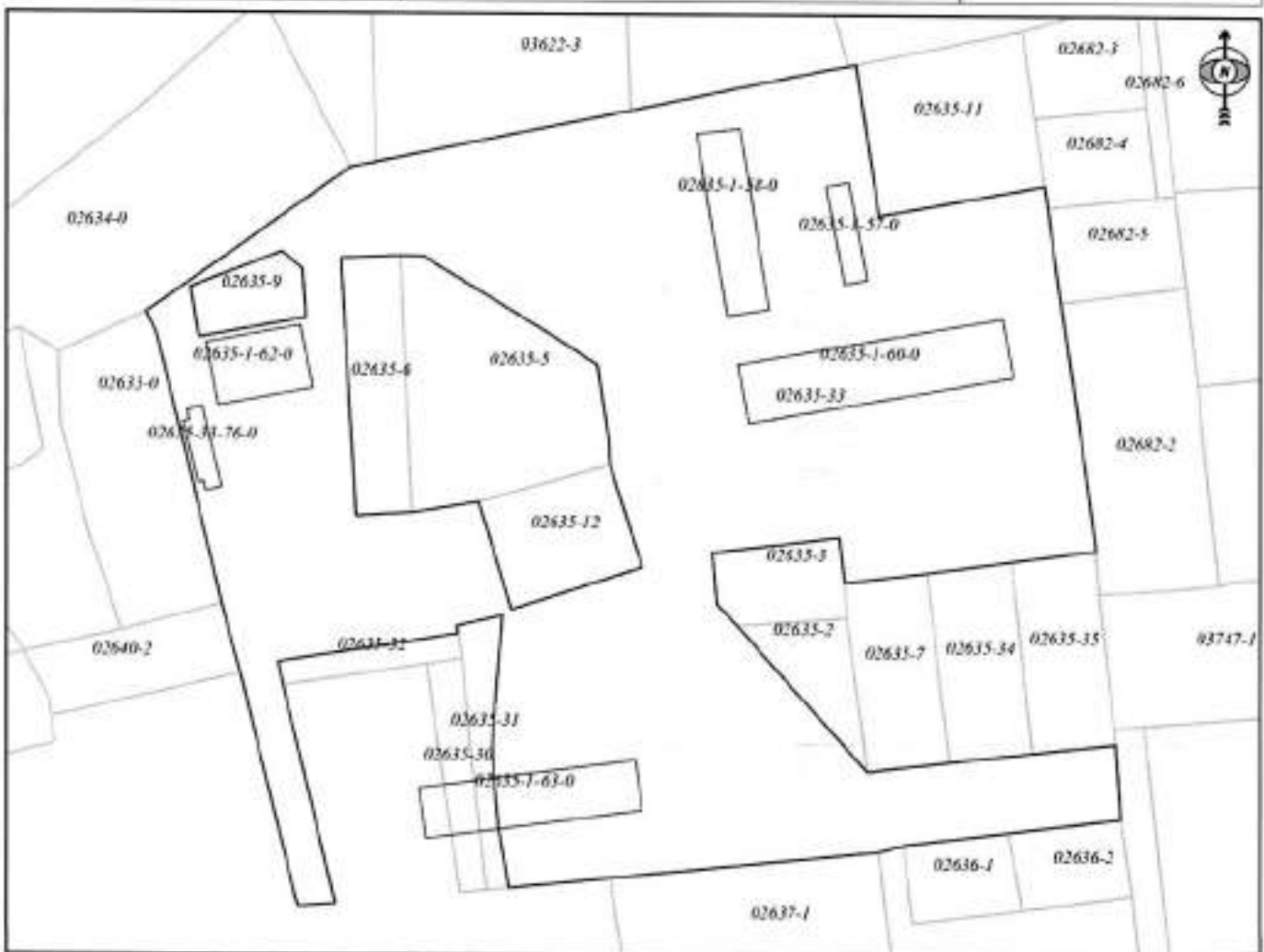
AGJENCIA KADASTRALE E KOSOVËS / KATASTARSKA AGENCIJA KOSOVA / KOSOVA CADASTRAL AGENCY

KOPJA E PLANIT / KOPIJA PLANA / COPY PLAN

Zyra Kadastrale Komunale/ Opštinska Katastarska Kancelarija /Municipal Cadastral Office : VITI

Zona Kadastrale / Katastarska Zona / Cadastral Zone: Viti

Njësia/Jedinica/Unit	Tipi/Vrsta/Type	Sipërfaqja/Povšina/Area m ²
P-70101007-02635-33	Parcelë / Parcela / Parcel	12547

Shkalla/Razmera/Scale: 1:1108

445/2025

Punoi/Obradio/Created: Kushtrim Imeri

Nënshkrimi/Potpis/Signature:

Data/ Data/Date: 18.04.2025

Koha/ Vreme/ Time: 10:29:32

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVO
 QEVERIA E KOSOVËS / VLADA KOSOVA / GOVERNMENT OF KOSOVA
 MINISTRIA E MJEDISIT, PLANIFIKIMIT HAPËSINOR DHE INFRASTRUKTURËS
 MINISTARSTVO ŽIVOTNE SREDINE, PROSTORNOG PLANIRANJA I INFRASTRUKTURE
 MINISTRY OF ENVIRONMENT, SPATIAL PLANNING AND INFRASTRUCTURE

AGJENCIA KADASTRALE E KOSOVËS / KATASTARSKA AGENCIJA KOSOVA / KOSOVA CADASTRAL AGENCY

KOPJA E PLANIT / KOPIJA PLANA / COPY PLAN

Zyra Kadastrale Komunale/ Opštinska Katastarska Kancelarija /Municipal Cadastral Office : VITI

Zona Kadastrale / Katastarska Zona / Cadastral Zone: Viti

Njësia/Jedinica/Unit	Tipi/Vrsta/Type	Sipërfaqja/Površina/Area m ²
P-70101007-02635-35	Parcelë / Parcela / Parcel	435

Shkalla/Razmera/Scale: 1:278

445/2025

Punë/Obradio/Created: Kushtrim Imeri

Nënshkrimi/Polpis/Signature:

Data/ Data/Date: 18.04.2025

Koha/ Vreme/ Time: 10:31:05

Republika e Kosovës
Republica Kosovo-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Mjedisit, Planifikimit Hapësinor dhe Infrastrukturës / Ministarstvo Zonime Shkëmb, Personnog Planitarnja i Infrastruktura /
Ministry of Environment, Spatial Planning and Infrastructure
AGJENCIA KADASTRALE E KOSOVËS / KATASTARSKA AGENCIJA KOSOVA / KOSOVO CADASTRAL AGENCY

CERTIFIKATË / CERTIFIKAT / CERTIFICATE

NJËSIA KADASTRALE / KATASTARSKA JEDINICA / CADASTRAL UNIT : P-70101007-02635-35

Numri i lëndës / Broj Predmet / Case Referent Number: 44S/2025v
Data dhe koha e kështimit / Datum i vreme izdavanja / Date and time of submission: 18.04.2025 - 10:34
Komuna / Opština / Municipality: VITI / VITINA / VITI
Zyra Kadastrale Komunale / Opštinska Katastarska Kancelarija / Municipal Cadastral Office: VITI / VITINA / VITI

A. TË DHËNAT PËR NJËSINË KADASTRALE / PODACI O KATASTARSKOJ JEDINICI / CADASTRAL UNIT DATA

Numri i njësive kadastrale Broj katastarske jedinice Cad. Unit. No.	Lloji i njësive Vrsta jedinice Unit Type	Lloji i pronës Vrsta imovine Property Type	Zona U/R G/S U/R	Sipërfaqja Površina Area (m ²)	Peshkrim Opis Description	Krijimur më datën Uradnjeno na dan Created On	Azhuruar Azurirano Updated
P-70101007-02635-35	PARCELE / PARCELA / PARCEL.	Pronë private / Privatna imovina Privately owned Land	Rural	435	335-2003 Në bazë të kërkesës për ndërtim fizike nr. 240/2021, dt. 10.08.2021	17.09.2021	

A.1 ADRESA E NJËSISË KADASTRALE / ADRESA KATASTARSKE JEDINICE / CADASTRAL UNIT ADDRESS

Vendi i quajtur Mesto zvano Called place	Kodi Postal Poštanski kod Postal Code	Rrugi Naziv ulice Street name	Azhuruar Azurirano Updated
SELO STANEINI BLOK			

[Signature]

A2 LLOJI I SHRYTËZIMIT / VRSTA KORISCENJA / TYPE OF USE

Numri Bregj Number	Lloji i shrytëzimit të parcesë Vrsta korisçenja parcele Parcel Type Of Use	Shtyrëzimi aktual i parcesë Trenutno korisçenje parcele Parcel Current Use	Kualiteti i klasës Kualiteti klase Quality Class	Sipërfaqja (m ²) Površina (m ²) Area
1	Tokë Matërimore/Çmësimore zemërdije/Construction land	Oborr/Dvoçelset/Back Yard		346
2	Bujqësi/Polljoqëvrednie/Agriculture	Kulloset/Pashajcepature	Kullosë E Klases 3/Pashajk 3 Klase/3rd Class Pasture	89

B. PRONAR/POSEDUESI - VLASNIK/DRŽALAC - OWNER/POSSESSOR

Të drejtat Prava Rights	Emri Imer Name	Nr. personal Licent broj ID. No.	Vendbanimi Prebivalsite Resident	Kodi posttal Postanski kod Postal code	Indikuesit e adresës Pojednostoi adrese Address details	Pjesa e pronës Diel imovine Share quota	Perskribimi Opis Description	Aktuaruar Ažurirano Updated
Posejdim individual / Individualno Drzavim / Single possessor	BAJRAMI XHAJTI (JANUZ)	KCID0115119	VERBAN / VERBAN / VERBAN /			1/1	335-2003	20/09/2021

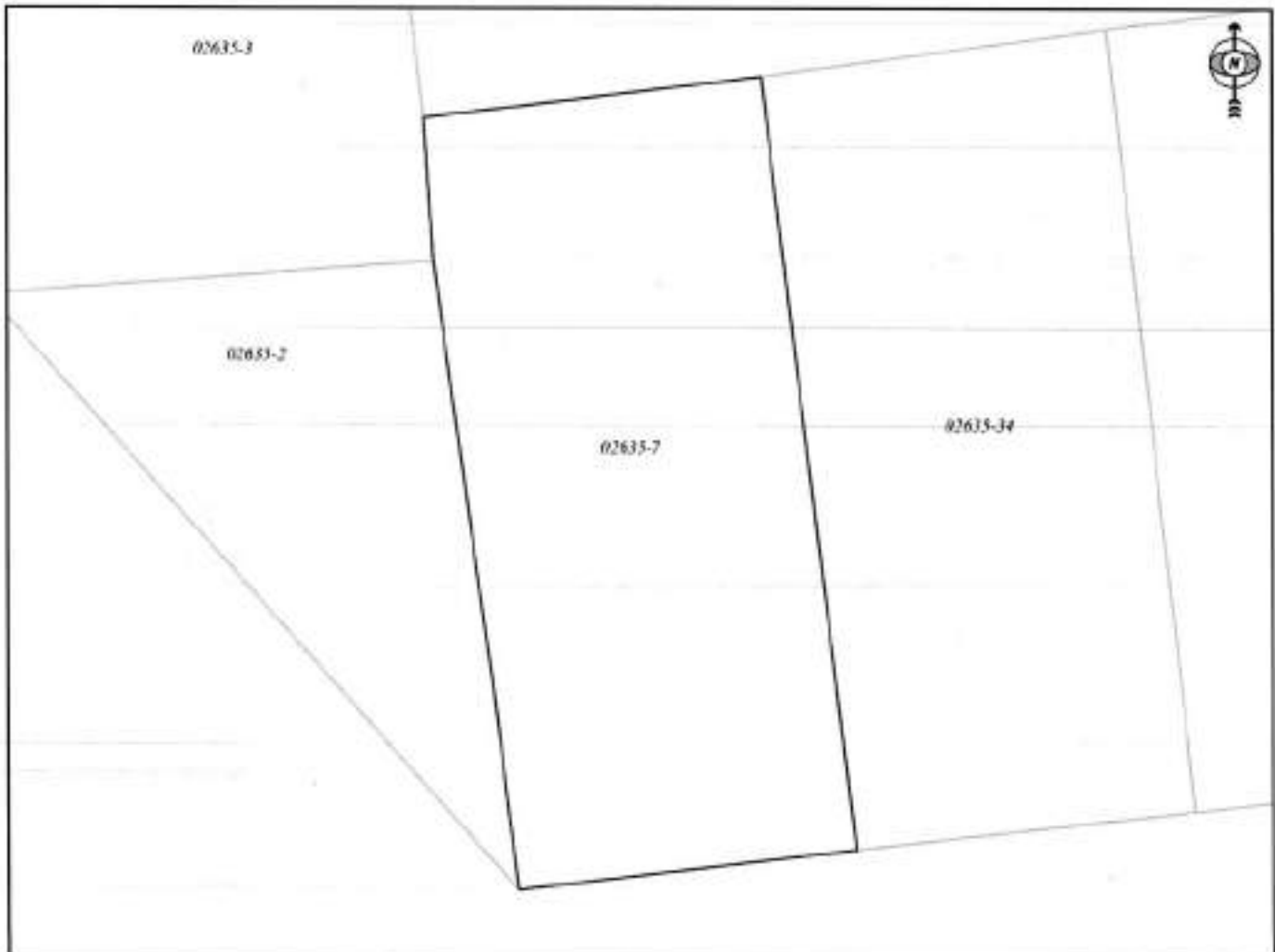

REPUBLIKA E KOSOVËS / REPUBLIKA KOSOVA / REPUBLIC OF KOSOVO
QEVERIA E KOSOVËS / VLADA KOSOVA / GOVERNMENT OF KOSOVA
MINISTRIA E MJEDISIT, PLANIFIKIMIT HAPËSINOR DHE INFRASTRUKTURËS
MINISTARSTVO ŽIVOTNE SREDINE, PROSTORNOG PLANIRANJA I INFRASTRUKTURE
MINISTRY OF ENVIRONMENT, SPATIAL PLANNING AND INFRASTRUCTURE

AGJENCIA KADASTRALE E KOSOVËS / KATASTARSKA AGENCIJA KOSOVA / KOSOVA CADASTRAL AGENCY
KOPJA E PLANIT / KOPIJA PLANA / COPY PLAN

Zyra Kadastrale Komunale/ Opštinska Katastarska Kancelarija /Municipal Cadastral Office : VITI
Zona Kadastrale / Katastarska Zona / Cadastral Zone: Viti

Njësia/Jedinica/Unit	Tipi/Vrsta/Type	Sipërfaqja/Povšina/Area m ²
P-70101007-02635-7	Parcelë / Parcela / Parcel	400

Shkalla/Razmera/Scale: 1:273

445/2025
Punci/Obradio/Created: Kushtrim Imeri

Nënshkrimi/Potpis/Signature:

Shënim/Nota/Note:

Data/ Data/Date: 18.04.2025

Koha/ Vreme/ Time: 10:30:16

3. Palët e pakënaqura me vendimin e komisionit të ankesave, brenda afatit ligjor mund të iniciojnë kontestin administrativ.

Neni 21

Dhënia në shfrytëzim e pronës së paluajtshme të komunës për rastet e veçanta

1. Procedurat e konkurrimit nuk zbatohen për këto raste:
 - 1.1. kur kërkesa për dhënie në shfrytëzim bëhet nga institucionet qendrore të Republikës së Kosovës. Kërkesa duhet të jetë e adresuar nga titullari-udhëheqësi i institucionit përkatës si dhe duhet të përcaktohet qëllimi dhe interesi publik i cili është në harmoni të plotë me planin e zhvillimit lokal;
 - 1.2. përfaqësitë diplomatike dhe konsullore, si dhe institucionet ndërkombëtare që kanë marrëveshje me Republikën e Kosovës. Kërkesa duhet të adresohet përmes Ministrisë së Punëve të Jashtme;
 - 1.3. dhënia në shfrytëzim e pronës së paluajtshme të komunës me qëllim të realizimit të investimeve në sektorin e prodhimit të energjisë së ripërtitshme;
2. Dhënia e pronës së paluajtshme të komunës në shfrytëzim për rastet e veçanta, sipas kategorive të përmendura në paragrafin 1 të këtij neni, nuk kufizon komunën në realizimin e interesit publik apo përfatimit ekonomik të saj.
3. Procedurat për dhënie në shfrytëzim të pronës së paluajtshme të komunës për këto raste do të përcaktohen me akt nënligjor, i cili propozohet nga ministria dhe miratohet nga Qeveria.

Neni 22

Mbikëqyrja e kontratave

1. Komuna mbikëqyrë realizimin e kontratave për dhënie në shfrytëzim të pronës së paluajtshme të komunës sipas planit dinamik realizues.
2. Kryetari i Komunës obligohet që në raportet e tij të rregullta gjashtë (6) mujore ti paraqet Kuvendit të Komunës edhe raportimin e veçantë për monitorimin e realizimit të kontratave dhe përmbushjes së qëllimit të dhënies në shfrytëzim të pronave të paluajtshme, deri në fillimin e implementimit dhe arritjes së qëllimit të dhënies së pronës në shfrytëzim.
3. Në rast të mos realizimit të planit dinamik të kontratës për dhënie në shfrytëzim të pronës së paluajtshme të komunës, duke tejkaluar afatet e përcaktuara me kontratë, Kryetari i Komunës merr vendim për shkëputjen e kontratës. Me këtë vendim njoftohet Kuvendi i Komunës.
4. Në rast të evidentimit të shkeljes së kontratës apo shmangies nga qëllimi i shfrytëzimit të pronës së paluajtshme të komunës nga shfrytëzuesi, kryetari i komunës obligohet që në çdo kohë të njoftoj Kuvendin e Komunës me shkrim, së bashku me rekomandimin e tij për shkëputje të kontratës apo masat e caktuara ndaj shfrytëzuesit.

Neni 23

Përfundimi i afatit të shfrytëzimit të pronës së paluajtshme të komunës

1. Pas përfundimit të afatit të përcaktuar në kontratën për dhënie në shfrytëzim të pronës së paluajtshme të komunës, pronë i kthehet komunës.

ndryshme politike dhe një (1) anëtar nga sektori jo qeveritar, i cili propozohet nga sektori jo qeveritar lokal.

3. Vendimi për emërimin dhe shkarkimin e anëtarëve të komisionit aprohet në Kuvendin e Komunës me shumicën e votave të anëtarëve prezent dhe që votojnë.

4. Vendimi i Kuvendit të Komunës për themelimin e komisionit të ankesave duhet të përmbajë detyrat, përgjegjësitë dhe çështjet tjera të cilat konsiderohen të rëndësishme për punën e komisionit të ankesave.

5. Administrata e komunës i ofron përkrahje komisionit të ankesave sipas kërkesës së tyre.

6. Mandati i komisionit të ankesave është dy (2) vjeçar brenda mandatit të Kuvendit të Komunës.

Neni 19 Vlerësimi i ofertave

1. Komisioni vlerësues, pas pranimit të ofertave e bën vlerësimin e tyre në përputhje me kushtet e përcaktuara në njoftimin publik. Njoftimin për përzgjedhjen e ofertave komisioni e publikon në faqen zyrtare të komunës, si dhe të njëjtin ju dërgon palëve të përfshira në proces.

2. Komisioni Vlerësues, pas përfundimit të afatit për shqyrtimin e ankesave për dhënie në shfrytëzim të pronës së paluajtshme të komunës, ofertën e përzgjedhur e procedon të Kryetari i Komunës, për rastet me periudhë shfrytëzimi afatshkurtër.

2.1. bazuar në rekomandimin e komisionit vlerësues, Kryetari i Komunës nënshkruan kontratë me fituesin, në të cilën përcaktohen të drejtat dhe obligimet e palëve kontraktuese.

3. Komisioni Vlerësues, pas përfundimit të afatit për shqyrtimin e ankesave për dhënie në shfrytëzim afatgjatë të pronës së paluajtshme të komunës e procedon në Kuvendin e Komunës për aprovim ofertën e përzgjedhur.

3.1. Kuvendi i Komunës me shumicën e votave të anëtarëve prezent dhe që votojnë vendos për ofertën e përzgjedhur nga komisioni;

3.2. për zbatimin e vendimit të Kuvendit të Komunës, obligohet Kryetari i Komunës të nënshkruan kontratë me fituesin, me anë të së cilës përcaktohen të drejtat dhe obligimet e palëve kontraktuese.

4. Vendimet për dhënie në shfrytëzim të pronës së paluajtshme të komunës i nënshtrohen shqyrtimit të detyrueshëm të ligjshmërisë, ashtu siç është përcaktuar me Ligjin për Vetëqeverisje Lokale.

5. E drejta e shfrytëzimit të pronës së paluajtshme nuk mund të bartet në shfrytëzim te personat e tretë.

Neni 20 E drejta në ankesë

1. Pala e pakënaqur nga procesi i vlerësimit të ofertave nga komisioni, prej ditës së pranimit të njoftimit ka të drejtë të paraqes ankesë brenda shtatë (7) ditë kalendrike në komisionin e ankesave.

2. Komisioni për ankesa në komunë bën shqyrtimin e ankesave brenda dhjetë (10) ditëve kalendrike.

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Komuna e Vitisë
Opština Vitina-Municipality of Vitina

REPUBLIKA E KOSOVES · REPUBLIKA KOSOVA
 KOMUNA E VITISE · OPŠTINA VITINA

Dokumenti i kësaj lloji duhet të mbahet në: **14-04-2025**
 Për të kontrolluar: **02-05/202-330**
 Titulli i titullit: **Vite** **Vite** **Vite**
 Vlera: **330**
 Vendi: **330**

RAPORTI KONTRATAT E PËRFUNDIMTARA PER VITIN 2022-2024

Data e pajzimit të raportit: **08.04.2025**
 Vendi i kushtimit: **2022-2024**

PJESA I. IDENTIFIKIMI I AUTORITETEVE KONTRATUES

Emri i Autoritetit Kontraktues - (organizatë shtetërore)	KOMUNA E VITISE	
Kodi i institucionit	3467	
Adresa	Vite, rruga "28 Nëntori"	
Kodi postar - Qyteti	61000 Vite	
Tel. i kontaktit (faksa)	0280281510	
Emri i menedhërit të prokurimit	Fadri Abazi	
E-mail adresa	fidri.abazi@vitina.gov.ki	
Adresa e webit në AK	ka.gov.ki/ak/vitina	

PJESA II. KONTRATAT E NENSHKRITURA PËR BILAN

№ i Prokurimit	Titulli i aktivitetit të prokurimit	Data e nënshkrimit të kontratës	Vlera e parashikuar e kontratës (zotimit)	Çmimi i kontratës, duke përfshirë të gjitha taksat eq.	Emri i OE të cilit i është dhënë kontrata	Selia e OE të cilit i është dhënë kontrata
603	Numri tender i prokurimit Lloji i prokurimit Vlera e prokurimit Procedura e prokurimit Klasifikimi (2 shifrat e para të EPP)	3	9.00	1.299.873.00	1.300.000.00 PROCOORUJA	Prokurim
5	Asfaltimi i rrugëve rurale - dy vjeçar	9	26.08.2022	1.300.000.00	PROCOORUJA	Prokurim

Raporti i Menedhërit të Prokurimit dhe Emri i Menedhërit të Prokurimit:
 (Niveli i punës së kryer dhe suplementimi)
 (Niveli i punës së kryer dhe suplementimi)
 (Niveli i punës së kryer dhe suplementimi)
 (Niveli i punës së kryer dhe suplementimi)

418	5	2	1	45	Regullimi i rrugëve bujqësore me zhavor-dy vjeçerë	13.08.2022	420.000.00	611.840.22	PR02 CO GROUP	Vite	Punimet janë përfunduar, jemi në fazën e përfundimit tëkërk. (Rreth Shkollës)
419	5	2	1	45	REGULLIMI I OBJEKTIT PËR INKUBATOR BIZNESI	09.09.2022	494.253.00	521.759.00	AVAG GROUP	Vite	Punët janë në proces, jontëzila edhe vëzhgimet edhe për një vit të ardhshëm (382.253.00 € (Punët janë të përfunduar)
420	5	2	1	45	Regullimi i kanalizimeve në Komunën e Vëllës-dy vjeçar	09.10.2022	450.000.00	410.587.54	ENBAU-VIZION-ATC.COM	Vite	Punimet janë përfunduar, prapësi saktë kërkojnë një vit të ardhshëm (316.298.53 euro, nga 89.18 % (Rrethi Mësi)
421	5	2	1	45	Asfaltimi i rrugës Vll-Shitine e Ulit - (Faza e dytë) -Kërkues	20.09.2022	390.000.00	544.251.39	RAJDUJICA COMERCE	Futuri	Punimet janë përfunduar, prapësi saktë kërkojnë një vit të ardhshëm (469.620.11 euro, nga 89.29 % (Rrethi Mësi)
422	5	2	1	45	Ndërtimi dhe asfaltimi i rrugës,rruga Anton Çeta deri te rruga Sëgriu në fshatin Sullbell e Epërme, Vll-Faza e II-të - Kërkues	20.09.2022	550.000.00	822.856.14	PR02 CO GROUP	Vite	Punimet janë në fazën e implementimit, Arsyet e kërkesës në kryerjen e punëve është se kemi për pagesë nga 050 banorë që kanë paratë deri në 100000. Ajo pengon për shkak të mungesës së fondeve dhe tërësisht kryerjen e punëve të mëtejshme (në vitin 2023)
423	5	2	1	45	Ndërtimi i rrugës me zhavor Ranyan - Shkollë	20.09.2022	240.286.00	328.286.00	PR02 CO GROUP	Futuri	Punimet janë në fazën e implementimit
424	5	2	1	45	Asfaltimi i rrugëve: KRITICITETI I RRUGËS Goshicë Sotrovicë e Jeshivë II, Asfaltimi i rrugës Gjylëkër - Toplant - Remnik III, Asfaltimi i rrugës Kolshëri-Buzovik Beqirçeq	14.09.2023	907.000.00	776.150.71	PR02 CO GROUP	Futuri	Punimet për LOT II,LOT IV janë përfunduar, janë përfunduar për Lot I dhe të përfundohen në dhejet
425	5	2	1	45	Asfaltimi i rrugës me zhavor Remniku I (te Pumpa) - Sotrovicë e Jeshivë e Çerkovë - Shtatë e Proshinë	07.08.2023	301.523.00	389.261.80	VIZHINT ISIS	Futuri	Punimet janë përfunduar, prapësi saktë kërkojnë një vit të ardhshëm (389.261.80 € (Punët janë të përfunduar)
426	5	2	1	25	Asfaltimi i rrugës Sullbell e Epërme- Poshtrana-lloga Korrant	07.08.2023	290.000.00	277.836.10	PR02 CO GROUP	Futuri	Punimet janë përfunduar, prapësi saktë kërkojnë një vit të ardhshëm (277.836.10 € (Punët janë të përfunduar)
427	5	2	1	45	GRANTI PERFORMANCES 2023 LOT I Rivalizimi i rr. "Shkollë Jontuz" dhe "Muhamet Muharremi"	29.09.2023	1.337.646.20	384.230.62	ESKAVATORI COMPANY SHPK	Futuri	Punimet janë përfunduar, prapësi saktë kërkojnë një vit të ardhshëm (384.230.62 € (Punët janë të përfunduar)

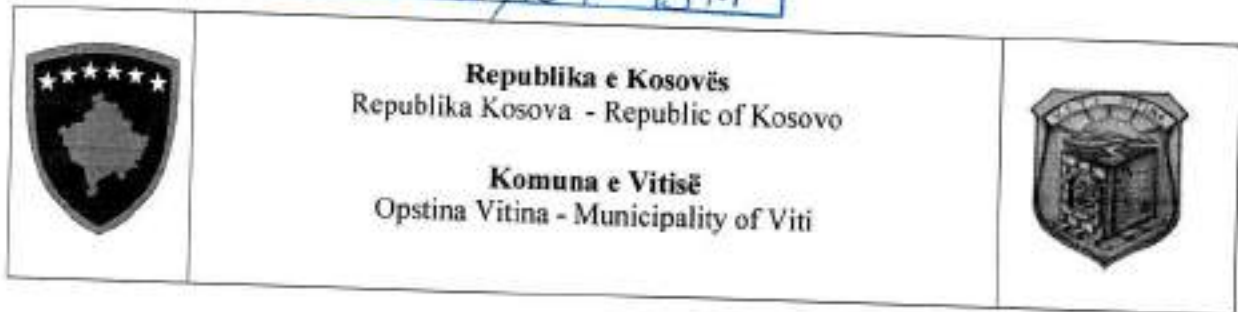
005	5	1	1	45	LOT II Rregullimi i rrugës dhe trotuarit me kaldëra rreth Moravës në Vll.	29.09.2023	0.00	277.777.50	KUJPTËRIMI NMI	541 përkat. Projektet me kalidre si projekt eshte dakort te perken me 31.12.2024, neqofte kurre hequr ne neqofte ne realizues kurre projekt pasi te ka per rrugë e hequr për gjithë dhe jan dhëra edhe punimet ne qytet, por edhe kurre hequr edhe ne mungese se projektit dhe po shtu ne shtresë e dësht pas, neqofte atoqëse jan shtuar problemet te kësaj dësht pas, kurre hequr gjithë DE qe te rrezonohet ne kërqim te shtit / jete perqendr gjithë ne ne rrezonohet shtit / jete qe shtit e kurre kurre qe te me shtit u marr me kalidre te dësht jete dësht për teqer neqofte punimet nga DE i përqendur kurre projektit. (Lidhen Janeti)
006	5	1	1	45	LOT IV Shtesht në qendrë - Faza e dytë (rruga "26 Nëntori" në Vll)	13.10.2023	0.00	326.852.85	COASHI INGI	Ne Procesi te implementimit Shtesë e shtitimit = 123.622.20 € (Fte kurre)
007	5	1	1	45	LOT V Rrëzalizimi i hapësirave gjelbra me rreth burit ne qytetin e Vllës.	03.10.2023	0.00	186.636.10	AITE COASH	Korrata e kurre ne vullnetit dhe e shtitimit 79.206.10 € (Dësht kurre)
008	5	1	1	45	Ndërtimi i fushave sportive ne Stubejt te Epërme, Burdritë, Zhanj, Terpezë, Trestenik, Vll, Bërgunç, Kalësh Sodovinë e Jertive, Reremik, Fshati i ri dhe Drobësh	07.06.2023	726.600.00	639.607.40	EURD COMMERCE	Punimet jete te fshat e implementim, (kurre Stubejt)
009	5	2	1	45	Maktirimi i hapësirave gjelbrae LOT I. Hapësira publike ne Vll, Shtet, Verban, Gërmovë, Reremik, Burdritë, Gërnice, Drobësh, Kalësh. LOT II Hapësira publike ne Pozheran, Shtetin e Epërme, Sodovinë e Cerkezëve, Sodovinë e Jertive, Radivojc	10.10.2023	254.744.60	242.191.50	BARDA NDERITIM	Korrata e kurre ne vullnetit punet per loti kurre shtitimit 107.2 € (Adresa per loti II 13.283.74 € (Dësht kurre)
010	5	2	1	45	Ndërtimi i kanalëve dhe proçekare ne Vll, Pozheran, Kalësh, Reremik, Verban, Shtetin, Terpezë, Sodovinë dhe Bërgunç	30.10.2023	203.267.00	279.425.00	VIZON EO	Ne Procesi te implementimit Shtet=107.102.29 € (Punim Reremik)
011	5	2	1	45	Ndërtimi i kanalizimeve: LOT I: Ndërtimi i kanalizimeve ne Vll, Kalësh, Bërgunç, Gërmovë, Drobësh, Bërgunç, Gjylykari, Burdritë	01.03.2024	440.000.00	424.221.69	KUJPTËRIMI NMI	5 mesazhet / kontraktet ne fshat une Lidhen Janeti, jete ne Procesi te realizimit te kurre punime, dhe si kontrakt per fundin me 28.02.2024 (Merrni)

004	5	1	1	45	Ndërtimi Kompozimere: LOT II: Ndërtimi i Kanalizimeve në Trestenik, Radivojc, Pozheran, Verbash Shtatinë e Poshtë,	07.03.2024	360,000.00	364,949.76	BERISHA COMPANY		Ne proces të implementimit (Shkalla Mues)
007	5	1	1	45	Ndërtimi i palestrës sportive shkollore (Kuvendi i Lezhës -VITE)	12.12.2023	370,373.00	362,803.86	NINA PRO INGS		Ne proces të implementimit (Shkalla Mues)
008					Ndërtimi i ujësjellësve: LOT I: Ujësjetisi në Ramljan dhe LOT II: Ujësjetisi në Fshatin e ri (Novoselle)	16.01.2024	310,000.00	307,541.28	KUSHTRIMI NKA		Ne proces të implementimit (Shkalla Mues)
009	2	1	1	95	Shtesa e rrugëve me zhanor në komunen e Vitisë	16.01.2024	290,000.00	285,822.00	BERISHA COMPANY		Si menaxher i kontratës në fjalim Under (Jrnujimi në Proceste realizimi të kësaj punëme; dhe si kontratë performenë me 16.01.2027 (Shtet)
017	2	1	1	95	Shtesa e rrugëve me zhanor në komunen e Vitisë	26.12.2023	970,000.00	970,000.00	PRO CO GROUP		Partneri janë në fazën e implementimit. (Nafte Shkollë)
009	5	2	1	45	Granti i performancës: Ndërtimi i Shtetit në qendër- faza III.	26.12.2023	270,000.00	264,266.00	ENGINEERING RIK SHPK		Ne proces të implementimit (Shkalla Mues)
008	5	2	1	45	Ndërtimi i ujësjellësve: LOT I (Ndërtimi i ujësjellësit në Radivojc.	13.05.2024	320,000.00	313,438.46	KUSHTRIMI NKA		Ne proces të implementimit (Shkalla Mues)
008	5	2	1	45	Ndërtimi i ujësjellësve: c. LOT II: Ndërtimi ujësjellësit në Devall dhe rrejtë Segment në Zhitë.	13.05.2024	720,000.00	719,696.09	VIANTE KONSTRUCTION HAJRUJSHI SHPK		Kontrata është në shtet dhe në situatë të rrezikshme (Shkalla Mues)
008	5	1	1	45	Ndërtimi i trocurave dhe ndriçimit publik në Komunën e Vitisë.	08.08.2024	1,180,000.00	1,158,364.33	PRO CO GROUP ECO HOLDING		Partneri janë në fazën e implementimit. (Nafte Shkollë)
002	5	1	1	45	Ndërtimi i palestrës sportive shkollore (Shtet Shtatinë e Epërme)	02.05.2024	480,000.00	446,962.77	EURO COMMERCE		Partneri janë në fazën e implementimit. (Nafte Shkollë)
003	5	1	1	45	Aftillimi i rrugëve në Verëkalles	27.09.2024	1,500,000.00	1,468,127.47	PRO CO GROUP ARLINDI		Partneri janë në fazën e implementimit. (Nafte Shkollë)
003	5	1	1	45	Aftillimi i rrugëve rurale në komunën e Vitisë	24.11.2024	2,983,399.00	1,332,579.47	PRO CO GROUP		Partneri janë në fazën e implementimit. (Nafte Shkollë)

000	6	1	1	45	Renovare i ambulanteve ne Viti	26 07 2024	710.000.00	197.683.00	ENGINEERIN RK SHPK	Ne procese procese te implementimit - 097.561.00 € (Ihorri Barna)
003	6	1	1	45	Ndertimi i nreges me zharor Stabile i Stancic	08 08 2024	438.373.00	418.717.85	ECCO HOLDING	Projekt transport (dare me 09.08.2017.) Nages per jeteset e reaturore 155.000.00 (155.99.99) (Ihorri Marsi)
006	6	1	1	45	Rregullimi objektet per inkubator biznesi- kaza II.	20 11 2024	189.600.00	199.449.51	BENOH ANDERTIM	Ne procese te implementimit Shpresa e reolizuar - 095.999.48 € (Ihorri Ruzhali)
008	6	1	1	45	Arsellimi i nreges Mjak dhe Depedien- Ralender	19 01 2024	809.450.00	798.983.00	ARLINDI SHPK	Punimet jane ne njesite te implementimit (Punonjesh)
					TOTAL (10+11) :		18.970.914.20	17.988.838.41		

Pratëmitë - Prerjedhja Me Datë 10-04-2025			
M. i Komitetit i Lejeve	Qantari i Viti	Shifra e Pratës	Vlera Vendoset
11-	016/01-	314	

Për: Kuvendin Komunal të Vitisë

Nga: Drejtoria për Urbanizëm, Planifikim dhe Mbrojtje të Mjedisit

Lënda: Informat për Lejet Ndërtimore gjatë viteve 2021-2025

Drejtoria për Urbanizëm, Planifikim dhe Mbrojtje të Mjedisit, në bazë të kompetencave të saj ligjore dhe administrative, ofron këtë informatë për Kuvendin Komunal lidhur me dhënien e lejeve ndërtimore në territorin e Komunës së Vitisë gjatë periudhës kohore 2021-2025. Qëllimi i kësaj informate është të pasqyrojë trendin e zhvillimit urban dhe ndërtimor.

Në kuadër të funksionit të saj për zhvillimin urban dhe mbrojtjen e mjedisit, Drejtoria e Urbanizmit, Planifikimit dhe Mbrojtjes së Ambientit në Komunën e Vitisë ka lëshuar një numër të konsiderueshëm lejesh ndërtimore gjatë periudhës nga viti 2021 deri në vitin 2025. Këto leje kanë qenë kryesisht ndërtime të reja dhe rinovimet e objekteve ekzistuese. Ky informacion është i rëndësishëm për Kuvendin Komunal, i cili ka për detyrë të monitorojë dhe mbikëqyrë zhvillimet e këtij sektori dhe ndikimet që ato mund të kenë në zhvillimin ekonomik, social dhe mjedisor të komunës.

Në këtë raport, paraqiten të dhënat për lejet ndërtimore të lëshuara gjatë periudhës 2021-2025, si dhe informacionet përkatëse lidhur me taksat e paguara për këto leje. Të dhënat janë të strukturuar sipas vitit të lëshimit të lejes dhe vlerës së taksave të paguara për secilin vit.

Tabela e Lejeve Ndërtimore dhe Taksave të Paguara:

Viti	Numri i Lejeve Ndërtimore	Vlera e Taksave të Paguara (Në Euro)
2021	6	48,416.40 euro
2022	3	400 euro
2023	8	16,146.90 euro
2024	12	44,114.56 euro
2025	7	949.77 euro

Taksat e paguara për këto leje janë një burim i rëndësishëm i të ardhurave për buxhetin e komunës, dhe ndihmojnë në mbështetje të projekteve të mëtejshme të zhvillimit dhe përmirësimit të infrastrukturës komunale.

Përfundimisht, është e rëndësishme që ky proces të monitorohet vazhdimisht dhe të sigurohet që zhvillimet e reja të jenë të qëndrueshme dhe të respektojnë standardet e mbrojtjes së ambientit dhe planifikimit urban.

Drejtoria për Urbanizëm, Planifikim dhe Mbrojtje të Mjedisit mbetet e përkushtuar në avancimin e proceseve të planifikimit hapësinor dhe lëshimit të lejeve ndërtimore, gjatë kësaj kohe jemi në proces edhe të hartimit të hartave zonale të Komunës së Vitisë, gjithnjë në përputhje me ligjet në fuqi dhe në shërbim të zhvillimit të qëndrueshëm komunal.

Me respekt,

Viti, 10.04.2025

Drejtori i DUPMM

Visar Derriri

